

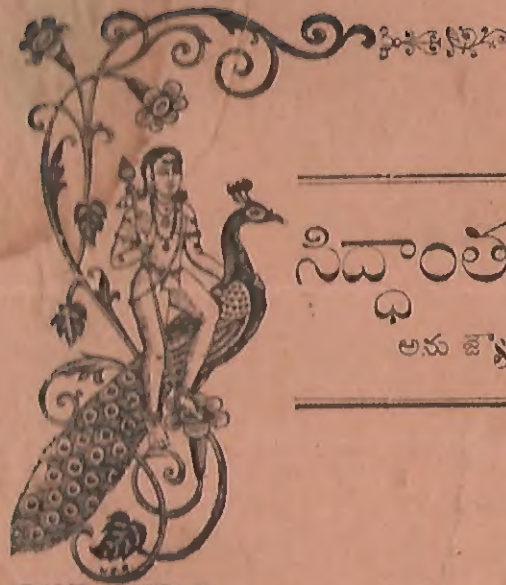
ప్రకటన.

శిశ్యాది యోగములచే కలుగ బోవు ప్రతాదికాల నిర్ణయములను భర్తృకాస్త్రా
త్యాధారములతో సమగ్రముగ నిర్ణయించియు; భవకయోగములే మొదలగు
సవనాయకాబ్ధాది శుభా శుభఫలముల నుదహరించియు, నూతనముగ పంచాం
గములను వ్రాయువారి కత్యంతోపయు క్తంబగునట్లు సోదాహృతముగ వ్రాయబడిన
పంచాంగరహస్య, మనుద్వితీయ్య భాగమునూ,

అహోరాత్రేష్టాక్షరంకు శతం లగ్ననవాంశకాః । బహూశాంజన్మకైత్ర
స్యాత్ఫలభేదః క్వశీర్తితే, త్యాద్యసవాదముల యాపుమాపుటకై - స్ఫుగ్రహకాల
గ్నముఖాశ్చభావాశ్చ సంధికాశ్చ దృక్స్వనుకాస్త్రాసిద్ధాశ్చ । సంసాద్యతారోన్విత
విచారసిద్ధబలేనహోరాదిఫలం విచింత్యే, త్యాధారములచే నొప్పియుండు శ్రీపత్యాది
జాతక గణిత కర్మపద్ధతులచే సిద్ధాంత జాతకముల వ్రాయువారికి మిగులనవయుక్తం
బగునట్లు సోదాహృతముగ గణిత రహస్యములతో విస్తరించి వ్రాయబడియుండు
జాతక రహస్యమును తృతీయ్య భాగమునూ కూడిన శిష్యుములో నచ్చొత్తించబడును

ఈ గ్రంథము కావలసినవారుగ్రంథకర్తకు వ్రాసి తెప్పించుకొనవచ్చును

సిద్ధాంత రహస్యం

అను జ్యోతిష గ్రంథము

శ్రీనిజయలక్ష్మీవిలాసముద్రాణాలయము,

బెంగళూరు సిటి

MASSILLATA
ARAYANA
CHITTA I ARAYANA
CHITTA I ARAYANA

॥ శ్రీరస్తు ॥

శ్రీ ఛాయాసంజ్ఞాసమేత శ్రీ మూర్త్యనారాయణస్వామి శేషమః

సిద్ధాంత చింతామణిర్నామ జ్యోతిష గ్రంథే
సిద్ధాంత రహస్యోనామ ప్రథమ భాగః

ఇతి

జేవరహులిమంగలం గామవాస్తవ్యులగు

వే॥ బ॥ రామాభట్ట పరిష్కృతములతో

సదరీవారి శ్రేష్ఠ పుత్రుండగు

పట్టాభిరామయ్యచే వ్రాయబడి

శ్రీ విజయలక్ష్మి విలాస ముద్రాక్షర కాలయందు ముద్రించి ప్రచురింపబడియె
ఏతద్గ్రంథ సర్వస్వామ్యసంకలితములునూ గ్రంథకర్తకు మాత్రమే చెల్లియున్నవి.

ప్రథమ ముద్రణము 1000 ప్రతులు

All Right Regesterd Copy Right

1935

ఈ గ్రంథము గవర్నమెంటు చట్టప్రకారము రిజిస్టరు జేయబడినది గనుక గ్రంథకర్తయొక్క లిఖిత పూర్వకమాగు సమ్మతములేనిది ఎవరుగాని నీ గ్రంథమును ముద్రింపించగూడదు. భాషాంతరము నూ జేయగూడదు, మఱియు 187 పేజీలోని చిత్రమున గ్రంథకర్త చేవాళిలేని పుస్తకము దొంగ పుస్తకముగా గ్రహించబడును.

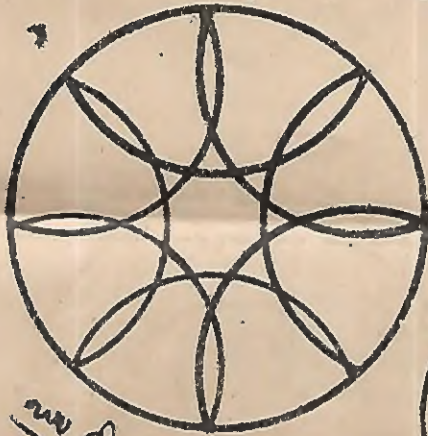
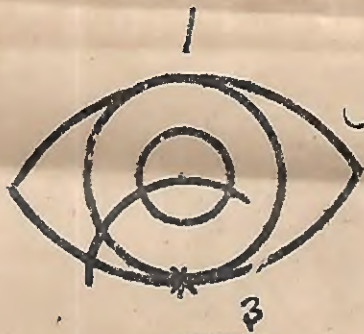
ప్రధాన పోషకులు

ఓ పాఠకోత్తములారా! నేనీ గ్రంథ ముద్రణకార్యమునందు కొనుటకు క్రిందనే నస్తవత్వంతమై తేయులగు. శ్రీమద్వేదమార్గే త్యాది బిరుదాంకితయక్త నస్మద్దామసర్వాధికారులయిన (జూరీరు మద్దగొండపల్లి వాస్తవ్యులు) శ్రీయుత|| మ|| రా|| S. తిరుమలా చార్యులవారు నాశ్రమము గమనించి “కర్తాకారయితా చైవ పేరక శ్చానుమోదకః| సుకృతేదుష్కృతేవాపిచత్వారస్సమ భాగినః” యను తలంపుచే పారమార్థికక్రియతో రూప 25-లు దయజేయించినదే బీజమై ఈ మహాత్కార్యమింతవఱకు దైవకృపచే పెంపొందినందు లకై సదరువారిని ప్రధానపోషకులుగ నెన్నుకొని వారికితోష్యధికముగ నిష్టసంపదలొదగవలయునని దైవమును ప్రార్థింపుచున్నాడను
[గ్రంథకర్త].

ముద్రాక్షరములయందలి దప్పపుల సలహా.

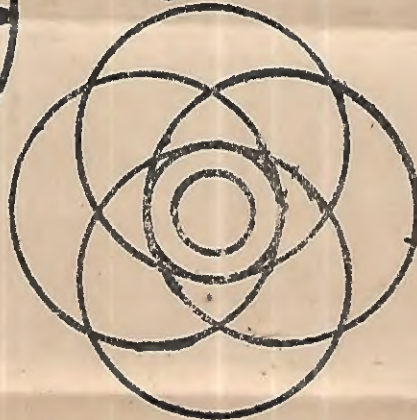
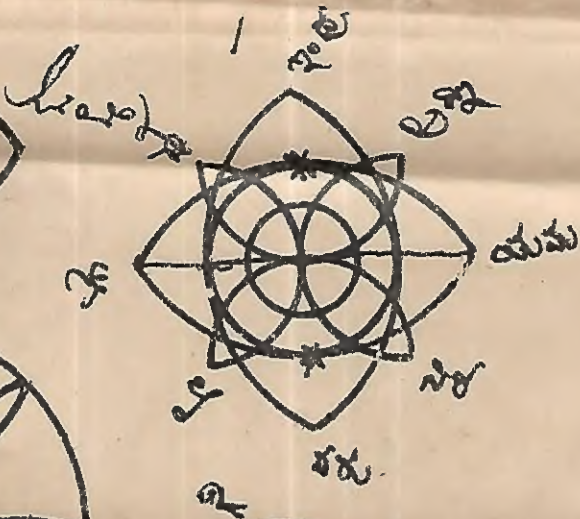
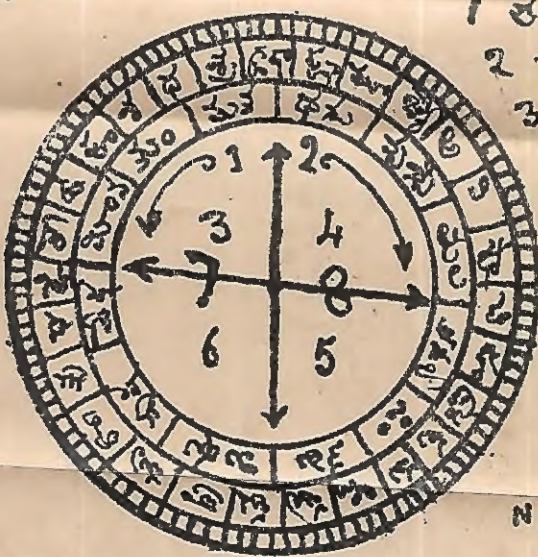
ఓ పాఠక మహాశయులారా! ఈ గ్రంథమునకిదే ప్రథమ ముద్రణముగట ముద్రాలయ బట్టణములు అనమోఘములగుట చేతనూ, కేసులోనిలివినందలి తిద్దింప నసౌకర్యములొదగుట చేతనూ - నస్తవత్వంతమై తేయులయిన ప్రాంతసాహిత్య శ్యాతిశ్యాంత్రపారం గతవిద్యవ్యరణ్యాచార్యులగు వే|| బ్ర|| గుబ్బవల్లి శోమయ్యవారి క్షయమయిన (దెంగళూరు సిటి హల టులో నవీనముగ స్థాపించబడియుండు) శివజయశ్రీ విలాస ముద్రాక్షర యు వారియందేను మునుపై ౧౧ రత్నములతో నైతము శోధించి ముద్రింపించు మందు కర్మకారులగు వారలతోగ గార్య బరంపరలొదగునపుడ కస్తాత్కరము ముద్రాక్షరవోషముల నీ క్రింది దప్పపుల సహాయములచే ప్రధాన పోషకులనుండియు పంజులలెక్కించుకొని దప్పపుల శోధించి శుద్ధముగ జదు మఱియు ధ, ధ, భేదములనూ, విషమ సంఖ్యపుటలలో గొన్ని క్షిణికలనూ, వ్యాసుకొనుటకు వ్యాసికొనుట; చేర్చుకొనుటకు చేర్చుకొనుట, మొదలగు ఉకారములకు మారుగా ఇకారములుపయోగించియుండు నల్ప లనూ, నీ మొదలగు వానిని జదువరులేతిద్దుకొనెదరను దలంపుతో వానినన్ని క్రిందు దహరింపక బాతకులే తిద్ది జదువుకొనవలెనని బాగ్ధించెదను. ఇది గాక “అప్రత్యక్షాణి కాస్త్రాణి వివాదాస్తేషు కేవలం | ప్రత్యక్షంశ్యాతిషం తత్త్రిదంద్రాకాసాక్షిణం || అనునట్లు కేవల సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్య కారదులగు పండితాగ్రేసరులకి ప్రథమ ముద్రణమున నింక మా గొన్ని శబ్దములగు బడినగాని వానినిపునర్ముద్రణము వలెకైననూ బోధితిర్పిబంధములందు, “చిరంతనత్వాత్ శ్లోకేషు శబ్దసాష్టనం నమృగ్యం” “చెఱుకువంకరె డువడిపు” అను ప్రత్యక్షనూ తార్థములచే విగింపబడునట్లు పండితాగ్రేసరు - చల్లటి జాపునాకాంక్షింపబడినది
(గ్రంథకర్త)

మాలిక || ఇక్కాలమ్మున లోకముననమభా విమ్మమ్మునున్నజ్ఞానినిసలేదా న్ననమున న్యాయమ్ముతోనీడుట-న్నరిగాదనునీతుల న్ననుక నేవిజ్ఞేనమున దలన్దావలెగార్యవిస్తరమతి న్దోషభ్రమాతణ్ణముల్ ||
సచ్చరిత కథల న్నాయామహా జితములేహాయాస బరిత్రమ ల్క-లిమహా జాలమ్ముల-న్దయజేయున్దొని జాపుకు న్నకటనల్పచొప్పు కాకట మల్కల ౪౫ గాక తాళఫలములూ-జెల్లవానన్యముల్ ||

మధ్య భాగములను
చేరియున్నది

187-A

దశా * విశేషములు

- 1 తమచలనము
- 2 తమచలనము
- 3 తమచలనము
- 4 తమచలనము
- 5 తమచలనము
- 6 తమచలనము
- 7 తమచలనము
- 8 తమచలనము

N.B. మాండుము

విశేషము

పుత్ర పంజీ	తప్పు	ఒప్పు	పుత్ర పంజీ	తప్పు	ఒప్పు
i - 11	(కిరామాకాస్తి)	S. రామకాస్తి	Vi-14	ముతొ	ముతొ (2)
i - 14	ములతొ	ములతొ	1 - 5	రహస్యా	రహస్యా
ii - 7	కులతొ	కులతొ	1 - 12	కొవ్వ	కొవ్వ
ii - 10	విప్పలతొ	విప్పలతొ	1 - 15	భగణొ	భగణొ
ii - 10	గోత్రం	గోత్రావస్తం	1 - 18	60 అనువులు	6 అనువులు
		భ నూత్ర	1 - 20	కాలాగుర్వత్తం	కాలాగుర్వత్త
ii - 11	పార	పారం	2 - 16	నది	నది
ii - 18	తండములొ	తండములొ	2 - 20	క్షరొ, ప్యాణొ	క్షరొ, ప్యాణొ
ii - 28	ములతొ	ములతొ	2 - 20	పద్మి:ప్యాణై	పద్మి:ప్యాణై
iii - 3	సంజ్ఞితం	సంజ్ఞికం	2 - 22	మాసా, నై	మాసా, నై
iii - 9	యందునొ	యందునొ	2 - 25	2-రాసులే	12-రాసులే
iii - 14	దానిలొ	దానిలొ	3 - 3	నూచించు	నూచించు
iii - 16	ముతొ	ముతొ	3 - 13	దులతొ	దులతొ
iii - 20	బగుటచే	బగుటచే	3 - 16	అడ	అడ
iv - 1	చక్రములొ	చక్రములొ	4 - 6	కొవ్వక	కొవ్వక
iv - 5	గతితొ	గతితొ	4 - 17	60-కి	60-కి
iv - 8	ములతొ	ములతొ	4 - 21	రాశి 1-కి 10	రాశి 1-కి 30
iv-14	(ప్రమాణములొ)	(ప్రమాణములొ)	4-26	కొవ్వక	కొవ్వక
iv-15	"	"	4-27	రలగును	పరలగును
iv-25	ములొ	ములొ	4 - 6	ఉదాహరణలెక్క-యందలి	
V - 4	ములతొ	ములతొ		స్థాన భేదములను	2-0
V - 7	తోతిజవా:	తోతిజవా:			0-0-0-4-8
V-14	వ్యవస్థితే	వ్యవస్థితే			11-0
V-16	(గ్రహదులను)	(గ్రహదులను)			4-2-6-3-0-16
V-17	మెచ్చొట	మెచ్చొట			ఇట్లు తెలియవలెను.
V-17	యందునొ	యందునొ	5 - 12	0-58-9	6-58-9
V-19	అందు	అందు	5 - 28	రుణముయొట	రుణముచేయుట
V-20	ములతొ	ములతొ	6 - 7	అడ	అడ
V-24	గూర్చి	గూర్చి	6 - 9	చేయుము	చేయుము
V-25	విరోధి	విరోధి	7 - 9	గుణద	గుణక
vi-18	నను	నను	7 - 14	1-10	12-10
vi-22	టిని	టిని	7 - 22	()	(1)

పుత్ర పంజీ	తప్పు	ఒప్పు	పుత్ర పంజీ	తప్పు	ఒప్పు
8 - 10	చుప్పట్లు	నచుప్పట్లు	22-18	చేదముగ	చేదముగ
8 - 11	కముము	క్రముము	23- 9	వ్యకలన	వ్యకలన
8 - 12	0-48	0-48	24- 9	చేదమును	చేదమును
9 - 3	యందు	యందు	25- 2	వర్గించుట	వర్గించుట
9 - 9	5-6-3	5-6-30	
9-10	29	20	27- 1	96,422	96,422
9-21	6 3	633	27- 3	యందునూ	యందునూ
10-10	ఏదొ	ఏదొ	27- 9	నుందునొ	నుందునొ
10-12	దినా	దినాది	27-10	లబ్ధముందు	లబ్ధమునందు
10-20	నూత్ర	నూత్ర	28-ఉదా(1)2		2
10-21	ఏదొ	ఏదొ		2	2
10-25	భాగిలచేం,	లచేభాగిం		48	48
10-26	భాజ	భాజక	28-ఉదా(1)421		42
10-27	జక భాముల	భాజకముల	28-ఉదా(3) 81		81
11- 4	నత్వల్ప	నత్వల్ప		1532	1532
11- 8	నది	నది	28-ఉదా(3)28		28
11-10	భాజక	భాజక	28 - 4	క్రోత్త గా	క్రోత్త గా
11- 19	బ్ధము	లబ్ధము	28 - 6	రాగలదొ	రాగలదొ
12- N. B.	సాధనా	సాధన (4)	29 - 2	వలలొ	వలలొ
12- 23	నర్థోత్తర	నర్థోత్తర	29 - 7	ములొ	ములొ
13- 9	యనొ	యనొ	29 - 9	నర్థోత్తర	నర్థోత్తర
14- 8	దేనినైన	దేనినైన	
14- 9	లందునొ	లందునొ	30 - 6	208	208
14-18	లలొ	లలొ	30-12	మతియూ	మతియూ
15- 6	85'4	8514	30-13	పోపు	పోపు
15-16	ముతొ	ముతొ	30-14	యండ్లనొ	యండ్లనొ
16-18	ముతొ	ముతొ	32-నెం 17	శత=	శత
17-13	అందలి	అందలి	32-21	ద్యుగణము	ద్యుగణము=
17-22	నయూ	ననియూ	32-21	ఏదొ	ఏదొ
18- 6	రెంటిచే	రెంటిచే	33- 5	ఈమొదలుగా=	ఈమొదలుగా
18- 7	నెంచగా	నెంచగా	33- 7	దయములు	దయములు=
22-10	యొంగిం	యొంగిం	33-11	మాపము	మాపము
22-11	అందు	అందు			

పుత్ర పంజీ	తప్పు	ఒప్పు	పుత్ర పంజీ	తప్పు	ఒప్పు
33-11	బింబము	బింబము,,	49- 2	భటే	భట
33-12	కలియుట	=కలియుట	50- 2...5	శ్రీహూచ్చము	శ్రీహూచ్చము
34-14	క్షీర	క్షీర	50-20	మగును	యగును
34-15	శౌకం	శౌకం	51- 9	గమనింపు	గమనింపు
34-20	సంవత్స	సంవత్స	52-17	కుజాదుగు	కుజాడగు
35-14	దిసిక్పతో	దిసిక్పతో	52-25	దృక్	దృక్
35-18	చేప	చేప	53-15	శ్రేష్ఠకేంద్రం	శ్రేష్ఠకేంద్ర
35-24	దానిలో	దానిలో	53-16	అంత్య	అంత్య
36- 4	ములో	ములో	54- 6	గురునిలో	గురునిలో
36-12	పూర్ణలబ్ధము	పూర్ణలబ్ధము	56-11	కుజగురు	కుజగురు
36-20	గ్రంథాక్	గ్రంథాక్	59- 9	శిష్యు	శిష్యు
37- 8	జనోద్ధరుః	జనోద్ధరుః	60- 3	కలలాది	కలాది
37-18	ఫలములో	ఫలములో	60- 6	సుండియు	సుండియు
37-23	గహ	గహ	60-15	2 లలో	2-0, లలో
38- 4	గణితో	గణితో	62- 4	వైదికా	వైదికా
38-10	ములలో	ములలో	62- 6	నోపయుక్త	నోపయుక్త
38-14	సాధనము	సాధనము	62- 8	పార్థ	పార్థ
38-22	ములలో	ములలో	63-22	ఆప్త	ఆప్తమి
38-27	గను	గను	63-28	చతు, 11-8	చతు, 11-18
39- 2	స్నామై	స్నామై	64- 2	సాధనా	సాధన
39- 6	ర్హహాత్వా	ర్హహాత్వా	64- 6	మానేక	మానాత్మ
40-21	రాశేర్ధ	పిండధ	64-23	టస్సుట	స్సుట
40-21	శ్రుతాః	ఫలం	65-13	క్యాతి	క్యాది
41- 9	నీగ్రంథాక్	నీగ్రంథాక్	65-పుబ్బ	4-6-40	4-26-40
41-16	ప్రతిలో	ప్రతిలో	66- 5	నాథేయు	నాథాద్వ
42- 8	లగునో	లగునో	66-20	తెలిసెను	తెలిసెను
42-15	యుగ్యేగమే	యుగ్యేగమ్యే	66-21	9-2-13-49	9-2-18-48
42-19	స్ఫుటా	స్ఫుటో	66-23	చక్షుత్ర	నక్షత్ర
42-22	లలో	లలో	66-26	చక్షుత్ర	నక్షత్ర
43-17	నియు	నియు	66-27	అపాధ	అపాధ
43-25	వలసి	వలసి	67- 2	ప్రక్రియ	మునుగుర్వి
46- 2	అర్హోత్తర	అర్హోత్తర	67- 4	విలిప్త	లిప్త
46- 2	నైన	నైన	67-25	వలసినది	వలసినది

పుత్ర పంజీ	తప్పు	ఒప్పు	పుత్ర పంజీ	తప్పు	ఒప్పు
69-10	దక్షి	దక్షి	80-12	పూర్ణ	పూర్ణ
69-12	రాత్రి	రాత్రి	81-18	చెప్పెదరు	జెప్పెదరు
70- 3	320-ను	3200-ను	81-15	సంక్రమ	సంక్రమణ
70-10	శేషత్యాజ్య	శేషమరునాటి	81-23	స్తమును	స్తమునూ
	మగును	త్యాజ్యమగును	81-24	కొందరును	కొందరునూ
70-17	అహస్సు	అహస్సు	81-24	విభునచా	విభునచా
71-17	అందు	అందు	82- 3	మును	మునూ (2)
72-11	1-17-9-4	1-17-9-40	82- 5	కొందరును	మరికొందరునూ
72-19	ముగనె	ముగనే	82- 6	గ్రంథాంతరే	గ్రంథాంతరే
73- 7	వచ్చిన	వచ్చిన	82-10	పూర్వేవ	పూర్వేవ
73-13	యోగ్యు	యోగ్యు	82-19	గర్హి	తిగ్ని
73-24	నయన	నయన	82-20	క్షయగతిలో	సమక్షయగతులలో
74-13	అర్హా	అర్హా	82-*	కొందరు	కొందరు
74-22	ప్రవేశ	ప్రవేశ	83-3	చింతించెదరు.	చింతింపవలెన
75- 6	ధనిష్ఠా	ధనిష్ఠా			నియూ, మఱికొం
75-16	నాక్రమము	నక్రమము			ధరు విద్వాంసులు
76- 9	లను	లను			క్షియమానేతు పూ
76-10	గనే, నైన	గనే, నైన			శ్వేవ శర్ధమానేతువై
76-15	ములకును	ములకునూ			పరా, అను వాక్య
76-22	నేత్రై	నేత్రై			మును వరుసగా కృ
77- 1	తత్తత్కాలసాధనాక్రమః				ష్ట శుక్ల పక్షముల
77-12	, వకాదికాలనయనం				యందుపయోగింపవల
78-12	నేడు	నేడు			నినదినియూ జెప్పె
78-15	ముగనె	ముగనే			దరు-అట్టివారి మత
78-15	కనిపెట్టి	కనిపెట్టి			ముగనే నింకామరి
79- 2	దనిష్ఠా	ధనిష్ఠా			కొందరు క్షియాధిక
79-16	పుబ్బ	పుబ్బ			మానములకని జెప్పిన
79-16	ముగనె	ముగనే			నూ జెప్పవచ్చుచుగాని,
79-21	నెని	నేని	83- 4	క్రమము	క్రమములు
79-25	అదే, వుతో	అదే, వుతో	83- 8	వచ్చిన,	వచ్చిన,
80- 3	తాడితాః	నాడికాః	83- 9	లనె	లనే
80- 5	భాగాదిని	భాగాదిని	83-10	అపరా	అపరా
80-10	దిన	దిన	83-11	హంత	హంత

పుత్ర పంజీ	తప్పు	ఒప్పు	పుత్ర పంజీ	తప్పు	ఒప్పు
83-12	అపరాహాది	అపరాహాది	92-20	అందలి	అందలి
84- 3	న్నతః	న్నతం	92-20	గాని	గానది
84-22	పయినది	వయినది	92-26	స్థరార్థము	స్థరార్థము
84-25	స్థూలముగ	స్థూలముగ	93-10	పూర్వ	పూర్వ
85-23	పూర్ణి	పూర్ణి	93-13	4	41
85-గురు భుక్తి 41-41	భుక్తి 1-41		93-14	2-14	2-41
86-బుధ ఆ	ఆము		93-16	గవునింపు	గవునింపు
86-గురు ఆ	ఆ		93-19	శంఖాతా	శంఖా
87-19	ర్యయే, వత్	ర్యయే, వత్	93-19	సంయుత్	సంయుతాత్
87-20	కర్కశ్చే	కర్కశ్చే	93-12	విభవత్కర్ణ	విభవత్కర్ణ
88-18	సుక వము	సుక రము	94- 2	స్వతేక	స్వతేక
88-19	అయితే	అయితే	94- 9	రుద్రయక్	రుద్రయక్
88-23	నుర	నువ	94-13	111	114
88-26	పులతో	పులతో	95- 3	కలూ	కలూ
89- 1	శంకుశ్య	శంకుశ్య	95- 7	4-11 లో	114 లో
89- 3	కింద	క్రింద	95-12	ఘు	ము
89- 5	శంకుశ్య	శంకుశ్య	95-21	సాధనా	సాధన
89- 6	కొలక	కొలక	96- 4	పెంచి	పెంచి
89-11	రెండగుళ	రెండంగుళ	96-18	సాధిని	సాధిత
89-18	వనబడును	వనబడును	96-24	యగును	యగును
90- 3	పైచెప్పి	పైచెప్పి	97- 5	నతనాద్యో	నతనాద్యో
91- 2	సాధించి	సాధించి	97- 9	మని	ముని
91-13	గయంచును	యంచును	97-14	దీకాలము	దీప్తకాలము
91-13	గురుకుల	గురుకులన	97-15	తీలి	తీసి
91-14	రెండున	రెండు	97-19	1;3-36	123-36
91-17	దిక్సాధుల	దిక్సాధున	97-23	6-5 లను	6-58 లను
91-18	గన	గల	97-26	నైన	నైన
91-21	బట్టి	బట్టి	98- 8	వ్రాసియించి	న వ్రాసి
91-25	దిక్కులను	దిక్కులను	99-12	విచ్చియుండు	వచ్చియుండు
92- 8	సవణ	సవరణ	99-14,16	చ్చాయాం	చ్చాయాం
92-12	భాగముల	8, భాగముల	99-17	ధిముగ	ధిముగ
92-12	నడు	నం	100-12	ఖండమునె	ఖండము
92-17	ముననే	ముననే	102-17	మునకు	ములకు

పుత్ర పంజీ	తప్పు	ఒప్పు	పుత్ర పంజీ	తప్పు	ఒప్పు
102-26	వలసినది	వలసినది	114-11	బింబకూన్య	బింబకూన్య
105- 1	3-14 ను	314 ను	114-15	నైన	నైన
105- 8	8-9-40-38	3-9-40-38	114-18	అథ	అథ
105-21	కలనె	కలనే	118- 5	లగును	లగును
105-25	నకునూ	నకునూ	118-19	గ్నాంతర	లగ్నాంతర
106-2	త	త	119- 2	ననర్థి	ననర్థి
106- 4	వచ్చు	వచ్చు	119- 2	15 0	15-0
106-12	సాయన	సాయన	122- 9	6-1-4-59	6-3-4-59
106-19	నైన	నైన	122-24	దక్షిణా	దక్షిణా
106-22,23	పాయన	సాయన	123- 6	అధికా	అధికా
107- 9	పాయన	సాయన	123- 7	దిక్కునె	దిక్కునే
107-10	నర్థితర	నర్థితర	123- 9	ననకులునూ	వనకులునూ
107-18	నహః	నహః	124- 7	ముగనె	ముగనే
107-17	నరిపాల్చి	నరిపాల్చి	124-14	నయన	నయన
107-25	ముందు	ముందు	124-20	నిచిలిన	నిలిచిన
108- 6	తా శ్చేచ	తా శ్చేచ	125-13	16-69	1669
108- 7	ల్పకం	ల్పకే	125-26	వ్యాఖ్యాను	వ్యాఖ్యాను
108-22	15 30	15-30	127- 1	అథసంస్కారక్రమః	—
109- 6	6-7-8-6	6-7-18-6	127-10	చే	ముచే
109-17	వీని	వీని	127-21	స్పర్శ	స్పర్శ
110-14	భాగాది	భాగాది	131-13	వైత్ర	వైత్ర
110-17	కులా	కులా	132-16	మగువని	మగునని
111-16	సర్వాంత	సర్వాంత	133-14	నది	నది
111-25	యోగార్థ	యోగార్థ	133-15	స్ఫుటః	స్ఫుట
111-26	తెయ	తెలియ	133-25	అంతర	అంతర
112- 8	నర్థిరిం	నర్థిరిం	134-26	పాతె	పాతె
112-11	సాధన	సాధన	136- 5	కాంతులు	కాంతులు
112-13	మధ్యే	మధ్యే	136-17	గ్రహణ	గ్రహ
112-21	నయన	నయన	136-23	0-26-8	0-26-18
112-22	సమం	సమం	137-12	అం	అం
112-23	మోక్షే	మోక్షే	138-14	కాలమును	కాలమునూ
113- 4	స్పర్శ	స్పర్శ	139-14	ఏకద్యద్వయ	ఏకద్యద్వయ
113- 7	వచ్చిన	వచ్చిన	140- 5	న భవః ఆను	సంభవః ఆను

పుత్ర పంక్తి	తల్లి	బిల్లు	పుత్ర పంక్తి	తల్లి	బిల్లు
140-22 ఉచ్చేయ	ఉచ్చేయ		161-10 ములూ	ములూ	
140-27 సహస్ర	సహస్ర		161-20 ర్గగా	ర్గగా	
140-27 వ్యపి	వ్యపి		162-15 తాతా-లింయ	తాతా-లింయ	
140-28 పుమాక	పుమాక		162-23 దీనిలి	దీనిలి	
140-29 రహస్యే	రహస్యే		162-25 సంఖ్య	సంఖ్య	
141-10 సరిపాల్పి	సరిపాల్పి		164-17 ధసానం	సాధనం	
141-14 ఆన్మ	ఆన్మ		165-14 1 Xహ	గ్రహ	
145-13 కాలిత్	కాలిత్		166-14 ముఖమ	ముఖమ	
146-9 గంధో	గంధో		166-24 యును	యును	
146-12 క్రములు	క్రములు		167-16 క్రస్తాస్త	గ్రస్తాస్త	
146-23 గ్రంధో	గ్రంధో		168-10 1-14	11-14	
148-9 దేశాంత	దేశాంత		168-27 నవగా	నవగా	
149-5 ఫలములు	ఫలములు		169-4 గజిత్	గజిత్	
150-8 చేతనూ	చేతనూ		169-22 గమాదు	గమాదుల	
150-9 బుధనకు	బుధనకు		170-18 యుధ్య	యుధ్య	
150-9 చేనూ	చేతనూ		170-27 గ్రహవ	గ్రహ	
150-19 2-1-17-33	2-17-17-33		171-18 నమట	నమట	
151-24 ఆయనాంత	ఆయనాంత		171-24 నలికాల	నలికా	
152-4 నుడు	నుడు		172-6 గలపు	గలపు	
152-7 విలిప్త	విలిప్త		172-17 బోపు	బోపు	
152-9 జీత 88	183		174-22 నను	నను	
153-7 గనుగ	గనుగ		175-9 బుధనకు	బుధనకు	
154-15 దియే	దియే		175-18 10-1-9-5-3	10-1-9-5-3	
155-8 పంచగ్రహ	పంచగ్రహ		175-20 1449	14-49	
155-10 నది	నది		175-21 తీని,, చిన	తీని,, చిన	
156-24 ఆండు, రావ	ఆండు, రావ		176-23 గూడగు	గూడగు	
157-8,12,17 నది	నది		176-26 గ్రముల	గ్రహమున	
157-25 దంతటి	దంతటి		177-9 ఆ గహ	ఆగ్రహ	
158-8 చినది	చినది		178-5 +ట	9-ట	
158-17 1-10-16-17	3-10-16-17		178-8 మును	మును	
159-20 కాలమును	కాలమును		179-5 భాగంప	భాగంప	
160-12 వేయ	వేయగా		179-8 5-ట పెంచి	15-ట పెంచి	
161-9 చెప్పి	చెప్పి		179-9 6	56	

పుత్ర పంక్తి	తల్లి	బిల్లు	పుత్ర పంక్తి	తల్లి	బిల్లు
179-25	64	6-4	203-56	—	1230
180-3	భాగదుల	భాగాదుల	203-78	య 7	య 8
180-9	దీని	దీని	204-141	—	1251
180-16	విరుద్ధ	విరుద్ధ	204-159	124	1240
181-23	నచ్చిన	నచ్చిన	204-75	266 య 3	226 య 4
182-6	4-4	4-45	205-94	115 య 7	115 య 8
182-27	భాహా	భాహా	205-130	—	169
183-10	ధ్య	మధ్య	205-203	పునరుక్తి	
184-6	కుక్ల	కుక్ల	205-128	28	128
184-13	నధమ	నధమ	205-193	93	193
185-9	గూర్పు	గూర్పు	205-197	97	197
186-17	ధ్య	ధాన్య	205-4	65 ధ 16	65 ధ 17
187-8	అజనా	అజనా	206-53	674	675
188-8	త్వారా	త్వారా	206-74	య 0	య 9
188-20	వర్వాంత	వర్వాంత	206-77	య 71	య 11
188-22	నను	లను	206-80	య 12	య 13
189-4	షవచ్చి	షవచ్చి	206-121	ధ 21	ధ 22
190-1 ఏ	810	8-10	206-178	—	557 య 11
190-9 స	7-10	7-20	207-29	22-ధ 6	223 ధ 6
192-5వ	పునరుక్తి		207-62	—	300 య 1
193-8ఏ	0-16	0-0-16	207-65	—	295 య 3
198-85క. X	797-2	796-2	207-91	9	91
199-41రాత్రి	28-52	28-50	207-92	145 య 9	145 య 8
200-49	185	1815	207-93	137 య 8	137 య 9
200-60	ధ 24	ధ 26	208-156	303 ధ 0	303 ధ 1
200-69	ధ 6	ధ 16	208-193	285	185
201-170	17 8	1718	208-62	409	2409
201-202	5,9 య 39	549 య 39	208-64	—	2467
201-210	37 య 40	237 య 40	208-65	—	2495
202-46	654 ధ 6	655 ధ 6	209-	శుక్రశ్రు	శుక్రశ్రు
202-105	—	105-69	209-95	238	2368
202-143	43	143	209-96	281	2281
203-40	—	ధ 19	209-107	286	268

పుట సంఖ్య	తరుపు	వి.పు	పుట సంఖ్య	తరుపు	వి.పు
209-127	217	127	212- 16	ధ 1	ధ 11
209-180	80	180	212- 56	6	56
209-198	రు 4	రు 41	212- 86	200	290
209-201	రు 4	రు 42	212- 107	07	107
209-209	09	209	213- 126	120	126
209-215	రు 4	రు 42	213- 139	180	139
209- 12	88 ధ 2	38 ధ 3	213- 202	రు 11	రు 12
210- 67	99 రు 0	98 రు 0	213- 19	45684	456-34
210- 88	6 రు 2	61 రు 2	214 ఉదా	శివు	శివు
210-129	19	129	214 ఉదా	గనుగ	గనుక
210-181	3	181	216-17	కారలు	కారలు
210-143	93 ధ 1	92 ధ 1			
210-198	—	54 రు 3	N. B. 196, 197, శివలలిని		
210-209	09	209	కర్కాదిగతి వరుసలనున్న 199 శివ		
211- 37	ధ 6	ధ 5	లని వరుసలనున్న పదక సంఖ్యలను		
211- 63	—	రు 2	తనినట్లు వెనుక ముందు పరియుండు పంక		
211- 71	7	71	రలను గమనించి పరుసగా తెక్కించుకొన		
211- 94	66	166	వలయును.		
212-199	63	163			

విషయ సూచిక.

కౌత్తిము	iii	7	మొదోచ్చులు	40
(1) గణితాధ్యాయము	8	గ్రహదిన మధ్యగతులు	40	
1 న పాతము కొట్టక ములు	1	9	అయినాంతలు	40
2 ,, గణిత చరిభాష	2	10	గ్రంథాత్మకగ్రహ గణితం	41
3 ,, సంజ్ఞా నిర్ణయము	2		(3) స్ఫుటాధ్యాయము	
4 ,, సంజ్ఞాసాన నిర్ణయము	2	11	సూర్య స్ఫుటము	42
5 ,, సంకలనము	3	12	చర ఫల సాధనములు	44
6 ,, వ్యవకలనము	5	13	స్వదేశ మధ్య గ్రహ సాధనం	46
7 ,, గుణకారము(చతుష్ప్రతి)	7	14	చంద్ర స్ఫుటము	47
7 ,, నవప్రతి	8	15	కువాది స్ఫుటములు	49
8 ,, భాగహారము	10	16	కువాది గత్యానయనం	56
9 ,, సూత్రములు	11	17	రాహు కేతువులు	61
10 ,, గుణభాగ విశేషము	14	18	దృష్టస్ఫుట రవిచంద్రులు	61
11 ,, సామాన్య భిన్నములు	16	19	పంచాంగ సూర్య చంద్రులు	62
12 ,, భిన్నముల మార్పు	16		(4) పంచాంగ ద్వారానాధ్యాయము	
13 ,, భిన్న సూత్రములు	18	20	తిథి కరణసాధనము	64
14 ,, యల్. సి. యం.		21	యోగ నక్షత్రసాధనము	66
క. సా. గు.	18	22	పంచాంగ గణిత విశేషము	67
15 ,, భిన్న సమాహారములు	20	23	నక్షత్రత్యాజ్యమృతములు	69
16 ,, సంకలనము	21	24	కువాది గ్రహక్షత్రపాదప్రవేశములు	71
17 ,, వ్యవకలనము	22	25	పరావృత్త చారగత్యానయనం	72
18 ,, గుణకారము	23	26	పాదప్రవేశ గణితం	73
19 ,, భాగహారము	24	27	పాదగత్యానయనం	73
20 ,, వర్ణము	25	28	రవిచారము	75
21 ,, మూలము	35	29	పంచగ్రహ-వక్రస్థిత త్యాగోదయా	
22 ,, కలాది గణితము	29		స్త కాలసాధనక్రమము	77
23 సంకేతవాక్యములు	31	30	కాంతి సంజ్ఞ	78
2 (2) మధ్యగ్రహాధ్యాయము		31	పంచదశలాక వేధ	79
1 గ్రంథస్థాంక స్పంజ్ఞా	34	32	సప్తశలాక వేధ	79
2 అష్టాద్యానయనం	34	33	గ్రహవేధ సంజ్ఞా	79
3 గ్రంథోత్పత్తి నిర్ణయం	35	34	దిన భుక్తులు	80
4 అహర్గణానయనం	35	35	పడకతిముఖములు	81
5 అహర్గణాద్భిహానయనం	37	36	అయన నిర్ణయములు	81
6 లంకామధ్యగ్రహ సాధనం	39	37	అగస్త్యస్తమయోదయం	81

38	తీర్థ నిర్ణయం	82	70	చంద్రశరసాధనం	110
39	చంద్రమానార్థము	88	71	గ్రాసాంశములు	111
40	సారమానార్థము	83	72	మధ్యస్థిత్వము	112
41	చంద్రశృంగము	84	73	స్వర్ణమోక్షదళములు	112
42	ఆధి మాననిర్ణయం	84	74	విమర్శార్థములు	113
43	ఉపరితీర్థాలు	84	75	స్వర్ణాదికాలానయనం	114
44	కర్తవీవిషయం	86	76	దిగ్విర్ణాదులు	114
45	అవమాదయః	85	77	చంద్రోదయకాలజ్ఞానం	115
46	అగ్నినక్షత్రం	85	78	సూర్యోదయాదిప్రభుంట్లా	116
	(5) త్రిపుత్తాధ్యాయము			సాధనము	
47	శంకుసాపనాదులమూలం	87	(7) సూర్యగ్రహణాధ్యాయము		
48	,, తా ఉ సచిత్రము	92	79	ద్యుగత సాధనము	118
49	విషవచ్చాయ	93	80	మధ్యలంబనసాధనము	118
50	అక్షి కర్ణనయనం	93	81	మధ్యపంసార్కరక్రమము	119
51	భాజ్యానయనం	94	82	నత సాధనము	120
52	మధ్యహారానయనం	94	83	ఖార్కానయనం	121
53	అభిమతహారానయనం	95	84	ఖార్కానవతి	121
54	నత సాధనం	95	85	స్వదేశదక్షిణావనతి	122
55	ఇప్తమతికాసాధనం	96	86	అవనతి స్ఫుటము	123
56	నతోన్నతలస్వరూపము	97	87	శరసాధనము	123
57	హారకస్ఫుటము	98	88	బింబసాధనాదులు	124
58	ఇప్తచ్ఛాయాసాధనం	99	89	గ్రాసాంశాదులు	124
59	చర భండములు	100	90	మధ్య స్థిత్వము	125
60	లంకోదయములు	100	91	స్వర్ణమోక్షదళములు	125
61	లగ్నప్రమాణానయనం	100	92	విమర్శార్థములు	126
62	స్ఫుటగ్రహతత్కాలికము	011	93	స్వర్ణమోక్షలంబనములు	126
63	మధ్యగ్రహ ,, ,,	102	94	,, సంసార్కరక్రమము	128
64	లగ్నస్ఫుటక్రమము	103	95	స్వర్ణాది కాలానయనం	129
65	లగ్నా ద్విప్తకాలానయనం	105	96	దిగ్విర్ణాదయః	130
66	దేశాంతరయోజనసాధనం	107	97	చిత్రగ్రహణము	130
	(6) చంద్రగ్రహణాధ్యాయము			(8) పాతాధ్యాయము	
67	గ్రహణసంభవము	108	98	పాతస్వరూపము	131
68	స్ఫుట సర్వసాధనం	109	99	పాతోత్పత్తి	131
69	బింబసాధనం	109	100	పాతనిర్ణయము	132

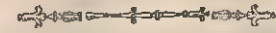
101	రవి చంద్రకృత్తులు	132	23	కౌంతి స్ఫుటము	165
102	కౌంతిత్వానయనం	134	24	ద్యుగత భుజికా సాధనము	165
103	పాతగ్రహేష్వములు	134	25	అక్ష దృక్కర్మము	166
104	,, నాడికాసాధనం	135	26	అయన దృక్కర్మము	169
	(పాతస్థిరము)		27	గ్రహాదిగాంతరసాధనం	169
105	గ్రహతాత్కాలికము	136	28	పంచగ్రహ బింబములు	169
106	ప్రవేశ నిర్ణయములు	138	29	జయపజయములు	170
107	పాతాభావ నిర్ణయః	139	30	గ్రహయుద్ధవర్ణనము	117
108	పాతస్థిరసా	140	(9) దృక్పిష్టాంతరత్వాకర సగ్రహము		
(8) సూర్య సిద్ధాంత సంగ్రహము	14		1	ద్రక్ష్యకాలమునకు నిర్ణయవ్యా	
1 యుగప్రమాణ నిర్ణయః	141			ముగ గ్రహస్ఫుటముల నెత్తుటకై	
2 పృష్ట్యాది గతాభ్యానయనం	142			తీగిన సంసార్కర విశేషము	173
3 అహర్గణానయనం	143		(10) ఉపయుక్త విషయములు		
4 మధ్యగ్రహానయనం	144		1	రవ్యాదిగ్రహ దినార్థాదులు	175
5 దేశాంతర సంసార్కరము	147		2	విపరీత జీవలు	170
6 దృక్సంసార్కరము	148		3	ఉపగ్రహ స్ఫుటములు	176
7 అగ్ర-బాహుభల సంసార్కరము	149		4	పంచాంగము మీద గ్రహ	
8 పంచోచ్చాయనం	150			స్ఫుటముల నెత్తుట	177
9 పంచగ్రహపాత సాధనం	161		5	రాశ్యాదివక్షాత్పాదులకుమార్ప	178
10 అయనాంశ సాధనం	161		6	మానసిక జీవలు	178
11 క్రమ జీవలు	162		7	సూర్య స్ఫుటము	178
12 జ్యాగజితము	163		8	చంద్రమండ స్ఫుటము	179
13 భమర్ణజితము	163		9	పంచసంసార్కరచంద్ర స్ఫుటము	180
14 పంచదళ సాధనము	164		10	గుహదయాభ్యానయనం	182
15 కిక్కురల సాధనము	165		11	బాహ్యస్వత్వనిర్ణయః	182
16 సూర్య సిద్ధాంతిభల సం			12	నవనాయకాదయః	183
సార్కరములతో, రవ్యాదిగ్రహ			13	మేఘ నిర్ణయః	184
స్ఫుటక్రమములు	166		14	కంచాయ నిర్ణయః	184
17 గ్రహసమగమనాదులు	161		15	గ్రహజాం విశేషాధికార	
18 ,, గత్యేష్వజ్ఞానము	161			నిర్ణయః	184
19 ,, కాల సాధనము	162		16	అవాయవ్యయగజితం	184
20 పాతల స్ఫుటము	163		17	ఋషభావ్యాదయః	185
21 మధ్యకౌన్తి సాధనము	164		18	సంకౌన్తి చరలక్షణం	186
22 విశేష సాధనము	164				

19 గ్రహనక్షత్ర సంహారములు	187	19 కుజ కీర్తిపదకములు	200
తెలుపు చిత్రము	187	14 ,, మంద ,,	201
20 ఘటియంత్రము	189	15 బుధ కీర్తి ,,	203
(11) పదక సంహారము		16 ,, మంద ,,	204
1 రవి దినముధ్యుగతి యంత్ర		7 గురు కీర్తి ,,	205
పదకములు	190	18 ,, మంద ,,	207
2 చంద్ర ,,	190	19 శుక్ర కీర్తి ,,	208
3 కుజ ,,	191	20 ,, మంద ,,	209
4 బుధ కేంద్ర ,,	191	21 శని కీర్తి ,,	211
5 గురు ,,	192	22 ,, మంద ,,	212
6 శుక్ర కేంద్ర ,,	193	23 రవిచంద్రకాంతి	213
7 శని ,,	193	24 చంద్రవిశేష ,,	214
8 చంద్రోద్భవ ,,	194	25 పక్షిదినగతి ,,	215
9 పాత ,,	194	సాయన నిరయన సంకాంతము	216
10 రవిమంద పదకములు	195	భూగోళ భగోళ మూ॥	219
11 చంద్ర ,,	196	వీరవసంతరాముని చాతకం	17
12 దినగత్యాది పదకములు	198		

ఈ గ్రంథమును సాంతముగ పరిశీలించిన వారికి ॥ ౧॥ గత్యభివృద్ధి సం॥ గురువారమున ధనుస్సంక్రాంతి ఘడియలు ౪4-లక ధిక మైయ్యండగా ధాన్యాధిక నిర్ణయమునందు-గురుడో; శుక్రడో; శనిగలెనెమి; అనుములెనెమి ఇరువురునూ మంత్రితే. ఒకరు దేవతలకు, మఱియొకరు రాక్షసులకనియూ శ్రుమోదూతాదులయందలి తిథి నిర్ణయకములలో, క్షియ్యమాణేడు శ్రావ్యపవర్ణమాణేడువరా. సమత్వేపి తద్దేవాసా మహాహృద్వయేయని. అనువోట శ్రావ్యోత్తర దినములయందలి అపరాహ్లాకాలములలో తిథివ్యాప్తి సమమగునపుడు శుక్రపక్షమున రెండవనాడును కృష్ణపక్షమున మొదటి నాడునూ, కర్తవ్యమనియూ ఇట్లు బహుమధ్యములతో వ్రాసియుండు పంచాంగ పరిష్కారకులగు, మహామహా పాథ్యాయ బ్ర॥ సిద్ధాంతి శివశంకర శాస్త్రులవారియొక్క కృపాకటాక్షములచే నీ గ్రంథమునకొక మొఱుగు బెట్టదలచియుంటినిగానీ ప్రకృతమునందది దప్పిబోయిననూ గ్రంథముయొక్క వైజగుణముమూలదని మా పాఠకులకు వేఱుగా తెల్పుట యందొక సాహసములేదు. గ్రంథకర్త.

ఇట్లు రెండు ధాన్యములకంటెను అలగంద ధాన్యముమిగుల రుచి రమగుటచే తదధి పతియే మనఃకులకు క్రిమముగ సచివాత్మవృత్తాధికారి గావలెనని గతించిన వాన్నే హితులలో కొందరు వాదించియుండిరి. మహాజనవాక్యములని మార్చి మనకుట్లు వాదించుకూడదు; వారేమియాధారములచే అట్లు వ్రాసిరో మనకది తెలియదని ప్రియ-అనేక ద్ధ్యస్తాంతములచే మిగులశ్రమనొంది వారిని కాంతములచియుంటిని.

గ్రంథపరిష్కార ప్రకటనము.

ఆర్య మహాశయులారా!

ఈ చిన్న గ్రంథమును సాంతముగ పరిశీలించు విద్యనైహ జనులకు ఇందలి సారాంశములను వేఱొక్కచోటున ఉపోద్ఘాత మని వ్రాసి తెలుపనక్కఱలేదు.

గాకనూ ఉపోద్ఘాతమును మాత్రము జూచి భూషణ దూషణాధులనుజేయు మహానీయుల వాత్సాఘ్యములనుండియు నిశేధింప బడియుండటచే అందులనుగూర్చి విశేషముగ వ్రాసిన సకేతుండ నయితిని.

మఱియూ నస్పదత్యంత మైత్రేయులగు తోగీర అగ్రహార గ్రామ వాస్తవ్యులయిన వే॥ బ్ర॥ శ్రీరామాశాస్త్రి సిద్ధాంతిగారి ప్రేరేపణా సాహాయ్యములులేకనే నీ గ్రంథముయొక్క లేఖక ప్రచారకముల నిపుడందియుండలేదు. గనుక సర్వేశ్వరుడు సదావారిని రక్షించుగాక యని వందనశతములతో ప్రార్థించుచుండెడి.

మీ ప్రేమపాత్రుడు,

గ్రంథకర్త.

గురువందనము.

శ్లో॥ అచింత్యా వ్యక్తరూపాయ నిర్గుణాయ గుణాత్మానే ।
సమస్త జగదాధార మూర్తయే బ్రహ్మణే నమః ॥
వాగీశాద్వాస్సుమనస సుర్వాధానాము పత్రమే ।
యంనత్వా కృత కృత్యాన్య స్తన్నమామిగజాననం ॥
గ్రంథకర్తృ వంతా వః ॥

ప॥ ఇక్కలియుగమునందలి నగ్రహార పృతిష్ఠాపకులూ నద్వితీ య్యుడ యిన శ్రీమహావ్యవస్థాపకునిచే స్థాపింపబడి పరస్పర పుత్ర స్వహితములకు డెంకణి కోట కార్యాలయమే ప్రధానస్థానమైనట్టి దేవహులిమంగల ఆగ్రహార గ్రామ వాస్తవ్యుల యందలి గౌరిపెద్ది వంశస్థరాధ్యై విపులలూ శ్రీమద్భారద్వాజున గోత్రం పవిత్రాసమాన మంత్రిమూర్తి బ్ర॥ వెంకటేశభట్ల నప్తుండును. చతుర్వేద పార గతాయుర్వేద విద్యాప్రకాశక విరుదాంకిత వే॥ బ్ర॥ లక్ష్మీనారాయణభట్ల పాత్యం డును ఆయుర్వేద విద్యావికారద జ్యోతిశ్శాస్త్ర ప్రవర్తక వే॥ బ్ర॥ రామాభట్ల పుత్యండును సకలసిద్ధాంత గణిత విద్యా పరిశిలుండును యగు పట్టాభిరామయ్య యనునెను.

చతుష్వేదీ కళావిద్యల నంతటియందును వ్యాపించి వేదచక్షువులను దిరు దాంకితమును బొందియుండు సకల సిద్ధాంత మానసిక తాంత్రిక గ్రంథరూపములగు ఋక్షకండములూ నిశాకరుని బోలియుండు సిద్ధాంత చింతామణి రత్నవచక మను ననన్య గ్రంథములను వ్రాయబూని. మదియ్య ఇట్టచేతా గణపతులను బూజించి సర్వసాక్షియగు నూర్వని నమస్కరించి అస్మత్సిద్ధాంత గణిత విద్యాగరు గ్రంథ రాజములకు మొక్కి నీసిద్ధాంతరహస్యమును ప్రథమరత్నమును వ్రాయనారంభించి తిని గనుక నీగ్రంథ మాచంద్రార్కముగ తటిల్లెదలను బోలియుండు ననేక సిద్ధాంత గ్రంథములూ సగ్రగణ్యమయిన సౌదామినివలె బ్రకాశించుచు జ్యోతిర్విద్యాభిలా షులహస్తములవంతటియందును కడియముల భంగి మెలయుగాక.

గ్రంథకర్త.

జ్యోతిషము.

సూ॥ బ్రహ్మాండ మీశ్వరోదేహః పిండాండో జీవఉచ్యతే,
బ్రహ్మాండో వ్యేవ మేవస్యా జ్యోతి రధ్యాత్మసంజ్ఞితం । కాలచక్ర
భ్రమం జ్ఞాత్వా మానుషా హంససంఖ్యకాః । జ్ఞానాక్షిపూరభిః
కాలకలాచక్ర మితిస్మృతః ॥ సప్తవింశతిభం జ్యోతి మట్టత్తర
శతాంఘ్రికం । నవాంఘ్రి భవనాదాశిస్తేన ద్వాదశయ స్మృతః ॥

తా॥ సర్వాస్తర్యామియును సకలస్వరూపుడును నగు నవ్యయమూర్తి చరాచరాత్మకమగు నీప్రథివ్యాది నంద మహాభూతములతో చేరియుండు బ్రహ్మాండ మునెట్లు గర్భిణి రించియుండునో నదేవిధమున జీవకోట్లలూ పిండాండము జేరియుం డునని తెలియవలసివది.

అందు పిండాండముయొక్క శ్వాసగతి పరివర్తనకలూ ప్రమాణ సంఖ్య యగు 21,600 న్నూ బ్రహ్మాండమునందలి కాల చక్ర కలూ ప్రమాణమేయైయుండును. (కాలచక్రమునకు శింశుమార చక్రమనియు భ చక్రమనియు రాశి చక్ర మనియు నక్షత్ర చక్రమనియు ఇత్యాదిగా జెప్పబడును.) దానిలొకాంతము వంటి శక్తిగలిగిన బ్రహ్మాండమునందలి కాలచక్రము సజాతీయముతో భ్రమిం పుచుండుట చేతను, బ్రహ్మాండ పిండాండములకు గలపరివర్తన కలూ ప్రమాణ సామ్య ము చేతను, ఆన్యోన్య పంచభూత సంబంధ ములచేతను, ఇంకను ఇట్టి పరస్పర సంబంధములగుల ఇతర కారణములచేతను మనలయొక్క శుభాశుభ ఫలనూచకము లను చింతించుట యందు పిండాండమునందలి కాలచక్ర గతివిశేషములను దెలియుట దుస్సరంబగుటచే వానికి ప్రతినిధియగు బ్రహ్మాండముయొక్క కాలచక్ర స్థితిగతులను బట్టియే శుభాశుభ ఫలములను చింతించుట జ్యోతిషమనబడును.

అందు 21,600 కలూ ప్రమాణముగల భ చక్రమును 27 నక్షత్రములుగను 108 పాదములుగను 13 రాసులుగను రాశి 1-కి 9 పాదములుగను విభజింపబడియుండు టచే నక్షత్రమొకటికి 800 కలలును రాశి, 1-కి 1,800 కలలును పాదమొకటికి 200 కలలును ధృవ ప్రమాణములైయుండును.

అట్టి చక్రములూ ప్రాజ్ఞులుగూ స్థాపించబడియుండు ఋతుజాలమునం దలి నశ్వేన్యాది నక్షత్రములను వరుసక్రమముగ ననుభవింపుచు రవ్యాది గ్రహములు గుండుచుండుట.

అందుల ప్రాగ్గతిగల్గిన గ్రహములకంటెను, పశ్చాద్గతి గల కాలచక్ర మధిక గతితో భ్రమింపుచుండుటచే రవ్యాది గ్రహములు తూర్పుననుండియు, పడమరకు బోవుచుండు నట్లుగ బడెడుగానీ వారికి వాస్తవ్యమున పశ్చాద్గతిలేదు. (పశ్చాద్గతియన వికగతియనను.) దానిని బరిక్షించుటకై ఏదోనొకనాటి రాత్రికాలమున ఆకాశమునందలి నక్షత్రములలో మీకు బాగుగ గుర్తు తెలిసిన నొక నక్షత్రమునకును చంద్రునకును నడుమగల ధూరమును దిక్కును గుర్తించి చూచుకొనియుండి రెండవ దినమునదే ప్రాద్దున వాటి నే చూడగా తమకే లేటబడును.

అట్టి చక్రమునందలి గ్రహసంచార కక్ష్యామండల భేదములచే వారికి రాశ్యాది నలన గతులు భేదపడియుండును.

ఎట్లన ఒక భండి చక్రముయొక్క మధ్య భాగమునందలి రంధ్రమునొక జానెడు ప్రమాణములూ నొకతిరుగు తిరుగుటకంటెను అదే రంధ్రమునకు రెండు జానెల ప్రమాణములూ నొక తిరుగు తిరుగుటకు నొకంత కాలమధిక పడును. అదే విధమున మూడు జానెల ప్రమాణములూ నొక చుట్టుచుట్టుట కింకనూ కాలమధిక మగునని బరిక్షించి తెలిసికొనుడు.

అదే విధమున చక్ర రంధ్రస్థానముతో సమముగ నీభూమికినీ నాయూ గ్రహక క్ష్యామండలములకునూ గల యోజనములు, భూకక్ష్య 5,027 చంద్ర మండలము 51,750, రవి బుధ కుక్ర మండలములు 6,88,627, కుజ మండలము 12,95,911, శుక్ర మండలము 81,26,488, శని.మండలము 1,01,57,804, రాహు మండలము 1,28,28,879 నక్షత్ర మండలము 4,18,84,816, భూవ్యాసము 1,600, చంద్ర చింబ వ్యాసము 480 సూర్య చింబ వ్యాసము 6,500, భూకర్ణము 800, (భూపరిధి 5,080 అని మతాంతరము గలదు.) ఇందు రవి బుధ కుక్రలను ఏక మండలములుగ జెప్పబడియుండినను రవి ఋధులకు నడుమ స్వల్పంతరాళములూ కుక్రమందునని తెలియపలినవి. అందు చంద్ర బుధ కుక్ర రవి కుజ గురు శనిల సంచార కక్ష్యా మండలములు వరుసగ నొకదాని మీద నొకటి సూర్యముఖము గలిగియుండునని తెలియపలయును.

మఱియు నీక్రమమును బట్టియే నన్ని గ్రహములకునూ మీదనుండు శని గ్రహమునకు దీగువ 4 వ గ్రహముగు రవిని మొదలుపెట్టి ప్రతిచతుర్థ మండలపు గ్రహము లనూ వరుసగలెక్కింపగా రవి చంద్ర కుజ బుధ గురు కుక్ర శనిలని క్రిమముగ గణితములలో పచ్చుచుండెదరు.

ఈ ఆర్థమునుగూర్చి సౌ సిద్ధాంతమునందు.

శ్లో॥ యుగేసూర్యజ్ఞ శుక్రకక్ష్యాం... పూర్వము యినాం ॥
కించ, పశ్చాద్గతితో తిజవాః నక్షత్రైః సృతతః గ్రహాః జీయ మానాస్తు లంబంతే తుల్యమేవ స్వమార్గగాః ॥ పాగ్గతిత్వమతస్తే మాం భగవైః ప్రత్యహంగతైః పరిమాణవశాద్భిన్నా స్తద్వశాద్భా నిభూజతే ॥ మంచామరేజ్య భూపుత్ర సూర్య శుక్రేందు జేందవః । ఉపర్యుపర్యధో ధన్వః సిద్ధవిద్యాధిరాఘనాః ॥ మందాదధః కృ మేణాస్య శ్చతుర్థాద్వివసాధిపాః । (సూ. సి. 225.) ధృవద్వయే మధ్యగ తారకాశితం చలన్త చక్రం జలయంత్ర వత్సదా । విభిన్న సర్వాశ్చిని పూర్వ మధ్యగైః గ్రహైస్సహో వర్త్యపరి వ్యవస్థితై ॥ సి. ర. శ్లో॥ 80.

ఇట్టి స్థితి గతులుగల గ్రహదులను మనలకీప్తముగు గాలములయందు యావ గ్రహమెచ్చటనే స్థితిని పొందియుండునో నీ మొదలగువానిని స్ఫుటముగ దెలి యుటకు సిద్ధాంత శాస్త్రములే ముఖ్య ధారములై యుండును.

అదు సకలసిద్ధాంతములలో సౌరోపనివదాస్తర్యుతముగు సూర్య సిద్ధాంతమే మొదటిదై శిరోభూషణమునలె తేజరిల్లుచుండునని లోకమున వాసికె క్రియించు సంగతి స్వసాధారణమైననూ దానియందు జ్యాధను ద్గణితాదులే మొదలగు గణిత బాహుళ్యము లనేకములుగ పచ్చుచుండుటవలన నిప్పటిలో గణితము నందు లేని ననేక సిద్ధాంతకారులే నా గ్రంథమును విపుటకనుమాన పడియుండు సంగతికి గూర్చి కీర్తి శేషులగు స్వర్ణోకవాసి, వే॥ బ్ర॥ జ్వాలా పతిసిద్ధాంతిగారి గతశిరోధి కృద్వత్సర పంచాగ పీఠిక 3వ పుటలో నూతన సిద్ధాంతికా

ధను కిరీమణులను గూర్చి. " శ్లో॥ కక్షే నిక్షిప్త పంచాంగం వీధ్యాం వీధ్యాం
మతం తియాం । భిక్షాటన జనైరేత తస్మాద్ధాన్తి తి ప్రకథ్యతే " త్యాది పంచనాథము
లను వృద్ధి కలుపు గ్రస్తావయ గ్రస్తాస్త సూర్య గ్రహణములే ప్రకృతమున సాక్షు
లిచ్చుచుండ.....(తక్కినవారలేమి జెప్పవచ్చును.)

అయిననూ శ్రీపత్యాది జాతికి పద్ధతుల కావిధి నత్యంత మపయుక్తముగ
మండుట చేతను ఆగణిత విధి క్రమము లెరుగమండినచో సిద్ధాంతజ్ఞానమే కూన్య
మగుట చేతను, ఇది పఠలో ముద్రాక్షరాంత ములైయుండు ననేక సిద్ధాంత
కాస్త్రములలో నావిధి క్రమములనుగురించి బాగుగ విప్పి జెప్పకుండుటచేతను
నత్యంత ములభముగ గణితక్రమములచే నిర్వేషమ్యముగ నన్ని ఫలములనూ
ములభముగ తేదగిననీ సిద్ధాంతరహస్యమును గ్రంథమునందదియూ నొక
యధ్యాయముగ సంగ్రహించి వ్రాయుటను.

విజాపనా! ఆర్య మహానీయులారా!!

ఈ గ్రంథమునందేధకుగు పారబాటులగుబడినను వాటిసంతటిని
క్షమించి కారణ్యముతో దయజేసి తెలియపఱచవలయునని మిక్కిలి వినయముతో
ప్రార్థించుచుండెడి.

సుజన విధేయుడు,

D. H. R. పట్టాభిరామయ్య సిద్ధాన్తి,

దేవర హులిమంగలం,

డెంకణికోట పోస్టు, (నేలం డిస్ట్రిక్టు.)

శ్రీరస్తు

శ్రీ సద్గురు పరబ్రహ్మజేనమః.

సోదామృత

సిద్ధాంత చింతామణి గ్రంథ

సిద్ధాంత రహస్య నామ

ప్రథమ భాగే

ఆదా

గణితాధ్యాయ పార్వంభః.

శ్లో॥ శ్రీమద్గ జ్ఞాథరసుతం చన్ద్రరేఖావతంసినం ।

నిద్ధిదం సర్వవిద్యానాం వక్షేహం గణనాయకం॥

(1) గణితాధ్యాయము

మానకొప్పకములు పాఠము. 1

సూర్యసిద్ధాంతే॥ విపరాజాం పరావృత్త్య తత్తప్త్యవికలా

స్పృతః । వికలానాంకలావృత్త్య తత్తప్త్యభాగ ఉచ్యతే ।

తత్త్రింశకా భవేచ్ఛాః భగవో ద్వాదశైవ తే॥

1. 60 విపరలు 1 పర, 60 పరలు 1 వికల, 60 వికలలు 1 కల, 60
కలలు 1 భాగ, 30 భాగాలు 1 రాశి, 12 రాసులొక రాశిచక్రము.

2. * 60 అసువులు 1 విధుడియ, 60 విధుడియలు 1 ఘడియ, 60 ఘడియలు

* నూ - సి॥ (తీర్థనూచ్యాజ్ఞ పుష్పస్య దశవేదస్త్రాట్కృతే తచ్చకం
లక్షమిర్భుక్తం తత్త్రింశస్తనమేవక, నిమేషేస్సప్త వింశత్యాః కాళా గుర్యత్కం

1 దినము 30 దినములు 1 నెల, 12 నెలలు ఒక సంవత్సరము, 60 సంవత్సరములొక వృద్ధ్యబ్ద (వషా) చక్రము.

గణిత పదపరిభాషావాక్యములు పాఠము 2

1. కలలనుటకు లిప్తలనియు! భాగలనుటకు అంశలనియు! రాశి చక్రమనుటకు చక్రమనియు! లేక భిగణమనియు! జెప్పబడును.

2. ఆదే విధమున అనువులకు స్థానాలనియు లేక రెప్పనాల్కుకాలమనియు! ఘడియలకు విభుటికలనియు లేక వివాడికలనియు! ఘడియలకు ఘటికలనియు లేక వాడికలనియు! దినమునకు అహారాత్రమనియు, నెలలకు మాసమనియు! సంవత్సరమున కబ్దమనియు లేక వషామనియు పర్యాయపరములగును.

సంజ్ఞా నిర్ణయము పాఠము. 3

1. కలాదియనగ - కలావికలలనియు, భాగాదియనగ భాగ - కలా వికలలనియు - రాశ్యాది యనగ, రాశిభాగ కలా వికలలనియు, భగణాది యనగ - భగణ రాశిభాగ కలా వికలలనియు, తెలియ వలసినది.

2. * ఘటికాదియనగ - ఘడియా విభుడియలనియు, దినాది యనగ - దిన ఘటి విభుటికలనియు, మాసాదియనగ, నెల దిన ఘటి విభుటికలనియు - అబ్రాది యనగ - సంవత్సర నెల దిన ఘటి విభుటికలనియు, తెలియవలసినది.

సంజ్ఞాస్థాన నిర్ణయము పాఠము. 4

1. రాసులు 2, భాగలు 15, లిప్తలు 4, విప్తలు 5, అనుటకు మారుగ రాశ్యాది 2-15-4-5 తిని తెలియవలసినది. ఇందు రాశిస్థానమున 2 యుండుటచే మేషా రశ్మి: || దశగుర్వత్సర చార్వకాలః ప్రాణో భిధియతే || పక్షిః ప్రాణైశ్చ నాడి స్వాత్త త్తప్తైశ్చ నాడికాస్త్రితా || నాడే పక్ష్యై థ నక్షత్ర మహారాత్రం ప్రక్షిప్త తం || తైః పంచ దశభిః పక్షస్తా మాసాద్యా వృత్తునైత్ || త్రిభైర్దేవయనం ద్వేవ వత్సరః పరిక్షిత్తితః ||

* ప్రాణ పరా విపరలు మిగుల మోక్షముల గుటచే వాని సంతక రెక్కించుటలేదు. మఱియు ధ గణమునకు 3, రాసులే గతైవ్యములు గమాటి పోవుట చేత అది గణిత విధులలోనప్పు పోయెందు నూహికిరాదు.

దిగ రెండు రాసులు గలిపి 3-వ రాశియగు మిథున రాశియందు 15 భాగలు చెల్లి 16-వ భాగలో 4 లిప్తలు గలిపి 5 విప్తలలో 5 విలిప్తలు చెల్లి 6-వ వికలాస్థానమును నూచించు నని తెలియ వలసినది.

అదే విధమున రాసులు 3 భాగలు 0, లిప్తలు 4, విలిప్తలు 5 అనుటకు మారుగ రాశ్యాది 3-0-4-5 అని తెలియవలెను, ఇది మేషాదిగ 4-వ రాశియగు కటక రాశియందలి మొదటి భాగలో 5 విలిప్తయందలి నారవ విలిప్తను గుర్తించును

గమనింపు :—ఈ మీది క్రమములుగనే రాశ్యాది భాగాదులను జూచి మేషాది రాసులయొక్క స్థాన నిర్ణయములను తెలియవలసినది. అంతెప్పుడునూ రాశ్యాది స్థానముల యందలి సంఖ్యలకు తదనంతరమున వరుసగా ముందు రాఖోవు సంఖ్యలను స్థాన నిర్ణయములకు క్రమముగ నుపయోగించుకొనవలసినది.

ఉదా, 0-4-0-2, రాశ్యాది యనగ మేషరాశియందలి 5-వ భాగలో మొదటి కలయందలి 3-వ విలిప్తను తెలియజేయునని ఎరుగవలసినది.

2. వారాదులలో భానువారాదిగ నాయాస్థానములయందలి సంఖ్యలనే రెక్కించుకొనవలసినది. ఉదా-వారాది 2-7-8 అనగా భానువారాదిగ రెండవ వారమును సోమవారమునాడుదయాది ఘడియలు 7 ఘడియలు, 8 అని తెలియవలయును. అదే విధమున వారాది, 6-15-9 అనగా శుక్రవారమున ఉదయాదిగ 45-9 ఘటికాది యనియు 0-4-5 అనగా శనివారమున 4-5 నాడికాది యనియు ఈ మొదలుగా తెలియవలసినది.

సంకలనము పాఠము 5

కూడుట=చేర్చుట=మొత్తము జేయుట=కలుపుట=ధనము చేయుట=కూర్చుట కలియ జేర్చుట, ఈ వేళ్ళన్నియునూ సంకలన మునకు పర్యాయ సామములగును. [=ఈ గురుకున కుభయ పార్శ్వములయందునూగల పర్యాయ పదములు రెండునూ వొకటితోనొకటి సరిసమానములుగనండు ననుటకు తెలియజేయుటకై - ఈక్వల్స్, చిహ్నము నుపయోగింపబడునని జ్ఞప్తియందుపలెను].

నూ|| రాశ్వాది భాగాది దినాది ఘటికాదులలో దేనినిగాని చేర్చవలసి నపుడు ఆచేర్చి తగినవాని సంఖ్యయును సజాతీయ్యమును స్థాన భేదములు సరిగప్పు నట్టాక దాని దిగువనోక దానిని ఎరువగ వ్రాసుకొని వానియందలి స్థానములలో నత్యల్పస్థానమును మొదలు జేసి రూపాయ-అణా-పైసా, మొదలగువానిని కూడు విధముగనే నాయాస్థాన భేదములను బట్టి మీద 1-ని పాఠమునందు జూపియుండు కొద్దకముల సహాయముచే క్రమముగకూడవలయును. అందు రాసులు 12-కు మించి వచ్చునపుడెల్లను అట్టిరాసులను 12-ట భాగింపగావచ్చు లబ్ధమునువిడిచి నిలుచునే పమును మాత్రమే ఎత్తి వ్రాసుకొనవలసినది. దీనికి భగవతోధనము లేక చక్రశోధనముని జెప్పబడును. అదే విధమున దినాదుల మొత్తములో దిన సంఖ్య 7 కు మించి వచ్చునపుడెల్లను వారశోధనముని 7-చే భాగించిచ్చిన లబ్ధమునువిడిచి శేషమును మాత్రమే వ్రాసుకొనవలసినది. అందు దినాది వారాదులు రెండును గణితక్రమములలో సామ్యమయిననూ కొన్నిసందర్భములలో భేదపడునటను గూర్చి ముందు తెలుపబడును.

ఉదా 2-9-6-7, 10-6-4-8, 8-0-2-29, 4-6-56-41, ఈ రాశ్వాదు 2-9-6-7 లను చేర్చి మొత్తముజేయుము. ఇందలి స్థానములలో విలిపిత 10-6-4-8 నత్యల్పస్థానముగటచే వానియందలి సంఖ్యలనందుచు చేర్చగా 85 8-0-2-29 దీనిని విశిష్టము 80-కి 1 లిప్తయగుటవలన 10-ట భాగింపగా నిలి 4-26-56-41 చివ శేషలిప్తము 56 కలా లబ్ధము 1 దీనిని కలా స్థానము నందలి 8-12-9-25 సంఖ్యలకుచేర్చి మొత్తము చేయగనైనది 69 దీనిని భాగ 1-కి 60 కల లగుటచే 60-ట భాగింపగా నిలిచిన లిప్తము 9 భాగలబ్ధము 1 దీనిని భాగస్థానములో నుండు సంఖ్యలకు చేర్చగా 42 దీనిని రాశి 1-కి 10 భాగలగుటచే 30-ట భాగింపగా నిలిచిన భాగలు 12 రాశిలబ్ధము 1 దీనిని రాసులకు కలుపగా 20 యగును. ఇది 12 కంటెను మించియుండుటచే 12 ట భాగింపగానిలిచిన శేషరాసులు 8 కలసి రాశ్వాది 8.12-9-25.

గమనింపు :— ఈ మీదిక్రమములుగనే పరాక్షరము వచ్చియుండినను వానివాని కొద్దకములనునది గణింపవలసింది. (అందు మొదట వివరలను మొత్తముజేసి వచ్చినదానిని 60-ట భాగింపగ లబ్ధము రలగును. (శేషమే వివరలు) దానిని పోలకు చేర్చివచ్చిన దానిని మరల నధువదింట భాగింపగలబ్ధము విలిపితలగును.

(దాని శేషమేపరలు) దానిని విలిపితలకు చేర్చినయిన దానిని మరల 60-ట భాగింప గలబ్ధములిప్తలగును. (అందలి శేషమే విలిపితలు) దానిని లిప్తలకుచేర్చినయిన దానిని తిరుగా 60-ట భాగింపగాలబ్ధము భాగలగును. (తచ్చేపమేలిప్తలు) దానిని భాగల లోచేర్చివచ్చిన దానిని 30-ట భాగింపగలబ్ధము రాసులగును. (శేషమే భాగములు) దానిని రాసులలోచేర్చి భగవ శోధనమును చక్రశోధనమును చేయగానిలిచినదే రాసులు.) ఉదా, 2-0, 0-0-0-4-8, 11-0, 4-6-5-8-0-16 ఈ రాశ్వాదులకు కూడుము.

2-0 దీనియందలి స్థాన భేదముల నిట్లుగమనించి ఒకటిక్రింద
0-0-0-4-8 నొకటి సరిగావచ్చునట్లు సజాతీయ్య స్థానములను సరిపాల్చి
11-0 వ్రాసికొనవలయును.
4-2-6-8-0-16
5-2-6-7-8-16

ఉదా, 2-8-82, 6-58-9, 8-2-5, ఈ వారాదులను చేర్చుము.
2-8-82 ఇందలి వివాడికలనుచేర్చగ 46 ఇది 60 కంటెను తగ్గియుండుటచే
6-58-9 దీనిలో ఘటికలులేదు గనుక నిదియేవివాడిక లగును: పిమ్మట ఘటియ
8-2-5 లనుచేర్చగ 68 దీనిని 60 ఘటియలు 1-వనమగుటచే 60-ట భాగింపగాని
6-8-46 లిచిన శేష ఘటియలు 8-వనలబ్ధము 1 దీనిని దినములలోచేర్చగావయినది
12 ఇది 7 కంటెను మించియుండుటచేవారశోధనమును చేయగానిలిచిన దినములు
5 వెరసి వారాదిజనాలు 5-8-46.

గమనింపు:—దీనియందునూ వెనుకటివలెనే సజాతీయ్యమును స్థాన భేద ములను సరిపాల్చియుంచుకొని యుండవలసినది. మరియు వారశోధన యోగ్యా యోగ్య కాలములను కుందుదాహరణ గణిత క్రమములలో తెలుపబడును.

వృత్తకలనము పాఠము. 6

కరియుట = తీసివేయుట = శోధించుట = యగు యుట = తొగి
వేయుట = తివుచుట = అంతరించుట, ఈ శేషన్నయన వృత్తకలనమునకు పర్యాయ నామములగును.

నూత్రము, పైచెప్పియుండు. సంకలన గణిత క్రమములలో తేరివేయక నాయాస్థాన భేదములను గమనించి 1-వ పాఠముందలి కొవ్వకములనుసరించియు కూ-అ-పై మొదలగు వానిని వ్యవకలించు విధముగనే సత్యల్పస్థానమును మొదలు చేసి క్రమముగ వ్యవకలించవలసినది. అందు అల్పరాసులలో నధికరాసులను తీసివేయులసిన తరుణములయందంతయూ చక్రరాసులగు 12 రాసులను మీద చేర్చుకొని క్రమముగ వ్యవకలించవలసినది.

అదోధముగనే తక్కువ దినములలో నెక్కువ దినములను తీసివేయవలసిన పుడు మీది దినములలో 7-ను చేర్చుకొనవలయును. 1 ఉదా, 2-8.8.10: రాశ్యాది దిలో రాశ్యాది 5-8-9-8 ను తీసిచేయుము.

2 8.8-10 ఇందు 10 విలిప్తలలో 8 పోగా 7 నిలిచెను. 8 లిప్తలలో 9 పోదు 5.8-9-8 గనుక 8 భాగలలోనొక భాగలిప్తలగు 60-ని తీసి 8-కి కలుపగా 8-26.59-7 నైన 83-లో 9-ని తీసి వేయగానిలిచినల్పలు 59మీది భాగలు

రెండు దీనిలోనారును తీసి వేయుటకుపోదు గనుక 2 రాసులలో నొకరాశిభాగలగు 30 లనెత్తి 2-కి చేర్చగానైన 82-లో 6-ను తీసివేయగానిలిచిన భాగలు 26 ఇపుడు రాశిలో 5 పోదు గనుక చక్రరాసులగు 12-ను 1-కి చేర్చగానైన 18-లో 5-ను తీసివేయగానిలిచిన శేషరాసులు 8.అని తెలియవలెను. ఇట్లు ఆయా సందర్భములను గురించి సంకలనమునందు చక్ర శోధనమునూ; వ్యవకలనమునందు చక్రయుక్తమునూ చేసికొనవలసినది.

2 ఉదా 2.8.26 దినాదిలో 8-7-10 దినాదిని తీసివేయుము - ఇందు 2-దిన 2-8.26 ములలో 8-దినములను తొలగివేయుటకుపోదు గనుక 2-కి 7-ను చేర్చ 8-7-10 గానైన 9-లో మూటిని దీసివేయగానిలిచినది 6.

6-1-16

గమనింపు:—ఈ వారాది వ్యవకలనములలోనొక విశేషముగలదు. అదే మన నేడు గురువారమునొందము నేడుచియూ తూర్వమున 8-2 దినాదియనగా అదెప్పుడని ఇట్టిసందర్భములయందు నాటివారము భానువారాదిగ నెన్నెవధగునో

నావార సంఖ్యలోనుండి గతఫలదినాది యనగా వెనుకకు పోవలసిన కాలమును తీసివేయగా నిష్పకాలముగను. ఉదా, నేడుగురువారము గనుక భానువారాది 5 వదగును. దీనివారాది 5-0-0, దీనిలో 4-8-2-ను తీసివేయగాని లిచినది 0-51-58 ఇది శనివారమునాడునయాదిగ 51-58కుటికాదిని గుర్తించునని తెలియవలసినది.

గుణకారము పాఠము 7.

గుణించుటకు హెచ్చించుటయనియు పెంచుటయనియు పర్యాయ పదములను పయోగించుట గలదు.

(1) కలాది గుణితము. చక్రస్వతి నూత్రము.

గుణించుటనది గుణ్యమని యూ; గుణించునది గుణచమనియు చెప్పుటను. గుణ్యకలాదిని వరుసగా రెండు తూర్ణవ్రాసి మొదటితూరి వ్రాసియుండు గుణ్య కలాదికి దిగువ గుణకలిప్తలనూ రెండవతూరి వ్రాసియుండు గుణ్యకలాదికి దిగువ గుణక విలిప్తలనూ యుంచుకొని గుణకలిప్తలచేతనూ విలిప్తలచేతనూ గుణ్యకలాదులను (క్రింద సంఖ్యలచే మీది సంఖ్యలను) వరుసగా గుణింపగా 4 ప్రతులగును. (ప్రతి= స్థానము, ఉదా 8-22 కలాదిని 1-10 కలాదిచే గుణింపుము.

ఇందలి గుణ్యకలాదియగు 8-22 ను వరుసగా రెండుతూర్ణ వ్రాసికొనగా 8-22 : 8-22 ఆగును. దీనిలో మొదటి కలాదికి ఆడుగున గుణకలిప్తలనూ రెండవ కలాదికి క్రింద గుణకవిలిప్తలనూ యుంచుకొని వేరువేరుగా గుణింపగానైన నాలుగు ప్రతులు 96, 264, 80, 220.

8 24 : 8 22

12 12 : 10 10

96 264 : 80 220 ఇట్లు తెలియవలయును.

() (2) (3) (4)

(2) ఇట్లేగ్నడిన 4 ప్రతులలో 4-వదానిని 60ట భాగింపగావచ్చు అర్థోత్తర లభ్యమున్న 2, 3 ప్రతులన్నూ నట్లుచేర్చి అయినమొత్తమును మరల సరవదింట భాగింపగా వచ్చు లభ్యము లిప్తలగును. (అందలి శేష వే విలిప్తలు) దానిని మొదటి పతిలోచేర్చగ నదియే లిప్తలగును.

ఉదా. ఇప్పుడు 4వ ప్రతియగు 220 ని 60 ట భాగింపగా వచ్చిన లబ్ధము 8, శేషము 40, ఈ శేషమైనది ఇప్పుడు భాగించిన సంఖ్యలో సగము 80 కంటెను మించియుండుటచే అర్ధోత్తర శేషమనితెలిసి 8-కి 1 ని చేర్చగా వచ్చిన అర్ధోత్తర లబ్ధము 4 దీనిని 2, 3, ప్రతులగు 261, 80, దీనిని చేర్చి మొత్తముచేయగా 848 దీనిని 60 ట భాగింపగా నిలిచిన శేషవిలిప్తలు 48 లబ్ధలిప్తలు 5 దీనిని మొదటి ప్రతియగు 9-లో చేర్చగానైన లిప్తలు 101 గనుక కలాది 101-48, జవాబగును.

గమనింపు:—గూఢ్యగుణములలో నేదైన నొకటి కలాదిగ రెండు స్థానములు గలిగి గనుండి మరొకటి లిప్తావిలిప్తలలోనే దైన—

నోకేస్థానమును పొందియుండునపుడు దానినిన్నీ రెండు స్థానములకు సరి చ్చునట్లు స్థానభేదమునకు (0) ను యంచుకొని కలాదిగనే మార్చి పిమ్మట మీది కముముగనే గుణింపవలసినది. ఎట్లునగా 5 విలిప్తలులేక కలాది 0-5, 48 విలిప్తలు లేక 0-48 కలాది అని తెలిసికొని స్థానభేదముకొఱచు (0) నుపయోగించుకొని గూఢ్య గుణముల రెంటినీ కలాదిగనే మార్చి పిమ్మట గుణింపవలసినది.

ఉదా.—2416 కలాదిని 80 విలిప్తలచే పెంచుము, 80 విలిప్తలులేక కలాది 0-80.

20 16 : 20 16 ఇందు 4వ ప్రతియగు 480 ని 60 ట భాగింపగా వచ్చిన
0 0 : 80 80 సర్వోత్తర లబ్ధము 8 న్ని 2, 3, ప్రతులలోయుండు
0 0 : 600 480 0, 600 దీనినిన్నీ నట్లుచేర్చగానైన 608 ని 60 ట భా
గింపగా నిలిచిన శేషవిలిప్తలు 8, లబ్ధము 10 దీనిని మొదటి ప్రతియగు (0) లోకలు
పగానైన లిప్తలు 10 వెరసి జవాబు 10-8 కలాది యగును.

N.B.—ఘటికాది గణితమంతయు కలాదిగనే వచ్చుచుండును.

భాగాది గుణితము ధనానయన సూత్రము.

(2) దీనికి గోమూత్ర న్యాయమరియు నవ ప్రతియనియు చెప్పబడును మీద చెప్పియుండు చతుష్ప్రతిలో విస్తారముగ తేలివ తరువాత నీ క్రింది క్రమ ములను చూడవలసినది.

నో.—అర్ధోత్తరమనగా ఎప్పుడైనను భాగించు సంఖ్యలో సగము నకంటెను ఎక్కువగా శేషమువచ్చునపుడు లబ్ధమునకు అధికముగా 1 ని చేర్చుకొనవలసినది. శేషమక్ర-అలేదు. ఈ విధిని జ్ఞప్తియించి యుండవలసినది.

చతుష్ప్రతిలో గూఢ్యకలాదిని రెండుమూర్లువరుసగా వ్రాయు విధముగనే ఈ భాగాది గుణితమువందు సైతము గూఢ్యభాగాదిని వరుసగ మూడు మూర్లు వ్రాసి యుంచుకొనవలసినది. పిమ్మట మొదటితూరి వ్రాసియుండు భాగాదికి దిగువ గుణక భాగలను రెండవతూరి వ్రాసియుండు భాగాదికి దిగువ గుణక లిప్తలను మూడవతూరి వ్రాసియుండు భాగాదికి దిగువ గుణక విలిప్తలను క్రమముగ వ్రాసి కొని క్రింది సంఖ్యలచే మీది సంఖ్యలను వేరువేరుగా గుణించి వరుసగ వ్రాసికొనగా 9 ప్రతులగును.

ఉదా.—భాగాది 5-8-30 లను 10-20-5, భాగాదిచే గుణింపుము.

5 6 8 :	5 6 80 :	5 6 80 :	ఇట్లు వరుసగ వ్రాసికొని గు
10 10 10 :	20 29 20 :	5 5 5 :	ణింపగానైన 9 ప్రతులలో 9 వ
50 60 300 :	100 120 600 :	95 80 150 :	ప్రతిని 60 ట భాగింపగా
(1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9)	వచ్చు సర్వోత్తర లబ్ధమున్నూ		

8, 6 ప్రతులున్నూ చేర్చి ఆయన మొత్తమును మరల నరువదింటు భాగింపగావచ్చు అర్ధోత్తర లబ్ధమున్నూ 7, 5, 3 ప్రతులున్నూ మొత్తముజేసి ఆయన దానిని 60 ట భాగింపగా నిలుచు శేషము విలిప్తలగును. అంకలి లబ్ధమున్నూ 4, 2 ప్రతులున్నూ చేర్చి ఆయన దానిని మరల 60 ట భాగింపగా నిలుచు శేషము లిప్తలగును దానిలో వచ్చియుండిన లబ్ధమున్నూ మొదటి ప్రతిన్నీ చేర్చి మొత్తముచేయగా నదియే భాగలగును.

ఉదా.—ఇప్పుడు 9 వ ప్రతియగు 160 ని 60 ట భాగింపగావచ్చిన సర్వోత్తర లబ్ధముగు-8 న్నూ 8, 6 ప్రతులలోనుండు 80, 600 లున్నూ చేర్చి మొత్తము చేయగానైనది 6 8 దీనిని మరల 60 ట భాగింపగావచ్చిన సర్వోత్తర లబ్ధముగు-11 న్నూ 7, 5, 3, ప్రతులగు 25, 120, 800 లున్నూ చేర్చగా 466 దీనిని 60-ట భాగింపగా నిలిచిన శేషవిలిప్తలు 86, లబ్ధము 7 ఇదిన్నీ 4, 2, ప్రతులగు 100, 60, దీనిని చేర్చి మొత్తముచేయగానైన 167-య మరల 60-ట భాగింపగా నిలిచిన శేషలిప్తలు 47 లబ్ధము 2 దీనిని మొదటి ప్రతియగు 50-లో కలుపగానైన భాగలు 62, ఇట్లు భాగాది 62-47-30 జవాబు.

గమనింపు—ఇందు వైశము గుణ్య గుణకములలోనొకటి భాగాది 3 స్థానములు గల వైశములో కలాదిగ రెండు స్థానములు గలదిగానీ లేక కలా వికలలో నొకే స్థానముగలదిగానీ యుండునపుడు మీదిక్రమముగానే స్థానభేదములు సరివచ్చునట్లు యోచించి, సున్నలను చేర్చుకొని గుణ్య గుణకములు రెండు నూ భాగాదిగ మూడు స్థానములు సరివచ్చునట్లు క్రమపాతంబు తరువాత మీదిక్రమముగానే గుణింపవలసినది.

ఉదా, భాగాది 10-5-20 నికలాది 4-5-చే గుణింపుము, ఇందలి గుణకము కలాదిగనూ గుణ్యము భాగాదిగనూ యుండుటచే గుణకమును భాగాదిగ మార్చగా నైన భాగాది 0-4-5 వీనినిబట్టి మీదిక్రమముగానే గుణింపగానైన ఉత్తరము భాగాది 0-41-12 ఇది సరియగునో లేదో గణించి చూడుము. మరియు గుణకము ఏదోనొక పూర్ణాంకముగా వచ్చియుండునపుడు రూ-అ-పై మొదలగు వానినిలేక ఆయా శోష్టకములనుసరించి సామాన్య విధముగానే గుణింపుకొనవలసినది. ఈశ్యాది దినా గుణకములులేవు.

భాగహారము పాఠము 8.

భాగించుట, యనుపదమునకు మాయగా భాగహరించుట, విభజించుట, పాలుగొనుట, హరించుట, మానమెత్తుట, ఎత్తుట, అనిచెప్పబడును.

నూ॥ భాగింపబడు సంఖ్య భాజ్యమనియు భాగించు సంఖ్య భాజకమనియు చెప్పబడును. అట్టిభాజ్య భాజకములరెంటియందగల స్థానభేదములలో అత్యల్పస్థానమునకు సజాతీయ్య మగునట్లు భాజ్య భాజకములరెంటిని ఒకే తెగకు మార్చి నీక్రింది నూత్రములలో జెప్పబోవు విధిక్రమములచే భాగింపవలసినది. అంత పుడైననూ భాజకము ఏదోనొక పూర్ణాంకముగా (స్థానభేదములులేక 5, 6, 7, ఈ మొదలగు పూర్ణసంఖ్యలగా) వచ్చియుండునపుడు ఆయాశోష్టకములనుసరించి రూ-అ-పై మొదలగు వానిని భాగించు విధముగానే సామాన్యవిధిచే క్రమముగా భాగింపవలసినది.

1 ఉదా, 2-6-4 భాగాదిని 2 లిప్త భాగించేంపుము ఈ భాజ్యభాజకములరెంటియందలి స్థానభేదములలో విలిప్త లే అత్యల్ప స్థానమునుపొందియుండుటచే నీభాజ్యభాజకముల రెంటిని విలిప్త లేజేసి భాగింపవలసినది,

5-6 భాగాదిని 3-2 భాగాదిచే భాగింపుము. ఈ భాజ్యభాజకముల రెంటి యందునూ లిప్త లే నత్యల్పస్థానముగను గనుక నీరెంటిని లిప్త లేజేసి భాగింపవలసినదని తెలియవలెను.

3-భాగలను 5-3 కలాదిచే భాగింపుము. ఈ భాజ్యభాజకములలో నత్యల్ప స్థానమును విలిప్త లేపొందియుండుటచే నీరెంటిని విలిప్త లేజేసి భాగింపవలయును.

4-6-8 భాగాదిని 2-చే భాగింపుము. ఇందలి భాజకముక పూర్ణసంఖ్యగా వచ్చియుండుటచే శోష్టకముల సహాయములచే సామాన్య విధముగానే భాగింపవలసినది.

గమనింపు—ఇట్లు భాజకము పూర్ణ సంఖ్యకల్ప భాగాది కలాదులలో దేనినైన నొకటిని పొందియుండునపుడు అట్టి భాజ్యభాజకముల రెంటి యందలి స్థానములలో నత్యల్పస్థానమున కవిరెంటిని సజాతీయ్యమగునట్లు నొకేజాతికి తెచ్చు కొనుటకు సవర్ణీకృతమని చెప్పబడును. (భాజక మనుటకుహారకమనియు వదించెదరు.)

భాగహార సూత్రములు పాఠము 9.

1. పూర్ణఫలసాధనము (దీనికేమియుచెప్పక నూరిక భాగించిన లబ్ధమని చెప్పబడును) భాజ్యమును భాజకముచే నశ్శోత్తర మతముగా భాగింపగా వచ్చు లబ్ధమే ఉత్తరమగును.

2. కలాది ఫలసాధనము, భాజ్యమును హారకముచే భాగింపగా వచ్చు బ్రము లిప్తలగును. అందలి కేసుమును 60-ట పెంచి అదే హారకముచే భాగింపగా నశ్శోత్తర లబ్ధము విలిప్తలగును.

నో॥ రాసులను 30-ట గుణింపగా భాగలగుననియు; భాగలనకువదింటి గుణింపగా లిప్తలగుననియు; లిప్తలను 60-ట పెంచగా విలిప్తలగుననియు; విలిప్తలను 60-ట గుణింపగా పరలగుననియు; పరలనకువదింటి గుణింపగా వికలగుననియు; అదే విధముగా విపరలను 60-ట భాగింపగా పరలగుననియు; పరలనకువదింటి భాగింపగా వికలగుననియు, వికలలనకువదింటి భాగింపగా కలలగుననియు; కలలనకువదింటి భాగింపగా భాగలగుననియు, భాగలను 30-ట భాగింపగా రాసులగుననియు, తెలియవలసినది.

3. భాగాది ఫలసాధనము, భాజ్యమును భాజకముచే విభజింపగా లబ్ధము భాగలగును, అందలి శేషమును 80-టు గుణించి అదే హారకముచేతనే భాగింపగా వచ్చు లబ్ధము లిప్తలగును, తిచ్చేషమును మరల నరువదింటిపెంచి ప్రభాజకమునుండియే భాగింపగా వచ్చు నర్థోత్తర లబ్ధమే విలిప్తలగును.

4. రాశ్యాది ఫలసాధనము, భాజ్యమును హారకముచేత భాగింపగా లబ్ధము రాసులగును, అందలి శేషమును 80-టు పెంచి అదే హారకముచే విభజింపగా వచ్చు లబ్ధము భాగలగును, తిచ్చేషమును 80-టు గుణించి లోగడి హారకముచేతనే భాగించి మీది క్రమముగ నే కలాది ఫలమును తెచ్చుకొనవలసినది.

5. భగణాది ఫలసాధనము, భాజ్యమును భాజకముచే భాగింపగా లబ్ధము భగణులగును, దాని శేషమును 12-టు పెంచి అదే హారకముచే విభజింపగా వచ్చు లబ్ధము రాసులగును, తిచ్చేషమును 80-టు గుణించి లోగడి హారకమునుండియు విభజించి మీది క్రమముగ నే భాగాది ఫలమునెత్తవలయును.

N.B — మీద 1, 2, 3, 4, 5, సూత్రములలో చెప్పియుండు భాజ్యభాజకములనగా సవర్ణీకృత భాజ్యకా హారములని యుంగవలసినది. మఱియు, ఘటికాది ఫలసాధనము = కలాది ఫలసాధనా క్రమమునూ; దినాదిఫల సాధనము = భాగాది ఫలసాధనా క్రమమునూ, మాసాది ఫలసాధనము = రాశ్యాది ఫల సాధనా క్రమమునూ, నక్షత్రాది ఫలసాధనము = భగణాది ఫలసాధనా క్రమమునూ, తప్పక పోలియుండునని తెలియవలసినది.

ఉ దా హ ర ణ ము లు.

1. 5-6 భాగాదిని 2-4 కలాదిచే భాగించి లిప్తాది ఫలమునెత్తుము. ఇందు సవర్ణీకృత భాజ్యముగు 18,860-లను సవర్ణీకృత భాజకముగు 124-చే భాగింపగా వచ్చిన లబ్ధలిప్తలు 148, శేషము 8 దీనిని 80-టు గుణింపగానైన 480-లను అదే హారకముగు 124-చేతనే విభజింపగా వచ్చిన నర్థోత్తర లిప్తలు 4 గనుక కలాది లబ్ధము 148-4 వచ్చును.

2. 48-4 లిప్తాదిని 50 లిప్తలచే భాగించి భాగాది ఫలమునెత్తుము. దీనిలో సవర్ణీకృత భాజ్యముగు 2,984-ను సవర్ణీకృత భాజకముగు 8,000-చే భాగింపగా వచ్చిన

భాగలబ్ధము (0) శేషము 2,884 దీని నరువదింటి గుణించి 8,000 చేతనే భాగింపగా వచ్చిన కలాది లబ్ధము 57 తిచ్చేషమును మరలనరువదింటి పెంచినవచ్చిన మొత్తమును అదే హారకముచే భాగింపగానైన నర్థోత్తర వకలా లబ్ధము 41 కలసి భాగాది 0-57-41. ఉత్తరముగును.

3. 12 లిప్తలను 16 కలలచే భాగించి కలాదిఫలమెత్తుము, ఇందు 12-ను, 16-చే భాగింపగా వచ్చిన కలా లబ్ధము (0) శేషము 12 దీనిని 60-టు పెంచి 16-టు భాగింపగా వచ్చినవిలిప్తలు 46 గనుక కలాది లబ్ధము 0-46.

4. 86-8 లిప్తాదిని 80 విలిప్తలచే భాగింపుము, ఇందెట్టి ఫలమును సాధింపవలయునో నాక్రమము తెలియలేదు; గనుక సవర్ణీకృత భాజ్యముగు 2168-ని సవర్ణీకృత భాజకముగు 80-చే భాగింపగా వచ్చిన నర్థోత్తర లబ్ధము 72 ఇదే జవాబు,

5. 14-8 భాగాదిని 200 లిప్తలచే భాగించి దినాది ఫలమెత్తుము. ఇందలి సవర్ణీకృత భాజ్యముగు 848-ని సవర్ణీకృత హారకముగు 200-చే భాగించి భాగాది ఫలమువలెనే సాధింపగానైన దినాది 4-14-24 ఇదే ఉత్తరము.

6. 860-ను 72-చే భాగించి నాడికాది ఫలమునెత్తుము. 860-ని 72-టు భాగించి లిప్తాది ఫలమువలెనే సాధింపగానైన ఘటికాది ఫలము 11-57.

7. 8-ని 5-టు భాగించి భగణాది ఫలమునెత్తుము, 8-ని 5-టు భాగింపగా వచ్చిన లబ్ధభగణాలు 1 శేషము 3 దీనిని 12-టు గుణింపగా వచ్చిన 36-ను 5-టు భాగింపగా వచ్చిన రాసులు 7 శేషము 1 దీనిని 80-టు పెంచి 5-టు భాగింపగా వచ్చిన లబ్ధ భాగలు 6, శేషము (0) గనుక కలాది ఫలము కూన్యము, ఉత్తరము 1-7-6 భగణాది దీనిరాశ్యాది 7-6.

8. 29-ని 7-చే భాగించి భగణాదిఫలమునెత్తుము, 29 ని 7-టు భాగింపగా వచ్చిన లబ్ధ భగణములు 4, శేషము 1 దీనిని 12-టు పెంచి 7-టు భాగింపగా వచ్చిన రాసులు 1 తిచ్చేషము 5, దీనిని 80-టు గుణించి మరల 7-చేతనే భాగింపగా వచ్చిన లబ్ధ భాగలు 21, దాని శేషముగు 3-ను 60-టు పెంచి 7-టు భాగింపగా వచ్చిన లబ్ధలిప్తలు 25, అందలి శేషముగు 5-ను మరలనరువదింటి పెంచి 7-చేతనే విభ

జీంపగానైన నధోత్తర లబ్ధమును విలిపింపు 48 కలసి భగవాది 4-1-21-25-48 దీని రాశ్యాది 1-21-25-48.

గుణక భాగములయందలి విశేష ప్రక్రియ పాఠము 10.

1 గుణకార సూత్రము.

ఏ సంఖ్య గానీ 10, 100, 1000, 10000. ఈ మొదలగు సంఖ్య (అనగా సంఖ్యయొక్క మొదటి యంకము మాత్రము 1-గాయుండి రెక్కినయంకములు (స్థానములు) అంతయూ సున్నలుగా నుండు సంఖ్య) లలో చేరియుండి గుణ్య గుణకములలో దేనినైన నొకటిని పొందియుండునపుడు దానియందెన్ని భాజ్యము లుండునో అన్ని సున్నలను, గుణ్య గుణకములలో వేరుగానొకటిని పొందియుండు సంఖ్యకు బెట్టగా సులభముగ గుణక లబ్ధమగును.

ఉదా, 2678-ని 10-చేపెంచుము, ఇందలి గుణకములోనొక సున్నయుండుటచే గుణ్యమునకు 1 సున్నను బెట్టగానైన ఉత్తరము, 26,780, అదే విధమున 504×1000 అనగా 504-కు 8 సున్నలను బెట్టగా జవాబగుననియు 10000×61 అనగా 61-కి 4 సున్నలను బెట్టగా ఉత్తరముగుననియు, 100×5 , అనగా 5-కు రెండు సున్నలను బెట్టవలయుననియు, ఈ మొదలుగా తెలియవలసినది.

భాగహార సూత్రము (దశాంశ పద్ధతి).

భాగించె సంఖ్యయగు భాజకము 10, 100, 1000, 10000, ఈ మొదలగు సంఖ్యలలో నొకటిగా నుండెనేని, అట్టి భాజకములో యుండు 1-ని విడిచి సున్నలు మాత్రము రెన్నియుండునో భాగింపబడు భాజ్యములో ఏకాది స్థానము మొదలు క్రమముగ వన్నియంకములే శేషమగును, రెక్కిన సంఖ్యయే లబ్ధమగును.

ఉదా, 4264-ను 100-చే భాగింపుము. ఈ భాజకములో రెండు సున్నలుండుటచే భాజ్యములో రెండంకములే శేషమగును, గనుక 64 శేషము 42 లబ్ధము.

362-ను 10-చే భాగింపుము, ఇందలి భాజకములోనొక సున్నయుండుటచే భాజ్యములోనొక స్థానమే శేషమగును గనుక 2 శేషము 36 లబ్ధము. ఈ విధముగనే.

8641 25405-ను 1000000000-చే భాగించి భగవాది ఫలమును సాధించుము, ఇందలి భాజకములో 9 సున్నలుండుటచే భాజ్యమునందునూ 9 స్థానములే శేషమగును గనుక ఇందు భగణ లబ్ధము లేదనితెలిసి 8641 25 405 దీనినే 12-ట గుణింపగా 4869 50 4860 దీనిలో 9 స్థానములవఱకు శేషమునూ నిలిచిన 4 రాశి లబ్ధమునూ యగును. శేషమగు 869504860 దీనిని 80-ట పెంచగా 1108 5145 800 దీనిలో 9 స్థానములు శేషముపోనూ నిలిచిన భాగలబ్ధము 11 శేషము 85'45800 దీనిని 60-ట గుణింపగా 5108748000 ఇందునూ 9 స్థానములు శేషమునకు పోనూ నిలిచిన కలా లబ్ధము 5 తచ్చేషమగు 108748000 దీనిని మరలనరువదంట గుణింపగా 6524880000 ఇందునూ 9 స్థానములు శేషమునకు తోయగా నిలిచిన వికలా లబ్ధము 6, శేషము 524880000 ఇది భాజకార్థమునకంటెను మించియుండుటచే అధోత్తర శేషమనితెలిసి వికలా లబ్ధమగు 6-లో నొకటిని హెచ్చుగ చేర్చుకొనగానైన నధోత్తర విలిపింపు 7 గనుక భగవాది 0-4-11-5-7 దీని రాశ్యాది 4-11-5-7.

గమనింపు, ఇట్లు భాగింపటలో భాగాహార విధముగ)... (ఇట్టి గురుతుల నుపయోగించుకయే భాజకమునందలి సున్నలకు సరిగా భాజ్యాంకములను విడుచుచూ లబ్ధమును తెలియజేయుటకై (.) ఇట్టి గురుతులనుపయోగించుకొని నీక్రింద చూపబోవు ఉదాహరణ గణిత క్రమముగ సులభముతో ఫలమును బొందవచ్చును (డెసిమల్ సవరణ సూత్రము) ఉదా, 486 7980074-ను 1000000000-చే భాగించి భగవాది ఫలమును సాధింపుము:

$$4. \quad 867 \ 980 \ 074 \times 12$$

$$\text{భ} \quad 10,41 \ 516088 \ 8 \times 80$$

$$\text{ర} \quad 12, \ 454826640 \times 60$$

$$\text{భా} \quad 27, \ 289508400 \times 60$$

$$\text{క} \quad 17, \ 375904000$$

విక

శేషము అర్థాలపము

= అధోత్తర భగవాది 4-10-12-27-17.

దీని రాశ్యాది 10-12-27-17 ఈ విధిక్రమములను చక్కగ పాఠముచేసి యుంచుకొని యుండవలసినది.

సామాన్య భిన్నములు పాఠము 11.

1, $\frac{1}{2}$ ఈ మొదలగు దూపములగుల సంఖ్యలు భిన్నాంశములగునని అంధరికిని తెలిసిన విషయమేను. అయితే దాని స్వరూపమెట్టిదనిన ఏదోనొకటిని భిన్న ఛేద సంఖ్యచే భాగించగా వచ్చు భాగములలో అంశ సంఖ్యయంతయో నన్ని భాగములగుల విలువనుచూచించును. అనగా $\frac{1}{2}$ -కు 4 భాగములలో 3 భాగములనియూ $\frac{1}{2}$ -కు రెండు భాగములలో నొక భాగమనియూ అదే విధమున $\frac{70}{179}$ అనగా 179 భాగములలో 70 భాగములనియూ నీ మొదలుగా తెలియవలసినది.

అట్టి భిన్నములలో అంశమునకంటెను ఛేదమెక్కువగ నుండునట్టి భిన్నములకు క్రమ భిన్నములనియూ, అంశ ఛేదములు రెండును సమముగగానీ లేక అంశమెక్కువగగానీ యుండునట్టి భిన్నములకు అపక్రమ భిన్నములనియూ, ఏదో నొక పూర్ణాంకముతో కలసియుండునట్టి భిన్నములకు మిశ్ర భిన్నములనియూ, చెప్పుదును.

ఉదా, క్రమ భిన్నములు, $\frac{2}{3}$, $\frac{4}{5}$, $\frac{70}{91}$, $\frac{9}{11}$, ఈ మొదలగునవి.

అపక్రమ భిన్నములు, $\frac{17}{9}$, $\frac{4}{4}$, $\frac{5}{3}$, $\frac{2}{2}$, $\frac{8}{7}$, ఈ మొదలగునవి.

మిశ్ర భిన్నములు, $4\frac{2}{3}$, $5\frac{6}{7}$, $21\frac{8}{12}$, ఈ మొదలగునవి.

భిన్నములమార్పు పాఠము 12.

1. అపక్రమభిన్నమును మిశ్రభిన్నముగ మార్పుచే, అపక్రమ భిన్నముయొక్క లవమును హారముచే భాగింపగా వచ్చు లబ్ధమే పూర్ణాంకములగును. అందలి శేషమును పూర్ణాంకము ప్రక్కననేర్పడు భిన్నమునకు లవముగవ్రాసి ఛేదముగు భాజకమునే సంపలకు హారముగ వ్రాయగా మిశ్రభిన్నమగును.

నో|| అంశమనగా గీతకు మీది సంఖ్యయనియూ ఛేదమనగా గీతకు క్రింది సంఖ్యయనియూ సామాన్యముగ అంశము భాజకముగను ఛేదము భాజకముగనూ యుండుననియూ అంశ ఛేదములనుటకుమారుగా లవహారములననుభవించుననియూ తెలియ

వలసినది. అంశ=లవ=భాజకము
ఛేద=హార=భాజకము

ఉదా, $\frac{14}{3}$ దీనిని మిశ్రము చేయుటకు లవముగు 14-ను హారముగు 3-చే భాగింపగా వచ్చిన పూర్ణాంకములు 4 శేషము 2 ఇదియే మిశ్రభిన్నమునందలి భిన్నాంశ సంఖ్యయగును గనుక $4\frac{2}{3}$ ఇదే జవాబు. అందు అంశ ఛేదములు రెండునూ, సమముగనుండునపుడు దానికి 1 మాత్రమెన్నుతరముగును. ఉదా, $4\frac{4}{4}$ -కు 4-ను 4-చే భాగింపగా వచ్చిన పూర్ణాంకము 1 శేషము (0) గనుక $1\frac{0}{4}$ అని వ్రాయుటలేదు. దీనికి 1 మాత్రమే జవాబుగును.

అదే విధముగనే $41\frac{7}{7}$ -కు $5\frac{6}{7}$ వచ్చుననియూ, $255\frac{12}{12}$ -కు $21\frac{8}{12}$ వచ్చుననియూ, $25\frac{25}{25}$ -కు 1 వచ్చుననియూ, $19\frac{6}{6}$ -కు $8\frac{1}{6}$ వచ్చుననియూ, $25\frac{5}{5}$ కు 5 వచ్చుననియూ, $4\frac{6}{6}$ -కు 7 వచ్చుననియూ, మిశ్రీకముగనే లెక్కించి గనుకొనడు.

మిశ్రభిన్నమును అపక్రమముగ జేయుట.

మిశ్రభిన్నమందలి ఛేదముచే పూర్ణ సంఖ్యను గుణింపగా వచ్చుదానిలో నాభిన్నాంశమునుచేర్చి నయిన మొత్తమును అంశముగనూ, అందలి ఛేదమునేహారముగనూ వ్రాయగా అపక్రమభిన్నమగును. అందు పూర్ణాంకమును మాత్రమే సక్రమమునకు మార్చవలసినపుడు అట్టిపూర్ణాంకమునే లవముగవ్రాసి దానికొకటిని ఛేదముగ వ్రాయగా భిన్నరూపమగును.

ఉదా, $4\frac{2}{3}$ -ను అపక్రమముగా జేయుటకు ఇందలి ఛేదమగు 3-చేత పూర్ణ సంఖ్యయగు 4-ను గుణింపగా వచ్చిన 12-లో అంశమగు 2-ను చేర్చుగానైన అపక్రమ భిన్నమనందలి అంశసంఖ్య 14 గనుక $14\frac{2}{3}$ జవాబు 4-ను భిన్నము చేయుటకు ఇది పూర్ణాంకమగుటచే దీనికి 1 విహారముగవ్రాయగా $4\frac{2}{3}$ ఉత్తరమగును.

అదేవిధముగనే $5\frac{6}{7}$ -కు $41\frac{7}{7}$ వచ్చుననియూ, $21\frac{8}{12}$ -కు $255\frac{12}{12}$ వచ్చుననియూ, $8\frac{8}{8}$ కు $8\frac{1}{1}$ వచ్చుననియూ, $1\frac{1}{1}$ కు $1\frac{1}{1}$ వచ్చుననియూ, $3\frac{1}{6}$ -కు $19\frac{6}{6}$ వచ్చుననియూ, నీ మొదలుగా నెరుగవలసినది.

పాఠము 13.

భిన్నసూత్రము, ఎట్టిభిన్నములలోనైననుగల అంశ ఛేదముల రెంటినీ నొకే సంఖ్యచే నిశ్చేషమగునట్లు భాగించిననూ లేక గుణించిననూ దానిపెనుకటివెలను మారక రూపము మాత్రము అధికాల్పములతో భేదపడియుండును. ఉదా, 6/12 దీనియందలి అంశఛేదముల రెంటినీ 3-చే భాగింపగా 2/4 దీనిని మరలనడచే విధముగ రెంటిచే భాగింపగా 1/2 దీనియందలి సంశఛేదముల రెంటినీ 5-చే గుణింపగా 5/10 దీనినడచే విధముగా 3-చే పెంచగా 15/30 దీనిని మరల రెంటిచే గుణింపగా 30/60, ఈ మిదవచ్చియుండు 6/12, 2/4, 1/2, 5/10, 15/30, 30/60, ఈభిన్నములన్నియు నొకటికొకటి సరిసమానముగు విలువలనే చూపగల భిన్నాంశములుగానుండునని తెలియజేసినది. అందు 30/60-ని గణితక్రమములలో సమయోగించుటకుంటేను 1/2-ను యుంచుకొనుట మంచి పద్ధతియగుటచే సమయోచితముగ నీమిద జూపియుండు క్రమములనుసరించి గొప్పగొప్ప సంఖ్యలుగల భిన్నములను నూత్నికరించి యుంచుకొనవలసినది.

$$\begin{array}{r} \text{ఉదా, } \frac{860}{16(4\text{చే})} \quad \frac{215}{4} \quad \frac{82}{800(2)} \quad \frac{16}{400(4)} \quad \frac{4}{100(2)} \quad \frac{2}{50(2)} \quad \frac{1}{25} \end{array}$$

ఇందు $\frac{82}{800}$ కు $\frac{1}{35}$ వచ్చెను, ఈ మొదలుగా సూహింపవలెను.

కనిష్ఠ సామాన్య గుణజము పాఠము 14. (క. సా. గు)

సూ॥ కనిష్ఠసామాన్య గుణజమును కనిపెట్టవలసిన సంఖ్యలన్నటిని వరుసగా వ్రాసుకొని వానిలోకొన్నిటిని నిశ్చేషముగా భాగించుటకు యోగ్యమగు సంఖ్యలలో నొకదానిచే వాటిని భాగించి కొట్టివేసి వాని భాగలబ్ధములనూ మిగిలిన సంఖ్యలనూ వరుసగా నడచిధముగ వ్రాసిపెట్టవలసినది.

పిమ్మట ఆ నిలిచియుండు సంఖ్యలలో కొన్నిటిని నిశ్చేషముగ భాగించుటకు వీలగు సంఖ్యలలో నొకదానిచే వాటినిసంతటిని భాగించికొట్టివేసి వానియందలి

భాగలబ్ధములనూ నిలిచిన సంఖ్యలనూ మిదిక్రమముగనే వరుసగా వ్రాసి కొనవలయును.

ఈ క్రమముగనే మాటిమాటికినీ లబ్ధశేష సంఖ్యలను వరుసక్రమముగ కొట్టి వేయుదూచివరకు లబ్ధశేషములలో 1 తప్పవేరుసంఖ్యలు నిలువకుండునట్లు తెక్కను పూర్తిచేయుగా నిలుచు భిజజకములన్నిటిని వరుసగ వ్రాసికొని వానిలో నొకదానిచే మియుకదానిని క్రమముగ గుణించుకొనగా వచ్చు గుణకలబ్ధమే కనిష్ఠసామాన్య గుణజమగును. (క. సా. గు.)

గమనింపు, 1 చే గుణించిననూ లేక భాగించిననూ ఫలము వ్యత్యాసమును పొందకుండుటచే నీ గణితమునందెపుడునూ 1-ని సమయోగించుటలేదు.

ఉదా, 8, 6, 9, 12, 16, 15, వీనికి క. సా. గు. ఏమి,

$$\begin{array}{r} 3 \overline{) 8, 6, 9, 12, 16, 15} \\ 2 \overline{) 8, 2, 8, 4, 16, 5} \\ 2 \overline{) 4, 3, 2, 8, 5} \\ 3 \overline{) 2, 3, 4, 5} \\ 3 \overline{) 2, 4, 5} \\ 2 \overline{) 2, 5} \\ 5 \overline{) 5} \end{array}$$

ఇందులో నిలిచిన భాజకములు 3, 2, 2, 3, 2, 2, 5 గనుక వీనిలో నొకదానిని మియుకదానిచే వరుసక్రమముగ గుణించగా వచ్చు గుణక లబ్ధమే క. సా. గు. మగును గనుక 720 జవాబు.

$$\begin{array}{r} 8 \times 2 \\ 6 \times 2 \\ 12 \times 3 \\ 86 \times 2 \\ 72 \times 2 \\ 144 \times 5 \\ \hline 720 \end{array}$$

N. B. (/) ఈ సూత్రముల సంఖ్య కొట్టిబడినదని తెలియవలెను.

ఇదే ఉత్తరము.

2-వ ఉదా, 3, 27, 21, 9, 15, 6, వీనిని కనిష్ఠసామాన్య గుణజమేమి ?

$$\begin{array}{r}
 3 \overline{) 3, 27, 21, 9, 15, 6} \quad 3 \times 3 \\
 \underline{3} \\
 0 \\
 9 \overline{) 9, 7, 5, 2} \quad 9 \times 3 \\
 \underline{9} \\
 0 \\
 3 \overline{) 3, 7, 5, 2} \quad 27 \times 7 \\
 \underline{3} \\
 0 \\
 7 \overline{) 7, 5, 2} \quad 189 \times 5 \\
 \underline{7} \\
 0 \\
 5 \overline{) 5, 2} \quad 945 \times 2 \\
 \underline{5} \\
 0 \\
 2 \overline{) 2} \quad 1890 \text{ ఇదే క. సా. గు.}
 \end{array}$$

N. B:—ఈ విధి క్రమముగ నే గణింపు చుండిన అందరి విశేషము ములు వారివారి శక్త్యానుసారముగ వారివారికే తేటపడును.

భిన్నములను సమాన హారములుగ మార్చుట సాధము 15.

సూ॥ సమాహారములకు చేయవలసిన భిన్నములయందలి ఛేదములకు క. సా. గు. తెచ్చి దానిని ఆయాభిన్నములయందలి ఛేదములచే వరుసగ భాగింపగావచ్చు లబ్ధములను (ఇంద్రపునూ శేషమురాదు అట్లాచ్చినపుడు లెక్కలో తప్పుపడియుండును.) ఆయా భిన్నాంశములచే వేరువేరుగ గుణింపగా వచ్చు మొత్తములే వాయాభిన్నములకు సమాన హారములయందలి సంక సంఖ్యల గుణ. అట్టిఅంశములకంతయూ క. సా. గుణజమే సమాహారముగును.

ఉదా, $\frac{2}{3}, \frac{5}{9}, \frac{1}{2}, \frac{3}{4}$ వీనిని సమాహారములకు మార్చుడు.

ఈ భిన్నములలోగల ఛేదములకు 3, 9, 2, 4, ఈ సంఖ్యలకు కనిష్ఠ సామాన్య గుణజమును సాధింపగా 36 వచ్చును, దీనిని మొదటి భిన్నముయొక్క ఛేదము 3-చే భాగింపగా వచ్చిన 12-ను దానియంశముకు రెంటిచే గుణింపగా

వైన మొదటి భిన్నముయొక్క అంశము 24, అదేవిధముగనే 36-ను రెండవభిన్న హారము 9-చే భాగింపగా వచ్చిన 4-ను దాని అంశముకు 5-చే గుణింపగా వచ్చిన రెండవభిన్నాంశము 20, క. సా. గు. ను. మూడవభిన్న హారము 2-చే భాగింపగా వచ్చిన 18-ని అందలి అంశముకు 1-చే పెంచగావైన 8-వ భిన్నాంశము 18 ఇదే విధముగ గణితము చేయగా 4-వ భిన్నమునకు 27 అంశమును వీనికంతయూ క. సా. గు. మేహారముగుటచే పూర్వపు హారములను విడిచి $\frac{24}{36}, \frac{20}{36}$ $\frac{18}{36}, \frac{27}{36}$ అని ఒకటే హారములుగల భిన్నములగును.

భిన్న సుకలనము సాధము 16.

భిన్నములను కూడుటయందు ఒకటి దిగువ నొకటిని వ్యాసీకొనుటకు మారు గా + ప్లస్ ఈ గుర్తులనుపయోగించి ఎరుకగ వ్యాసుకొనెదరు. అందు + ఈ గుర్తున కుభయ పార్శ్వములయందలి సంఖ్యలనూ చేర్చి మొత్తము చేయవలసినదని తెలియవలెను.

సూ॥ మొత్తము చేయవలసిన భిన్నముల సంతయు మీడిక్రమముగనే సమాహారమునకు మార్చి పిమ్మట వానియందలి అంశములసంతయూ చేర్చి మొత్తము చేయగా సగుసంఖ్యయే సమాహారమునకు అంశ సంఖ్యయగును. గనుక దానికి సమా హారమునే ఛేదముగవ్రాయగ జవాబగును. అది అవక్రమముగనుండునపుడు దానిని మిక్రికరింపవలసినది.

గమనింపు:—సుకలనముచేయవలసిన భిన్నములలో మిక్రప్రార్థాంశ ములు వచ్చియుండె నేని వానిని మొదటనే నవక్రమమునకు మార్చి యుంచుకొని యుండవలసినది.

1 ఉదా, $\frac{2}{3} + \frac{5}{9} + \frac{1}{2} + \frac{3}{4} =$ వీనిని చేర్చి మొత్తము చేయుటకు వెనుక టివలెనే వీనిని సమాహారములకు మార్చగా,

$$\frac{24}{86} + \frac{20}{86} + \frac{18}{86} + \frac{27}{86} = \text{ఇట్లు వ్యాసికొనుటకు మారుగా}$$

$$\frac{24 + 20 + 18 + 27}{86} = \text{అని వాయుట గలదు. ఇప్పుడు వీని అంశములనంతయూ}$$

$$\text{చేర్చగా నైన మొత్తము 89 గనుక } \frac{89}{86} \text{ ఉత్తరమగును. ఇది అపక్రమముగ నుండు}$$

$$\text{టచే దీనిని మిశ్రికరింపగా నైన జవాబు } 2 \frac{17}{86}.$$

$$2. \text{ ఉదా, } 2 \frac{2}{8} + 5 + \frac{5}{6} + \frac{7}{12} + \frac{11}{24} = \text{వీనిలో మిశ్రమ}$$

$$\text{పూర్ణాంకములుండుటచే మొదట వానిని సప్తక్రమమునకు మార్చుచే మనలెను}$$

$$\text{గనుక } \frac{8}{8} + \frac{5}{1} + \frac{5}{6} + \frac{7}{12} + \frac{11}{24} = \text{ఇప్పుడు వీనిని సమా}$$

$$\text{హారములకు మార్చగా } \frac{64 + 120 + 20 + 14 + 11}{24} = \text{జవాబు } 9 \frac{18}{24}.$$

వ్యవకలనము పాఠము 17.

ఈ వ్యవకలనపు రెక్కలలో (—) మైనస్ ఈ గురుతునుపయోగించెదరు.

అందు (—) ఈ గురుతునకు నెనుకటి సంఖ్యలోనుండియు ముందు సంఖ్యను తీసివేయవలసినదని తెలియవలెను, శోధనీయము — శోధకము.

మూ॥ సంకలన నూత్రమునందు చెప్పియుండు మీదిక్రమములగనే వ్యవకలన గణితమునందు నైతము మిశ్రమ పూర్ణాంక విధులనుసరించి శోధనీయ్య శోధకములరెంటిని సమాహారకములకు తెచ్చి తరువాతనాశోధనీయ భిన్నముయొక్క అంశములోనుండియు శోధక భిన్నమందలి అంశమును తీసివేయగా నిలుచు దానికి సమాహారమునే ఛేదముగ వాయుగా నుత్తరమగును.

$$1. \text{ ఉదా, } \frac{5}{4} - \frac{4}{7} = \text{వీనిని సమాహారములుగ మార్చగా } \frac{35}{28} - \frac{16}{28}$$

$$\text{ఇట్లు వాయుటకు మారుగా } \frac{35 - 16}{28} = \text{అని వ్యాసికొని శోధనీయ, అంశ}$$

$$\text{మగు 35 లో శోధకాంశమగు 16 ను తీసివేయగా నిలిచినది 19 గనుక } \frac{19}{28} \text{ ఇదే}$$

ఉత్తరమగును.

$$2. \text{ ఉదా, } 2 \frac{3}{5} - \frac{4}{9} = \text{వీనిలో మిశ్రమ పూర్ణాంకములుండుటచే}$$

$$\text{మొదట వానిని సప్తక్రమమునకు మార్చుకోవలెను గనుక } \frac{18}{5} - \frac{4}{9} \text{ వీనిని సమాహార}$$

$$\text{ములకు మార్చగా } \frac{117 - 20}{45} = \frac{97}{45} \text{ కి ఉత్తరము } 2 \frac{7}{45} \text{ వచ్చును.}$$

గుణాకారము పాఠము 18.

మూ॥ ఈ మీద సంకలన వ్యవకలనములలో చెప్పియుండు విధముగనే గుణాకారమును చేయవలసినపుడును మిశ్రమ పూర్ణాంకములు వచ్చియుండునపుడు వానిసాతయూ మొదటనే సప్తక్రమమునకు మార్చియుంచుకొని యుండవలసినది తరువాత గుణ్య గుణకములయందలి భిన్నాంశములలోనొక దానిని మరియొక దాని చేరిను అదే విధమున భిన్న హారములలోనొక దానిని మరియొక దానిచేతను క్రమముగ గుణింపగావచ్చు అంశ ఛేదములే ఉత్తరమగును.

$$1. \text{ ఉదా, } \frac{4}{5} \times \frac{5}{6} = \text{దీనికి } \frac{4 \times 5}{5 \times 6} = \frac{20}{30} \text{ దీనిని సూక్ష్మీకరింప}$$

$$\text{గానైన ఉత్తరము } \frac{2}{3}.$$

$$2. \text{ ఉదా, } 2 \frac{3}{5} \times 5 = \frac{13}{5} \times \frac{5}{1} = \frac{65}{5} = 13 \text{ ఉత్తరము.}$$

$$3. \text{ ఉదా, } \frac{2}{3} \times \frac{4}{2} \times \frac{3}{5} = \frac{24}{30} = \frac{4}{5} \text{ జవాబు.}$$

ఎన్ని సంఖ్యలుండిననూ ఈ క్రమముగనే నూహించవలసినది.

భాగహారము పాఠము 19.

ఈ భిన్నముల భాగహారములలో \div ఈగురుతునుపయోగించెదరు. అందీ డివైడెడ్ తై అను గురుతునకు వెనుకటి సంఖ్య భాజ్యముగనూ ముందు, సంఖ్య భాజకముగనూ యుండునని తెలియవలసినది. భాజ్యము \div భాజకము.

సూ॥ ఈ మీద చెప్పియుండు సంకలనాది సూత్రముల ననుసరించియే నీ భాగహారములయందు సైతము మిశ్రమ పూర్ణాంకములుగల తరుణములయందు ఆట్టి భిన్నములను మొదటనే నచక్రమమునకు మార్చియుంచుకొని యుండవలసినది.

తరువాత భాజ్యభిన్నము నదే విధముగ నుంచుకొని భాజక భిన్నమునలి అంశమును భేదముగను భేదమును అంశముగను మార్చి నాభాజ్య భాజకముల నడుసుండు భాగాహారపు గురుతును గుణాకారపు గురుతుగాచేసి మీదిక్రమముగనే గుణింపగా నుత్తరమగును.

1 ఉదా, $\frac{2}{3} \div \frac{4}{5}$ ఇందలి భాజ్యమునదే విధముగ నుంచుకొని భాజకమును తలక్రిందలుచేసి గుణింపగా $\frac{2}{3} \times \frac{5}{4} = \frac{10}{12}$ దీనికి $\frac{5}{6}$ ఉత్తరమగును.

2 ఉదా, $4\frac{2}{3} \div 2\frac{1}{5}$ దీనిలో మిశ్రభిన్నములుండుటచే వానిని అపక్రమమునకు మార్చి తరువాతి లెక్కింపు వలయును గనుక,

$$\frac{14}{8} \div \frac{7}{8} = \frac{14}{8} \times \frac{8}{7} = \frac{42}{21}$$
 ఇందుకు జవాబు 2 వచ్చును.

$$3 \text{ ఉదా, } 4 \div 2 = \frac{4}{1} \div \frac{2}{1} = \frac{4}{1} \times \frac{1}{2} = \frac{4}{2} = \text{జవాబు } 2$$

N. B. ఈ భిన్న సూత్రములలో భిన్న విరూప కరణ నిర్వచన రూపాంతర రాది సూత్రములు లెక్కలేక యుండినను వాటినిన్నిటిని ఈ గ్రంథముననే వాసి తెలుపుటకు ఇది గణిత శాస్త్రము (అరిథ్మెటిక్) కాదు.

గాకనూ నీ గ్రంథమందలి రాబోవు భాగముకు జాతక రహస్యమునకు కావలసినంతవఱకు గణిత భాగము నిందుమాపబడినదియే గాక లెక్కకుమించి పనికి మాలియుండు సంగతులను వ్రాయలేదు.

పాఠము 20.

వర్గము, వర్గింపుట యనగా యావసంఖ్యను వర్గింపవలెనో నాసంఖ్యను అతే సంఖ్యచేతనే గుణింపవలసినదని తెలియవలెను.

ఉదా, 5-కు వర్గము కావలసిన ఎడల 5-ను 5-చేతనే గుణింపవలసినది $5 \times 5 = 25$, 9-కి వర్గము కావలసిన ఎడల 9 ని 9-చేతనే పెంచవలసినది $9 \times 9 = 81$, 26 కు వర్గము $26 \times 26 = 676$, అదే విధముగనే కలాది 20-10-కి వర్గము కావలసిన ఎడల 20-10 కలాదిని 20-10 కలాదినుండియే గుణింపవలసినదనియు, 5.6 ఘటి కాదిని వర్గించునపుడు 5.6 ఘటికాదిని 5-కి, ఘటికాదినుండియే గుణింపవలసిన దనియు నీ మొదటగా నూహింపవలసినది.

మూలసాధనము పాఠము 21.

మూలమునకొసంఖ్య వర్గమునుండియు నా సంఖ్యను కనిపెట్టుటకు పేరు.

ఉదా, 25 వర్గముగనుండునపుడు దానికి మూలమేమి? అనగ 25 అనునది యావ సంఖ్యకు వర్గముగనుండునో నాసంఖ్యను కనిపెట్టవలసినదని భావము.

ఇందయందును వర్గింపగా 25 వచ్చును గనుక 25 కు 5 మూలమగునని తెలియవలసినది.

అదే విధమున 81-కి మూలము 9 అనియు 100-కి మూలము 10 అనియు 4-కు మూలము రెండనియు 1-కి మూలమొకటే యనియు ఇట్లు వర్గమునుండి యు వర్గింపయుండు సంఖ్యనెత్తుటకు మూల సాధనమని జెప్పబడును.

ఆట్టి మూలమును సాధింపదగిన సంఖ్య 100-లోకి (తగ్గి) యుండునపుడు దాని మూలమును (మగ్గిళ్ళు) ఎక్కడ యొక్క సహాయముచేతనే ముఖ్యముగ తెలియవచ్చును.

అంతకంటే నధిక సంఖ్యలకు వర్గమూల మెత్తవలసినపుడు నీక్రింది భాగ హార సూత్రముల సహాయములచే కావలసిన సంఖ్య మూలములను గులభముగ తెలియవచ్చును.

(1) సూత్రము.

మూల మెత్తవలసిన సంఖ్యలలోగల అంకముల యందలి ఏకస్థానము (కడలోనుండు అంకము) ను మొదలుజేసి వరుసగా నొక యంకమును వదలి నొక యంకము మీద (.) ఇట్టి గురుతు లుంచవలసినది.

ఉదా, 8 2 6 9 6,, 1 8 9 8 6 4,, 9 6 8 2 6 4,, 4 2 2 6 4 8 2,,
ఇట్లు గుర్తులను యుంచు కొనవలయును.

(2) సూత్రము.

వైజాపీయుండు గురుతులుగల అంకమునూ దానివెనుకటి యంకమునూ (రెండును) ఒకే యంకముగ తెలిసి నీక్రింద 3-వ సూత్రము మొదలు సూత్రము లలో జెప్పబోవు విధులచే భాగింప వలసినది. అందు మొదటి యంకముగు (ప్రథమాంకము) మీదనే (.) పడియుండునపుడు అట్టి సంఖ్యలో ప్రథమమున నొకే యంకమును తరువాత క్రమముగ రెండు రెండంకములతో చేరియుండు నవియును వరుసగా వచ్చుచుండును.

(3) సూత్రము.

మూల మెత్తవలసిన సంఖ్యలో మొదట (.) గలనొకే యంకముగాని లేక (.) తొ చేరియుండు స్థాన ద్వయాంకముగానీ నిలుచును. దానిని మొదట యావ అంకముచే భాగించుటకు సరియగునో అదే అంకమే లబ్ధమునందునూ రావలసినది. (ఇందు లబ్ధ భాజకములు రెండును నొకే యంకముగ నుండవలసి నదని భావము.) అట్టి యంకములలో నధికముగు యంకముచే ప్రథమమున భాగింప వలయును.

ఉదాహరణములు.

(1)

(2)

(3)

(4)

2 8 2 6 9 6	2 4	1 8 9 8 6 4	4 9	9 6 8 2 6 4	9 2	4 2 2 6 4 8 2	2
4		1 6		8 1		4	
4		2		1 5			

(4) సూత్రము.

మీద చూపియుండు విధముగ భాజక లబ్ధముల రెంటియందునూ నొకే యంకము వచ్చువానిలో నధికముగు యంకముచే భాగించి వచ్చిన లబ్ధమును భాజకము దిగువబెట్టి మొత్తముజేసి భాజ్యమునుండియు శేషమునకు 1 అంకముననగా స్థానద్వయాంకమును చేర్చవలసినది. ఉదా,

(1)

(2)

(3)

(4)

2 8 2 6 9 6	2 4	1 8 9 8 6 4	4 9	9 6 8 2 6 4	9 2	4 2 2 6 4 8 2	2
2 4		4 1 6		9 8 1		2 4	
4 4 2 6		8 2 9 8		1 8 1 5 8 2		4 2 2	

(5) సూత్రము.

మూల లబ్ధమునందు యావ అంకమును చేర్చుటకు పీటగనుండునో సాయంకమును అదే విధముగనే ముందు భాజకములో చేర్చి తరువాత లబ్ధముందు చేర్చి భాగింపవలసినది.

అందు భాగించుటకు పోని తరుణముల యందంతయూ భాగాహార విధి క్రమములుగనే లబ్ధమునందునూ భాజకమునందునూ (0) లు బెట్టి తరువాత పై భాజ్యమునుండియు వేరొక యంకమును శేషమునకు తీసుకొని మీదిక్రమముగనే భాగింపవలసినది.

ఉదా, (1) (2)

$$\begin{array}{r|l}
 2 & 8 \ 2 \ 6 \ 9 \ 6 \ 28 \\
 3 & 4 \\
 \hline
 48 & 4 \ 2 \ 6 \\
 & 8 \ 8 \ 4 \\
 \hline
 & 4 \ 27
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r|l}
 4 & 1 \ 8 \ 9 \ 8 \ 6 \ 4 \ 4 \ 3 \\
 4 & 1 \ 6 \\
 \hline
 88 & 2 \ 9 \ 8 \\
 & 2 \ 4 \ 9 \\
 \hline
 & 4 \ 9
 \end{array}$$

(3)

(4)

$$\begin{array}{r|l}
 9 & 9 \ 6 \ 8 \ 2 \ 6 \ 4 \ 9 \ 8 \\
 9 & 8 \ 1 \\
 \hline
 188 & 1 \ 5 \ 8 \ 2 \\
 & 1 \ 5 \ 0 \ 4 \\
 \hline
 & 2 \ 3
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r|l}
 2 & 4 \ 2 \ 2 \ 6 \ 4 \ 8 \ 2 \ 2 \ 0 \ 5 \\
 2 & 4 \\
 \hline
 405 & 2 \ 2 \ 6 \ 4 \\
 & 2 \ 0 \ 2 \ 5 \\
 \hline
 & 2 \ 8 \ 9
 \end{array}$$

(6) సూత్రము.

మిద్ధిక్రమముగ భాగించిన వెనుక ఇపుడు శోధిత్రగా లబ్ధమునందు చేర్చిన యంకమును భాజకమునకు కూడి భాజ్యమునుండియు వెనుకటి వలెనే నొకయంకమును శేషమునకు రీసుకొని మరల లబ్ధమునకు యావ యంకము రాగలదొ దాని నజే నిధమున కుండు భాజకమునకు చేర్చి పిమ్మట మిద్ధిక్రమముగ నే భాగింపవలసినది.

తరువాత 4, 5, సూత్రములలో తెప్పియుండు క్రమములుగ నే అపుడపుడు లబ్ధమునకు చేర్చిన యంకములను అపుడపుడే భాజకమునకు కూడుకొనుమా భాజ్యమునుండియు శేషమునకు అంకములను వరుసగా చేర్చుకొనుమా తరువాత లబ్ధమునకు చేర్చుకొను అంకమునే కుండు భాజకమునకు చేర్చి పిమ్మట మిద్ధిక్రమములుగ నే (శోధిత్రశోధిత్ర భాజకములచే) మాట్లాడుకొని భాగింపుతూ భాగింపు

వచ్చిన లబ్ధాంకమును మరల భాజకమునకు కూడుకొనుమా, రెక్క పూర్తియగు వఱలూ సీక్రమముగ నే మాటి మాటికి జేసి వంత్రమున నష్టోత్తరముగ భాగలబ్ధము నెత్తగా నదియే వర్గమూలమగును.

ఉదా, (1)

(2)

$$\begin{array}{r|l}
 2 & 8 \ 2 \ 6 \ 9 \ 6 \ 28 \ 7 \\
 2 & 4 \\
 \hline
 48 & 4 \ 2 \ 6 \\
 & 8 \ 8 \ 4 \\
 \hline
 & 4 \ 27
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r|l}
 4 & 1 \ 8 \ 9 \ 8 \ 6 \ 4 \ 4 \ 3 \\
 4 & 1 \ 6 \\
 \hline
 88 & 2 \ 9 \ 8 \\
 & 2 \ 4 \ 9 \\
 \hline
 & 4 \ 9
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r|l}
 4 & 8 \ 5 \\
 1 & 1 \ 6 \\
 \hline
 48 & 8 \ 6 \\
 & 8 \ 6 \ 5 \\
 \hline
 & 8 \ 2 \ 7
 \end{array}$$

(3)

(4)

$$\begin{array}{r|l}
 9 & 9 \ 6 \ 8 \ 2 \ 6 \ 4 \ 9 \ 8 \\
 9 & 8 \ 1 \\
 \hline
 188 & 1 \ 5 \ 8 \ 2 \\
 & 1 \ 5 \ 0 \ 4 \\
 \hline
 & 2 \ 3
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r|l}
 2 & 4 \ 2 \ 2 \ 6 \ 4 \ 8 \ 2 \ 2 \ 0 \ 5 \\
 2 & 4 \\
 \hline
 405 & 2 \ 2 \ 6 \ 4 \\
 & 2 \ 0 \ 2 \ 5 \\
 \hline
 & 2 \ 8 \ 9
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r|l}
 4 & 8 \ 5 \\
 1 & 1 \ 6 \\
 \hline
 48 & 8 \ 6 \\
 & 8 \ 6 \ 5 \\
 \hline
 & 8 \ 2 \ 7
 \end{array}$$

పాఠము 22 కలాది గణితము.

నూ॥ వర్గమూలములొ కలాది ఫలమును సాధింపవలసిన తరుణముల యందు మూలమెత్తవలసిన దానిని ఫలముజేసి అయిన మొత్తమును బట్టి నీమిధి క్రమములుగ నే నష్టోత్తరమతమున మూలమునెత్తగానది విలిప్తల రూపమగును.

దాని సరువడింట భాగించి కలాదిగ జేసి కొనవలయును. ఈ క్రమమునే ఘటి కాదియునూ బోలియుండునని తెలియవలసినది.

ఉదా, 5 7 8 4 0-1 5 కలాదికి మూలమేమి.

ఈ మూల మెత్త వలసిన కలాదియగు 5 7 8 4 0-15 లను పరలు జేయగా 2 0 8 2 2 4 9 0 0 దీనికి మూలమునెత్తగా విలిపలగును.

1	2 0 8 2 2 4 9 0 0	1 4 4 8 0 ఇదే మూలవిలిపలు
2 4	1	
4	1 0 8	దీని కలాది 240-80
2 8 4	9 6	
4	1 2 2 2	
2 8 8 8	1 1 3 6	
	8 6 4 9	
	8 6 4 9	

గననింపు:—240-80 కలాదిని వర్తించి చూడుము.

సూత్రము:—లిప్తలకు మూలమెత్తగా లిప్తలే విచ్చుననియు, లిప్తలను విలిపలుజేసి మూలమెత్తగా గణిత వివర్యాస మగుననియు, లిప్తలను పరలుజేసి మూలమెత్తగా విలిపలగుననియు, దానిని మానమెత్తగా కలాది యగుననియు తెలియవలసినది.

మఱియు నీ గణితమునందు రెండంకములను ఒకే యంకముగ భావించి యుండుటచే భాజ్యమునందు సున్నలు నిలిచిపోవు తరుణములయందు ఎన్ని సున్నలు నిలిచియుండునో దాని నర్థించి లభ్యమునందు చేర్చవలసినదేగాని సున్నలన్నియు బెట్టగూడదు. అందెపుడైననూ సున్నలు విషయ సంఖ్యలగు నిలుచుట లేదని తెలియవలసినది.

పాఠము 23 సంకేత వాక్యార్థములు.

- (1) దినార్థము=అహార్థము=ఆహార్థము=అహాప్రమాణమునందలి సగము.
- (2) దిన మానము=అహార్థానము=అహస్సు=సూర్యోదయాది అస్తకాల పర్యంత ప్రమాణము.
- (3) అర=సగము=దశము=దశితము=అర్థము=అర్థీకణించి=రెండింట నొక భాగము,, వంతు=భాగము,,
- (4) భుక్తము=గతము=చెల్లు = కడచిపోయినది = గతించిపోయినది= అనుభవించినది=భోగించినది=నడిచినది.....
- (5) భోగ్యము=విష్యము=గమ్యము= బాకీయుండునది .గతింపవలసినది = మిగిలినది=అనుభవంపవలసిన=భోగింపవలసిన.....
- (6) ద్విక్షిపించి=రెట్టించి=ద్విగుణించి=2-చే పెంచి.
- (7) తృతియాంశము=3-ట నొక పాలు,, చతుర్థాంశము=4 భాగములలో 1 భాగము, ఈ మొదలుగా తెలియవలసినది.
- (8) ప్రమాణము=అద్యంతము=పరిమాణము యొక్క విలువ.
- (9) క్రాంతము=చేరుట=పొందుట=కలియుట,, సామ్యము=సమానము,,
- (10) స్వర్గము=ఆరంభించుట=మొదలు పెట్టుట=ప్రారంభము,, మోక్షము విరామము=స్థగము=నిడిచి పెట్టుట.
- (11) ప్రతి బెట్టుట=వేరుగానొక చోటున వ్రాసికొనుట, ప్రతి=స్థానము= స్థలము=చోటు=భాగా.
- (12) మానమెత్తుట = ఆయాకోష్ఠాను సారముగ భాగించి ఫలమును క్రమపరచుట.

- (13) తాత్కాలికము = తత్కాలము = పునరుత్పత్తి కాలమును ఘటించి కాది.
- (14) గతము = తగ్గియుండుట, ఏవ్యము = ముందు జోవుట.
- (15) ధనము = చేర్చుట, రుణము = తీసివేయుట.
- (16) సంస్కరించుట = ఆయా విధిక్రమములను సరించి ధనరుణములు జేయుట.
- (17) ఏ = ఏకస్థానము = ఒకట్లు, ద = దశస్థానము = పదులు, శ = శత = స్థానము = నూర్లు, స = సహస్రస్థానము = వేలు, (ద.స) = దశ సహస్రస్థానము = పదివేలు, ల = లక్షస్థానము = లక్ష, ద-ల-దశ లక్షస్థానము = పది లక్షలు.
- (18) ప = పదకం, అ = అంతరం, ధ = ధనాంతరం, రు = రుణాంతరం, గ = గతి, క = కర్కాశ్రి, మ = మకరాది,
- (19) వివరితము-వ్యుత్క్రమము = విలీనము = అపసవ్యము = వైవరిత్యము వ్యవస్థము = పక్రము = తలక్రిందలు.
- (20) సవ్యము-క్రమము = అను లోమము = వరుస = విధి.
- (21) అహర్గణము = ద్యుగణము దినగణము = దినసంఖ్యము = దిన సముదాయము = దిన సమూహము ఏదొనొక వృషదినము మొదలు ఇష్ట దినము వఱలో నగు నరువది ఘడియల ప్రమాణముగల దినముల మొత్త సంఖ్య.
- (22) విభవచ్ఛాయ = అక్షచ్ఛాయ = అక్షభా = ఫలభా.
- (23) ప్రాక-పాలము = పూర్వకపాలము = ప్రాకీర్వము = అర్ధరాత్రి మొదలు రాబోవు మధ్యాహ్న పర్యంత కాలము.
- (24) అపరకపాలము = ప్రత్యక్పాలము = పశ్చాత్పాలము = పశ్చాత్పర్యము = ప్రత్యక్పర్యము = మధ్యాహ్నము మొదలు రాబోవు సర్ధరాత్రి పర్యంత కాలము.

- (25) పూర్వనతం = పూర్వజ్ఞతం, అవరనతం = పశ్చాత్నతం = ప్రత్యజ్ఞతం
- (26) ఇష్టము = అభిమతము = కోరిక = స్ఫుటము = కావలసిన.
- (27) చరఖండములు = చరాక్షరములు = చరదశములు.
- (28) ప్రథమ ద్వితియ్య తృతియ్యములు = ఆది మధ్యాంతములు
- (29) ద్విగుణము = రెండింతలు, త్రిగుణము = మూడింతలు ఈ మొదలుగా = నూహించవలసినది. గుణము = ఇంతలు,
- (30) స్వోదయములు = స్వదేశ లగ్నప్రమాణములు, లంకోదయములు లంకాలగ్నప్రమాణములు.
- (31) శరము = విశేషము, పర్వాంతము = తిథ్యంతము = నూర్యోదయాది తిథిప్రమాణ ఘటికాది.
- (32) మానయోగార్థము = బింబయోగార్థము, మాసము = బింబము యోగము = చేరుట- పొందుట కలియుట,
- (33) వర్తించుచుండెడి = సంచరించెడి-నడుస్తాయుండే.
- (34) అంతము = అగ్రము = చివర-కోన-మొన.
- (35) ఓజము = విషమము, యుగ్మము = సమము, ఘంట- 2 1/2 ఘడియ
- (36) గమనింపు = ముఖ్యముగా చూడవలసిన సందేహనివర్తివిషయములలోనగు విశేష సంగతుల పరా.

N. B. ఈ యథాయమున దేనినగాని ముందు పోకూడదు.

ఇతి శ్రీ సిద్ధాంత రహస్య గ్రహతంత్రే

గణితాధ్యాయోగాను ప్రథమోధ్యాయః

శ్రీ ఛాయాసంజ్ఞానమేత

శ్రీ సూర్య నారాయణ స్వామినేనమః.

సిద్ధాంతరహస్యే మధ్యాధ్యాయ ప్రారంభము.

శ్లో॥ రవి శశి భూసుత సామ్యా మర గురు కవి రవితనూత్త
రాహు ముఖాః ఖచరాన వ్యదిగీశా నింద్ర హుతాశన యమాది
తాన్వదే ॥

అతాదా గ్రంథ స్థాంక సంజ్ఞా నిర్ణయమాహ.

వా॥ కటపయ పురస్సర వద్దా నవ నవ పంచాష్ట కల్పితాః క్రమశః । ఇన
శకాంత్య వర్ణాః వ్యోమం వామే పృథ్వీరవిధే ద్రావ్యం ॥

తా॥ ఈ గ్రంథము నందలి సంఖ్యానిర్ణయ నూత్రాక్షరవాక్యము
లంతయు సంతాధ్యాయోక్తమగు కావ్యా ద్యక్షర స్థిత క్రమములచే నిర్ణయింప
బడియుండునని తెలియవలసినది.

అథ శకాబ్దాద్యానయనకముః.

మూ॥ నీలఘ్ననతయుక్తీ ర్థగతస్యా ద్వయకాయకృకః ।

ధూసీపూగ యుతం శౌకం గతాబ్దస్యా ద్భవేకతా ॥

తా॥ 30-ని 60-ట పెంచి వచ్చిన మొత్తమునకు 49 నిన్నీ ప్రభవాదిగ
నిష్ట సంవత్సరా రంభమువలన గతించియుండు గతాబ్ద సంఖ్యయున్నా చేర్చగా
కాలీవాహన శక గతాబ్దములగును. అందు 3179-ని చేర్చగా, కల్యాది గతాబ్దముల
గుచున్నవి.

ఉదా॥ భావ సంవత్సరా షాధకు 15 గురువారము నాటికి జూపబడును.

30-ని 60-ట గుణింపగా వచ్చిన 1800-కు 49 నిన్నీ ప్రభవాదిగ భావాబ్దాది
యవగా శ్రీముఖాంతము వలన గతించియుండు సం॥ లు 7-న్ను చేర్చగానేన
భావ సంవత్సరమునకు కాలీవాహన శక గతాబ్దములు 1856, దీనిలో 3179-ని చేర్చగా
నైనకల్యాది గతాబ్దములు 5085.

అస్య గ్రంథోత్పత్తి కాల నిర్ణయమాహ.

శ్లో॥ కతాశూలి నమోభుక్ స్వస్తి శ్రీముఖవత్సరే ।

ఫాల్గుణస్యాసితే పక్షేష్య మాయాం గురు వాసరే ॥

సంఘాన్నర్థాలహోటస్యా ద్దత కల్యాద్యహర్గణాః ।

ఏత త్రప్రభాత సమయే లంకామధ్య ముదాహృతం ॥

తా॥ కల్యాద్య హర్గణము 1889 047 గల కలిగ్రతము 5085-కు
చెల్లగల శ్రీముఖ సంవత్సర ఫాల్గుణ బ, 30-లు గురువారమునాటి లంకాప్రాతః
కాలమునుండియు నీగ్రంథోక్త గణితము చే గూడును.

అథాహర్గణానయనమాహ.

శ్లో॥ మార్గనాశ విశోచ్ఛిష్టం ధృవాబ్దస్యాద్యవేః కతా ।

ధృవాబ్దభేటనిహతై శ్చైత్రాదిగ్రతమాసయుక్ ।

స్వస్త్రీతాడితయుక్తాత శ్చేషాప్తమధియుక్సదా ॥

దినీకృతోదినయుతః స్వవాచాంశా త్తయంరుణం ।

కృత్వాశుక్రాది వారంస్యా ద్యద్వాచాంతర యుగ్వియుక్ ॥

తా॥ కలిగతాబ్దములయందు 5085-ను తీసివేయగా నిలిచినది ధృవా
బ్దములగును దానిని 12-ట పెంచినచ్చిన మొత్తమునకు చైత్రాదీప్య మాసారంభము
వలన చెల్లియుండు గతమాసముల సంఖ్యను చేర్చి అయిన మొత్తమును రెండు ప్రతు
లుంచి (రెండుస్థానములయందు వ్రాసుకొని) యందొక దానిని ద్విఘ్నించి
నందులో 61 ని చేర్చి అయిన మొత్తమును 65-ట భాగింపగా వచ్చు లభ్యము అధిక
మాసములగును గనుక దానిని మరియొకదానిలోచేర్చి అయిన మొత్తమును 30 ట
గుణించి దానికి శుక్లప్రతి పదాదీప్య దినమువలన నగు తిథిసంఖ్యను చేర్చి అయిన
మొత్తమును మరలరెండు ప్రతులుంచి యందొక దానిని 64-చేత పాలుగొనిన
లభ్యమగు త్తయదినముల నింకొకదానిలో తీసివేయగా నిలుచు శేషమే నీగ్రంథో

అహర్గణమును. గనుక దానిని వేటిచే (7-ట) భాగింపగా నొకటి మొదలు క్రమముగ నిలుచు శేషములు వరుసగా శుక్రాదివారములను నూచించును అంధిప్రవారము సరిరాని కరుణముల యందంతయు మీది అహర్గణముల సందర్భమును గూర్చి నొకటి రెంటిని ధనముగాని లేక రుణముగాని జేసి వారమునకు సరిపొల్చినందు కొనవలసినది. (ఇందలి భాగాహరములలో సర్వోత్తరమతములేదు.)

ఉదా, కర్తికము 5085 దీనిలో 5085-ను తీసివేయగా నిలిచిన ధృవాబ్జములు (0) దీనిని 12-ట గుణించి వచ్చిన గుణక లబ్ధములో ఇప్ట సంతర్పరమందలి అసాధ నూసారంభమువలన చైత్రాది గతమాసములగు 3-ను చేర్చగా వైన మొత్తము 3 (దీనినే మాసప్రతియని చెప్పబడును. దీనినుండియే మందయ నాంశలనెత్తబడును.) దీనిని రెండు ప్రతులుగ దలచియు దొక దానిని 2-చే గుణించగా వచ్చిన 6-లో 61-ని చేర్చి 66-ట భాగింపగా వచ్చిన పూర్ణలబ్ధము (శేషముకల్పలేదు) ఇదియే అధిక మాసములగును గనుక దీనిని మీద చూపి యుండు మాసప్రతియగు 3-లో కలుపగా 4 అయినది. దీనిని 30-ట గుణించగా 120-దీనిలో ఇప్టమాసమందలి శుక్ల క్రాంతిపాదీప్తదిన పర్యంతమగు తిథి సంఖ్య 15 ను చేర్చగావయినది 135 దీనిని రెండు ప్రతులుగ దలచి నొకదానిని 64-ట భాగింపగా వచ్చిన క్షయదిన లబ్ధమగురెంటిని మరియొక దానిలో తీసివేయగా నిలిచిన అహర్గణము, 138 దీనినేడింట భాగింపగా నిలిచిన శేషము (0) గనుక శుక్రాదిగురు వారమునని తెలిసెను. ఇంధిప్రవారము సరివచ్చినది గనుక ఈ 138-లో శేషియూ ధనరుణములు వేయకల్పలేదు గనుక 138 ఇదియే నీగ్రంథాక్త అహర్గణమును. *

నో * అధిమాసమునగాని లేక దానివేనుకటి మాసమునగాని అహర్గణాన యనము చేయునపుడు గతపక్షాధిక సంఖ్యకంటెను వర్తమానాబ్ధిక సంఖ్య మించియుండేనేని యందొకటిని తగ్గించి యుంచుకొనవలసినది. మరియు కడవిన క్షయాబ్ధాత్పరము 29-ని 60-చేతనూ ఇపుడు 30-ని 60-చేతనూ ముందురాబోవు క్షయాబ్ధాత్పరము 31-ని 60-చేతనూ గుణించుకొని శకాబ్దాద్యానయనాదులను చేసికొనవలసినది. అనగా ప్రభవాదిపృథ్వీబ్జములకొక అబ్దచక్రముటచే గౌతమ్య చక్రములయందలి గణిత క్రమములలో 30-కి నొకటొకటి చొప్పున క్రమముగా రుణధనములుజేసి శకాబ్దాద్యానయనాదులలో నగువానిని తెచ్చుకొనవలసినది భావము మరియు నీగ్రంథాక్త హర్గణానయన క్రమమునందలి క్షయదినములలో ప్రతి 708 దినములకును నొక్కొక్కటి చొప్పున సధికముగా చేర్చుకొనవలయును

వా. రవేర్మహాసీసాండసారః,, సోమేహంస ధనాన్నారాతంస,, కుజే ధనార్తే మాణవః,, కేంద్రసామ్యే మతసంధిరతజః,, గురో ధ్రువు జగద్గురుః,, కేంద్ర శుక్రే పుత్రార్తః స్త్రీకంసల్యా,, మాందే సహజక్రోధః,, తుంగసంధే,, ర్భంభునీలః,, పాలేకాదంటాసాపుపో,,

శ్లో॥ ఏతదక్షర వాక్యాదౌ హిత్యానూచక భేదరాః ।
కాద్యాది వర్ణః కృమయౌ శ్చేషం చక్రధృవాస్తూతాః ॥
చక్రధృవేణ ద్యుగతౌ హాత్వా మాస్తార్భదాత్పరం ।
చక్రాది ఫల సంసాద్యం యద్వామేకాద్య హర్గణౌ ।
స్థానస్థిత సజాతీయ్య గ్రహమధ్యగతే పదం ।
యుక్తాదే యంధృవై ర్లంకాస్యాత్పభాతద్గ్రహస్మృతాః॥

తాత్పర్యము.

రవికి-2797785,, చంద్రునకు - 36600978 మజనకు 1455609 బుధకేంద్ర మనకు - 8629765,, గురునకు 280823,, శుక్ర కేంద్రమునకు - 1712621,, శనికి - 92887,, తుంగకు - 809897,, పాలకు - 147181,, గుణక సంఖ్యలగును.

పూర్వసాధితా హర్గణమును నీమీద జూపియుండు వారివారి గుణకములచే వేరువేరుగా గుణించి వచ్చిన మొత్తములను వరుసగా 1000 000 000-చే భాగించి తెచ్చిన భగణాది ఫలములూ భగణములను వదలి (విడిచి) వరుసగా రాశ్యాది గ్రహములను వ్యాపింపినగానీ.

లేక పడక సంగ్రహమందలి గ్రహాదినమధ్యగతియుత పడకములలో అహర్గణమందలి ఏకాది స్థానస్థిత సంజ్ఞాంకములకు సజాతీయ్యముగ పడక ఫలములను వరుస క్రమముగనెత్తి వ్యాసుకొని వానిని మొత్తముజేసినగానీ అహర్గణానీత మధ్య గ్రహములగును. (తా. స శేషం)

ఉదా, అహర్దశము 138 దీనిని రవి గుణకమున 2787785-చే గుణించగా
వచ్చిన 334125405-ను 1000 000 000-చేతవిభజింపగా వైన భగవాది: 0-4-11-5-7
ఈ మొదలగు గణితోదా హరణములను వెనుక గణితాధ్యాయమునందలి 10-వ
పాఠమునుచూచి తెలియవగును.

ఈ విధిచే మధ్య గ్రహములను సాధించుట కంటేను రెండవ విధమున
వదక ఫలములను చేప్పుట లలితముగ నుండుటచే నీ క్రిందువహరించు విధముగనే
మధ్యగ్రహసాధనము చేయవగును.

అహర్దశము 138 ఇందులో ఏకము-8,, దేశకము - 3,, శతకము 1,
గనుక రవ్యాది గ్రహానినమధ్య గతియుత పదకములలో నాయా గ్రహములకు
మాసియుండు ఏ 8-ది,, దశ ద్వి, శ 1 ద్వి,, ఈ మాడు పదక ఫలములనూ వట్టు
చేర్చి అందలి పరల స్థోత్తరముగ వదలి వేయగా అహర్దశానీత మధ్య గ్రహము
లగునని తెలియవలసినది.

(1) రవిసాధనము రవిదినమధ్యగతి యుతపదకము లనుచూడుము.	(2) చంద్రసాధనము చంద్రదినమధ్య గతియుతపదక ములనుచూడుము	(3) కుజసాధనము కుజదినమధ్యగతి యుతపదకములను చూడుము.
--	---	--

ఏ 3 ది 0-2-57 24-31,,	8 ఏ 1-9-31-44-36,,	8 ఏ 0-1-31-19-25
ద 8 ది 0-20-31-5-5,,	8 ద 1-5-17-26-3,,	8 ద 0-15-43-14-6
శ 1 ది 3-8-33-36-53,,	1 శ 7-27-38-6-46,,	1 శ 1-22-24-6-59
మొత్తం 4-11-5-6-34	10-12-27-17-25	2-9-41-40-30

ఈ రాశ్యాది మొత్తములలో పరల స్థోత్తరముగ విడిచి పెట్టగా వైన
అహర్దశానీతమధ్యరవి: 4-11-5-7 అహర్దశానీత మధ్యచంద్ర: 10-12-27-17 అహర్దశానీత
మధ్యకుజ: 2-9-41-40,, ఈ క్రమముగనే బుధకేంద్రము 1-23-11-35,,
గురు: 0-11-3-6,, శుక్రకేంద్రము 2-22-0-1,, శని: 0-4-36-51,, తుంగ: 0-14-48-50,,
పాత 0-7-2-49,, అహర్దశానీత మధ్యగ్రహములగుననిమా ద్విక్రమముగనే ఖరీక్షించి
గనుగొనడు.

శ్లో॥ అరై-ర్నాత్పైర్జరై సస్మై ర్నాత్పైర్దీరైర్వై శైశ్వరీ ।
కుజై శోపై స్సంజ్ఞజ్ఞైర్బుధేచాన్మై శ్చియైర్జమై ।
గురోర్మనైర్భరైర్ధూపైస్తన భారైర్గమై:కవే ।
నాట్యకాశతరౌ మందే తుంగేరాజ్ఞాస్త్రరోర్భగా: ।
పాతేరాజ్ఞైర్మనుధనై గ్రహాత్పూర్వ ధృవాస్మృతా: ।
పూర్వోక్త వర్ణ: క్రమయో: స్సర్వం రాశ్యంత లిప్తికా: ॥

రా॥ రవ్యాది గ్రహ పూర్వభవక రాశ్యాదులు.
రవికి 10-28-57,, బుధకేంద్రమునకు 6-12-18,, శనికి 10-1-25,,
చంద్రునకు 10-20-54,, గురునకు 5-24-19,, తుంగకు 2-22-34,,
కుజునకు 11-7-28,, శుక్రకేంద్రమునకు 6-24-53,, పాతకు 2-5-9,,

పూర్వసాధితమున అహర్దశానీత మధ్యగ్రహాదులయందు నీమీదచూపి
యుండు వారివారి ధృవకములను చేర్చగా లంకా ప్రాత:కాలమునకు దృబ్బుధ్య
గ్రహములగును, నిశ్చేమతా ॥

ఉదా,
అహర్దశానీత మధ్యరవి: 4-11-5-7 దీనిలో నతని పూర్వభవకముగు
10-28-57,,ను చేర్చగా వైన లంకాప్రాత: కాలిక దృబ్బుధ్యరవి: 8-10-2-7,, అదే
విధమున అహర్దశానీత మధ్య చంద్రుడగు 10-12-27-17-లో నతని ధృవకముగు
10-20-54-ను చేర్చగా వైన లంకాప్రభాతకాలిన దృబ్బుధ్య చంద్రుడు. 9-8-21-17
ఈ విధముగనే తక్కిన కుజాదులకునూ నాయా అహర్దశానీత మధ్యగ్రహముల
యందు వారివారి ధృవకములను చేర్చి వరుసగా వ్రాసికొనగా వైన లంకాప్రాత:
కాలిక దృబ్బుధ్య గ్రహములు.
రవి: 8-10-2-7,, బుధకేంద్రము 8-5-29-35,, శని: 10-5-51-51,,
చంద్ర: 9-8-21-17,, గురు: 6-5-22-6,, తుంగ: 8-7-22-50,,
కుజ: 1-17-9-40,, శుక్రకేంద్రము 9-16-58-1,, పాత: 2-12-11-49,,

అథమందోచ్ఛాపి.

వా॥ సవాచావోర్కః, సోమేతుంగం, వక్రేవహంసః, బుధోర్ని
లస్త్రీలయః, గురోద్వాహేస్త్రీనాట్యం, వసూసంఘే శుక్రః, శశేర్ధగపావకః
ఎతదక్షర వాక్యానాం ఘేటనూపక శోధయేత్ । చంద్రవాక్యేచ కేవలం స్యాద్ధి
హేమాంద కలాభవాః ॥ సన్నికృతతా ॥ రవికి 2-17-20,, చంద్రునకు పూర్వ
సాధిత తుంగము, కుజునకు 4-10-4,, బుధునకు 7-10-80,, గురునకు 5-21 24,,
శుక్రునకు 2-19-54,, శనికి 7 26-83,, రాశ్యాది మందోచ్ఛములగునని తెలి
యవలసినది,

అథగ్రహదిన మధ్యగతయః.

అక్షరవాక్యాని, రవేర్ధూమజః, సోమే నసూసోమాలః, భామే పూగ
చోరః, సోమ్యకేంద్రే మేదాపోభారం, జీవేశః, శాక్రేసంగః, మందేస్త్రీ,
తుంగస్తోయవాః, పాలేగోకూటః, సంజ్ఞాది వర్ణః క్రమయో స్వర్వంతిప్త
విలిప్తికాః ॥

తా॥ రవికి 59-8,, చంద్రునకు 790-85,, కుజునకు 81-26,, బుధకేంద్ర
మునకు 186-24 గురునకు 5-0 శుక్రకేంద్రమునకు 87-0 శనికి 2-0 తుంగకు 6-41
పాతకు 8-11 కలాది దినమధ్య గతులగును. అనగా నొకయహారాత్ర ప్రమాణముగు
60-ఘడియల కాలములో వారవారి మధ్యగతి సంచార కలాప్రమాణముని తెలియ
వలసినది. (ఏ 1 పదక ఫలములను చూడుము.)

అయనాంశ సాధనమాహ.

జ్ఞో మాసరాశేర్ధనై హాత్వా స్త్రీభక్తా ద్వికలాస్మృతాః ।

పుత్రపాలైర్నిలయోజ్యే భాగాద్యయన మిరితం ॥

తా॥ అహర్గణమును సాధించునపుడు విచ్చియుంకిన మాస ప్రతిని
(అధికముతో చేరని దానిని) 9-ట పెంచినవచ్చిన మొత్తమును 2-చే విభజింపగా

వచ్చు వర్ధోత్తర లబ్ధము విలిప్తలగును. దానిని మాసమెత్తి భాగాని 21-81-80
లతో చేర్చగా అయనాంశములగును, ఇదే అయన భాగాలు.

ఉదా, మాసప్రతి 8-దీనిని 9-ట గుణింపగా 27-దీనిని 2-ట భాగింపగా
వచ్చిన వర్ధోత్తర లబ్ధ విలిప్తలు 14-ను భాగాది ధృవకముగు 21-81-80.లో చేర్చగా
వైన అయనాంశములు 21-81-44.

మఖ్య మరా.

ఈ గ్రంథోత్పత్తికి పూర్వమనగా కలిగతాబ్దములు 5085 లకంటెను శగ్గి
యుండునపుడు నీగ్రంథోక్తమగు గ్రహగణితమును జేయువలసిన ఎడల.

విూదిక్రమముగనే కలిగతాబ్దములను తెచ్చి దానిని 12-ట గుణింపగా
వచ్చిన మొత్తమునకు చైత్రాది గత మాసములనుచేర్చి దానిని రెండు ప్రతులుంచి
యందొక ప్రతిని 71-చే గుణించి 2810-చేత భాగింపగావచ్చు పూర్ణ లబ్ధమునకు
మాసముల నింకొక ప్రతియుండు కలుపగా శుద్ధమాస గణముగును. దానిని 30-ట
పెంచి వచ్చిన మొత్తములో శుక్లప్రతిపదాద్వీధిన వర్వంతమగు తిథి సంఖ్యనుచేర్చి
అయిన మొత్తమును మరలరెండు ప్రతులుంచి యందొక ప్రతిని 11-చేత పెంచి
708-చేత భాగింపగా వచ్చు త్తయ లబ్ధమునింకొక ప్రతిలో తీసివేయగా నిలిచిన
దియే శుక్రవారాదిగ కల్యాద్య హర్గణముగును.

కల్యాద్య హర్గణమును 1839047-లో తీసివేయగా నిలుచునది రుణా
హర్గణముగును.

రుణా హర్గణమును బట్టి నీవిూదిక్రమములుగనే అహర్గణానీత మధ్య గ్రహ
ములను సాధించి యుంచు కొనవలసినది.

నో॥ కల్యాద్య హర్గణమును 7-ట భాగింపగా 1 మొదలు క్రమముగా
నిలుచు శేషములచే వరుసగ శుక్రాది వారములను చింతింప వలసినది. అందెచ్చ
వారము సరిరాని తేరుణములయందంతయు. నీవేనుకట్టి క్రమముగనే నమయోభిత్త
ముగ 1, 2, ని ధనరుణములుచేసికొని వారమును స్థిరీకరింపుకొన వలసినది.

ఈ ఆహారజానిత వృద్ధ్య గ్రహములను వారివారి పూర్వ భువకములలో చేర్చుటకు మారుగ తీసివేయగా నిలుచునదియే ఇచ్చదినమునాటి లంకా ప్రాతః కాలిక దృశ్యవృద్ధ్య గ్రహములగును.

అందయన భాగలను తెలియపలసినపుడు కలిగితాబ్దములలో 3600-ను తీసివేయగా నిలిచిన దానిని 8-చే పెంచి 200-టు భాగించి భాగాది ఫలమును తీసికొని దానిలో నెల 1-కి 4 $\frac{1}{2}$ విలిప్తల వంతున చైత్రాదీప్త మాసమునకు గత మాసముల కెన్ని విలిప్తలగునో దానిని చేర్చగా అయినాం భాగాదియగును (ఈ విధి నెల్లపుడును నుపయోగించుకొనవచ్చును.)

ఇతి శ్రీ సిద్ధాంత రహస్య గ్రహతంత్రే

మధ్యాధ్యాయోనామ ద్వితీయ్యః.

అథ స్ఫుటాధ్యాయ పారంభః ॥

శ్లో॥ (మధ్యసోమే జనకలా ద్రేఖాంతర ఫలంరుణం ।

సూర్య బాహుఫలం సోమే సారాస్తాంశార్కవత్కృతం ॥)

సోమచ్చం గ్రహానం కేంద్రంస్యాత్త్వదే విషమే గతః । యుక్త్యేగమే ర్మాంద బాహు ర్మీలస్సుద్రాః భాగయుక్ । రవిచంద్రాస్తథామాంద పదకం స్యాన్మ సర్వదా ॥ భుజలిప్తాంతరానోన్య తాదితాంతరతేః ఫలం । విలిప్తి కాసుఫలయుక్తదే సోమార్క సర్వదా ॥ తత్ఫలంమేషజాకాదా గ్రహేధ సరుణం క్రమాత్ । సోమార్కయో ర్యేక మేవ సంస్కార త్వాద్భవేస్సుటా ॥

సవర్ణీకృత తాత్పర్యము.

సూర్య స్ఫుటకృమము.

రవిమందోచ్చముగు రాశ్యాది 2-17-20.లలో లంకాదృశ్యవృద్ధ్య రవిని తీసి వేయగా నిలిచినది రవికి మంద కేంద్రమగును. ఆ కేంద్రము మాడు రాసులకు తగ్గియుండునపుడెయే భజయగును. 9 రాసులకు మించి నారురాసులకు తగ్గి యుండునపుడా కేంద్రమును నారు రాసులలో తీసివేయగా నిలిచినది భజయగును.

6 రాసులకుమించి 9 రాసులకు తగ్గియుండు కేంద్రములో నారు రాసులను తీసి వేయగా మిగిలినది భజయగును. మరియు నాకేంద్రము 9 రాసులకుమించి యుండునపుడు ఆకేంద్రమును 12 రాసులలో తీసివేయగా నిలిచినది భజయగును.

ముందుమాపబోవు చంద్రమందకేంద్రము నుండియునూ నీకృమముగనే భుజాసాధనమును చేయవలసినది.

ఇట్లు రవికి మంద భజను తెచ్చి నాభుజా రాశ్యాదిని భాగాదిగ మార్చగా నాభాగస్థాన స్థితమగు సంఖ్యయే (భుజాభాగతే) రవిమంద పదకములయందలి పదక సంఖ్యయునూ లిప్తలే శేషకలాదియునగును.

ఆ పదకమునకు గరిగా వ్రాసియుండు పదకాఫలమునూ అంతర లిప్త లనూ కర్కాశ్చది మకరాది గతులలో రవిమందకేంద్రమేగతి గలిగియుండునో నాకేంద్రగతియునూ వరుసగా వ్రాసికొని ఆ పదాంతర లిప్తలచే శేషకలాది యలదలి నర్థోత్తర లిప్తలను సామాన్య విధిచే గుణింపగా వచ్చు లిప్తలిప్తలే విలిప్తల రూపముగు సంతర ఫలమగును. (దాని నరువదింటు భాగింపగా కలాదియగును.)

పదక ఫలకలాదిలో సంతర ఫలమును చేర్చగా రవికి మంద ఫలమగును దానిని రవిమంద కేంద్రము మేషాదిలో నుండునపుడు ధనభుజాఫలమనియు తులాది లోనుండునపుడు రుణభుజా ఫలమనియు తెలిసి మానమెత్తి ధనభుజా ఫలముగనుండు నపుడు మధ్యరవిలో చేర్చగనూ రుణభుజా ఫలముగ నుండునపుడు తీసివేయగనూ మంద రవియగును.

నో॥ 9 రాసులకు తగ్గి 8 రాసులకు మించియుండు కేంద్రము కర్కాశ్చది యనియు ; 9 రాసులకు మించి 8 రాసులకు తగ్గియుండు కేంద్రము మకరాది యనియు అదేవిధమున నారురాసులకు తగ్గియుండు కేంద్రము మేషాది యనియు నారురాసులకు మించియుండు కేంద్రము తులాది యనియు సాతమాచేసి యుండు కొని యుండవలసినది. అందెప్పుడైననూ మేషాది కేంద్రము ధనసంజ్ఞగలదిగనూ తులాది కేంద్రము రుణసంజ్ఞగలదిగనూ తెలియపలసినది.

ఉదా, రవిమండోచ్చము 2-17-20 దీనిలో మధ్యమరవియగు 8-10-2-7-ను తీసివేయగానైన రవి మండకేంద్రము 11-7-17-53,, ఇది 9 రాసులకుమించి యుండుటచే మకరాదిగతిగల కేంద్రమనియూ నారు రాసులకు మించియుండుటచే తులాది కేంద్రమనియూ తెలిసెను.

మరియూ నీ కేంద్రము తొమ్మిది రాసులకు మించియుండుటచే 12 రాసులలో తీసివేయగానైన రవిమండభుజా 0-22-42-7,, దీనిభాగాది 22-42-7 ఇందలి భాగలే రవిమండ పదకములయందలి పదక సంఖ్యయగుటచే రవిమండ పదకము 22-ది చూడగా 49-39 అంతరం 2 మకరాది గతి 57-8 అనియున్నది గనుక ఇందలి నర్థోత్తర శేషకలగు 42-ను పదాంతరమును 2-చే గుణింపగా వచ్చిన అంతర ఫలవిలిప్తయ 84 దీని కలాది 1-24 దీనిని మీది పదక ఫలకలాది యగు 49-39 లలో చేర్చగానైన రవిమండ ఫల కలాది 51-8 ఇది రవిమండ కేంద్రము తులాదినిజొంది యుండుటచే రుణభుజా ఫలమనబడును గనుక దీనిని మధ్యరవియగు 8-10-2-7-లో తీసివేయగానైన మండ నూర్యుడు 8-9-11-4.

అథ చరఫల సాధన సంస్కారా ద్యానయనకముః.

శ్లో॥ రాశిత్రయేషు బాహుస్యా త్థండత్రయ విధేకృమ్భః ।

అనుపాత విధేస్సాధ్యం చరఖండార్క సాయనౌ ॥

తత్ఫలం చరలిప్తస్య నిశాచర మహర్దళే ।

కృమాద్ధన రుణకృత్వా సాధయేత్స్వ మహర్దళం ॥

దివార్ధస్యా ద్భవేర్ధాన మహః ఖనన తాడితాః ।

దినమూనేనతం తాత్త్రి మానస్సంజాయతేనదా ॥

స. తా॥ మండఫలసంస్కారము చేసియుండు రవియం దయన భాగలను కలుపుగా సాయన రవియగును. దానిని రవిమండ కేంద్రముగ నెరిగి మీది క్రమ ముగ నే భుజాసాధనమును చేసియుంచుకొన వలసినది.

తరువాత నా భుజారాశి స్థానమున శూన్య మైయుండునపుడు ప్రథమచర ఖండము గుణకమనియూ, 1 యుండునపుడు ద్వితీయ్య చరఖండము గుణక మనియూ రెండుండునపుడు తృతీయ్య చరఖండము గుణకమనియూ తెలిసి నట్టి గుణకముచే మీదిభుజయందలి రాసులను వగలిపేసి భాగానిని లిప్తలుచేయగానైన నర్థోత్తర లిప్తలను గుణించి వచ్చిన మొత్తమును రాశికలా సంఖ్యయగు 1800-ట భాగింపగా వచ్చు నర్థోత్తర లభ్యమును ద్వితీయ్య చరఖండమును గుణకముగానుంచుకొని యుండు నపుడు ప్రథమ చరఖండములో చేర్చగనూ తృతీయ్య చరఖండమును గుణకముగా నుంచుకొని యుండినపుడు ప్రథమ ద్వితీయ్య చరఖండముల మొత్తమునకు చేర్చగనూ చరార్థ వివాదికలగును.

గమనింపు :—ప్రథమ చరఖండమునే గుణకముగ నుంచుకొని యుండు నపుడందేమియూ చేర్చనక్కఱలేదు అనియే చరార్థవివాది కలగును. మరియు భుజారాసులు 8 సరిగా వచ్చియుండునపుడు ప్రథమ ద్వితీయ్య తృతీయ్య చరఖండ ముల మొత్త మే (యోగమే) చరార్థ వివాది కలగునని తెలియవలసినది.

చరార్థ వివాదికలను సాయన రవిమేసాది పట్కమునుపొందియుండు నపుడు 15-0, లలో ధనమునూ తులాది పట్కమునుపొందియుండునపుడు 15-0 లలో రుణమునూ చేసికొనగా స్వదేశ దినార్ధమగును. దానిని ద్విఘ్నింపగా అహర్మానమునూ, అహర్మానమును 60-0 లలో తీసివేయగా నిలిచినది రాత్రి మానమునూ దానినర్థింపగా రాత్ర్యర్ధమునూ కృమముగవచ్చును.

ఉదా, మండ నూర్యుడు 8-9-11-4 దీనిలో నయనాంశలు 21-31-44 లను చేర్చగానైన సాయనరవి 4-0-42-48 దీనిని మండకేంద్రముగ నెరిగి భుజాసాధన మును జేయుట కీకేంద్రము మూడు రాసులకుమించి నారురాసులకు రగ్గియుండుటచే దీనిని నారు రాసులలో తీసివేయగానైన భుజా రాశ్యాది. 1-29-17-12 ఇందలి రాశిస్థానమున నొకటి యుండుటచే (స్వదేశ చరఖండములు 27,, 22,, 9,,) ద్వితీయ్య చరఖండముగ 22 గుణకమగునని తెలిసి నీ 22-చే మీది భుజాంశములగు

నో॥ స్వదేశ చరఖండములు మొదలగు వానిని సాధించు శ్రమములు యుండు మామబడును.

29-17-12-ను ఆర్థోత్తర శీర్షలు చేయగానైన 1757-ను గుణింపగా వచ్చిన 38654.ను 1800-టు విభజింపగా వచ్చిన వర్ధోత్తర లబ్ధము 21 దీనిని ద్వితీయ్య చరఖండము గుణకముగావేచ్చి యుండుటచే ప్రథమ చరఖండమును 27-లో చేర్చగానైన చరార్థ విసాదకాలు 48 దీనిని సాయనామగ్నము మేషాదిలో నుండుటచే 15-0 ఘటికాదిలో చేర్చగానైన దినార్థము 15-4, దీనిని ద్విగుణింపగానైన అహస్సు 81-86, దీని నరు పదిలో తీసివేయగానైన రాత్రి: 28-24 దీని నర్థింపగానైన రాత్రిర్థము 14-12.

సంస్కారక్రమః.

శ్లో॥ చరలిప్తైర్గుణై స్సూర్యే ర్వాచకై స్సామరేఖభిః ।

సూర్యదశ సహస్రేణ సోమేశత విభాజితం ।

విలోమన్యాయమేవాది ర్గ్రహేరుణధనం క్రమాత్ ।

ప్రభాత కాలికస్సర్వైః గ్రహస్తాత్కాలికభవేత్ ।

ఇతరేషాం స్వస్వదేశైః పూర్వమేవోక్తవస్తథా ॥

సవర్ణీ కృతతా.

పూర్వసాధితమును చరార్థ విసాదకము రవికి 164 చేతనూ చంద్రునకు 22 చేతనూ వేరువేరుగా గుణించి వచ్చిన మొత్తములను రవికి పదివేలు చేతనూ చంద్రునకు నూరుచేతనూ భాగించి తెచ్చిన కలాది ఫలములను వారివారిలో చరార్థ ఫలము ధనముగానుండునపుడు (దినార్థము 15-0కు మించి యుండునపుడు) రుణమునూ రుణముగానుండునపుడు (దినార్థము 15-కు తగ్గియుండునపుడు) ధనమునూ చేసికొనగా స్వదేశ పాత్రః కాలికమునకు దృఙ్మధ్య గ్రహములగును.

గమనింపు:—రవి చంద్రులకు దప్ప తక్కినవారలకీ చరార్థ ఫలసంస్కారము జెప్పబడకుండుటచే వారలు తెనుకటివలెనే స్వదేశీయ్యులగుదురని తెలియవలసినది. మరియు నీ సంస్కారము మందరవియందు సంస్కరించిననూ లేక నీ సంస్కారముచే సంస్కరింపబడిన మధ్య రవిని బట్టి మీదిక్రమముగనే మరల మంద ఫలమును

తెచ్చినతని యందే సంస్కరించిననూ స్ఫుట రవియగును. నతనికి కర్కాశ్విది మకరాది గతులే స్ఫుట గతులగునని తెలియవలసినది.

ఉదా, మీద వచ్చియుండిన ధనచరార్థఫల విసాదకాలు 48-దీనిని రవి గుణకమును 164-టు పెంచి 10000.టు భాగించి తెచ్చిన కలాది ఫలము 0-47 అదే విధమున చంద్రునికి నశిని గుణహారకములచే తెచ్చిన లిప్తాది ఫలము 10-34 ఈ ఫలములను చరార్థ ఫలము ధనముగా నుండుటచే నాయాగ్రహములయందు తీసివేయ వలసినది గనుక మీద చూపియుండు మధ్య రవియగు 8-10-2-7-లో రవి ఫలమును 0-47-ను తీసివేయగానైన స్వదేశీయ్య పాత్రః కాలిక దృఙ్మధ్య రవి: 8-10-1-20 అదే విధమున మంద రవియగు 8-9-11-4-లో 0-47-ను తీసివేయగానైన స్వదేశీయ్య పాత్రః కాలిక దృఙ్మధ్య మూర్ధుడు 8-9-10-17 స్ఫుట గతి 57-8.

ఈవిధముగనే మధ్య చంద్రునియందునూ నతని చరార్థ ఫలమును (10-84-ను) సంస్కరించి తక్కిన గ్రహదులను మీదిక్రమముగనే నీ క్రిందు చూరించు విధమున మరుసగా వ్రాసుకొనవలయును.

స్వదేశీయ్య పాత్రః కాలిక దృఙ్మధ్యగ్రహః.

రవి: 8-10-1-20 బుధ-శేం 8-5-29-85 శని: 10-5-51-51

చంద్ర: 9-8-10-48 గురు: 8-5-22-6 కుంభ: 8-7-22-50

మజ: 1-17-9-40 శు-శేం 9-16-58-1 పాత్ర: 2-12-11-19

ఇట్లు మరుసగా వ్రాసియుంచు కొనవలసినది.

గమనింపు:—ఈ మధ్య రవిని బట్టి మంద ఫలమును తెచ్చి నతనియందే సంస్కరించి మైమాపియుండు స్ఫుట రవిని పోల్చిచూడుము. 8-9-10-17 వచ్చును.

చంద్రస్ఫుట క్రమము.

మూర్త్య స్ఫుట కర్తయందు వచ్చియుండు రవిమంద భుజాఫల కలాదిని 27-టు భాగింపగావచ్చు కలాది ఫలమును చరార్థఫల సంస్కృత మధ్య చంద్రుని యందు ధనభుజాఫలముగ నుండునపుడు చేర్చగనూ రుణభుజాఫలముగ నుండునపుడు

తీసివేయగలూ అర్క-బాహుళల సంస్కృత మధ్య చంద్రుడగును. అందు దేశాంతర రుణలిప్తాధ్యవకమగు 8 లిప్తలను తీసివేయగా స్ఫుట మధ్య చంద్రుడగును వానిని నతని మందోచ్చమగు తుంగములో తీసివేయగా నిలిచినది చంద్రమంద కేంద్రమగును.

వానిని బట్టి మీదీక్ష మముగనే భుజా పదకాదులను తెచ్చి చంద్ర మంద పదక ములనుండియు భుజాఫలమును సాధించి రవికి చెప్పినవోడువుననే స్ఫుట మధ్య చంద్రునియందు సంస్కరింపగా దృక్స్ఫుట చంద్రుడగును. (దేశాంతర భృవక కలాసాధనాక్రమములను సూర్య సిద్ధాంత సర్వగ్రహమున ముందు జూపబడును.)

ఉదాహరణము.

రవికి రుణభుజాఫల కలాది 51.8 దీనిని 27-ట భాగించగావచ్చిన లిప్తాది ఫలము 1-58 ఇది రుణ భుజాఫలమునుండియు వచ్చిన దగుటచే దీనిని మధ్య చంద్రుడగు 9-8-10-18.లో తీసివేయగానైన నర్క-బాహుళల సంస్కృత మధ్య చంద్రుడు 9-8-8-50, దీనిలోరేఖాంతర భృవలిప్తలగు 8-ని తీసివేయగానైన స్ఫుట మధ్య చంద్రుడు 9-8-0-50 దీనిని నతని మందోచ్చమగు తుంగము 8-7-22-50 లలో తీసివేయగానైన చంద్రమంద కేంద్రము 6-4-22-0 ఈ కేంద్రము కర్కాశ్విది గతిగల తులాది కేంద్రమని తెలిసెను. దీని భుజా 0-4-22-0 దీనిని భాగాదిగ మార్చగా 4-22-0 ఇందలి భాగలు 4 గనుక చంద్రమంద పదక ములయందలి పదక సంఖ్య 4-ది 21-18 అంతరం 5 కర్కాశ్విదిగతి 860-3.

ఇందలి అంతర లిప్తలగు 5-చే మీది కేషకలలగు 22-ను గుణించగావచ్చిన దేశాంతరఫల లిప్తలు 110 దీని కలాది 1-50, దీనిని పదక లిప్తలలో చేర్చగానైన రుణ భుజాఫల కలాది 28-8 దీనిని స్ఫుట మధ్య చంద్రుడగు 9-8-0-50 లలో తీసి వేయగానైన దృక్స్ఫుట చంద్రుః 9-2-37-42 స్ఫుట గతిః 860-3,

గమనింపు :—ఇట్లు రవి చంద్రులిరువురునూ మాందైక ఫలసంస్కారము నుండియే స్వదేశ ప్రాంతః కాలములకు దృక్ స్ఫుటములగుదురు. తక్కిన కుజాది పరిచగ్రహములకు నీసంబడి చెప్ప బోవువిధమున కిప్పు మాంద ప్రసక్తిప్పు ములన బడు 8 సంస్కారక్రమములచే శుద్ధ స్ఫుటములయ్యెదరు.

శ్లో॥ మధ్యభేట వియుక్తుంగౌ తత్తత్తేంద్రమి తీరితః ।
కుజాదీనాం మాంద శీఘ్ర క్రియేషూనాం భుజాన్తథా ॥
బుధ శుక్రా శీఘ్ర కేంద్రస్తత్రమా నయనంవిహ ।
తత్తద్భావముఃక లీకృత్య శతభిః ర్భాగమాహరేత్ ।
లబ్ధం స్యాత్పదకం సంఖ్య స్తత్త్విండంతర పిండయోః ।
శేషలిప్తాను పాతేన సాధయత్వా ఫలం క్రమాత్ ।
తత్ఫలం స్వర్ణ సంస్కారం ధనర్ణాంతరయోః క్రమాత్ ।
తత్తత్ఫలం మేష జాకౌ క్రమాద్ధన తుణా భవేత్ ॥
అథ సంస్కార క్రమః ॥ ప్రాజ్ఞధ్యమే చల ఫలస్యదశం
విదధ్యాత్తస్మాచ్చమాంద మఖలం విదధీత మధ్యే ।
ద్రాక్కింద్ర కేపిచవిలోమ మతచ్చ శైఘ్ర్యం నర్వంచ తత్త
విదధీత భవేత్ స్ఫుటోపా ॥

సవర్ణకృత తాత్పర్యమునందలి ముఖ్య గమనింపు.

చరాధిఫల సంస్కారమును సంస్కరించుచుండు మధ్య సూర్యుడే కుజ గురు శములకు శీఘ్రలిప్తముగనుండును గనుక మధ్యమరవిలోనీ మీద చెప్పిన నాయా మధ్య గ్రహములను తీసివేయగా మిగిలినది నాయాగ్రహములకు ప్రథమ కిప్పుకేంద్రములగును.

బుధ శుక్రములకు నీవెనుక గణితా గతముగ సాధించి యుండునదియే వారికి ప్రథమ కిప్పుకేంద్రములగుననియూ అందు బుధ శుక్రముల మీది మధ్య ఘాత్యుడే మధ్యగ్రహముగ నుండుననియూ తెలియపరిపెనది.

మఱియూ మధ్య మరవిని బుధ శీఘ్రకేంద్రమునకు చేర్చగా బుధ శీఘ్రాచ్చమునూ శుక్ర శీఘ్రకేంద్రమునకు చేర్చగా శుక్ర శీఘ్రాచ్చమునూ వచ్చుననియూ మధ్య బుధుడు 1, మధ్య శుక్రుడు 2, కుజ శీఘ్రాచ్చము 3, గురు శీఘ్రాచ్చము 4, శని శీఘ్రాచ్చము 5, ఈ 5 రూపములున్నా చరాధ్య ఫల సంస్కృతిమగు మధ్య మార్కుడే పొందియుండుననియూ పాఠముచేసియుంచుకొని యుండవలసినది

ఫలత్రయ సంస్కార ములయందలి ప్రథమ శీఘ్రసంస్కారము.

కుజాది గ్రహములయొక్క ప్రథమ శీఘ్రకేంద్ర రాశ్యాదిని కలలుచేసి 100-ట భాగింపగా వచ్చు లబ్ధము ఆయా గ్రహ శీఘ్రపదకములయందలి పదక సంఖ్యయగును తిచ్చేషమును పదాంతరముచే గుణించి 100-చే భాగింపగా వచ్చు నర్థోత్తరాంతర ఫల కలా లబ్ధమును పదాంతరము ధనాంతరముగా నుండునపుడు పదక లిప్తలలో చేర్చగినా రుణాంతరముగ నుండునపుడు తీసివేయగనూ కుజాదులకు ప్రథమ శీఘ్రఫల లిప్తలగును. దాని నర్థించి మానమెత్తిన దానిని నాయా మధ్య గ్రహములయందు మేసాది తులాది కేంద్రములచే క్రమముగ ధన రుణములెరిగి సంస్కరింపగా ప్రథమ శీఘ్రగ్రహములగును.

ద్వితీయ మంద సంస్కారము.

ప్రథమ శీఘ్రగ్రహములను మధ్యాధ్యాయమున చూపియుండు వారివారి మందోచ్చములలో తీసివేయగా నిలిచినది నాయా గ్రహములకు మందకేంద్రముల గును. దానిని లిప్తలుచేసి 100-ట భాగింపగా వచ్చు లబ్ధములా యాగ్రహమంద పదకములయందలి పదక సంఖ్యయగును. దాని కేషమును పదాంతరముచే పెంచి 100-చే భాగింపగా వచ్చు నర్థోత్తరాంతర ఫలకలా లబ్ధమును ధనాంతర రుణాంతర ములనుబట్టి, మీదిక్రమముగనే పదక లిప్తలయందు సంస్కరింపగానది కుజాదులకు మంద ఫలమగును. దానిని మానమెత్తి నాయాగ్రహ మందకేంద్రముల యొక్క మేసాది తులాదులను గమనించి ఆయా మధ్య గ్రహములయందే (ప్రథమ సంస్కారముచేయుని గ్రహములయందే) సంస్కరింపగా మందస్ఫుట గ్రహములగును.

ఆయాగ్రహ ప్రథమ శీఘ్రకేంద్రములయందు వారివారి ద్వితీయ సంస్కారమునందలి మంద ఫలమును విపరీతమున సంస్కరింపగా వచ్చినది (అనగా వారివారి మంద కేంద్రములు మేసాదిలో నుండునపుడు రుణమునూ తులాదిలో నుండునపుడు ధనమునూ చేసికొనవలయునని భావము.) వారివారికి నంత్య శీఘ్రకేంద్రములగును.

దానినిబట్టి మీదిక్రమముగనే మరల శీఘ్రఫలమును దెచ్చి దాని నంతయు మానమెత్తి మంద స్ఫుట గ్రహములయందు వెనుకటివలెనే క్రమముగ సంస్కరింపగా దృక్ స్ఫుట గ్రహములగును.

గమునింపు, నీ మీద జూపియుండు నంత్య శీఘ్రకేంద్రములనుండియునూ ముందు జూపబోవు నంత్య శీఘ్రకేంద్రగ తులనుండియునూ ముందు వక్రాద్వికాలములకు కనిపెట్టుటచే వాటిని గుర్తించి యుండవలసినది మఱియూ నీ కుజాది పంబిగ్రహ స్ఫుట గణితక్రమములయందెప్పుడైననూ అర్థోత్తరమతమున విలిప్తలను వదలివేసి లిప్తాంతమువలకే గణించుటయందు కేవల గణిత సౌకర్యమగుట చేతనూ అందమిత స్థాతిత్యము జెందకుండుట చేతనూ తాత్పర్యదాహృతములను ఆతీరున వ్రాయబడియె.

గాకనూ నిక్కాలపు పంచాంగములను చూడగ నొకటికొకటి చేరనీయక తారాగ్రహములయందలి స్ఫుటములు భాగాదివైషమ్యములచే నొప్పు ఘండుటవలననే వక్షత్రచారాదులు పైత ముదినాదులతో భేదపడియుండుననుట గురించి నిందు వ్రాసి తెలుపనక్కరలేదు.

గనుక గణిత మత భేదములచే భాగాదివైషమ్యములను పొందుచుండ వనికి మాలియుండు విలిప్తలకేల తమ గణిత పాండిత్యమును నెలపుచేయుదురో నాకు తెలియదు.

ఉదాహరణము కుజస్ఫుటము.

(1) కుజ శీఘ్రాచ్చమును నర్థోత్తర లిప్తాంత మధ్య రవి: 3-10-1 దీనిలో అర్థోత్తర లిప్తాంత మధ్య కుజాధన 1-17-10-ని తీసివేయగావైన కుజ ప్రథమ శీఘ్ర

శేంద్రియము 1-22-51 దీని లిప్తలు 8171 దీనిని 100-చే భాగింపగావచ్చిన కుజ శీఘ్ర
పదకములయందలి పదక సంఖ్య 81 శేషలిప్తలు 71.

కుజ శీఘ్ర పదకము 81-ది 1194 ధనాంతరము 86 గనుక ఈ అంతరమును
86 చే మీది శేషకలలగు 71-ని గుణింపగానైన 2556-ను 100-చే భాగింపగా వచ్చిన
నర్హోత్తర లబ్ధము 26 ఇది ధనాంతరమునండి వచ్చిన సంతరఫల లిప్తలగుటచే దీనిని
పదక లిప్తలగు 1194 లలో చేర్చగానైన ప్రథమ శీఘ్రఫల లిప్తలు 1220 ఇది ప్రథమ
శీఘ్రసంస్కారముగుటచే దీని నర్హంపగానైన 810 లిప్తలను మానమెత్తగానైన
భాగాది 10-10 దీనిని కుజ ప్రథమ శీఘ్రశేంద్రియము మేషాదిగమండుటచే మధ్య
కుజాడుగు 1-17-10 లో చేర్చగానైన ప్రథమ శీఘ్ర కుజాడుగు 1-27-20.

(2) మధ్యాభ్యాసయోక్త కుజమందోచ్చమును 4-10-4-లో ప్రథమ శీఘ్రకుజాడుగు
1-27-20-ని తీసివేయగానైన కుజ మందశేంద్రియము 2-12-44 దీనిని లిప్తలుచేయుగా
4864 దీనిని 100-చే భాగింపగావచ్చిన కుజ మంద పదక సంఖ్య 48 శేషకలలు 64.

కుజ మంద పదకము 48-ది 685 ధనాంతరము 7 గనుక నీయంతర లిప్తలచే
శేషకలలగు 64-ను గుణించి 100-చే భాగింపగా వచ్చిన నర్హోత్తర రాంతరఫల
లిప్తలు 4-ను పదక లిప్తలలో చేర్చగానైన మందఫల కుజాది 689 దీనిని మానమెత్త
గానైన ధనభుజాఫల భాగాది 10-39 దీనిని మధ్య కుజాడుగు 1-17-10-లో చేర్చగా
నైన మంద స్ఫుట కుజాడుగు 1-27-49.

(3) కుజ ప్రథమ శీఘ్రశేంద్రియమును 1-22-51-లో ధనమందఫల భాగాదియగు
10-39-ని రుణముచేయగానైన అంత్య శీఘ్రశేంద్రియము 1-12-12 దీని లిప్తలు 2582
గనుక కుజ శీఘ్రపదకము 25-ది శేషకలలు 82 వచ్చును.

కుజ శీఘ్రపదకము 25-ది 971 ధ 37 ఈ అంతరముచే శేషమును పెంచ
100-చే భాగింపగానైన అర్హోత్తర రాంతరఫలలిప్తలు 12-ను పదక కలలలో చేర్చి
మానమెత్తగానైన భాగాది 16-28 దీనిని అంత్య శీఘ్రశేంద్రియము మేషాదియగుటచే
మంద స్ఫుట కుజాడుగు 1-27-49-లో చేర్చగానైన ప్రాతఃకాలిక దృక్ స్ఫుట
కుజాడుగు 2-14-12.

(1) పూర్వసాధితమగు బుధశేంద్రియము 8-5-80 ఇదియే బుధునికి ప్రథమ శీఘ్ర
శేంద్రియమును గనుక దీనిని లిప్తలుచేసి 100-చే భాగింపగా వచ్చిన బుధ శీఘ్ర పదక
సంఖ్య 147 శేషలిప్తలు 80. బుధ శీఘ్రపదకము 147-ది 1289 ధ 8 గనుక ఇందలి
శేషాంతరములను గుణించి మీదిక్రమముగనే తెచ్చిన అంతరఫల లిప్త 1-ని పదక
లిప్తలలోచేర్చి అయిన మొత్తమునర్హీకరించి మానమెత్తగానైన భాగాది 10-45 దీనిని
మధ్య బుధుడగు మధ్యమరవి 8-10-1-లో సంస్కరింపగానైన ప్రథమ శీఘ్ర
బుధుడు 2-29-16.

(2) ప్రథమ శీఘ్రబుధుడగు 2-29-16,ను నతని మందోచ్చమును 7-10-80-లో
తీసివేయగానైన బుధ మంద శేంద్రియము 4-11-14 దీనిని బట్టి మీదిక్రమముగనే
పదక సాధనమును చేయగా బుధమంద పదకము 78-ది శేషకలలు 74 బుధమంద
పదకము 78-ది 214-రు 5 గనుక దీనికేర్పడు సంతరఫల కలలగు 4-ను రుణాంతర
మగుటచే పదక లిప్తలలో తీసివేయగానైన మందఫల లిప్తలు 210 దీని భాగాది
8-30 దీనిని మధ్య బుధునియందే చేర్చగానైన మంద స్ఫుట బుధుడు (8-18-31).

(3) బుధ ప్రథమ శీఘ్రశేంద్రియమును 8-5-80-లో ధనమందఫల భాగాది
యగు 8-30-ను రుణము చేయగానైన అంత్య శీఘ్రశేంద్రియము 8-2-0 దీని లిప్తలు
14520 గనుక బుధ శీ. ప. సంఖ్య 145 శే. 20 వచ్చెను బు. శీ. ప. 145-ది
1282 ధ 6 గనుక ఈ అంతరముచే శేషలిప్తలనుగుణించి 100-చే భాగింపగా వచ్చిన
నర్హోత్తర లిప్తలను పదక లిప్తలలోచేర్చి భాగాది చేయగానైన అంత్య శీఘ్రఫల
భాగాది 21-28 దీనిని మంద స్ఫుట బుధునిలో తీసివేయగానైన శుద్ధదృక్ స్ఫుట
బుధుడు 2-22-8.

గురు స్ఫుటము.

(1) గురు శిష్యుఁడైన ముఖ్య గురుడు 8-5-22 గురు ప్ర. శి. కేంద్రము 9-4-39 దీని లిప్తులు 16479 గు. శి. ప. 164-ది 670 రు 5 శే 79 అంతరఫలము 4 ఇది రుణాంతరఫలమునుటచే పదక లిప్తులు 670-లో తీసివేయగానైన శిష్యుఁడైన లిప్తులు 666 దీనిలో నగము 883 దీని భాగాది 5-83 దీనిని ముఖ్య గురునిలో తీసి వేయగానైన ప్ర. శి. గురు: 5-29-49.

(2) ప్రథమ శిష్యుఁడు 5-20-49 అతని మందోచ్చ 5-21-24 మందకేం. 11-21-35 దీనిని లిప్తులుచేసి 100-చే భాగించి తెచ్చిన గురు మంద ప. 210-ది 52 రు 9 శేపలిప్తులు 95 దీనిని బట్టి రుణాంతర ఫలమును తెచ్చి మీది క్రమముగనే పదక లిప్తులలో సంస్కరింపగానైన మందఫల లిప్తులు 48 దీనిని ముఖ్య గురుని యందేతీసివేయగానైన మంద స్ఫుట గురుడు 6-4-39.

(3) గురు ప్రథమ శిష్యుఁడైన ముఖ్య గురుడు 9-4-39 రుణమంద భుజాఫల లిప్తులు 48 అంత్య శిష్యుఁడైన ముఖ్య గురుడు 9-5-22 దీని పదకము 165-ది 665 రు 3 శేపలిప్తులు 22 వచ్చును. గనుక దీని శిష్యుఁడైన భాగాదియగు 11-4-ను అంత్య శిష్యుఁడైన ముఖ్య గురుని నుండుటచే మంద స్ఫుట గురునియందు తీసివేయగానైన దృక్ స్ఫుట గురు: 5-28-85.

గమనింపు, — ఈ మీద కనుపరచియుండు కుజాది మూడు గ్రహముల స్ఫుటోదాహరణములను చక్క-గపరిశీలించి గణిత క్రమములను తెలిసిన తరువాత సీక్రిందుదహరించు శుక్ర శనుల స్ఫుటో దాహరణ గణితక్రమములను చూడగా గణింప తగిన పద్ధతి చక్క-బడును.

(1)

కుక్రకేం 9-16-53
 270
 286×60
 17160
 58
 172.18

కు. శి. ప 172-ది

శేపలిప్తులు 13

1790 రు 88 \times 18
 6 4 . 94
 1785 \div 2 = 893

భాగాది 14-53

ముఖ్య కుక్రకడగు

ముఖ్య రవి: 8-10-1
 14-58

ప్ర. శి. కుక్ర: 2-25-8

(2) కు, మందోచ్చం

2-19-54 ప్ర. శి. కేం 9-16-53
 ప్ర. కు 2-25 8 రు మం, ప 10
 మం. కేం 11-24-46 అం, శి కేం, 9-17-8
 880
 864×60
 21240
 46
 212,86

కు, మం, ప, 212-ది

18 రు 3 శేప కలలు
 86 గనుక

86×8
 2,58

18
 3

10 రుణఫలము

8-10-1

10

8-9-51

మంద స్ఫుట కుక్ర:

(3)

ప్ర. శి. కేం 9-16-53
 ప్ర. కు 2-25 8 రు మం, ప 10
 అం, శి కేం, 9-17-8
 270
 287×60
 17220
 8
 172,28

కు, శి, ప 172-ది శే 28

1790 రు 88 \times 28
 9

1781 దీని 114
 76
 8,74

భాగాది 29-41

మం, స్ఫు, కు 8-9-51

29-41

దృ, స్ఫు, కుక్ర: 2-10-10

శని స్ఫుటము.

$$(1) \quad \begin{array}{r} \text{శ, శీ } 3-10-1 \\ \text{మ, శ } 10-5-52 \\ \text{ప్ర, శీ, శేం } 5-4-9 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 154 \times 60 + 9 \\ \hline 92-49 \times 10 \\ \hline 187 \text{ రు } 10 \quad 4,90 \\ \hline 5 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 182 \div 2 = 91 - \text{శీ } 1-81 \\ 10-5-52 \\ 1-81 \end{array}$$

$$\text{ప్ర, శని: } 10-7-28$$

$$(3) \quad \begin{array}{r} \text{ప్ర, శీ శేం } 5-4-9 \\ \text{మందఫల } 7-4 \\ \text{అం, శీ, శేం } 5-11-18 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 150 \\ \hline 161 \times 60 + 18 \\ \hline 96,78 \times 11 \\ \hline 148 \text{ రు } 11 \quad 80,8 \\ \hline 8 \end{array}$$

$$185 \text{ భాగాది } 2-15$$

$$(2) \quad \begin{array}{r} \text{శ, మం } 7-26-38 \\ 10-7-28 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 9,19-15 \\ 270 \\ \hline 289 \times 60 + 15 \\ \hline 173 \quad 55 \times 5 \\ \hline 2,75 \end{array}$$

$$427 \text{ రు } 5$$

$$8$$

$$424 \text{ భాగాది } 7-4$$

$$\text{మ, శ } 10-5-52$$

$$7-4$$

$$\text{మం, స్ఫు. శ } 9-28-48$$

$$\text{అంత్య శీఘ్రఫలం } 2-15$$

$$\text{దృక్ స్ఫుట శని: } 10-1-8$$

అథ కుజాది పంచగ్రహ స్ఫుట గణితానయనం.

మూ॥ సవ్యాపసవ్య సవ్యేచ క్రమాత్కేంద్రాంతరౌ విధేః ।

సంస్కారమేవం సర్వత్ర కృత్వాకార్యం గతి స్ఫుటం ।

ఏవం త్రికర్మభిస్సవ్యక్ స్ఫుటాస్యర్థా సుతాదయః ॥

సవర్ణీకృత తాత్పర్యమునందలి ముఖ్యగమనింపు, రవి మధ్యగతియగు 69-8 లే కుజ గురు శనులకు శీఘ్రోచ్చ మధ్యగతులగుననియూ మధ్యమార్క గతియగు

69-8 లే బుధ శుక్లకు మధ్యగతులగుననియూ కుజ గురు శనుల శీఘ్రోచ్చగతియగు 69-8 లలో వారివారి మధ్యగతులను తీసివేయగా కుజ గురు శనులకు ప్రథమ శీఘ్ర కేంద్రగతులగుననియూ మరియూ నీ వెనుక చూపియుండు బుధ శుక్ర కేంద్రగతులే వారికి ప్రథమ శీఘ్ర కేంద్రగతులగుననియూ బుధ శుక్ర కేంద్రగతులయందు రవి మధ్య గతిని చేర్చగా వారికి శీఘ్రోచ్చ గతులగుననియూ నీ మొదలగులోని విషయములను వెనుకటి స్ఫుట గణిత క్రమములచే భాగగ నెరిగి పాఠము చేయ వలసిగది.

(1) తరువాత వారివారి ప్రథమ శీఘ్రకేంద్రగతులను నాయా గ్రహముల ప్రథమ శీఘ్రపదాంతరముచే గుణించి 100-చే భాగింపగా వచ్చు కలాదిలో నర్ధఫలమును ప్రథమ శీఘ్రకేంద్రము మేషాదిలోనుండి ధనాంతర మగునపుడు గ్రహ మధ్యగతిలో చేర్చగనూ రుజాంతర మగునపుడు తీసివేయగనూ తులాదిలో నుండి ధనాంతర మగునపుడు తీసివేయగనూ రుజాంతర మగునపుడు చేర్చగనూ కుజాదులకు ప్రథమ శీఘ్రగతులగును.

(2) ప్రథమ శీఘ్ర గతులను వారివారి మంద పదాంతరముచే పెంచి 100-చే భాగించి తీసిన కలాది గతిఫలమును మందకేంద్రము మేషాదిలోనుండి ధనాంతర మగునపుడు గ్రహ మధ్యగతిలో తీసివేయగనూ రుజాంతర మగునపుడు చేర్చగనూ ; తులాదిలోనుండి ధనాంతరమగునపుడు చేర్చగనూ రుజాంతరమగునపుడు తీసివేయ గనూ కుజాదులకు మంద స్ఫుట గతులగును.

(3) ఆకలాది మందగతి ఫలమునే వారివారి ప్రథమ శీఘ్ర కేంద్ర గతులయందు మీదిక్రమమునకు వివరీతముగ సంస్కరింపగా వారివారికినంత్య శీఘ్రకేంద్రగతులగును దానిని వారివారి నంత్య శీఘ్రపదాంతరముచే పెంచి 100 చే భాగించిన త్రిన కలాది ఫలమును గ్రహమంత్య శీఘ్రకేంద్రము మేషాదిలోనుండి ధనాంతరమగునపుడు మంద స్ఫుట గతిలో చేర్చగనూ రుజాంతరమగునపుడు తీసివేయగనూ ; తులాదిలో నుండి ధనాంతర మగునపుడు తీసివేయగనూ రుజాంతరమగునపుడు చేర్చగనూ కుద్ధ స్ఫుట గతులగును.

అంబిత్తుడైననూ తీసివేయతగిన ఫలమధికమై తీసివేపించుకొను ఫలమల్పమై తీసివేయుటకు పొనితరుణమునందా నధికములో నల్పమునే తీసివేసి మీదిక్రమముగానే

గణింపుచుండిన నాగ్రహమునకునక్రగతియగునని తెలియవలసిగది.

కుజ గత్యానయనం.

ఉదా, కుజ శిఖ్యార్చ్యగతియగు 59-8 లో కుజ మధ్యగతియగు 31-26-ను తీసివేయగానైన కుజ ప్రథమ శిఖ్యకేంద్రగతి 27-42 దీనిని కుజ ప్రథమ శిఖ్య పదాంతరముగు 86-ట పెంచి 100-చే భాగించి తీసిన కలాది ఫలము 9-58 దీనిలో నగము 4-59 దీనిని మీదమాపియుండు శిఖ్య పదాంతరము మేపాది కేంద్రముందలి ధనాంతరముగుటచే గ్రహమధ్యగతియగు 31-26 లలో చేర్చగానైన కుజ ప్రథమ శిఖ్యగతి కలాది 36-25 దీనినే నరనిమంద పదకాంతరముగు 7-చే గుణించి 100-చే భాగించి తీసిన మంద గతిఫల కలాదియగు 2-33-ను మంద పదాంతరము మేపాది కేంద్రమును పొంది యుండు ధనాంతరముగుటచే పూర్వోక్త మధ్యగతి యగు 31-26-లో తీసివేయగానైన మంద స్ఫుటగతి కలాది 28-53,, ఇందొచ్చి యుండిన రుణఫల కలాదియగు 2-33-ను ప్రథమ శిఖ్య కేంద్రగతియగు 27-42 లో ధనము చేయగానైన అంత్య శిఖ్యకేంద్రగతి 80-15 దీనిని అంత్య శిఖ్య పదకాంతర మగు 37-చే పెంచి 100-చే భాగించి తీసిన కలాది ఫలము 11-17 దీనిని అంత్య శిఖ్య పదాంతరము మేపాది కేంద్రమునందలి ధనాంతరముగుటచే మంద స్ఫుటగతి యగు 28-53-లో చేర్చగానైన శుద్ధ స్ఫుటగతి కలాది 40-10.

బుధ గత్యానయనం.

మధ్యాధ్యాయోక్త బుధ కేంద్రగతి 186-24 ఇదే బుధప్రథమ శిఖ్య కేంద్రగతియగును గనుక దీనినే బుధ ప్రథమ శిఖ్య పదాంతరముగు 8-చే గుణించి 100-చే భాగించుగా వచ్చిన లిప్తాది ఫలదశము 2-48 దీనిని ప్రథమ శిఖ్య పదకాంతరము తులాది కేంద్రమునందలి ధనాంతరముగుటచే బుధ గ్రహమధ్యగతియగు 59-8-లలో తీసివేయగానైన ప్రథమ శిఖ్యగతి 56-20 దీనినే నరని మంద పదాంతరముగు 6-చే పెంచి 100-చే భాగించి తీసిన గతిఫల కలాది 2-49 దీనిని మందపదాంతరము మేపాది కేంద్రమునందలి రుణాంతరముగుటచే మధ్యగతియగు 59-8-లో చేర్చగానైన మంద స్ఫుట గతికలాది 61-57 ఇందొచ్చియుండిన గతిఫల ధనకలాదియగు

2-49-లను ప్రథమ శిఖ్య కేంద్రగతియగు 186-24-లలో తీసివేయగానైన సంత్య శిఖ్యకేంద్రగతి 183-35 దీనిని అంత్య శిఖ్య పదాంతరముగు 6-చే పెంచి నూటిచే భాగించుగా వచ్చిన లిప్తాది ఫలము 11-1 ఇది తులాది కేంద్రమునందలి ధనాంతరము నుండియు వచ్చిన ఫలముగుటచే దీనిని మంద స్ఫుట గతియందు రుణముచేయగానైన శుద్ధ స్ఫుటగతి కలాది 50-56,,

గురు గత్యానయనము.

గురు శిఖ్యార్చ్యగతి 59-8-లో గురు మధ్యగతి 5-1-ను తీసివేయగానైన గురు ప్రథమ శిఖ్య కేంద్రగతి 54-8 దీనిని గురు ప్రథమ శిఖ్య పదాంతరముగు 5-చే పెంచి 100-చే భాగించి తెచ్చిన కలాది ఫలము 2-42 దీనిదశము 1-31-దీనిని ప్రథమ శిఖ్య పదాంతరము తులాది కేంద్రమునందలి రుణాంతరముగుటచే మధ్యగతిలో చేర్చగానైన గురు ప్రథమ శిఖ్యగతి 6-21 దీనినే నరని మంద పదాంతరముగు 9-ట పెంచి 100-ట విభజింపగా వచ్చిన గతిఫల కలాది 0-34 దీనిని మంద పదాంతరము తులాది కేంద్ర మందలి రుణాంతర మగుటచే గ్రహమధ్యగతిలో తీసివేయగానైన మంద స్ఫుటగతి కలాది 4-26 ఇందొచ్చియుండిన గతిఫల రుణకలాదియగు 0-34-లను ప్రథమ శిఖ్యకేంద్రగతిలో చేర్చగానైన సంత్య శిఖ్య కేంద్రగతి 51-42 దీనిని అంత్య శిఖ్య పదాంతరముగు 6-చే పెంచి 100-చే భాగించుగా వచ్చిన లిప్తాది ఫలము 3-17 దీనిని అంత్య శిఖ్య పదాంతరము తులాది కేంద్రమునందలి రుణాంతరముగుటచే మంద స్ఫుటగతిలో కలుపగానైన శుద్ధస్ఫుటగతి కలాది 7-43,,

శుక్ర గత్యానయనం.

మధ్యాధ్యాయోక్తమగు శుక్ర కేంద్రగతి 87-0, ఇదే శుక్ర ప్రథమ శిఖ్య కేంద్రగతియగును. దీనిని బట్టి వెనుకటివలెనే ప్రథమ శిఖ్యగతి ఫలమును సాధింపగా వచ్చిన కలాది 14-4 దీని దశము 7-2 ఇది తులాది కేంద్రమునందలి రుణాంతరమునుండియు వచ్చిన ఫలముగుటవలన దీనిని శుక్ర గ్రహమధ్యగతియగు 59-8-లలో చేర్చగానైన ప్రథమ శిఖ్యగతి 63-10 దీనిని బట్టి మందగతి ఫలమును సాధింపగా వచ్చిన లిప్తాది 1-59 ఇది తులాది కేంద్రమునందలి రుణాంతరముచే వచ్చియుండు

ఫలముగుటచే దీనిని మధ్యగతిలో తీసివేయగానైన మంద స్ఫుటగతి కలాది 57-9,, ఇందొచ్చియుండిన గతిఫల కలలాదియును 1-59-లను ప్రథమ శీఘ్ర కేంద్రగతిలో సంస్కరింపగానైన నంత్య శీఘ్రకేంద్రగతి 88-59 దీనిచే విడిచి కమముకే మరల నంత్య శీఘ్రగతిఫలమును సాధింపగా వచ్చిన కలాది ఫలము 14-48 ఇది తులాది కేంద్రమునందలి రుణాంతరమునుండియు వచ్చిన ఫలముగుటచే దీనిని మంద స్ఫుట గతిలో చేర్చగానైన శుద్ధస్ఫుటగతి కలాది 71-51.

శని గత్యావయవం:

శని శీఘ్రోచ్చగతి 59-8 శని మధ్యగతి 2-0 ప్రథమ శీఘ్రకేంద్రగతి 57-8 దీనిచే ప్రథమ శీఘ్ర గత్యర్థ ఫలమును గణింపగా 2-51 ఇది మేషాది కేంద్రమందలి రుణాంతరమునుండియు వచ్చిన ఫలముగుటచే దీనిని మధ్యగతియును 2-0 లలో తీసి వేయవలసినది. ఇందు మధ్యగతిలో 2-51 ను తీసివేయుటకు పోదు గనుక 2-51 యందే 2-11-లను తీసివేయగానైన శని ప్రథమ శీఘ్రగతి 0-51 (ఇది ఇక్రగతియును) దీనిచే మంద గతిఫలమును సాధింపగా 0-8 వచ్చును. ఇది మధ్యగతిలో రుణముకా దగినదిగనుక 2 లలో 0-8 లను తీసివేయగానైన మంద స్ఫుటగతి కలాది 1-57 ఇందొచ్చియుండిన మందగతి ఫలమును 0-8 లను ప్రథమ శీఘ్రకేంద్రగతిలో సంస్కరింపగానైన నంత్య శీఘ్రకేంద్రగతి 57-11. తత్ఫలం 6-17 ఇది మంద స్ఫుటగతిలో తీసివేయుటకు పోదు గనుక 6-17-లో మంద స్ఫుటగతిని తీసివేయగా నిలిచిన వక్రస్ఫుటగతి కలాది 4-20.

గమనింపు: — ఈ విడిచిపెట్టుముగ రహస్యని సప్తగ్రహములను స్ఫుటికరించిన పిమ్మట నీ క్రిందుదహరించు విధముగ గ్రహదులలోను వానిని వరుసగా వ్రాసి యుండుకొనవలసినది.

భావ సం॥ ఆశుభ శుక్ల పూర్ణిమా గురువారము నాటిస్వదేశ ప్రాతః కాలిక దృక్ స్ఫుట గ్రహాః.

స్ఫుట గ్రహములు,, స్ఫుటగతులు,, అంత్య శి. కేంద్రములు,, అం. శి. గతులు.

రవి:	8-9-10-17	57-8		
చంద్ర:	9-2-37-42	860-8		
కుజ:	2-14-12-0	40-10	1-12-12	80-15
బుధ:	2-22-5-0	50-56	8-2-0	183-35
గురు:	5-23-35-0	7-48	9-5-22	54-42
శుక్ర:	2-10-10-0	71-51	9-17-8	88-59
శని:	10-1-8-0	4-20 వక్రం	5-11-18	57-11

నో-స్ఫుటగతియనగా దినద్యయ స్ఫుటాంతరమని చెప్పబడును. (60భుజియల ప్రమా.ముగలనొక యహోరాత్రమునకు స్ఫుట గ్రహసంచారప్రమాణము.)

అథ రాహు కేతు స్ఫుటక్రమః.

శ్లో॥ చక్రేపాత విశోద్భిష్టం స్ఫుటరాహు ప్రకీర్తితాః ॥

సపథ్యరాహో కేతుస్యాచ్చాయా గ్రాహాభవే స్ఫుటం॥

తా॥ మధ్యాధ్యాయోక్త మధ్యపాతయే స్ఫుట పాతయగును. దానిని 12-రాసులలో తీసివేయగా నిలిచినది రాహు స్ఫుటమునూ దానికారు రాసులను చేర్చగా కేతు స్ఫుటమునూయగును. మరియు వారికి 8-11 కలాది మధ్యగతియే స్ఫుటగతియగునని తెలియవలసినది. అందు పాతకు సన్యగతియూ రాహుకేతువుల కప సన్యగతియూ గలిగియుండునని సదాజప్తి యుంచియుండవలయును.

ఉదా మధ్యాధ్యాయోక్త మధ్యపాతము 2-12-11-49 అర్ధాంతరమతమున లిప్తాంత మధ్యపాత 2-12-12 ఇదే స్ఫుటపాత దీనికి స్ఫుటగతి కలాది 8-11 ఈ స్ఫుట పాతను భగణరాసులలో తీసివేయగా నిలిచిన రాహుస్ఫుటము 9-17-48 ఇందారు రాసులను చేర్చగానైన కేతు స్ఫుటము 8-17-48 వక్రగతి 8-11.

దృక్ స్ఫుట రవి చంద్రులకపవాదము.

శ్లో॥ సిద్ధాంత గ్రహచారణ ప్రతాదికాల ఉచ్యతే ॥

దృక్స్థిగ్ధ గ్రహచారణ ప్రత్యక్షఫలచింతితం ॥

తా|| మీదవచ్చియుండు రవి చంద్రులు దృక్స్పృటయు క్షుణ్ణగుండుటచే వారిని గ్రహణాది జాతకములలో మాత్రము నుపయోగింపవలసినదియే దృష్టాంతగ్రహణాది యంబులగు శ్రాద్ధాదివ్రతకాల సాధనోపయక్త తిథ్యాద్యానయన గణితములలో నుపయోగింప గూడదని తెలియవలసినది.

అథతిథ్యాద్యానయనోపయక్త సారసిద్ధాంతోక్త రవిచంద్రస్ఫుటక్రమః

శ్లో|| రవేర్మ సోమతాతుంగేర్మ భోగాధృవలిప్తి కాః |

తిథ్యాది సాధనేయోగ్య దినపార్జన్యథాధనం |

స|| తా|| స్ఫుటాధ్యాయమునందు చరఫల సంస్కారము చేసియుండు స్వదేశీయప్రాంతకాలిక దృష్టాంత గ్రహములయందలి మధ్యమరవిలో 5 లిప్తులు రుణమునూ; మధ్య చంద్రునిలో నారులిప్తులు ధనమునూ; చంద్రోచ్చముగు తుంగములో భాగాది 5.45 ధనమునూ; చేసికొనగా స్వదేశీయప్రాంతకాలమునకు నూర్యసిద్ధాంతానీత మధ్య గ్రహములగును. వారిలో రవిని నతని మందోచ్చములో తీసివేసి వెనుకటివలెనే మంద ఫలమును తెచ్చి సతనియందే సంస్కరింపగా నూర్యస్ఫుటమగును. మరలనుదేమియు చరాధ్యాదిఫల సంస్కారము లక్కఱలేదు

చంద్రస్ఫుటమును మీది క్రమముగనే సాధింపవలసినది.

ఉదా.—స్వదేశ ప్రాంతకాలిక మధ్య గ్రహములయందలి మధ్యమార్కుడు 8.10.1-20లలో నయిన లిప్తులను తీసివేయగా నైన నూర్యసిద్ధాంతరవిః 8-9-56-20. దీనిని సతని మందోచ్చములో తీసివేసి వెనుకటివలెనే భుజాశదక ములను తెచ్చి మందఫల మెత్తగా వచ్చిన రుణ భుజాఫల కలాది 50-51 దీనిని మైరవియగు 8-9-56-20 లలో తీసివేయగా నైన నూర్య సిద్ధాంతానీత స్ఫుటార్కుః 8-9-51-9 స్ఫుటగతి 57-8

మధ్యచంద్రుడు 9-8-10-48 దీనిలో నారులిప్తులను చేర్చి అయిన దానిలో నూర్య భుజాఫల లిప్తులను 27 టపాలు గొనగా వచ్చిన లిప్తాది ఫలమును సంస్కరింపగా నైన అర్కు బాహుఫల సంస్కారకృత మధ్య చంద్రుడు 9-8-14-50 దీనిలో దేశాంతర భృవలిప్తులను తీసివేయగా నైన స్ఫుటమధ్యచంద్రుడు 9-8-6-50 దీనిని మీద కనువలించియుండు తుంగములో భాగాది 5.45 లను చేర్చగా నయిన 9-8-7-50 లో

తీసివేయగా నైన చంద్ర మందకేంద్రము 6.10-1-0 దీనిని బట్టి వెనుక టివలెనే చంద్ర మంద పదకములనుండియు ఫలసాధనమును చేయగా వచ్చిన రుణ భుజాఫల లిప్తాది 58-2 కర్కాశ్విది స్ఫుటగతి 858-57 ఈ భుజాఫలమును స్ఫుటమధ్య చంద్రుడగు 9-8-6-50 లో సంస్కరింపగా నయిన నూర్య సిద్ధాంతోక్త స్ఫుట చంద్రః 9-2-18-48 స్ఫుటగతిః 858-57

N.B. ఈ స్ఫుట రవి చంద్రులను బట్టియే తిథ్యాదులను గణింపవలసినది.

ఇతి శ్రీ సిద్ధాంత రహస్య గ్రహతంత్రే

స్ఫుటాధికారోనామ తృతీయోధ్యాయః

అథ సిద్ధాంత రహస్యే పంచాంగాద్యా నయనాధ్యాయః

(12 భా. అంతరముగల)

తిథికరణధృవక చక్రము

శుక్ల పక్షము					కృష్ణ పక్షము				
తిథులు	రా	భా	పూర్వ కరణం	ఉత్తర కరణం	తిథులు	రా	భా	పూర్వ కరణం	ఉత్తర కరణం
పృతి	0	12	కింస్తు	బవ	పృతి	6	12	బాల	కాలవ
ద్వితీ	0	24	బాల	కాల	ద్వితీ	6	24	తైత్తి	గర
తృతి	1	6	తైత్తి	గర	తృతి	7	6	వణి	భద్ర
చతు	1	18	వణి	భద్ర	చతు	7	18	బవ	బాల
పంచ	2	0	బవ	బాల	పంచ	8	0	కాల	తైత్తి
షష్ఠి	2	12	కాల	తైత్తి	షష్ఠి	8	12	గర	వణి
సప్త	2	24	గర	వణి	సప్త	8	24	భద్ర	బవ
అష్ట	3	6	భద్ర	బవ	అష్ట	9	6	బాల	కాల
నవ	3	18	బాల	కాల	నవ	9	18	తైత్తి	గర
దశ	4	0	తైత్తి	గర	దశ	10	0	వణి	భద్ర
ఏకా	4	12	వణి	భద్ర	ఏకా	10	12	బవ	బాల
ద్వాద	4	24	బవ	బాల	ద్వాద	10	24	కాల	తైత్తి
త్రయో	5	6	కాల	తైత్తి	త్రయో	11	6	గర	వణి
చతుర్ద	5	18	గర	వణి	చతుర్ద	11	18	భద్ర	శకుని
పూర్ణి	6	0	భద్ర	బవ	అమా	12	0	చతుష్పా	నాగవం

తిథి కరణ సాధనా క్రమము.

శ్లో॥ వ్యర్కేందు హీన ధృవకం లిప్తీకృత్యార్నతఘ్నయత్ ।
తద్దత్యైవం సదాభోగ్యస్తిథి నాడ్యాదికం భవేత్ ।
జ్ఞానేషు పుత్రైకరణే స్వాద్భుతీ ధృవలిప్తికాః ।
స్తిథ్యర్థమానేకరణ ప్రమాణం చింతి తంసదా ॥

స॥ తా॥ చంద్ర స్ఫుటమునందు రవి స్ఫుటమును తీసివేయగా వ్యర్కేందు వునూ ; చంద్ర స్ఫుటగతియందు రవి స్ఫుటగతిని తీసివేయగా వ్యర్కేందు గతియునూ నిలుచును.

అట్టి వ్యర్కేందువును నీ మీదమాపియుండు రాశ్యాది ధృవకములలో తీసివేయుటకు తగిన నశ్యల్ప ధృవకమునందనగా వ్యర్కేందువుకంటెను 12-భాగలకు మించకుండు ధృవకమునందు తీసివేయగా నా ధృవకమునకు సరిగా వ్రాసియుండు తిథియే సుదయాదిగ నుండునని తెలియజలినది.

పిమ్మట వ్యర్కేందు హీన ధృవకమును ద్వాదశాంశాల్ప కేవలభాగాదిని వికలలుచేసి అయిన మొత్తమును వ్యర్కేందుగతి నర్థోత్తర లిప్తలచే భాగించి ఘట కాది ఫలమునెత్తగా నదియే సూర్యోదయాదిగ తిథిప్రమాణనాడికాదియగును.

కరణప్రమాణ సంక్షిప్త భాజ్యరాశియగు 21600-ను వ్యర్కేందుగతి నర్థోత్తర లిప్తలచేభాగింపగావచ్చు ఘటికాదిఫలము తిథ్యర్థ ర్థ కరణప్రమాణ నాడికాదియగును గనుక దానిని తిథిప్రమాణములో తీసివేయగా నిలిచినది నా తిథికి సరిగా మీదవ్రాసియుండు పూర్వ కరణప్రమాణ నాడికాదియగును, అందు తీసివేయుటకు పోని తరుణమునందు నా తిథిప్రమాణ ఘటికాదియే ఉత్తర కరణ ప్రమాణమైయుండునని తెలియజలినది.

ఉదా:-సూర్య సిద్ధాంత స్ఫుటసోమః 9.2-18-48 దీనిలో టస్ఫుటరవి 8.9-5.29-ని తీసివేయగా నిలిచిన వ్యర్కేందువు 5-28-8.19 చంద్ర స్ఫుటగతియగు 858.57.లో రవిస్ఫుటగతి 57.8-ను తీసివేయగావయిన వ్యర్కేందుగతి కలాది 801-54 దీనిని తిథిగతియనియు 15 చంద్రగతియంతరమనియు చెప్పబడును.

వ్యర్కేందువగు 5-28-8-19.ని మీద మాపియుండు ధృవకములలో తీసి వేయుటకు తగినది పూర్ణిమా ధృవకముగు 6-0 గనుక దీనిలో తీసివేయగా నిలిచిన వ్యర్కేందు హీన ధృవ భాగాది 6-51-41 దీనిని వికలలుచేయగా 24701 దీనిని రవి చంద్ర గతింతరాథోత్తర లిప్తలగు 802-చే విభజింపగావచ్చిన సుదయాది కు॥ పూర్ణిమా తిథ్యంత ప్రమాణ ఘటికాది 30-48 ఇదే తిథిప్రమాణము కరణప్రమాణ లిప్తలగు 21600-ను తిథిగతియగు 802-చే భాగింపగా వచ్చిన పూర్ణిమానుత్తరార్థ కరణ ప్రమాణముగు బహుకరణ ప్రమాణ నాడికాది 26-59 దీనిని తిథిప్రమాణముగు 80-48 లలో తీసివేయగా నిలిచిన పూర్ణిమా పూర్వకరణముగు భవ్య వాకరణ ప్రమాణ ఘటికాది 8-49 గనుక ఉదయాదిగ 8-49వలలో భవ్య వాకరణముండునని తెలిపెను

(భాగాది 13-20 అంతరముగల)

నక్షత్రయోగ ధృవకములనుచూపు చక్రము.

నక్షత్రములు	ధృవక రాశ్యాది	యోగములు	నక్షత్రములు	ధృవక రాశ్యాది	యోగములు
అశ్వి	0 18 20	విష్కం	స్వాతి	8 20 0	విజృం
భర	0 26 40	ప్రీతి	విశా	7 8 40	సిద్ధి
కృత్తి	1 10 0	ఆయు	అనూ	7 16 40	వ్యతీ
రోహి	1 28 20	సౌభా	జ్యేష్ఠ	8 0 0	వశి
మృగ	2 6 40	శోభ	మూల	8 18 20	పరిభు
ఆరు	2 20 0	అతిగ	పూ. మ	8 28 40	శివ
పున	3 8 20	సుక	ఉ. మ	9 10 0	సిద్ధ
పుష్య	3 16 40	ధృతి	శ్రవ	9 28 20	సాధ్యం
ఆశ్లే	4 0 0	శూల	ధని	10 6 40	శుభ
మఖ	4 18 20	గంధం	శత	10 20 0	శుక్ల
పుబ్బ	4 26 40	స్పృ	పూ. భా	11 8 20	బ్రహ్మ
ఉ. భ	5 10 0	ధృ	ఉ. భా	11 16 40	వింద్ర
మా. ప	5 28 20	వ్యాపూ	రేవతి	12 0 0	వైద్యుతి
చిత్త	6 6 40	మాషక			

యోగ నక్షత్రములనెత్తుట.

శ్లో॥ చంద్రార్కయోగ హీనంస్యా తక్మలి కృత్యార్థతస్సుయత్ |

తద్యత్యప్తంసదా భోగ్యయోగ నాశ్యాదికం ధృవే |

ఏవం స్ఫుట నిశానాభే ఋతుమానయం క్రమాత్ |

స॥ తా॥ స్ఫుటార్కునియందు స్ఫుట చంద్రుని చేర్చగా యోగ రాశ్యాది యనూ రవిస్ఫుటగతియందు చంద్ర స్ఫుటగతిని కలుపగా యోగగతియునాయగును.

అట్టియోగ రాశ్యాదిని నీ మీదమాపియుండు ధృవకములలో తీసివేయుటకు యోగ్యమగువానిలో నత్యల్ప ధృవకమునందు తీసివేయగా నా ధృవకమునకు సరిగా వ్రాసియుండు యోగమే నుదయాదిగనుండునని తెలిసి అందలి శేషభాగాదిని విలిపింపచేసి అయినమొత్తమును యోగగతి లిప్తలచే భాగింపగావచ్చు నాడికాది ఫలమే సూర్యోదయాదిగ యోగప్రమాణమగును.

చంద్ర స్ఫుటమునుండియు నీ మీది క్రిమముగనే గణింపగా నుదయాదిగ నక్షత్ర ప్రమాణ భుటికాదియగునని తెలియవలినది.

ఉదా, ను చక్కగ పరిశీలింపుము.

రవి చంద్ర స్ఫుటముల కెంటిని చేర్చగానైన యోగరాశ్యాది 0-11-19-17 దీనిని విష్కంభయోగ ధృవకమగు 0-18-20 లో తీసివేయగా నిలిచిన భాగాది 2-0-48 దీనివిలిపింప 7248 దీనిని యోగగతి నష్టోత్తర లిప్తలగు 918 చే భాగించి తెచ్చిన భుటికాది ఫలము 7-54 ఇది సూర్యోదయాదిగ విష్కంభయోగ ప్రమాణ మగునని తెలిసెను.

అదే విధముగనే చంద్రస్ఫుటమగు 9-2-18-19 లను నీ మీదమాపియుండు నక్షత్ర ధృవకములలో తీసివేయుటకు యోగ్యమగువానిలో నత్యల్ప ధృవకము 9-10-0 ఇది ఉత్తరాషాఢ చక్షత్ర ధృవకమగుటచే నేడుదయాదిగ నుత్తరాషాఢా నక్షత్రమేయుండునని తెలిసి నీ ధృవకములోచంద్రస్ఫుటమును తీసివేయగా నిలిచిన భాగాదిని వికలంపచేయగానైనది 27972 దీనిని చంద్రస్ఫుటగతి నష్టోత్తరలిప్తలగు 859 చేత విభజింపగావచ్చిన వక్షత్రభుటికాది 32-34.

ఇట్లు మరుసగా భావ స॥ అషాఢ మ॥ 15 గురువారమునాటికి గురువారము పూర్ణిమా 30-48 ఉ పా 82-34 విష్కం 7-54, భద్రవాకరణం 8-49 అని తెలిసెను.

స్వదేశ పంచాంగ గణితక్రమమునందలి విశేష ప్రక్రియమధ్యాధ్యాయోక్త మగు మధ్యగ్రహములనుండలి మధ్యరవిలో నయింపు క్షిప్తలనూ చంద్రునియందు లెండు విలిపింపనూతీసివేసి తుంగమునందయింపు భాగలు 48 లిప్తలను చేర్చికొనగా స్వదేశ సూర్యసిద్ధాంతానీత మధ్యగ్రహములగును. వారిలో వారివారి దినమధ్యగతియుత పదకములయందలి పదకములలో నిష్టమగు పదక ఫలమును (లేక ఫలములను) వరుసక్రమముగ చేర్చుకొనగా ఇష్టదినమునకు చాలిత మధ్యగ్రహములయ్యెదరు.

వానిని బట్టి నీక్రిందువహరించు. విధమున రవిచంద్రులను స్ఫుటికరించుకొని వానినుండియు నీ మీదిక్రిమముగనే తిథ్యాదులను తెచ్చుకొనవలసినది.

రవిచంద్ర స్ఫుటక్రిమము.

ఇష్టదిన చాలిత మధ్యాహ్నముని వెనుకటివలెనే నతని మందోచ్చములో తీసివేసి మంద ఫలమును తెచ్చి సంస్కరింపగా మందరవియగును.

మంద రవిలో నయనాంశలనుచేర్చి భుజజేయగానైన భుజా రాశ్యాదిని నష్టోత్తర భాగలుజేయగా నదియే దినగతి పదికములయందలి పదక సంఖ్యయగును. అ పదకమునకు సరిగా వ్రాసియుండు అక్షరప్రమాణ రాత్రిప్రమాణములు సాయనరవి మేసాదిలో నుండునపుడవియే సరివచ్చును. తులాదిలో నుండునపుడందులకు విపరీతమన గా అహాప్రమాణము రాత్రిప్రమాణమునూ; రాత్రిప్రమాణము అహాప్రమాణము నూ యైయుండును. తరువాత రవిచంద్రార్ధఫల విలిపింప సాయనరవి మేసాదిలో నుండునపుడు మందరవిలోయమునూ తులాదిలో నుండునపుడు ధనమునూ జేసికొనగా స్ఫుటరవియగును.

రవిచంద్రార్ధఫల విలిపింప మందరవిలో సంస్కరించినపుడుతననే మధ్య చంద్రునియందలి చంద్రార్ధఫల కలాదిని సంస్కరించుకొని యందగ్గర బాహుఫల సంస్కారమును సంస్కరింపగా స్ఫుటమధ్య చంద్రుడగును. వానినతని తుంగ ములో తీసివేసి మీదిక్రమముగనే మందఫలముతెచ్చి సంస్కరింపగా స్ఫుట చంద్రుడగును. స్ఫుటగతులను వెనుకటివలెనే పదకములనుండియు సాధింపవలసినది.

ఈ రవిచంద్ర స్ఫుటములనుండియు మీదిక్రమములుగనే వైదిక కర్మానుష్ఠానములకు యోగ్యమగుతిథ్యాదులను సులభముగ గణించుకొనవచ్చును.

మధ్యాధ్యాయమును చూడుము.

ఉదా., మధ్యరవి: 8-10-2-7 దీనిలో 5 లిప్తలునూ, మధ్యచంద్రుడు 9-8-21-17 దీనిలో రెండు లిప్తలునూ తీసివేసి తుంగమున 8-7-22-50-లలో భాగాది 5-45-లను చేర్చుగానైన సూర్య సిద్ధాంతోక్త స్వదేశీయ మధ్యగ్రహములు. రవి: 8-9-57-7 చంద్ర: 9-8-19-17 తుంగ: 8-15-7-50 ఈ రవిచంద్ర తుంగములలో వరుసగా వారివారి దినమధ్యగతి యంతపదకములయందలి ఏ 1-వ పదక ఫలములను చేర్చి పరల సర్వోత్తరమతముగ వదిలివేయగానైన రెండవనాటి ప్రాతఃకాలిక మధ్యగ్రహములు రవి: 8-10-56-15 చంద్ర: 9-16-29-52 తుంగ: 8-14-14-81.

ఇందులో మధ్యరవిని సతని మందోచ్చములో తీసివేసి మందఫలమునెత్తగా వచ్చిన దక్షిణభాషల కలాది 52-54 మందఫల సంస్కృత రవి: 8-10-3-21 దీనిలో నయనాంశలను చేర్చి భుజచేయగానైన సాయనార్క భూభా 1-28-24-55, దీనినర్థోత్తర భాగలుచేయగా 58 గనుక దినగతి పదకములయందలి పదక సంఖ్య 58 అని తెలిసెను.

58-వ పదకము; చరలిప్తలు 48 అహ: 31-36 రాత్రి 28-24 రవికి చరార్థ ఫల విలిప్తలు 47 చంద్రచరార్థఫల కలాది 10-34 అని వ్యాసియున్నది గనుక రవి చరార్థఫల విలిప్తలను 47-లను మందరవిలో సంస్కరింపగానైన సిద్ధాంతస్ఫుటార్క: 8-10-2-84 స్ఫుటగతి: 57-5.

సీమీదవచ్చియుండు చంద్రచరార్థఫల కలాదియును 10-34-లను మధ్య చంద్రునిలో తీసివేసి యందర్క బాహుఫల సంస్కారమును సంస్కరించి మీది క్రమముగనే మందకేంద్రమీద భుజపదక ఫలాదులను తెచ్చి సంస్కరింపగా నైన స్ఫుటచంద్రుడు 9-16-33-34 గతి: 860-3, ఈ రవిచంద్రులనుబట్టి వెనుకటి వలెనే పంచాంగావయవమును తేయగా కృ॥ పృతి 24-35, క్రవ 28-20, శ్రీతి 6-15, కాల 24 35 అని తెలిసెను.

అదే విధముగ ప్రామాణియుండు మధ్యగ్రహములను రవి 8-9-57-7, చంద్ర 9-8-19-17 తుంగ: 8-13-7-50, వీనిలో ఏ 2 గతియుత పదక ఫలములను వరుసగాచేర్చి మీదిక్రమముగనే స్ఫుటికరింపగానైన మూడవనాటి ప్రాతఃకాలిక స్ఫుటగ్రహములు రవి: 8-10-59-36 గతి: 57-5, చంద్ర: 10-0-52-40, గతి 857-0, వీనినుండి కృ॥ ద్వితీయా 18-31 గని 24-19 సౌభా 45.9 గర 18-31 అహ: 31-34 అని తెలిసెను.

గమనింపు, - ఈ క్రమముగనే నొకనాటి మధ్యగ్రహములను భృవములుగ తెలిసి అందు వారివారి ఏకాదిస్థానగతియుత పదక ఫలములను వరుసగాచేర్చు కొనుమా క్రమముగ గణించుచుండిన సులభములో తిథ్యాదులను గణింపదగును.

ఈ విషయమునుగూర్చి నీ యధ్యాయంతమున వ్యాసియుండు ఆపాథ కృష్ణపక్షముయొక్క తిథ్యాదులను సరిమాచి గణితక్రమములను సరిపోల్చు కొనవచ్చును.

అథ విషణ్ణుటికాద్యానయనక్రమః.

నక్షత్రములు	విష	అమృ	నక్షత్రములు	విష	అమృ	నక్షత్రములు	విష	అమృ	నక్షత్రములు	విష	అమృ
కము	కము	కము	కము	కము	కము	కము	కము	కము	కము	కము	కము
అశ్వి	50	42	పుష్య	20	44	నా	14	38	శ్రవ	10	34
భర	24	48	ఆర్ద్ర	32	56	విశా	14	38	ధని	10	34
కృత్తి	30	51	మ	30	54	అనూ	10	34	శత	18	42
రోహి	40	52	పుబ్బ	20	44	జ్యే	14	38	పూభా	16	40
మృ	14	38	ఉ.ర	18	42	మూ	56/20	41	ఉ.భా	24	48
ఆరి	21	45/85	మృ	21	45	పూ.నా	21	48	రేవ	30	51
పుష్య	30	55	జ్యే	20	41	ఉ.పా	20	41			

మూ॥ విషణ్ణుత్వైశ్చదక్షిణేంద్రగత్యాప్తయోః ఫలం ।

నాద్యాదిస్యాద్దత్తక్షేప యోజయే ద్విషనాడికాః ॥

దివారాత్రస్తయోః కార్యం త్యాజ్యరంభంభవేద్భవం ।

నానాకోనైశ్చంద్రగత్యా రాజయే ద్విషనర్వదా ॥

ఏవంసుధాగృహైస్సాగ్ర్య మప్యతోదయఉచ్యతే ॥

స॥ తా॥ త్యాజ్యమను విషకాలమును తెలియవలసిన నక్షత్రమునకు నీ మీద చూపియుండు విషణ్ణునకుచే నక్షత్రమాన లిప్తలను 800-లను పెంచి వచ్చిన మొత్తమును నాటి చంద్రస్ఫుటగతిచే భాగించి తెచ్చిన ఘటికాదిఫలమును తత్సూ

ర్యదిన నక్షత్రం (గతనక్షత్రం) ఘడియలలో చేర్చగా త్యాజ్యారంభ కాలమును. అందు 8204 ను చంద్రస్థుటగతిచే భాగింపగావచ్చు ఘటికాది ఫలమే త్యాజ్య ప్రమాణమును. తత్కాలము దివారాత్మలలో నెపుడు వ్యాపించియుండునో దానిని సంగ్రహముగ దివి, రావి, అని చెప్పబడును. అందు దివి అనగా దివిలో విషఫుటికారంభమనియు, రావియనగా రాత్రిలో విషఫుటికారంభమనియు తెలియవలసినది.

రావిలో త్యాజ్య ప్రమాణమును చేర్చగానది రాత్రి ప్రమాణమునకు మించి యుండేనేని దానిలో రాత్రి ప్రమాణమును తీసివేయగా నిలిచినది (రాత్రి ప్రమాణమునకు మించియుండునది) కేవలత్యాజ్యమగును = కేవల, విష ధృవకములనుండియు, విషకాలమును తెచ్చు విధముగానే అమృత ధృవకములనుండియు అమృత కాలములను తెచ్చుకొనవలసినది.

బాగుగ పరిశీలింపుము.

కృత్రిమత, నాటి నక్షత్రము శ్రవణము గనుక శ్రవణనక్షత్ర విషధృవకమును 10 చే 800 ను పెంచిన దానిని చంద్రగతియగు 860 చే భాగింపగా వచ్చుక నాడికాదిఫలము 9-18, దీనిని పూర్ణిమానాటి నక్షత్ర ఘడియలగు ఉపా 82-84, లలో చేర్చగా 41-52 ఇది పూర్ణిమానాటి అహస్యనకంబైన మించియుండుటచే ఇందులో దినమాసమును తీసివేయగానైన అస్తాది విహరంభకాలము 10-16, చంద్ర స్థితి గతియగు 860 చే 8200 ను భాగింపగావచ్చిన త్యాజ్య ప్రమాణ ఘటికాది 8.44 ఇది రాత్రి త్యాజ్యమగుటచే రావి 10-16 త్యాప్ర 8.44 అని తెలిసెను.

అదే విధమున శ్రవణ నక్షత్రామృత ధృవకమును 84 చే 800 ను గుణించి వచ్చిన దానిని చంద్రస్థుటగతిచే భాగించి తెచ్చిన నాడికాదిఫలమును 81-88 ని గత నక్షత్ర ఘడియలగు 82-84 లో కలుపగానైన అమృతకాలము 64-12 ఇంద కేవలములు 60 కి మించియుండుటచే 60 ని తీసివేయగా నడిచిన మరుదయాది అమృతకాలారంభము 4-12.

ఈ విధముగానే చెండ్లవదిన నక్షత్రమును భవిష్య నక్షత్రమునకు గణింపగా దాని త్యాజ్యమృత ధృవకములచే 800 ను వేరువేరుగా గుణించి, నాటి చంద్రస్థుట గతియగు 857 చే భాగింపగావచ్చిన నాడికాది ఫలములు, 9-20, 81-45, దీనిని వేరువేరుగా తత్సూర్యదిన నక్షత్రప్రమాణమును క్రవ 28-20 లలో చేర్చగానైన త్యాజ్య మృతకాలములు 37-40, 60-5, ఇందులో త్యాజ్యారంభము దినమాసము నకంబైనా అమృతారంభ మహోరాత్రమునకంబైనా మించియుండుటచే నాయా కాలములయందు నాయాప్రమాణములను తీసివేయగానైన అస్తాది త్యాజ్యారంభ కాలము 8-4 ఇందును త్యాజ్య ప్రమాణము 8-45 వచ్చును గనుక రావి 6.4 త్యాప్ర 8-45 అనియు, చెండ్లవదినమున అమృత 0-5 అనియు తెలియవలసినది.

గమనింపు.—నొక యహోరాత్రమునకు 60-10 ఘటికాది ప్రమాణముగనుని చెప్పబడియుండిననూ కొన్ని విధులయందాక్రమము సరిపడదనిచే నీగ్రంథమున నొక యహోరాత్రమున కరునది ఘడియలను మాత్రమే నిర్ణయింపబడినది.

అథగ్రహనక్షత్ర పాదప్రవేశాద్యానయనక్రమః

గమనింపు.—కుబాది పంచ తారాగ్రహముల నక్షత్రపాద ప్రవేశాదులను నిర్ణయించుటకు మొదట వారివారి పాదచాగ్రతులను గణింపవలయును.

అందు నీవేనుక జూపియుండు స్థుటగతులనే కొంగరు సిద్ధాంతకారులు చారగతులుగ వలచెదరు. అట్టి గణితములో ప్రతిదినమునకుగాని లేక నొక దినమును విడిచి నొక దినమునకుగాని కుబాదిస్థుటముల నెత్తనలసినది. అనిలేకుండిన విశేష స్థాతిత్యములగుబడును మరియు నీమందు చూపబోవు విధముగ జాతకాదీప్రకాలము లకు గ్రహస్థుటములకు తాత్కాలింమకొనుటకు మాత్రమే దప్ప తక్కిన నక్షత్ర చారాదులను లెక్కించుటకు వెనుకటి స్థుటగతులు పనికిరావు. గాకనూ దిన దిన మునకునూ గ్రహస్థుటములుచేసి పంచాంగములనెవరుగానీవ్రాయరు.

మఱియు నాక్రమము కర్తృసాధ్యముగ నుండుటచేనిచటపక్షగ్రహ చాలిత గణిత క్రమమును చూపబడును.

అథ పర్వాంతచారగత్యానయనక్రమః.

శ్లో॥ స్ఫుటద్వయోస్త్యంతరంచ కలాస్ఫుటద్వైర్భజేత్ |

కలాది స్యాత్ఫలం సాధ్యం చారభుక్తిర్విధీయతే ||

స॥ తా॥ పక్షగ్రహగతియనగా ప్రతి మాసమునందునూ పూర్ణిమావాస్య లనబడు రెండు పర్వదినములలో గ్రహస్ఫుటములుచేసి వానియంతరమునెత్తగానదియే పక్షగతియగును, దానిని పక్షదినములచే భాగింపగా వచ్చుఫలమే చారగతియగును దానిని బట్టి నీక్రింది విధముగ నక్షత్రపాదప్రవేశాదులను సులభముతో వ్రాయవచ్చును. అందులనుగూర్చి నీక్రిందుదాహృతములను చక్కగఁగఱింపవలయును.

ఉదాహరణములు.

అపాద శుద్ధ 15 నాటి స్ఫుటకుజాడు 2-14-12 నాటి మధ్యకుజాడు 1-17-9-4 లలో పూర్ణిమా మొదలు అమావాస్యవఱకు చెల్లగల 15 దినములయొక్క కుజ మధ్య గతిని [ఇందు ఏ ది, ద1ది, దిన మధ్యగతియుతపదక ఫలములను చేర్చగా 15 దినముల మధ్యగతియగునని ఈ మొదలుగా తెలియవలెను.] చేర్చి మీదిక్రమ ముగనే నాదినమునకు కుజ కీర్ణాచ్ఛమును తెచ్చి క్రమముగస్ఫుటికరింపగానయిన

నో॥ షా. రా. కే. వీరికి 8-11 కలాదియే స్ఫుటచారగతియగుననియూ రవి చంద్రులను తిథ్యాద్యానయనమునందు ప్రతివాడునూ స్ఫుటికరించుటచే వారికివారి స్ఫుటగతియే చారగతియగుననియూ తెలియవలసినది. తక్కిన కుజాది తారాగ్ర హములకు మూత్రము నీ మీదిక్రమముగనే పక్షదినములలెక్కించి (పక్షదినముల నగా పూర్ణిమావాస్యల నడుమనుండు అంతరదినములగును అవి 13 మొదలు 16 వరలో వచ్చుచుండును) నన్నిదినములకగు గ్రహదినమధ్యగతులను గ్రహదినమధ్యగతియుత పదకములనుండియు గ్రహించి వానిని గత పర్వమునందలి మధ్యగ్రహములలో క్రమముగచేర్చుకొని స్ఫుటికరింపగానవి ఏవ్యపర్వమునకు గ్రహస్ఫుటములగును. తరు వాతగతైవ్యపర్వములయొక్క స్ఫుటాంతర లిప్తలను పక్షదినములచేత భాగింపగా వచ్చు కలాదిఫలమే నాయాగ్రహములకు స్ఫుట చారగతులగును. అందు గతపర్వ స్ఫుటముకంటెను ఏవ్యపర్వస్ఫుటము తగ్గియుండునపు డాగ్రహమునకు వక్రచారగతి యగునని తెలియవల సినది.

అపాద బ 30-లు నాటి స్ఫుటకుజాడు 2-24-8 పూర్ణిమావాస్యలయందలి స్ఫుటాంతర భాగాది 9-56 దీనిలిప్తలు 596 ఇది 15 దినములగతి స్ఫుటముగుటచే దీనిని 15-ట భాగింపగావచ్చిన చారస్ఫుటగతి కలాది. 39-44 ఇదే విధమున అపాద శు 15 నాటి మధ్యగ్రహములకు 15 దినముల మధ్యగతులనుచేర్చి అమావాస్యనాటికి తాక్కాలిందు కొని మీదిక్రమముగనే స్ఫుటికరించి ఉభయస్ఫుటాంతర లిప్తలను 15-ట విభజింపగా వచ్చిన చారస్ఫుటగతులు బుధ=77.48,, గురు=9-28,, శుక్ర=72 శని=1-44 వక్రం దీనిని పరిక్షించిచూడుము.

అథ గ్రహ నక్షత్ర పాదప్రవేశ గణితక్రమః.

శ్లో॥ చార్భుక్తిర్విలిప్తై శ్చ భపాదధృవశం హరేత్ |

వారసాద్యాదికం యుక్తం ప్రవేశగత పర్వకే ||

సవర్ణీకృత తాత్పర్యము.

గత పర్వస్ఫుట గ్రహమునందు నీవెనుక మాసిమొండు నక్షత్ర యోగ్యుధ వకములలో తీసి వేయుటకుకా లేని నక్షత్ర ధృవకములలో వధిక మగుదానిని తీసి వేయగా మిగిలినది ఏవ్యనక్షత్రమునందలి భుక్త భాగాదియగును. [ఇందు ధృవమునకు సరిగానుండునది గతమనియూ తదనంతరమున వరుసగావచ్చుది ఏవ్యమనియూ తెలియవలసినది.] దానిని లిప్తలుచేసి నక్షత్రపాదప్రమాణముగు 200-చే విభజింపగా వచ్చులిప్తము ఏవ్యనక్షత్రమునందలి భుక్తపాదములగును, అందలి శేషము పర్వ మానపాదమందలి గతలిప్తలగుటచే దానిని 200-లలో తీసివేయగా నిలుచు శేషమును విలిప్తలుచేసి చారగతి విలిప్తలచేత భాగించి దినాదిఫలమును తీసికొనగా నదియే నాడుదయాదిగ వర్తమానపాదమునకు తదనంతరపాద ప్రవేశకాలమగును.

అందలి వారములలో నాటివారము భానువారాదిగ నెన్నెవదగునో నావార సంఖ్యనుకలుపగా వారాదిగ చార్ప్రవేశకాలమగును (ఇది భానువారాదికము.)

పాదగత్యానయన సంస్కారక్రమము.

నక్షత్రపాద ధృవసవర్ణీకృత భాజ్యరాశియగు 12000-ను చారగతి విలిప్త లచేత భాగించి దినాదిఫలమునెత్తగానదియే పాదగతియగును. దానిని మీదవచ్చి

యందు చారిత్రవ ప్రశ్నకాల వారాదియందు వరుసక్రమములనుసరించి కలుపుకొనుచు నక్షత్రపాదప్రశ్నములను వరుసగా లెక్కింపవలసినది.

ఉదాహరణములు.

శుక్లపూర్ణిమా గురువారమునాటి స్ఫుట కుజుడు 2-14-12 ఇందులో తీసి వేయుటకు కాతగిన నక్షత్రధృవకములలో గొప్పది 2-6-41 ఇది మృగశిరా నక్షత్ర ధృవకమగుటచే 2-14-12-లలో 2-6-40-లను తీసివేయగానిలిచిన భాగాది 7-82 ఇది ఆర్ద్రానక్షత్రమందలి గతాంశములగును. దీని లిప్తులు 462 దీనిని 200-కు భాగింపగా వచ్చిన లబ్ధము 2 ఇది ఆర్ద్రలోగత పాదములగును శేషము 52 ఇది ఆర్ద్ర 3-వ పాదమునందలి గతలిప్తులగును ఇదేవర్తమాన పాదము గనుక దీనిని 200-లో తీసివేయగా నిలిచిన దానిని వికలంచేయగానైన 8860-ని చారగతి విలిప్తులగు 2884-చే భాగింపగా వచ్చినదివాది 3-48-29-ఇది శేషుడయ్యాదిగ 4 వ వారముకు భావవారమునాడు 48-29 లకు ఆర్ద్రానక్షత్రమందలి 4-వ పాదమునకు కుజచారముగనుని తెలియజేయుచున్నది.

నేడుగురువారమగుటచే భావవారాదిగ 5-వ వారముగను గనుక నీ వార సంఖ్యయగు 5ను మీదవచ్చియుండు వారాదియగు 3-48-29-లలో చేర్చగానైన చార ప్రశ్నవారాది 1-48-29 అనగా బ 3 భావవారము అని 48-29 అని తెలియవలసినది.

12000-ను చారగతి విలిప్తులచే సాలుగొనగా వచ్చిన పాదగతి వారాది 5-2-1 దీనిని మీదచూపియుండు చారప్రశ్నవారాదియగు 1-48-29-లలో చేర్చగా 3-45-30 దీనినిచూచి బ 9 శుక్రవారం పునర్వసృజనము 45 30 అని సులభముగ తెలిసెను అదే విధమున 6-45-30-లకు మరల 5-2-1-ని కలుపగానైన 4-47 31-ని చూచి బ 13 బుధ, పున 2 కు 47-31 అని తెలియుచున్నది.

మఱియు నీ మీదిక్రమమునకు వివరీతముగ గణించి వర్తమాన పాదప్రశ్న కాలములనూ లెక్కించుకొనవచ్చును.

ఉదా., అని 4 కుజు అనుచారప్రశ్నకాలవారాదియగు 1-48-29 లలో పాద గతియగు 5-2-1-ను కలుపుటకు మారుగా తీసివేయగానైనవారాది 3-41-28 దీనినిచూచి పూర్ణిమాకువెనుకటి మంగళవారమున 41-28-లకు ఆర్ద్ర 3-వ పాదమునకు కుజ చార మైయుండునని తెలిసెను.

గమనింపు:— వక్ర గ్రహములకు నక్షత్ర పాదప్రశ్నములను లెక్కించు నపుడీ మీదిక్రమములకు వివరీతముగ గణింప వలసినది.

ఉదా:— చక్క-గ పరిశీలింపుము, స్ఫుటశని: 10-1-8 ఇందులో తీసివేయు టకు యోగ్యమగు నక్షత్ర ధృవకములలో గొప్పది శ్రవాణ్యవకముగు 9-28-20 దీనిని తీసివేయగా నిలిచిన భాగాది 7-48 ఇది ధనిష్ఠా నక్షత్రమందలి గత భాగాదియగును. గనుక దీనిని లిప్తులు చేయగానైన 463 లను 200-చే భాగింపగావచ్చినధనిష్ఠానక్షత్ర మందలి గతపాదములు 2 శేషము 68 ఇది 3-వ పాదమునందలి గతలిప్తులగును. శనికి వక్రత్వముగనుండుటచే 3-వ పాదమునుండియు రెండవ పాదమునకు ప్రశ్నముగను. గనుక నీ శేషలిప్తులగు 68-ను 200-లో తీసివేయ పనిలేదు దీనినే విలిప్తులుచేసి శనిచార గతివిలిప్తులచే భాగింపగావచ్చిన దివాది 18-18-34 దీనిలో గురువారమునాటి వారసంఖ్య యగు 5ను చేర్చి వారిశోధనమును చేయగా నిలిచిన వారాది 4-18-34 దీనినిచూచి బ 13 బుధవారము 18-34లకు ధని-ద్వితీ-వక్రీశని: అని తెలిసెను.

రాహుకేతులకునూ నక్షత్ర పాదప్రశ్నములను లెక్కించునపుడీమీద చూపియుండు వక్రగ్రహ గణితక్రమము ననుసరించియే గణింపవలసినది.

సూర్య చారము.

రవికి పాదప్రశ్నచారము వేయుటకు వెనుకపంచాంగ సాధనాక్రమము నందు దిన స్ఫుటములే వచ్చియుండుటచే ఆయానక్షత్రపాద ప్రశ్నకాలము యావ నాడుగలుగునో దానిని స్థూలముగ తెలిసి నాటిస్ఫుటగతిని చారగతిగ తెలిసి దాని మీదచారమును వేయవలయును.

ఉదా:— శు 15 గురువారమునాటి స్ఫుటార్క: 8-9-5-29 దీనిలో 8-8-20 లను తీసివేయగా నిలిచిన పుష్యమీనక్షత్రమందలిగత భాగాది 5-45-29 దీని కలాది 845-29 దీనిని 200-చే భాగింపగావచ్చిన గత పాదము 1 శేషకలాది 145-29 దీనిని 200 లిప్తులలో తీసివేయగా 54-31 దీనిని విలిప్తులుచేసి నాటి స్ఫుటగతియగు 57-3-ను విలిప్తులు చేయగానైన 3428-చే భాగింపగావచ్చిన దివాది 0-57-20 దీనికి గురువార సంఖ్య 5-ను కలుపగానైనచారప్రశ్నకాలవారాది 5-57-20 అనగా శనిదయ్యాది 57-20-లకు పుష్యమీత్యయ్యే అర్క: అని తెలిసెను.

గమనింపు:—దివారి 8-20-0-లు రవికి స్థూలముగాపాదగతియగును గమక దీనిని అతనిపాదప్రవేశస్థుటవారాదులకువరుసగా చేర్చుకొనుచుండిన ఏష్యపాదప్రవేశ కాలము స్థూలముగా తెలియుచుండును నాటిరివిస్ఫుటమును బట్టి మీదికృమముగనే స్ఫుటికరించుకొనవలసినది.

ఉ దా హ రణ ము.

పుష్య 8-ర్క: దీనివారిది 6-57-20 దీనికి 8-20-0-లను చేర్చగానైన ఏష్య పాదమును పుష్య 4-వ పాదప్రవేశకాలవారిది 2-17-20 ఇది సోమవారమునాడు యాది 17-20-లను స్థూలముగానూచించుచున్నది గాన నాటిరివిస్ఫుట స్ఫుటగులను బట్టి మీదికృమముగనే స్థిరీకరింపగానైన చారప్రవేశకాలవారిది 2-27-82 దీనిచే కృ 4 సోమ పుష్య 4-ర్క: 27-82 అని తెలిసెను.

ఇందొచ్చియుండిన స్ఫుటవారిదియగు 2-27-82-లతో వరల 8-20-0-లను కలుపుకొని వెనుకటివలెనే స్ఫుటికరింపగా దాని కవతలి నక్షత్రపాద ప్రవేశకాల వారిదియగును.

ఈ కృమముగనే నన్నిగ్రహములకును పాదప్రవేశచారములను తెలియ నున్నను.

అథ కుజాది తారాగ్రహణం.

వక్రవక్రత్యాగోదయాస్త ధృవకరాశ్యాదయః

మూలం. గ్రంథాంతరే

కుజాగ్ని సేత్రే శ్చలకేంద్రభాద్యా ర్షకృత్వమాయంతి కుజాదిభేదాః

మృగశిరశ్చైత్రే శ్చలకేంద్రభాద్యా ర్షకృత్వమాయంతి కుజాదిభేదాః

మృగశిరశ్చైత్రే శ్చలకేంద్రభాద్యా ర్షకృత్వమాయంతి కుజాదిభేదాః

మృగశిరశ్చైత్రే శ్చలకేంద్రభాద్యా ర్షకృత్వమాయంతి కుజాదిభేదాః

మృగశిరశ్చైత్రే శ్చలకేంద్రభాద్యా ర్షకృత్వమాయంతి కుజాదిభేదాః

మృగశిరశ్చైత్రే శ్చలకేంద్రభాద్యా ర్షకృత్వమాయంతి కుజాదిభేదాః

గ్రహములు	చక్రధృవరాశ్యాది		చక్రత్యాగధృవరాశ్యాది		పూర్వాదయన్తవరాశ్యాది		పశ్చిమాస్తధృవరాశ్యాది		పశ్చిమోదయన్తవరాశ్యాది		పూర్వాస్తధృవరాశ్యాది	
కుజానికి	5	13	6	17	0	28	11	2				
బుధునికి	4	25	7	5	6	25	5	5	1	20	10	10
గురునకు	4	5	7	25	0	14	11	16				
శుక్రవకు	5	17	6	13	6	8	5	27	0	24	11	6
శనికి	3	23	8	7	0	17	11	13				

కుజాదుల స్ఫుటకర్తృములయందొచ్చియుండు వారివారిసంత్య శీఘ్రకేంద్రములు నీ మీదమాసియుండు వారివారి వక్రవానిధృవకములకు మించియుండిన ఏదల నాయాగ్రహములాయాగతిని పొందియుండెదరని భావము.

ఉదా:—శనికి సంత్య శీఘ్రకేంద్రరాశ్యాది 6-11-18 ఇదివరకు వక్రారంభ ధృవకమును రాశ్యాది 3-23 లకు మించి వక్రత్యాగ ధృవకమును రాశ్యాది 8-7 లకు తగ్గియుండుటచే వక్రగతిని పొందియుండునని తెలిసెను.

ఈ విధముగనే వారివారి అస్తోదము ధృవకములచేతనూ వారివారి సస్తోదము గతులనూ హింపవగును.

తత్త్వతా-లసాధనాక్రమః.

శ్లో॥ శుభసాంతర రాశ్యాది కలికృత్యాద్యతైష్యయోః

క్రమాదంత్యశ్చలతేంద్రగత్యాప్తంస్యాద్దినాత్మకం

స,తా॥ ఆయాగ్రహములయొక్క వక్రవానిధృవకములకుండు వారివారి సంత్య శీఘ్రకేంద్రములు తగ్గియుండునపుడా ధృవకములలో సంత్య శీఘ్రకేంద్రములను తీసి వేయగా నిలుచు శేషమును విలిపించేసి అయిన దానిని వారివారి సంత్య శీఘ్రకేంద్ర గతి విలిపించే ధాగించి దినాది ఫలమును తీసికొనగా ఆయాగ్రహములకు వక్రవాని కాలములగును. (ఇది ఏష్యఫలము).

అందు ధృవములకంటెను అంత్య శీఘ్రకేంద్రములుమించియుండునపుడు కేంద్రములో ధృవకమును తీసివేసి మీదిక్రమముగ నె గణించగా గతఫలది నాదియగునని తెలియజలినది.

గమనింపు:—ఎపుడైనను నిట్టిగణితక్రమమునందలి దినసంఖ్య పక్షదినముల కంటెను మించియుండునపుడు అట్టికాలమును స్థూలముగ నెరిగి తత్కాలమునకు సమీపించి (పక్షదినములకుతగ్గి) యుండు గ్రహస్థుటములయందలి సంఖ్య శీఘ్ర కేంద్రములనుండియు నీ మీదిక్రమముగ నేమరలగణించి స్థిరీకరింపవలయును.

ఉదా:—శుక్రమునకు పూర్వాస్తధృవకరాశ్యాది 11-8 లో నతని అంత్య శీఘ్ర కేంద్రము 0-17-30 లను తీసివేయగానిలిచిన రాశ్యాది 1-18-57 దీనిలిప్తలు 176220 దీనినతని సంఖ్య శీఘ్ర కేంద్రగతియగు 38-59 ని విలిప్తలుచేయగానైన 2339 చేతభాగం పగానచ్చిన దినాది 75-20-24 అనగా నెడుదయాది 75-20-24 లకు శుక్రమపాగ్రస్త మిరుడగునని తెలిసెను. అయితే ఇందలి దినసంఖ్య పక్షదినములకంటెనుమించియుం డుటచే నాకాలమునకుచేరియుండు పక్షగ్రహస్థుటమునందలి సంఖ్య శీఘ్ర కేంద్ర మునుండియు నీ మీదిక్రమముగ నె ప్రాగస్త కాలమును స్థిరముగాకని పెట్టవలయును.

గతఫలకాలికోదాహరణము.

బుధాంత్య శీఘ్ర కేంద్రము 8-2-0 దీనిలో నతనివక్రత్యాగ ధృవక వగు రాశ్యాది 7-5 ను తీసివేయగా నిలిచిన భాగలు 27 దీనిని అతని సంఖ్య శీఘ్ర కేంద్రగతిచే భాగిం పగా (సవర్ణించి) వచ్చిన దినాది ఫలము 8-49-28 ఇది గతఫలమగుటచే నేడుదయా త్పూర్వము 8-49-28 లకు అనగా 8-49-28 లకు 1-49 28 వచ్చును దీనిని గురువారము గు 5-0-0 లలో తీసివేయగా నిలిచిన 8-10-32 లను చూచి మంగళవారమునాడు దయాది 10-32 లకు బుధవక్రత్యాగ మైయుండునని తెలిసెను.

అథ క్రూరగ్రహక్రాంత నక్షత్రనిర్ణయః.

తా|| బుధ గురు శుక్రములవృత్తికి-నగ్రహములలో నెవరుగానీ నాటిదిన నక్షత్ర ముతో గూడియుండె రేనిక్రాంతమని చెప్పవచ్చును. (ఇందుకు క్రాంత అనిసంజ్ఞయును)

ఉదా:—కృ|| ద్వి|| శనివారమునాటి నక్షత్రమును ధనిష్ఠానక్షత్రములో శని గ్రహముచేరియుండుటచే నాడు శనిక్రాంత నక్షత్రమని తెలియజలినది శక్రాంత,

అదేవిధమున కృ|| ప్రతి|| శుక్రవారమున రాహుసంహార నక్షత్రమును శ్రవణ నక్షత్రముగుటచే రా. శ్రాంత, మగును,

పంచశలకవేధా నక్షత్రములు.

తా|| కృత్తి విశాఖలు,, అభిజిత్ హిణులు,, మృగ,, ఉషా,, ఆరి, పూషా,, పున,, మూలలు,, పుష్య శ్రేష్ఠలు,, ధనిష్ఠా శ్లేషలు,, మఖశ్రవణ,, పుబ్బా శ్వినులు,, రేవత్యుత్తరలు,, హస్తోత్తరాభాద్రులు,, చిత్త పూభా,, స్వాతి శతలు అనూ భర,, ఈ నక్షత్రములు పరస్పరముగ ననగా నొకటికొకటి పంచశలక వేధను పొందియుండును.

సప్తశలక వేధా నక్షత్రములు.

తా|| కృత్తి శ్రవణములు,, అభిజిత్ హిణులు,, ఉషా,, మృగలు,, పూషా ఆరుద్రులు,, మూలపున,, పుష్య శ్రేష్ఠలు,, అనూ రాధా శ్లేషలు,, మఖభరణులు,, పుబ్బాశ్వినులు,, రేవత్యుత్తరలు,, హస్తోత్తరాభాద్రులు,, పూభా,, చిత్తలు,, స్వాతి, శతభిషలు,, విశాఖాధని,, ఈ సప్తశ్రములు మీదిక్రమముగ నె సప్తశలక వేధను పొందియుండునని తెలియజలినది.

గ్రహవేధసంజ్ఞా.

తా|| నిత్య నక్షత్రమునూ గ్రహస్థిత నక్షత్రమునూ పరస్పరముగ నీమీద చూపియుండు పంచశలక వేధను గానీ లేక సప్తశలక వేధనుగానీ పొందియుండె నెని నాటి నక్షత్రమున కాగ్రహవేధగలిగియుండునని తెలియజలినది.

ఉదా:—కృ,, 80 లు నాటి ఆశ్లేషా నక్షత్రమునూ శనిస్థితమును ధనిష్ఠా నక్షత్రమునూ పరస్పరముగ పంచశలకవేధను పొందియుండుటచే నాటి నక్షత్రము నకు శనివేధగలిగియుండును గనుక శవే, యని తెలియజలినది.

అదే విధమున కృ|| ద్వితి శనివారమునాటి ధనిష్ఠా నక్షత్రమునూ కేకుపుతో చేరియుండు ఆశ్లేషా నక్షత్రమునూ వేధను పొందియుండుటచే నాడు శవే, యగునని తెలిసెను,,

అథ దినభుక్తి విచారః

శ్లో॥ కలీకృత్య గతాంశాది స్వాదయఘ్నార్కతాడితాః ।

విభజేద్రాశిలిప్తాభి ద్దినస్యాద్భుక్తి సర్వదా॥

స॥ తా॥ స్ఫుటార్కనియందలి భాగాని నర్థోత్తరలిప్తలుచేసి దాని నూర్వడుండే స్వదేశ రాశి ప్రమాణవివాడికలచే పెంచి వచ్చిన మొత్తమును 1800 చే భాగించగా వచ్చు వినాడికల భుక్తి యగును.

అందు రవి స్ఫుటగతిని నూర్వ రాశి ప్రమాణ వివాడికలచే పెంచి 1800 చే భాగించగా వచ్చు వినాడికల భుక్తి గతియగును గనుక దానిని దినభుక్తులలో క్రమముగ కలుపుకొనుచూ వరుసగా వక్షాంతము వఱలో దినభుక్తులను కులభముగా వ్రాయవచ్చును.

అందొక దినమునకు పూర్వ లబ్ధమునూ నింకొక దినమునకు నర్థోత్తర లబ్ధమునూ వరుసగా చేర్చుకొనుచుండ నిలసినది.

ఉదాహరణము

శుద్ధ 16 నాటి స్ఫుటరవిః 8-9-5-29 గతిః 57-8 ఇందలి రాసులను వదలి వేయగా నిలిచిన భాగాది 9-5-29 దీనినర్థోత్తర లిప్తలు చేయగానైన 515 ను నూర్వ రాశి ప్రమాణముగు కటక రాశి ప్రమాణ విభుడియలు 382 చే పెంచి వచ్చిన దానిని 1800 చే భాగించగా వచ్చిన నర్థోత్తర లబ్ధ వినాడికలు 101 దీని ఘటికాది 1-41 ఇది శేషురయాత్పూర్వము కటక రాశిలో గలించిన భుక్తి ఘటికాదియగును.

రవిస్ఫుట గతి లిప్తలను నూర్వ రాశి ప్రమాణముచే పెంచి 1800 చే భాగించగా వచ్చిన పూర్వ లబ్ధము 19 అర్థోత్తరము 11 ఇది భుక్తి గతి వినాడికలగును గనుక 1-41 లో 11 ను చేర్చగానైన రెండవదిన భుక్తి 1-52, దీనిలో 10 ను చేర్చగానయిన 3 వ దినభుక్తి 1-2 దీనికి మరల 11 ను చేర్చగానయిన 4 వ దిన భుక్తి 2-13 దీనికి మరల 10 ని చేర్చగానయిన 5 వ దినభుక్తి 2-23 ఈ క్రమముగ నే నొకదినమునకు అర్థోత్తర లబ్ధమునూ పూర్వ దినమునకు పూర్వ లబ్ధమునూ వరుసగా చేర్చుకొను చుండ నిలయును.

శ్లో॥ మిథునేష్టాదశేభాగే కన్యాయాంతు చతుర్దశ ।

పద్వింశే ధనుషీభాగే మీనేద్వావింశయస్త్వతః॥

తా॥ నూర్వడు మిథున రాశియందలి 18 భాగలోనూ కన్యాయందు 14 వ భాగలోనూ ధనుస్సున 20 వ భాగలోనూ మీనమున 22 వ భాగలోనూ ప్రవేశించి యుండునపుడు పడశీతి ముఖముతో ప్రకాశించు ఘండునని తెలియపలసినది.

అందు నూర్వడు మేష కటక తులా మకర రాసులను ప్రవేశించునపుడు విషువత్పుణ్యకాలమనియూ మిథున కన్య ధనుర్మీనరాశి ప్రవేశకాలములయందు పడశీతి పుణ్యకాలమనియూ తక్కిన రాశి ప్రవేశకాలములయందు హరిపద పుణ్య కాలమనియూ చెప్పుదురు.

మేషాద్యాయననిర్ణయముః

వాక్యం॥ సాయనార్కదాశి భుక్తి మేషాద్యాయన సర్వదా॥ స్ఫుట నూర్వనికాయనాంతలను చేర్చగా సాయనార్కడనబడును. అట్టి సాయనార్కడు మేషాది రాసులను ప్రవేశించుకాలమే అయిన ప్రవేశకాలమనియూ స్ఫుటనూర్వడు మేషాదిరాసులను ప్రవేశించుకాలమే సరిక మప్రవేశకాలమనియూ తెలియపలసినది.

అగస్త్యాస్తమయోదయ ధృవకాః

గ్రంథాంతరే ॥ వృషభేష్టాదశే భాగే నూర్వలిప్తాస్తమానకం ।

సింహేభాజాంశముదయ మప్తచత్వారి లిప్తిచ ॥

అన్యచ్చ॥ అగస్త్యాస్తమయం ప్రాహుస్సప్తశైత్రేర్మనీషిణః ।

ఉదయంగిరివందైశ్చ స్ఫుట సూర్యోన్మూంశతైః ।

స్వదేశాత్ ప్రభాఘ్నస్తా మీనయుక్తాస్తదంశతైః ॥

అగస్త్యాస్తమయం కామ్య రుదయాంశాన్వదేశజాః ॥

తా॥ నూర్వస్ఫుటము 1-18.12.లకు మించినపుడు అగస్త్యాస్తమయ 4-5-48 మించినపుడు అగస్త్యాదయమానూగగునని కొందరును స్వదేశ భువనా

యను 8, టగుణించి వచ్చిన దానిని *భాగాదిగ* తెలిసి అగస్త్యుని ధృవభాగలగు 77-లలో యథాము అగస్త్యుని ధృవభాగలగు 97-లలో ధనమును జేసికొనగ స్వదేశమునకు అగస్త్యుని మయోదయ కాలమునకు నూర్వస్సుట భాగలగునని కొందరును తెలియజేయుచుండెదరు.

అథ తిథినిర్ణయః గ్రంథాంతరే,

శ్లో॥ అహోర్దేయం ద్విధావేద నిఘ్నాత్పూర్వతిథింత్యజేత్ |

త్రిఘ్నంపరతిథే శ్లోధ్యం అధికంయత్రసామతా ||

సమత్వేతు తథేవాసా మపరాహ్లాద్యయేయది |

క్షియ్యమాణేతు పూర్వేవ వర్ధమానేతువై పరా ||

తా॥ అహోర్దేయ ప్రమాణముయొక్క పంచమాంశమును రెండు ప్రతులుంచి యందొక దానిని 4-చే పెంచినవచ్చిన మొత్తమును అపరాహ్లాంత కాలములో పూర్వదిన తిథిప్రమాణమును తీసివేయగనూ; మరియొకదానిని 3-చే పెంచినవచ్చిన మొత్తమును అపరాహ్లాది కాలమును పరదిన తిథిప్రమాణములో తీసివేయగనూ; నిలుచు ద్వివిధ శేషములలో యావనాటి శేషమధికముగ నిలిచియుండునో నాటి దినమే పరతిథియగునని తెలియవలసినది.

అందపరాహ్లా వ్యాప్తియగు నారెండు శేషములునూ సమముగ నిలిచియుండు నపుడారెండు దినములలో పూర్వదినమునాటి చంద్రస్ఫుటగతికంటె మరుసటి దిన చంద్రస్ఫుటగతి మించియుండునపుడు తిథికి త్తయగతిమనియు గగ్గియుండునపుడు వృద్ధిగతియనియు తెలిసి త్తయగతిలో పూర్వదినమునకు వృద్ధిగతిలో సపరదినము ననూ తిథినిర్ణయమును జేయవలయును.

లేక గతతిథిప్రమాణము నరువది ఘడియలలో తీసివేసి నిలిచిన దానికి ఏవ్య తిథిప్రమాణమును జేర్చి పంచాంగముమీద ఋక్షాద్యస్త సాధనమువలెనే గతేవ్య తిథ్యాద్యస్తములను దెచ్చుకొని వానినుండియు తిథిక్షయ వృద్ధిగతులనూహించు కొనవచ్చును.

* దీనిని కొందరు కలాదిగ భావించెదరు, అధిమూల సూత్రార్థమునకు విపరీతమగునని తెలియవలెను.

N.B. కొంభరు సిద్ధాంతకారులే నుదయాది తిథిఘటికలను బట్టి పూర్వా పరదినములయొక్క తిథిగతిని చింతించెదరు. తిథ్యాద్యంత మహారాత్రాంతర భేదములచే నావిధిక్రమము సూత్రార్థమునుండియు నిషేధింపబడుననుటగూర్చి సి. ర. ఆ. 5, శ్లో 20,, తిథ్యాద్యంతం ఘటిమాసం..... త్తయవృద్ధిః క్రమాత్తిథిః ||

ఉదా:—కృష్ణప్రతి, శుక్రవారమునాటి తిథిప్రమాణము 24-85,, ద్వితియ్యా శనివారమునాటి తిథిప్రమాణము 18-81,, ఇందు ద్వితియ్యాతిథి ఏనాడగునో దానిని తెలియుటకు, నాటి అహస్సునయిదు భాగములుచేయగా వచ్చున ఘటికాది, 6-19 దీనిని 4-చే గుణింపగా వచ్చిన సపరాహ్లాంతకాలము 25-13,, 6-19-లనె త్రిఘ్నంపగా నయిన సపరాహ్లాదికాలము 18-57,, ఇందు ప్రతిపద్ధటికాదియగు 24-88 లను అపరా హ్లాంతకాలములో తీసివేయగా నిలిచిన శేషము, 0-41,,

అపరాహ్లాదికాలముగు 18-57 లను ద్వితియ్యా తిథిలో తీసివేయుటకేపోదు గనుక నాటి సపరాహ్లాదికాలమునకే ద్వితియ్యాతిథి వ్యాప్తి లేదని తెలిసి పరతిథియగు ద్వితియ్యాతిథి శుక్రవారమేయగునని నిర్ణయింపవలసినది.

చాంద్రమానార్థః.

తా॥ అశ్వి, కృ, మృ, పు, మ, పుబ్బస్తూ, చి, అనూ, మూ, పూసా శ్ర, ధని, పూభా, రేవ, ఈ నక్షత్రములలో చంద్రోదయమయిన గహస్థమనియు, భర, జ్యే, ఆశ్లే, ఆరు, శత, సావి, వీనిలో చంద్రోదయమయిన శూన్యాస్తమని యు కక్కిన నక్షత్రములలోనయిన నత్యస్తమనియు జెప్పబడును.

సౌరమానార్థః.

తా॥ సంక్రమణ కాలమందలి శుక్లప్రతిపదాది తిథిగంఖ్యయునూ భాను వారాది వారసంఖ్యయునూ అశ్విన్యాది నక్షత్ర సంఖ్యయునూ పట్టుచేర్చి 3-ట భాగింపగానిలుచు శేషము వరుసగా నత్యస్తసమాస్త శూన్యాస్తములను మూచించును.

చంద్రశృంగము.

శ్లో॥ మీనమేషోదయశ్చంద్రః సతతందక్షిణోన్నతః ।

శేషముత్తరతశ్చంగీ సమంతు వృషకుంభయోః ॥

అన్యచ్ఛు॥ ఆర్ద్రాదిషోడశక్షేపము ముత్తరశృంగతశ్చశీ ।

శ్రవణాత్పంచ నక్షత్రే దక్షిణశృంగమేవచ ।

రేవత్యాత్పన్న ఋక్షేతు సమశృంగం ప్రకీర్తితాః॥ తా॥ స్పష్టం ॥ *

అధిమాస నిర్ణయము.

బాలాదిత్యః॥ అర్కసంక్రాంతి రహిత క్షాంతమాసాధికసప్తతిః ।

ద్విసంక్రాంతి యుత్యైవ త్తయమాసః ప్రకీర్తితాః॥

తా॥ యావచ్ఛాంతమాసమునందు (చైత్రాదిమాసములు) సంక్రాంతి శూన్యమగునో ననగా సౌరమాసాంభముగలుగదో (నూర్యరాశిదలనములేదో) నామాసమధికమనియు యావచ్ఛాంతమాసమునందు సౌరమాసారంభద్వయమగునో నామాసము త్తయమనియు చెప్పబడును.

ఉపరితిథ్యాది ప్రమాణ నిర్ణయం.

తా॥ తిథిప్రమాణ లిప్తలగు 720 ని విలిప్తలుచేసి తిథిగతి లిప్తలచే భాగించగా ఉపరితిథి ప్రమాణ ఘటికాదియనూ నక్షత్రప్రమాణకలలగు 800 ను విలిప్తలు చేసి చంద్రస్ఫుటగతి లిప్తలచే భాగించగా నుపరి నక్షత్రాద్యంత ప్రమాణ ఘటికాదియనూ ఉపరి తిథిప్రమాణము నర్థింపగా నుపరి కరణప్రమాణ ఘటికాదియనూ యోగప్రమాణకలలగు 800 ను విలిప్తలుచేసి యోగగతి లిప్తలచే భాగించగాను పరి యోగప్రమాణమునూ తెలియును.

*అమావాస్య కుక్షప్రతి పక్షులయందొకనాటి అస్తకాలవ్యక్తేంద్రునయినది 8 భాగలకు కొంత హెచ్చు తగ్గులుగ సమీపించియుండినచో నా రెండవ దినమున నూత్నచంద్రోదయమునూ మించియుండిన స్ఫుట చంద్రోదయమునూ గలుగునని స్థూలముగ తెలియవచ్చును.

తా॥ స్ఫుటార్కుడు 0-20-0-0 లకు మించినపుడు వాస్తుకర్తరీప్రవేశమై 1-18-20-0 లకు మించినపుడు వాస్తుకర్తరీత్యాగమగుననగా భర 3 ర్కః వాస్తుకర్తరీ ప్రవేశః, రోహి 2 ర్కః వాస్తుకర్తరీత్యాగః అనిచారమగును.

అవమాదయః.

తా॥ ఉపరి తిథికి అనమాహమనియు 3 దినములలో నోకేతిథి వ్యాపించి యుండిన త్రిమ్యస్సుక్లానియు రెండుతిథులూకేదినమున చేరియుండిన తిథిద్వయమనియు తిథిశూన్యమయిన శూన్యతిథియనియు చెప్పబడును.

అగ్నినక్షత్రం.

వాక్యాగ్రము,, మూర్ఖుడు కృత్తీకా నక్షత్రమునకు ప్రవేశించు దినమున అగ్నినక్షత్రమని దావిడ సిద్ధాంతము.

గమనింపు.—ఈ మీదమాపియుండు సిద్ధాంత గణితక్రమములచే నిదివఱకు తిథ్యాదులను గణించుకొని తరువాతనీగ్రంథద్వితీయ్యభాగమునందలి నిర్ణయములచొప్పున తిథ్యాదులచే నేర్పడు యోగఫలములను నిర్ణయింపవలసినది. అందులో నీ మీద మాపబడియుండు గణితక్రమములచే నింతవఱకు పంచాంగమును వ్రాయవచ్చుననుటను గురించి నీక్రిందపక్ష దినములకొక యుదాహరణమిచ్చుచున్నాడను. గనుక దానిని మీది క్రమములచే మరల గణించి గణిత సాంప్రదాయక మర్కములను సరిపాల్చి చూచి దానిక్రమములగానే కావలసినన్నిదినములకు పంచాంగములను గణించి తక్కినతిథ్యాదులచే నేర్పడు యోగఫలములను ఈ గ్రంథముయొక్క ద్వితీయ్య భాగమునండియు గ్రహించి ఇష్టమండినవారలు స్వస్వదేశీయములకు పంచాంగ కర్తలు కావచ్చునని విన్నపించుమా దాని ఉదాహరణమును వ్రాయబడియె.

ఉదా॥ కలిర్గతము 5035 భావ సం॥ ఆషాఢమాసము

గురు=పూర్ణి 30-48 ఉషా 32-34 విష్కం 7-54 భ 8-49 రావి 10-16 త్యా (ప్ర 3-44 పు 3-45) ర్కః 57-20 పు ద్వి బు 55-32 ఆహాః 81-86 భుక్తి 41-41 (గ్రహోదయ సోమపరాగః స్వర్గం 25-55 మధ్యం 29-20 మోక్షం 38-17.)

శుక్ర=కృ, ప్రతి 24-35 శ్రవ 28-20 ప్రి 0-15 కాల 24-35 రావి 6-4 త్యా 3-45 అమృ 4-12 రాత్రాంతిథిన్వయం ఆహాః 81-86 భు 1-52.

శని=ద్వి 18-31 ధని 24-19 సో 45-9 గుర 18-31 రా 9-41 త్యా 3-46
అ 0-5 శక్రాంకేనే ఆ త్మ కు 33-20 అహః 31-34 భు 2-2.

భాను=త్మ 12-50 శత 20-41 శో 38.5 భద్ర 12.50 రా 4-19 త్యా 3-48
అ 3-51, 58-41, ఆ చతు-కు 43-29 పుత్త బు 29-46 దినం 31-34 భుక్తి 2-13

సోమ=చ 7-41 భూభౌ 17-84 అతి 31-33 కా 7-41 రా 9-10 త్యా 3-52
పుష్ట చతుర్క: 27-32 దినం 31-32 భుక్తి 2-28.

మంగ=పం-3-14 ఉపరిష 55-58 ఉభౌ 15-14 సుక 25-42 తైతు 3-11
రా 18-8 త్యా 3 55 అమృ 3-50 అమూహాః ఆచతు కు 25-0 దినం 31-30 భు 2-34

బుధ=న. 56-41 శేవ 18-50 ధృ 20-37 భద్ర 28-11 కేష భుటికాభావః ఆ
8-10; 55-47 పు చతు బు 4-0 దినం 31-30 భు 2-44.

గురు=అ 55-16 అన్వి 18-25 శూ 16-22 బాల 26-12 దివి 8-46 త్యా 3-59
రావి 6-25 త్యా 4-5 అన్వర్క: 57-26 మహావ్యతీపాతప్రవేశ: 17-9 నిర్గమః
82-19 దినం 31-28 భు 2-55.

శుక్ర=నవ 55-8 భర 14-15 గం 18-6 తై 25-28 రావి 18-59 త్యా 4-9 అ
2-20 పునప్రకృ 45-30 పునప్రకు 11-40 పుష్కప్రబు 88-14 దినమానం 31-26 భుక్తి 3-5

శని=దశ 56-18 కృ 16-14 వృ 10-18 ఐశి 25-55 రావి 27-10 త్యా 4-14
అమృ 10-20 దినం 31-24 భు 3-16.

భాను=చ 58-36 శో 19-31 ధృ 9-31 బు 27-42 శేషత్యా 2-49 రావి 3-11
త్యాప్ర 4-18 అ 11-16 పుద్వికు 58-20 దినం 31-24 భు 3-26.

సో=ద్వా 60-0 మృగ 28.54 వ్యా 9-8 కాల 30-36 రావి 15-27 త్యా
4-22 అ 0-26 త్రిద్యుప్సృక్ అన్విర్క: 27-5 పుష్ట దివి బు 12-28 దినం 31-22
భు 3-37.

మంగ=ద్వా 2-41 ఆ 29-22 మా 9-41 తైతు 2-41 త్యాబ్యా భానుఅమృ
18-1 దినం 31-20 భు 3-47

బుధ=త్రయో 7-2 పున 35-30 వజ్ర 10-48 వశి 7-2 దివి 2-26 త్యా 4-21
రా 26-22 త్యా 4-27 అ 29-58 కుక్రాం ధని ద్వివ, శ 18-84 పున త్మకు 45-0
పునద్వికు 47-31 పుష్ట త్మబు 46-42 దినం 31-18 భు 3-58.

గురు=చతుర్థ 11-58 పుష్ట 41-45 సిద్ధి 12-21 శకు 11-58 శేష 2-7 అమృ
24-15 అ త్మర్క: 56-24 దినం 31-18 భు 4-8.

శుక్ర=అమృ 17-2 అ 46-42 వ్యతీ 14-1 నాగ 17-2 దివి 17-15 త్యా
4-28, అ 48-58 రక్రాంకేకాగ్రంకే దినం 31-16 భు 4-19 గ్రహణాభావః.

ఇతి త్రి సిద్ధాంత రహస్యే గ్రహతంత్రే పంచాంగాద్యానయనా ధ్యాయోనామశ్చతుర్థః.

అథ త్రిప్రశ్నాభ్యాయపారంభః (గణితానందే).

శ్లో॥ యఃకర్మసాక్షిభగవాన్ యోనేదప్రతిపాదితః ।

తమాశ్రయేనదామోహ తమోరాశినివృత్తయే ॥

మూ॥ మేషాయనది సేర్కశ్య తులాయనది నేపివా । స్వదేశాత్ప్రభాస్యాధ్య
ద్వాదశాంసుశ శంకునా । సమీకృతశిలాయాంహ సమభూమితలేపివా । ఇష్ట
శంకోః ప్రమాణేన విలిఖేద్యుత్తమండలం । వృత్తమధ్య స్థితస్యాస్య శంకోః
పూర్వాపరాష్టాయోః । ఛాయాగ్రం యత్రవిశతి వృత్తం తత్రవిమంచతి । వృత్తే
పాక్షివృత్తస్థాన ర్వయేచిం దాకృతాయది । పూర్వాపరాభ్యాతాస్యాతాం పక్ష
మాణానుసారతః । పూర్వబిందుగమభ్య శంకు మూలస్యయత్నతః । కర్కశ్చే
నలిఖేదర్థ చంద్రావ ద్వలయంతతః । పశ్చాద్బిందుం సమారభ్య వలయం చంద్ర
ఖండవత్ । శంకుదీర్ఘ ప్రమాణేన కర్కశ్చేనైవ సంలిఖేత్ । కేంద్రీకృతపాగ్రవర
చిందోర్వలయం యోగతః । మత్స్యాకృతి భవేదేత ద్వైతమండలమధ్యగా ।
తస్మత్స్య పుష్కమాశ్చయోర్మధ్యతో వృత్తమండలం । పాక్షివృత్తమేకాంలిఖేదేఖాం

సమయామ్యైర్త రానివృత్తాం | వృత్తసంయోగయామ్యైద శ్రీభాగ్యోబిందువిహ్నితే |
తేకేంద్రికృత్యవలయ ద్వితయం విలిఖేత్సృధీః | వలయద్వితయస్యాస్య సంయోగాన్య,
త్స్య సభవః | మత్స్యమధ్యే విలిఖి తౌరేఖా పూర్వావరాభిదా | ఏవం దిక్పా
థనం కృత్వా పూర్వోక్త విమవద్యయోః | దినార్థ సమయే శంకుం దిజ్యధ్యేతు
వినిష్ఠిపేత్ | యామ్యైర్త రాయాంరేఖాయాం శంకోరుత్త రయామ్యతః ||
యస్మిన్దేవేయా ప్రదృష్టా ఛాయాతత్కృతా భాభవేత్ || ఇతి సూర్యః ||

సిద్ధాంత విద్యచ్ఛిఖామణుల నెల్లరికిని వి|| ల||

అర్యమహాశయాలారా ||

ఈ శ్రీః ప్రశ్నాభ్యాయమునందు మొట్టమొదట కొంతవఱకు శంకుస్థాపన
దిక్పాథన విమవచ్చాయా సాధనాదులం జెప్పబడియుండుటచే నికొకప్పు గ్రంథ
కర్తలలోననెకులా విషయమును గురుముఖంబుగ తెలిసికొనవలసినదని పెద్దపెద్ద
యక్షరములలో స్ఫుటముగ వ్రాయించెదరుగానీ పీఠికయందు మాత్ర మిగ్రంథ
రాజము గురువుతో నగత్యములేనిది ! కల్పవృక్షాయమాన మైనది !! యనునీ మొదలగు
నాక్యములను మాత్రము వదలలేదు.

మఱియు గ్రంథవిస్తర భయముచే టీక వ్రాయబడదనియూ ! ఈ విషయము
సర్వలకు నుపయుక్తము లేనందున టీకంపబడదనియూ !! ఈ గణితము సరివచ్చుట
లేనందున తాత్పర్యము చూపబడదనియూ !!! అచ్చటచ్చట సుకపముతో
వ్రాయించెదరు.

అయితే అట్టి గ్రంథవిస్తర భీతిగలవారలేమికారణముచే పనికి మాలి
యుండు శ్లోకములను మాత్రమువ్రాసి తమపాండిత్యమును వెదజల్లెదరా?.....

గనుక నేనునూ నా విషయమునుగూర్చి విప్పిచెప్పుదునని వ్రాయవారంభించు
టకు సంకోచపడియుండిననూ ఆ విషయము సర్వలకు నుపయుక్తముగనుండుటచే
తనూ మర్యముగ నిలిచి శిథిల మైపోయియుండుటచేతనూ తెలియగోరువారికి బాధ
గురువులే దప్ప బోధగురువులగుబడకుండుటచేతనూ నా నల్పమతికి తగినట్లు తాత్ప
ర్యోదాహృతములను సన్ధింపుతో వ్రాయబూనితిని గనుక, అందు నాపారభాషి
వలనగానీ మరియేనితర గారణములచేతగానీ తప్పితములేమైననూ గలిగియుండినంతట
నాటిసన్నిటిని లెక్కిగొనక తీమింపి తెలియజేయవలయుననిగోరెడి.

సుజన విధేయుడు. [గ్రంథకర్త]

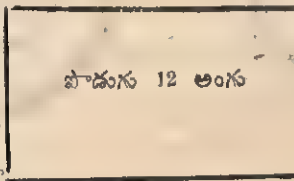
॥తా|| మేషాయన దినమునందుగానీ లేకతులాయన దినమునందుగానీ నీ
కింద జెప్పబోవు విధముగ శంకుస్థాపనచేసి దిక్పాథవములలో నగువానిని సాధించి
యుంచుకొన వలసినది.

శంకుశ్చరూపము.

12 అంగులముల పొడుగునూ దానియడుగుభాగమునందలి నడకొలక (వ్యాసము =
డయాము నేటరు) రెండంగులములనూ యుండునట్లు గుండ్రమునగా కూలర్ =
రూబిదొడ్డై రూపముగయుండునట్లునూ దాని చివర భాగము (కొన) నూదివలెనన
గా మైణపువర్తి నాకారమున బోలియుండునట్లునూ మంచిమానియందు నేరముగా
జెక్కించబడిన దారునకు ద్వారకాంగుళ శంకువని చెప్పబడును. శంకువు,

వ్యాసము
పొడుగు 12 అంగు
కొన

శంకువు ఈ మీది చిత్రమును బోలి యుండవలయునని తెలియవలసినది.

శంకు వృత్త సాధనము.

ఎంతైననూ మంచి విశాలమగు ప్రదేశమున రెండుగజముల చదురముగా మం
చి వజ్రగార (సిమెంట్) ను జేసి నీరుమట్టమున కనగా నొకటే సూనముగులెలు
గానుండునట్లు భూమిని సరిపోల్చియుంచుకొని యుండవలయును.

అట్టిస్థలమునందలి మధ్యరాష్ట్రమునందొక స్థితిని బిందువు నుంచగానది శంకు
మూల మధ్యబిందునబడును. ఇందు బిందునగా నొక స్థితిని గురుతును తెలియ
జేయవచ్చు - (●) ఇటువంటిది.

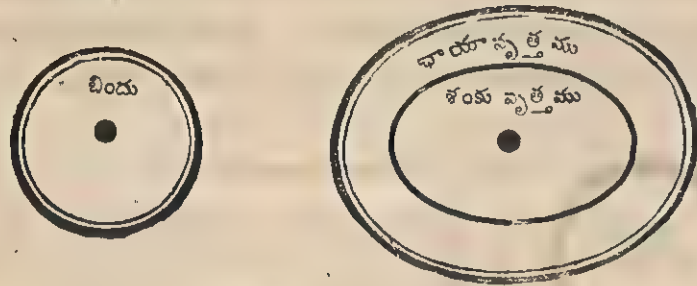
దానిని మొదలుబెట్టి నొకయంగుల ప్రమాణముగల తివారముతో (కంపా
సుతో) నొక వృత్తమును (గుండ్రముగ) వ్రాయగానది శంకువృత్తమున బడును.

ఛాయావృత్త సాధనము.

పైచెప్పియుండు శంకుమాల మధ్యబిందువునే మొదలుజేసి నయిదంకుల ముల ప్రమాణముగల తివారముతో వేరొకవృత్తమును విసరగా నది ఛాయావృత్త మగును.

ఉదాహ.

శంకువృత్తము

(N. B. పైగన్న ఛాయా శంకు వృత్తము గుండ్రముగా ఉండ వలసిగది బ్లాకు దొరకనందున బాదామి లకారము వేసి వాము.)

వృత్తమనగా గుండ్రముగానుండునున్నను బోలియుండుచిత్రము.

ఛాయాబిందు సాధనము.

ప్రాత్యేకాలమునందు శంకువృత్త మధ్యమమున సీమిద చెప్పియుండు ద్వార శంకుళ శంకువు నుంచుకొనియుండి మధ్యాహ్నమునకు పూర్వమునగా ప్రాక్కపాలమునందలి శంకుచ్చాయ ఛాయావృత్తమురెండునూ పశ్చిమదిక్కునసంధింపు చోట్లగా శంకుయొక్క నీడకొన ఛాయావృత్తమునందలి పశ్చిమభాగములో సరిగా నెండు చేరుకోనందొక గురుతునూ అదే విధమున మధ్యాహ్న త్పరమనగా ప్రత్యక్కపాలమునందలి శంకుచ్చాయ ఛాయావృత్తములు రెండును ప్రాగ్విశయంబెందు కలియునో నందొక గురుతునూ యుంచుకొనగా నవిరెండునూ ఛాయాబిందువులగును.

ఇట్లు ఛాయాబిందువుల రెంటినీ సాధించి యుంచుకొనినచేత శంకువును వేరుబెట్టి నీక్రిందవ్రాయబోవు 1, 2, 3, విధములతో నే విధముగ నయిననూ దిక్సాధనమును చేయవచ్చును.

(1) వ విధము.

10 అంగుళముల ప్రమాణముగల తివారముతో ఛాయాబిందువులరెంటినీ వేరు వేరుగ మొదలుజేసి రెండువృత్తములను వ్రాయుచూ నారెండు వృత్తములునూ సంధింపు చోట్లలో పూర్తిచేయగ నందు దక్షిణోత్తరములు పుచ్చములుగల మత్స్య మొకటినుచ్చరించును. దానిముఖ పుచ్చములకు సరిగా నొకనూత్రమును బట్టి గాదక్షిణోత్తరదిక్కులు స్ఫుటములగును.

పిమ్మట దక్షిణోత్తర నిశానూత్ర ఛాయావృత్తములు రెండును పూర్వ పశ్చిమ దిక్కులయ్యి యెప్పుట సంధించియుండునో వారెండు సంధి స్థానముల గయంచును వేరువేరుగ రెండు బిందువులనుంచగా నవిరెండునూ దిక్సాధన గురుతుల బడును. వారిరెంటినీ మొదలుబెట్టి మీదిక్రమములుగనే వేరువేరుగ మరల రెండున వృత్తములను వ్రాయుచూ నావృత్త ద్వయ సంధిలో నిలువగ పూర్వ పశ్చిమములు పుచ్చములుగల మీన మింకొకటి గలుగును. వానికి సరిగా నూత్రమును బట్టి పూర్వ పశ్చిమ దిక్ స్ఫుటములగును. మీదవచ్చియుండు ఛాయా బిందు ద్వయదిక్సాధల బిందు స్వయములగు 4 గురుతులనూ మొదలుజేసి 5 అంగుళముల ప్రమాణముగల తివారము తోవేరువేరుగ వృత్తార్థముల సర్వసంహారముగ విసరగా నవన్నియునూ కలిసి అగ్ని నిరదతి వాయు ఈశాన్య దిక్కులయందు వరుసగా 4 కోణమీనములు దయించును. వానిముఖపుచ్చములకు సరిగా నూత్రములనుబట్టి నాగ్నేయాగ్ని చతుర్దిక్కులగును.

(2) వ విధము.

1 వ, విధమున జూపియుండు మీదిక్రమములుగనే 10 అంగుళముల ప్రమాణముగల తివారముతో దక్షిణోత్తర పూర్వ పశ్చిమ దిక్కులను స్ఫుటికరించునపుడు వ్రాయబోవు 4 వృత్తములనూ క్రమముగ పూర్తిచేయ నష్టదిక్కులయందును 8 మీన

ముఖగును. వానిముఖ పుష్పములకు సరిగా నూత్రములనుబట్టి నింద్రాద్వ్యప్తికో స్ఫురింపులను తెచ్చుకొనవలసినది.

(3) వ విధము.

గమనింపు:— మీదపచ్చియుండు ఛాయా బిందువుల రెంటి మీదనూ శరముగ ధారమునుబట్టు నదియే పూర్వ పశ్చిమ దిశానూత్రమగును.

అట్టి దిశానూత్రమయినది శంకు వృత్తమునందలి మధ్య బిందువుమీద సరిగా వెల్లియుండినచేసి 3, వ విధముగ త్రిత్య గణితముయొక్క సహజ సూత్రమునుప యోగింపవలసినది.

* నూ|| ఛాయా వృత్తమునందలి ఛాయా బిందువుల రెంటిలో దేనినయిన నొకటిని మొదలుజేసి 8 అంగుళములు 1 అంగుళమును 10 భాగములు చేసినందులోని భాగముల క్రమానుసారముల $(8\frac{8}{10}=8\frac{4}{5}=8.8)$ కై వారముచేఁచాయా వృత్తమునకు దలిలో భాగమున అనగా ఛాయా వృత్తముననే నడిగియుండునట్లు అర్థచంద్రాకార మగుధనువును వ్రాసిదాని రెండుమొనలనూ ఛాయావృత్త రేఖకు తగిలించవలసినది.

తరువాత ఛాయా వృత్తమునూ మీదవ్రాసినయుండు ధనువునూ కలసియుండు సంధి స్థానములయందు మొదలుజేసి మీదికృమముగనే వరుసగ ధనువులను వ్రాయు గుండిన నా ఛాయా వృత్త గర్భముననే సప్తరేఖలతో నొక చిక్రిమగుండును. అందలి రేఖలే నింద్రాద్వ్యప్తి దిక్కులనూ; మధ్య కోణములేవిదిక్కులనూ జూపునడుగునని తెలియవలసినది. (తివారము=కైవారము=వృత్తమును వ్రాయుకొనెను.)

*నూ|| వ్యాసార్థవర్గముయొక్క ద్వీగుణమునకు మూలమునెత్తగాని వా వృత్తమునందలి చతుర్థాంశధను ద్వైయగును. చతుర్థాంశ ధను ద్వైర్ధ వర్గమునూ చతుర్థాంశ ధను ద్వైర్ధ వ్యాసార్థాంతర వర్గమునూచేర్చి మూలమునెత్తగానివా వృత్తమునందలి సప్తాంశ ధను ద్వైయగును. (ధనుననగ బిల్లు దబ్బించుటెనియు బా యనగ బిల్లును విగించియుండు సూత్రము వంటిదినియు తెలివవలసినది.)

ఉదా., ఛాయా వృత్త వ్యాసము 10 దీని దశము 5 దీని వర్గద్వీగుణమూలము 7.0 దీని ధశవర్గము 12.25 దీనిమూలవ్యాసార్థ ర్థర వర్గము 2.25 వీనియొక భూమిము 3.8, బుద్ధిమంతులు నీమూత్రార్థమునూపొందుగలరు.

హెచ్చరిక:—మేషాయన తులాయన దినములలో నొకదినము నాటికి తత్పూర్వ దినమున నీ మీదజెప్పబడియుండు 8 విధములలో నే విధముగనయినను దిశాస్వధనమును జేసియుండుకొనెయుండు రెండవ దినమున నీముందుజెప్పబోవు విధిగ్ర మములచే విషు చ్ఛాయాదులను సాధించుకొనవలసినది.

విషువచ్ఛాయాసాధనము.

పైజెప్పబడియుండు కృమములతో దిశాస్వధనమును జేసియుండుకొని యుండు నాటికి రెండవ దినమున మేషాయన తులాయన దినములలో నొకనాటియందుకాల మున శంకు వృత్తమున శంకు స్థాపనమునగా శంకువునుబెట్టి చూడగా మధ్యాహ్న కాలముగు పూర్వ పశ్చిమ దిశానూత్రముమీద ఛాయాకూన్యమైయుండునపుడు పక్షిణోత్తర దిక్కునూత్రముమీద వెన్నియంగుళ వియంగుళములు ఛాయవ్యాపించి యుండునో నదియే విషువచ్ఛాయయగును.

ఉదా.,—ఉదాహృత దేశమున కట్లు గ్రహించగా రెండంగుళములు 4 వియంగుళములు ఛాయవచ్చెను గనుక అంగుళాది 2.14 ఫలభూమిగుండునని తెలి యవలసినది.

గమనింపు, అంగులములోని పుత్ర పదియవ భాగమునకునూ నొక్కొక్క భాగమునకారూపు వియంగులములచొప్పునలెక్కింపవలసినది.

అనంతర మక్ష కర్రానయనమాహ.

మా|| శంకోతాశ్చక్షుః పృథాయాశ్చ యథాయోర్వర్ణః సంయుతే |
మూలభవేదక్ష కర్ణ మిత్యేవం నిశ్చితో బుధా ||

తా|| స్వదేశ విషువచ్ఛాయా వర్గమునూ శంకు వర్గమునూ చేర్చి మూలము నెత్తగానది స్వదేశ విషువత్సర్గమగును.

నో|| 60 వియంగులములలో యంగులముగుననియు, దీనిగణిత కృమము లంగయునూ కలాది గణితకృమములనే తన్వత్ర పోలియుండుననియు తెలియవలసినది.

ఉదా॥ స్వతః విభవచ్ఛాయ 2-41 దీని వర్గము 7-12 శంకు ప్రమాణము 12-0 దీని వర్గము 144-0 ఈ రెండు వర్గములనూ చేర్చి గణితాధ్యాయమునందలి 22-వ పాఠక్రమమున మూలమెత్తగానైన స్వతః విభవత్కర్ణాంగకాది 12-18.

N. B. ఈ విభవచ్ఛాయకునూ విభవత్కర్ణమునకునూ మార్పులేదు.

అథ సూర్యోదయాది ఘటికానయనార్థ మహా
భాజ్యనయనమాహ.

మూ॥ దశఘ్న త్తభయాప్తస్య దశస్త్వైవకృతిస్సదా ॥

ద్వినిఘ్న స్వశరాంశాధ్యాయస్యాద్భాజ్యో వేదబద్ధియక్ ॥

క॥ తా॥ ఘడిచే గుణింపబడిన విభవచ్ఛాయయగు నాది చరఖండముచే నిష్పదినముయొక్క చరార్థ వివాడికలను భాగింపగావచ్చు కలాది ఫలమును వర్గించు కొని నావర్గమును ద్విమించివచ్చిన మొత్తమును రెండు ప్రతులుగ దలచియందొక దానిని 5-చే భాగించి తెచ్చిన లిప్తాదిఫలము నింకొక దానిలోచేర్చి అందు 114-ను కలుపగా భాజ్యమగును.

లేక మీదతెచ్చియుండు వర్గఫలమునే 12-చే పెంచినవచ్చిన మొత్తమును 5-చే భాగింపగావచ్చు కలాదిఫలములో 114-ను చేర్చిననూ భాజ్యమగును ఇది గణిత సూత్రము.

ఉదా:—వసుక స్ఫుట ధ్యాయమునందొచ్చియుండు చరార్థ వివాడికలు 48-దీనిని ప్రథమ చరఖండమగు 27-చే భాగింపగావచ్చిన లిప్తాదిఫలము 1-44 దీని వర్గము 8-0 దీనిని రెట్టింపగా 6-0 దీనిని రెండుప్రతులుగ దలచి నొకదానిని 5-చే భాగింపగావచ్చిన కలాది ఫలము 1-12-ను మరొకదానిలో చేర్చగా 7-12 లేక వర్గమగు 8-0-ను 12-చే పెంచినవచ్చిన మొత్తమును 18-ను 5-చే భాగింపగా వచ్చిన కలాది 7-12 దీనిలో 114-ను చేర్చగానైన భాజ్యము కలాది 121-12.

అథ మధ్యహారానయనమాహ.

మూ॥ శరభక్తా చ్చరార్థ ముద్యోగేంద్రభూయతం ।

మధ్యహారో భవే ద్యామ్య గోశేతువియతంయది ॥

తా॥ అహస్సాధనమునందలి చరార్థ వివాడికలను 5-చే భాగించి తెచ్చిన కలాదిఫలమును దిన మానము 30-0 లకంటెను మించియుండునపుడు 114-లో చేర్చగనూ తగ్గియుండునపుడు తీసివేయగనూ మధ్యహారకమగును.

ఉదా:—మీదవచ్చియుండిన చరార్థ వివాడికలగు 48-ని 5-చే విభజింపగా వచ్చిన కలాదిఫలము 9-36 దీని దినమానము 30-0 ఘడియలకంటెను మించియుండుటచే 11-లో కలుపగానైన మధ్యహారకము 128-36.

అథ అభిమతహారానయనం.

మూ॥ ఇష్టచ్ఛాయాకృతియుతా చ్చంకువర్గాచ్చయత్వదం ।

స్యాదిష్ట కర్ణస్తద్భక్తాద్భాజ్య దభిమతోహరః ॥

స॥ తాత్పర్యము॥ సూర్యోదయాది కాలమును తెలియఁగలసిన సమయము నందు ద్వాదశకాంగుల శంకువుయొక్క నీడ ఎన్నియంగులశ్రులుండునో దానిని ఇష్ట చ్ఛాయయనిచెప్పబడును. అట్టి నీష్టచ్ఛాయావర్గమునూ శంకు వర్గమును 144 నూ చేర్చి మూలమునెత్తగావచ్చిన ఇష్టకర్ణమగును. దానిచే మీదతెచ్చియుండు భాజ్యమును భాగింపగావచ్చు లిప్తాదిఫలమే ఇష్ట హారకమగును.

ఉదా:—నేడుప్రాక్కపాలమునందనగా మధ్యాహ్నత్పూర్వమున ద్వాదశకాంగుల శంకు చ్ఛాయాంగులములు 20 వచ్చెను అప్పటికి సూర్యోదయాది ఘడియలేమి. ఇందిష్టచ్ఛాయయగు 20-0-లయొక్క వర్గములో 144-0 లను చేర్చి మూలమునెత్తగావచ్చిన ఇష్టకర్ణము 28-19 దీనిచే మీదతెచ్చియుంచుకొనియుండు భాజ్యమగు 121-12-లను భాగింపగా వచ్చిన స్ఫుట హారకము 5-12.

అథ సతసాధనాక్రమమాహ.

మూలం॥ అక్షకర్ణహతా భీష్టహారోమధ్యాద్వి శోధితః ।

భవేత్సమాఖ్యస్త ద్విగుణం వేదాం కాన్త్యాధికం యది ।

తదాపృథక్ని వేశ్యాభి గోభూషేనం నుజో దృతం ।

ఫలం సంయోజ్య తస్మాల్ల మథ నాడీ కాయగ్నతం ॥

స్వాద్యైదా రకధర్మస్వాత్మమాఖ్య ద్విగుణస్యతః ।

మూలమేవతం హ్యేత దర్ధనాడి విశోధితం ॥

తా॥ పై చెప్పిన స్ఫుటహారకమును స్వదేశ విభవత్కర్తృత్వముచే పెంచి వచ్చిన మూలమును మధ్యహారకముగా తీసివేయగానిందు శేషము సమాఖ్యయనబడును.

అట్టి సమాఖ్య మద్విఘ్నంపగా వచ్చు మొత్తము 194 కంటెను తగ్గియుండు నపుడందేమియా చేర్చనక్కఱలేదు, 194 కంటెను మించియుండునపుడు ఎంత మించియుండునో దాని తృతియ్యాంశమునగా మూడవ వంతును మరల దానికి చేర్చవలసినది.

ఇట్లు తెచ్చిన ద్విగుణిత సంస్కృతముగు సమాఖ్యకు మూలమునెత్తినవచ్చిన ఘటికాదిలో 80 వినాడికలను తీసివేయగానిందు శేషము సతఘటి కాదియగును.

ఉదా:—స్ఫుట హారకము 5-12 దీనిని ఆస్మద్దేయ్యాత్మకర్తృత్వము 12-18-చే పెంచి వచ్చిన 68-88-ని పూర్వసాధితమధ్యా హారకముగు 128-36-లలో తీసివేయగా నిలిచిన సమాఖ్య 59-88-దీనిని ద్విఘ్నంపగా 119-10 ఇది 194-0 కంటెను తగ్గి యుండుటచే దాని తృతి య్యాం శమును కలుపనక్కఱలేదు గనుక 119-16లకే మూల మొత్తగా వచ్చిన ఘటికాదియగు 10-56-లలో సరఫుడియను తీసివేయగా నిలిచిన సతఘడియలు 10-26.

ఇష్టచ్ఛాయాసాధనసతా ద్విఘ్నఘటికాశ్చహే.

మూలం॥ సతే నైవోనితం చాహర్దశం పూర్వాపరార్థయోః ।

అభీష్టచ్ఛాయాయజాతం ఘటికా భవమితీతం ॥

తా॥ మధ్యాహ్నోత్పరమునగా నిష్టకాలము ప్రాక్క పాలములోచేరి యుండునపుడు వా సతమును దినార్ధలో తీసివేయగా మధ్యాహ్నోత్పరమునగా ఇష్టకాలము ప్రత్యక్క పాలములో చేరియుండునపుడట్టిసతమును దినార్ధలో చేర్చ గనూ మూర్ఖోదయాదీక్షకాలములలో గాన పాతముగును.

మూలం॥ మూర్ఖోదయాదిఘటికాః ప్రాక్కపాలేః స్వరూపతాః ।

పశ్చాత్కాలపాలే మూర్ఖాస్తః ఘటికాశ్చోన్నతాస్తదా ।

తాభిరున్నత నాడిభిః రూనాహర్దశ నాడికాః ।

సతనాడ్యో భవంత్యేతాః ప్రాక్పశ్చిమ కపాలయోః ॥

తా॥ మధ్యాహ్నోత్పరము గతకాలముగు మూర్ఖోదయా దీప్తకాల పర్యం తమగు కాలమునూ; మధ్యాహ్నోత్పరమున గమ్యకాలముగు ఇష్టకాలప్రభృతి మూర్ఖాస్తమాన పర్యంతము నిలిచియుండు దివా శేషమునూ సదాయున్నతకాల మని చెప్పబడును. అందు గతకాలోన్నతమును ప్రాక్క పాలోన్నతమనియు గమ్యకాలోన్నతమును పశ్చాత్క పాలోన్నతమనియు తెలియవలసినది.

అట్టి యున్నతములలో దేనిని గానీ దినార్ధములో తీసివేయగా నిలిచినది క్రమముగ ప్రాక్పశ్చిమకపాలములయందలి సతములగును.

ఉదా:—మీదవచ్చియుండు సతము పూర్వసతముగుటచే మూర్ఖోదయా దీకాలముమొదలు దినార్ధాంతమువఱకుగల అంతరాళమును గనుక దానిని దినార్ధముగు 15-48 లలో తీసివేయగా నిలిచిన మూర్ఖోదయాది గత ఘడియలు 5-28 ఇదే ఇష్టకాలము.

(2)వ ఉదా:—మధ్యాహ్నోత్పరమున శంకుచ్ఛాయాంగుళాది 216-2 వచ్చెను అప్పటికి మూర్ఖోదయాది కాలమేమి. భాజ్యమధ్యాహారకములొకే దినమునకు మావటలేదు గనుకమీదవచ్చియుండు 121-12, 128-88 ఇవియేనిపుడునూ భాజ్య మధ్యాహారకములగును. ఇది మధ్యాహ్నోత్పరముగుటచే పశ్చిమకపాలచ్ఛాయ యని తెలిసెను-గనుక 216-2-ను వర్గించుకొని అందు 144-ను చేర్చి మూలమొత్తగా నయిన ఇష్టకర్ణము 216-22 దీనిచే మూర్ఖోదయాభాజ్యముగు 121-12-లను భాగించగా వచ్చినస్ఫుట హారకము 0-34 దీనిని విభవత్కర్తృత్వముచే గుణించి వచ్చిన 6.58 లను మధ్యహారకములో తీసివేయగా నిలిచిన సమాఖ్య 116-88 దీనిని రెట్టింపగా 233-16 ఇది 194 కంటెను 39-16 ఎక్కువగానుండుటచే 39-16 యొక్క మూడవ భాగముగు 13-5-ను 233-16-లకే చేర్చితినగానైన 246-21-లకు మూలమొత్తగావచ్చిన ఘటికాది

15-42 దీనిలో 30 విభుడియలను తీసివేయగా నిలిచిన పశ్చాన్నతము 15-12 ఇది మధ్యాహ్నము మొదలు ఇష్టకాలపర్యంత కాలముగలుచే దీనిలో సూర్యోదయాది మధ్యాహ్నపర్యంత కాలమును దినార్ధముచేర్చగానైన సూర్యోదయాది కాలము 31-0

N. B. ఈ మీదికి నుముగనే ద్వాదశాంగుల శంకుచ్ఛాయచేత సూర్యోదయాది కాలమును సిద్ధాంత గణిత రీతిగా స్ఫుటికరింప వలసినదియే తప్ప పాదచ్ఛాయాది తప్పు దోషలలో కాలనిర్ణయమును చేయకూడదు. ఇదివలలో నీ యధ్యాయము వ్రాసియుంచుచుండు మూలస్థోకములను ప్రాచీన శ్రీగణకానంద మునుండియు గ్రహించినదని తెలియవలసినది.

మఱియు నీ మీద కనుపఱచుచుండు గణితక్రమములకు వివరీతముగా గణించి సూర్యోదయాదీప్రకాలముచే శంకుచ్ఛాయ నెత్తవచ్చును.

అందు ఈ మీదచెప్పియుండు విధముగనే మధ్యహారక భాజ్యములరెంటిని తెచ్చియుంచుకొన వలసినది.

ఉదా. మధ్యహారకము 121-36 భాజ్యము 121-12.

హారక స్ఫుటము.

సూ|| సూర్యోదయాదీప్రకాలము దినార్ధాల్పముగనుండునపుడు దినార్ధలోనిప్రకాలమును తీసివేయగా నిలుచుకేషము పూర్వవతమునా; దినార్ధాధికముగా నుండునపుడు సాయుప్రకాలముననే దినార్ధముతీసివేయగా నిలుచుకేషము పశ్చాన్నతమునూ యగును. అట్టివతములలో దేనినిగాని ఘటికాది 0-30, లలోచేర్చి అయినదానిని వర్గించుకొని నావర్గము సగ్ధికరింపగా నతము 18-30 లకు తగ్గియుండు నపుడదియే సమాఖ్యయగును. 18-30 లకు మించుచుండునపుడు ఎంతమించుచుండునో దాని చతుర్థాంశముననగా నాలుగింతలను మీది వర్గార్ధముననే తీసివేయగా నిలిచినది సమాఖ్యయగును. ఇట్లెర్పడినసమాఖ్యను మీద తెచ్చియుండు మధ్యాహారకములో తీసివేయగా నిలిచిన దానిని అక్షకర్ణముచే భాగింపగావచ్చు కలాదిఫలమే స్ఫుట హారక మగును.

ఉదా. ఉదయాది 5 28 లకు శంకుచ్ఛాయ ఎంత?

5-28 చులకు ఇష్టకాలము దినార్ధాల్పముగనుండుటచే దినార్ధలో నిష్టకాలమును తీసివేయగానైన పాశ్చాన్నతముటికాది 10-25 దీనిలో నరకుడియను చేర్చివర్గింపగా 119-10 దీనిలోనగము తో 40 నతము 18-30 లకుండును తగ్గియుండుటచే నిలిచే సమాఖ్యయగును గనక దీనిని మీదవచ్చియుండు మధ్యాహారకమున 128-36 లలో తీసివేయగా నిలిచిన 68-56 లకు విమవత్కర్ణముచే విభజింపగావచ్చిన స్ఫుట హారకము 5 12.

ఇష్టకాల మూలము.

సూ|| స్ఫుట హారకముచే భాజ్యమును భాగింపగావచ్చు కలాదిఫలమే నిష్టకర్ణముగను దానిని వర్గించి అందులో 144-ను తీసివేసి మిగిలిన దానికిమూలము నెత్తి గావచ్చు-3 లాది ఫలమే నిష్టచ్ఛాయాంగుభాదియగును. (పుస్తకప్రతిపక్షాదికాది)

ఉదా. మీదవిచ్చియుండు భాజ్యమును 121-12 ను ఇష్టహారకమును 5-12 చే భాగింపగావచ్చు నిష్టకర్ణము 28-19 దీనివర్గము 548-40 దీనిలో 144-0 ను తీసివేయగా నిలిచిన 399-40లకు మూలమెత్తగా వచ్చిన నిష్టచ్ఛాయాంగుభాది 20-0

నిష్టచ్ఛాయ.

ఉదయాది కాలం 31-0 లకు శంకుచ్ఛాయాంగుభాదియగును. ఇందులి నిష్టకాలమును 31-0 లు దినార్ధాధికముగనుండుటచే నిష్టకాలములో దినార్ధము తీసివేయగానయిన నవరవతము 15-12 దీనిలో 80-5 ఘడియలనుచేర్చి వర్గింపగా 246-29 దీని దిశము 128-15 ఇందులో నతమును 15-12 లకును 18-30 లకునుగల వంత రాశమును 1-42 లను 4-చే గుణింపగావచ్చిన 6-48 లను తీసివేయగానైన సమాఖ్య 116-27 దీనిని మధ్యాహారకమున 128-36 లలో తీసివేయగా నిలిచిన 7-9 ని నక్షకర్ణముచే భాగింపగావచ్చిన స్ఫుటహారకము 0-30 దీనిని బట్టి మీదికిక్రమముగనే గణించి ఇష్టచ్ఛాయాంగుభాదియగును 216-2 లకు గణితకర్ణము చేర్చి మూలము.

గమనింపు, ఈ గణితక్రమములలో వివాదాత్మక సత్యత్వమును సంత్యస్థానమును బొందుచుండుటచే కాలోచితముగ నష్టోత్తర రీత్యానొక వివాదాత్మక గానీ లేక నొకవివాదాత్మకనేర్పడు ఛాయాప్రమాణాంగుభాదియగుగానీ కొన్ని సమయముల యందెప్పు తగ్గులగునని తెలియవలసినది.

అథ చరాధానయనక్రమః.

శ్లో॥ నాట్య ఘృచ్చాయా ప్రథమర్థఘ్నైర్వద్వితియ్యకం ।

అతిఖండస్తథార్థోపా మంత్యశ్చరమితీక్రమాత్ ॥

తా॥ స్వదేశవిభవ చ్ఛాయాంగుళాది 10-చే పెంచగావచ్చు సర్వోత్తరాం గుళ లబ్ధము ప్రథమ చరఖండమనియు; దానిని 4-చే పెంచి నెయిదుచే భాగింప గావచ్చు సర్వోత్తర లబ్ధము ద్వితీయ్యచరఖండమనియు; ప్రథమచరఖండమునే 8-చే భాగింపగావచ్చు సర్వోత్తరఫలమును తృతీయ్య చరఖండమనియు తెప్పబడెను.

ఉదా:—స్వదేశ విభవచ్ఛాయాంగుళాది 2-41 దీనిని 10-చే గుణింపగా నెయిద సర్వోత్తరాంగుళములగు ప్రథమచరార్థము 27, దీనిని 4-చే పెంచినచిన్న 108, ని 8-చే భాగింపగావచ్చిన సర్వోత్తరఫలము 28 ఇది ద్వితీయ్య చరార్థమునగు ప్రథమచరఖండమున 27-దీనిని 3-ట భాగింపగావచ్చిన లబ్ధము 9 గమక మయినగా 27, 22, 9, చర దళములగును.

లంకొదయములు.

శ్లో॥ దానదంధు ధరై గారై గోక్రమావ్యత్క్రమేనచ ।

ఏవం ద్వాదశరాశీనాం లంకొదయవినాడికాః ॥

తా॥ 278, 299, 323, 325, 299, 278, 278, 299, 323,

325, 299, 278, ఇవియగునగా మేషాది రాసులకు లంకా లగ్న ప్రమాణ వినాడిక లగును.

స్వదేశలగ్న ప్రమాణానయనం.

శ్లో॥ క్రమాభిండత్రయశ్చోధ్యం వ్యత్క్రమోత్క్రమయ్యుక్సదా ।

తతోవ్యత్క్రమహీనంస్యా త్వదేశస్వాదయాస్మృతాః ॥

తా॥ లంకాలగ్న ప్రమాణ వినాడికలలో నీ దిగువ వాయువోపు కథముగ స్వదేశ చరఖండములను సంస్కరింపగా స్వదేశ లగ్న ప్రమాణ విభుదియగును.

సంస్కారక్రమము:-మీన మేషములయందు ప్రథమ చరఖండమునా; కృష భుంభ ములయందు ద్వితీయ్య చరఖండమునా; మిథున మకరములయందు తృతీయ్య చర ఖండమునా తీసివేయవలసివది.

కటక ధనుస్సులయందు తృతీయ్యచరఖండమునా; సింహపుష్యకముల యందు ద్వితీయ్య చరఖండమునా; కన్యాకుంభలయందు ప్రథమ చరఖండమునా చేర్చవలసివది.

ఈ క్రమముగ స్వదేశ చరఖండములను నీ మీదపూసియుండు లంకొదయ ప్రమాణములలో సంస్కరింపగా స్వాదయములగును.

ఉదా:—స్వదేశ చరఖండములగు 27, 22, 9, ని మీదిక్రమముగ లంకాలగ్న ప్రమాణములయందు సంస్కరింపగానైన స్వదేశలగ్న ప్రమాణములు, 261, 277, 314, 332, 321, 305, 305, 321, 303, 314, 277, 261, ఇవి క్రమముగ మేషాది రాశిప్రమాణ వినాడికలగును.

అథ స్ఫుట గ్రహ తాత్కాలికక్రమః.

నూ॥ సూర్యోదయా దీప్తకాల వినాడికలచే నాయాగ్రహ స్ఫుటగతి తిప్త లను గుణించి వచ్చిన మొత్తమును 8600 చేత భాగింపగావచ్చు కలాది ఫలమును సవ్యగతిగల గ్రహములలో చేర్చగనూ నవసవ్యగతి (కక్షగతి) గల గ్రహములలో తీసివేయగనూ ఇప్తకాల గ్రహములగును.

ఉదా:—సూర్యోదయా దీప్తకాలము 29-20 లకు రవి చంద్రపాతలను తాత్కాలింపుము.

పూర్వకా తాత్కాలిక స్ఫుట రేఖ: 8-9-10-17 గ 67-8 చంద్రుని 9-2-37-42 గ 860-8 పాత: 2-12-11-40 గతి: 8-11 సూర్యోదయాదీప్తకాలము 29-20 దీని వినాడికలు 1730 దీనిచే రవిచంద్ర పాతల గతి స్ఫుటములను వేరువేరుగా గుణించి వచ్చిన మొత్తములను వరుసగా 1600 చేత భాగించి తీసిన కలాది ఫలములు రేఖ 27-52 చంద్రునికి 420-27 లేక భాగాది 7-0-27 పాతమ 1-38 ఇవి నాయాగ్రహ

ములకు తాత్కాలిక చాలిత ఫలములగును గనుక దీని నాయాస్థుల గ్రహములలో చేర్చుకొనెను తాత్కాలిక దృక్పస్సుల గ్రహములు రవికి 3-9-38-9 857-8 చంద్రుడు 9-9-38-9 860-3 పాతః 2-12-13-24 ఈ విధముగనే తక్కిన గ్రహస్థులములనూ వారివారి స్థుల గతులచేత నిష్టకాలమునకు తాత్కాలిం చుకొనవచ్చును.

అథ మధ్యగ్రహ తాత్కాలిక రహస్యమాహ.

రవ్యాదిగ్రహ ధృవకా తరవాక్యాని, రవేర్ధూతకః, సోమేఖరః, కుజే ధనః, సోమ్యేతామః, జీవేభయః, శుక్రేపానః, మందేననః, తుంభే జవః, పాతే ధూళిః, జీవాగ్గర్గీ చతుంగానాం పాతేచాయతభాజకం వక్రస్సోమ్యేచ సాహస్రం శేషేశ్చ విభాజితం॥ నతస్మిన్మిష్యనాడిసాన్తి త్క్రమాధృవక తాడితాః। హరా భక్తస్తథాసాధ్య విచ్ఛానభవేత్కలాః। గతైశ్చైర్దగ్ధనం కర్మాత్తత్ఫలం గ్రహమధ్యమే। తదాదీప్తభవేత్సగ్య ఫేటాస్యాదృక్పస్సులభవేత్॥

తా॥ రవికి 164 చంద్రునకు 22 కుజునికి 9 బుధకేంద్రమునకు 52 గురునకు 11 శుక్ర కేంద్రమునకు 1 శనికి 6 కుంగకు 18 పాతకు 9 గుహకములగును.

నూర్వోదయాదీప్తకాల వివాడికలను వారివారి గుహకములచే వేరువేరుగా గుహించి వచ్చిన మొత్తములను పునఃగా రవి గురు శని కుంగ పాతలకు 10000-చే తనూ మజ బుధ కేంద్రమునకు 1000-చేతనూ చంద్ర శుక్ర కేంద్రములకు నూరు చేతనూ భాగించి తీసిన కలాదిఫలములను ఆయా స్వదేశీయ ప్రాతః కాలిక దృక్పస్సుగ్రహములలో చేర్చుకొని పిమ్మట నీవెనుకటి క్రమములుగనే స్ఫుటికరింపగా నిష్టకాలమునకు పుద్గస్థులములగును.

ఉదా:- ఉదయాది ఫలములు 29-20 ఇదే యిష్టకాలము దీని కిఘడియ లు 1760 దీనిని రవి గుహకముగు 164-చే పెంచివచ్చిన 288640-ని ఫలవేలుచే భాగించి తీసిన కలాది ఫలము 28-52 ఇదే విధముగ చంద్రగుహకముగు 22-చే తనిష్టకాల వివాడి కలకు పెంచి 100-చే భాగింపగా వచ్చిన కలాదిఫలము 387-12 దీని భాగాది 8-27-12 (ఈ విధముగనే తక్కిన గ్రహములకు వానివారి స్థుల భాగము చే తాత్కాలిక ఫలములను తెల్పుకొనవచ్చినది.) ఈ తాత్కాలిక ఫలములను ఆయా

ప్రాతః కాలిక దృక్పస్సుగ్రహములలో చేర్చుకొనెను తాత్కాలిక మధ్యమాహ- 3-10-80-12 మధ్య చంద్రుడు 9-9-37-55.

N. B. జాతకా దీప్తకాలములను గ్రహస్థులములను నిర్దేశము ముగ తెలియగోరిన ఎవల నీమీద స్పెషియుండు క్రమముగనే స్ఫుటాభ్యాసోక్త మగు స్వదేశీయ ప్రాతః కాలిక దృక్పస్సుగ్రహములను ఇష్టకాలమునకు తాత్కాలిం చుకొని పిమ్మట వెనుకటివలెనే స్ఫుటికరించి యుంచుకొనవలసినది. అందునూ ర్యహ దప్ప తక్కిన చంద్రాదిపద్ధతిగ్రహములలో స్థులగ్రహతాత్కాలిక రహస్య న.కం తెను మధ్యగ్రహతాత్కాలిక రహస్యముజేసి పిమ్మట వానిని స్ఫుటికరించుట సాధుమార్గము.

లగ్న స్థుల క్రమం.

శ్లో॥ తాత్కాలిక స్సాయనార్క కలాభోగ్యహతోదయై।
వివాడికాసుకుర్వీత రాశిలిప్తాయోః ఫలం।
ఇష్టనాడ్యో వియుక్తేషే స్తదనంతరమేవచ।
ఏవం క్రమాద్వితోచ్చిష్టం సర్వదా గతరాశిభిః।
తతోద్ధృవాకిమానేన మృతాభాద్యాత్ఫలంనయః।
ఏవం భోగ్యాది సర్వంస్యాత్ఫలము ల్లగ్నస్సాయకం।
అయనాంశ విహీనస్యాత్ స్థులలగ్నమితీతః।
రాత్రౌ॥ సమద్భస్సాయనార్కేచ అస్తాదీప్తవివాడికాః।
వినిశీప్యస్తయో రాత్రౌ సాధయేత్సార్వవత్క్రమాత్॥

స॥ తా॥ లగ్న స్థులమును తెలియవలసిన కాలమునకు దృక్పస్సులరక్షణి తెచ్చి అందయన భాగలనుకలుపగా తాత్కాలిక సాయనార్కమునకు అట్టి తాత్కాలిక సాయనవలయునని భాగాదిని 30 భాగలలో తీసివేయగా నిలుచు శేషము భోగ్య భాగాదియగును. దానివద్దోత్తర లిప్తులుజేసి వచ్చిన కల్లలను సాయనార్కమునకు స్వదేశీయ ప్రమాణ వివాడికలచే పెంచి వచ్చిన దానిని రాశికలా సంఖ్యయగు 180-చే తని ఫలం గావచ్చు స్థుల ఫలముగా భోగ్యకాల వివాడికలను మూర్ఖ్య

దయా దీప్తకాల వినాడులలో దీసివేసి భోగ్య భాగాదిని సాయనార్యునియందు చేర్చవలసినది.

స్మృతు భోగ్యకాలమును తీసివేయుండు నిష్పకాలవినాడులలో సాయనార్యునిత లగ్నమునకు తరువాత రాగల లగ్నప్రమాణములను వరుసగావేర్చి తీసి వేయుటకు సాధ్యమగునో వాటిని క్రమముగ తీసివేసి నన్నిరాసులను భోగ్య భాగాది లో చేరియుండు సాయనార్యునిలో చేర్చి అయిన దానిలో నిష్పకాల శేషవివాడి కలను 80-టు పెంచి తరువాత రాగ ప్రమాణమును తీసివేయుటకు పోనింకి మాన విభుటికలచే భాగించి తెచ్చిన సంకాదిఫలమును కలుపగా సాయన లగ్నమునకు అందయనాంశములను తీసివేయ గా స్ఫుట లగ్నమునకు (తనుభావము.)

ఇష్టకాలము రాత్రిలో చేరియుండెనేని నపుడు తాత్కాలిక సాయనార్యునియందు దారురాసులను చేర్చి కొనగానగు సవత్సర సాయనార్యునినుండియునూ నీ మీదిక్రమముగనే భోగ్యభాగాదిని తెచ్చి సూర్యస్తమానా దీప్తకాలమును బట్టి వెనుకటివలెనే లగ్నస్ఫుటమును చేయవలసినది.

ఉదా:—సూర్యోదయాదీప్తకాలము 29-20 తాత్కాలిక వృషస్ఫుటార్క: 3-9-35-0 అయినాంశలు 21-31-44 తాత్కాలిక సాయనార్యుడు 4-1-9-58 ఇంచలి భాగాదియగు 1-9-58 లను రాశిభాగలగు 80-లలో తీసివేయగా నిలిచిన భోగ్యభాగాది 28-50-7 దీని నష్టోత్తరక్షిప్తలు 1780 దీనిని సాయనార్యుడు సింహ రాశిలోనుండుటచే న్వదేశలగ్నప్రమాణములయందలి సింహప్రమాణ వినాడికలగు 821-చే పెంచినచిచ్చున 555880-ని 1800-చే భాగింపగావచ్చిన నష్టోత్తర లబ్ధిమగు భోగ్యవినాడికలు 809 దీనిని సూర్యోదయాదీప్తకాల వినాడికలగు 1760 లలో తీసి వేయగా నిలిచిన భోగ్యకాలరహితయష్టకాలము 1451 ఇపుడు సాయనార్యుడగు 4-1-9-58 లలో భోగ్యాంశలగు 28-50-7 లను చేర్చగానైనది 5-0-0-0.

తరువాత భోగ్య కాలమును తీసివేసిన నిష్పకాల వినాడికలగు 1451 లలో సాయనార్యునితలగ్నమున కవతల వరుసగా రాగల కన్యాలగ్నప్రమాణము 805 తులాలగ్నప్రమాణము 805 పృథ్వీక ప్రమాణము 821-గనుక ప్రమాణము 833 వీనిని వరుసగా తీసివేయ గానైన నిష్పకాల శేషము 188 దీనిలో మకర రాశి ప్రమాణముగు

8-14 ను తీసివేయుటకు పోదు కనుక ఇపుడు కన్యమొదలు వరుసగా 4 లగ్న ప్రమాణములను తీసివేయుండుటచే భోగ్యాంశాద్యుతాన్య-డగు 5-0-0-0 లో 4 రాసులను చేర్చగానైన 9 రాసులలో నిష్పకాల శేషమును 188 ని 80 టు పెంచి చచ్చిన 5640 ని పోనిరాశి ప్రమాణముగు 814-చే భాగించి తెచ్చిన భాగాది ఫలముగు 17-57-44 లను చేర్చగానయిన సాయనలగ్నము 9-17-57-44, ఇందులోనయిన భాగలను తీసివేయగానైన లగ్నస్ఫుటము చాళ్యాది 8-26-26-0.

(2) ఏ ఉదా., సూర్యోదయాదీప్తకాలము 32-0, తాత్కాలిక స్ఫుటా గ్న-38-9-40-88 రాత్రికాలమునకు అస్తాదీప్తకాలముకావలెనగునకు 32-0, లో అమా స్సును తీసివేయగా నిలిచిన నస్తాదీప్తకాలము 0-24 దీని వివాడికలు 24

తాత్కాలిక స్ఫుట రవియందయిన భాగలను నారురాసులను చేర్చి కొనగా నయిన సవత్సర సాయనార్యుడు 10-1-12-22 ఇంచలి భోగ్య భాగాది 28-47-88 దీని నష్టోత్తరక్షిప్తలు 1728 దీనిని బట్టి మీదిక్రమముగనే సవత్సర సాయనార్యునిత రాగ ప్రమాణమును కుంభ ప్రమాణ వినాడికలచే సాధింపగా వచ్చిన భోగ్యకాల వినాడికలు 206 ఇది ఇష్టకాలవినాడికలగు 24 లో తీసివేయుటకు పోదుకనుక నిరుష్ట కాలముగు 24 వినాడికలనే ఇష్టకాల శేషముగ నె. 80-టు గుణించగానయిన 720 ను సాయనార్యునితరాశి ప్రమాణముగు 277-చే భాగింపగావచ్చిన భాగాదిఫలము 2-35-57. దీనిని సవత్సర సాయనార్యునిలో కలుపగానైన సాయనలగ్నము 10-8-48-19 దీనిలోనయినాంశములను తీసివేయగానిలిచిన లగ్నస్ఫుటము 9-12-16-35 అష్టోత్తరక్షిప్తాంశము 9-12-17,

గమనింపు, ఇష్టకాలములో భోగ్యకాలమును తీసివేయుటకు పోని తరుణము లయందంతయు నీమీదిక్రమముగనే ఇష్టకాల వినాడికలకు 80-టు పెంచినచిచ్చున దానిని సాయనార్యునితరాశి ప్రమాణముచే భాగింపగావచ్చు భాగాది ఫలమునే సాయనరవియందు కలిపి సాయన లగ్నమును తెచ్చుకొనవలసినది.

—:లగ్నస్ఫుటమునుమాచి ఇష్టకాలమును తెలియుట:—

సూత్రము, తాత్కాలిక సూర్య స్ఫుటమునకునూ, లగ్నస్ఫుటమునకునూ నయనాంశలను కలుపగా సాయనార్యుని సాయన లగ్నములగును. అందు సాయన రవినిబట్టి నీమీదిక్రమములగునే భోగ్యకాలవినాడికలను తెచ్చియుంచుకొనవలసినది

తరువాత సాయన లగ్నమునందలి భుక్త భాగదిన గాగత భాగాదిని నష్టోత్తర లిప్తలుచేసి దానిని సాయనలగ్నముయొక్క రాశిప్రమాణముచే పెంచినట్లైన మొత్తమును 1800 చే భాగింపగావచ్చు నష్టోత్తరలబ్ధముభుక్తకాల వివాడి కలగును.

ఇట్లు తెచ్చిన భుక్తభోగ్యకాలముల రెంటిని కలియగూర్చి అందు సాయనార్క సాయన లగ్నములనడుమనుండేను రాశిప్రమాణములను కరున గాచేర్చుకొనగా నగు మొత్తమే సూర్యోదయా దీప్తకాల కుటుటికలగును.

ఉదా:—తాత్కాలిక స్ఫుటార్క ౩-౩-౨-౩౩-౨, స్ఫుట లగ్నం ౮-26-26-0 అయిన భాగాది 21-౩1-44 సాయనలగ్నం 9-17-57-41 సాయనార్క 4-1-౨-౩౩ ఈ సాయనార్క నకు మీదిక్రమముగనే భోగ్యభాగాదిని తెచ్చి దానిచే భోగ్యకాలమునెత్తగా వచ్చిన సింహలగ్నమందలి భోగ్యకాల వివాడికలు ౩09.

తరువాత సాయన లగ్నమునందలి గతభాగాదులగు 17-57-44 లను నష్టోత్తర కలుచేయగానైన 1078-౨ సాయనలగ్నము మకరరాశిని పొందియుండుటచే మకరప్రమాణముగు 814-చే పెంచినట్లైన మొత్తముగు 88492 ను 1800-చే భాగించి దీనిన నష్టోత్తర లబ్ధము 188 ఇది మకర లగ్నమునందలి భుక్తకాల వివాడికలగును.

ఇట్లు తెచ్చిన భోగ్య భుక్తకాలముల రెంటిని కలియగూర్చగానైన 497 లో సాయనార్క స్థిత సింహరాశికిని సాయన లగ్నస్థిత మకరరాశికిని నడుమనుండు కన్యారాశిమొదలు కరునగా నాలుగు రాశిప్రమాణ వివాడికలగు 805, 805, 821, 832, వీనిని చేర్చి మొత్తముజేయగానైన సూర్యోదయా దీప్తకాల వివాడికలు 1760 దీనికుటికాది 29-20.

గమనింపు:—

సాయనార్క- సాయన లగ్నములు రెండునూనోకే రాశిగతమైయుండునపుడు సాయన లగ్నములో సాయనార్కనుని తీసివేయగానిలయ సాయనార్క-సాయన లగ్నంతర భాగాదిని నష్టోత్తర లిప్తలుచేయగా నయిన దానిని సాయనార్క స్థిత రాశిప్రమాణముచే పెంచి వచ్చిన మొత్తమును 1800 చేత భాగింపగావచ్చు నష్టోత్తర లబ్ధమే ఇప్తకాల వివాడికలగును.

మరి సూర్య నిష్టకాలము రాత్రిలో చేయుండెనేనినపుడు తాత్కాలిక సాయనార్క వియందారు రాసులనుచేర్చుకొనగానగు సప్తద్వస్వాయనార్కను చేతనూ ; సాయన లగ్నముచేతనూ మీదిక్రమముగనే సాధింబుదిన నస్తాదీప్తకాలమును దిన మానములోగలపగా సూర్యోదయా దీప్తకాలమగునని తెలియపలననది.

ఉదా:—రాత్రి స్ఫుట లగ్నం 9-12-16-85 తాత్కాలిక స్ఫుట రవి: ౩-9-40-38 సాయనార్క 4-1-12-22 ఇది రాత్రికాలమగుటచే సాయనార్కను యందారు రాసులను చేర్చుకొనగానైనసప్తద్వస్వాయనార్కను 10-1-12-22 సాయన లగ్నం 10-౩-48-19 ఇందు సాయనార్క సాయనలగ్నములు రెండునూ నోకే రాశిని పొందియుండుటచే సాయనలగ్నములో సాయనరవిని తీసివేయగా నిలిచిన రవిలగ్నంతర భాగాది 2-౩5 57 దీనినష్టోత్తరకలలు 156 దీనిని సాయనరవికుంభ రాశిని పొందియుండుటచే కుంభప్రమాణ వివాడికలగు ౩77-చే పెంచినట్లైన దానిని 1800-ట భాగింపగానయిన నష్టోత్తర లబ్ధముగు నస్తాదీప్తకాల వివాడియలు 24 దీని నహా ప్రమాణముగు 81-86 లలో కలుపగానైన సూర్యోదయాదీప్తకాలము 82-0.

హెచ్చరిక|| ఇందలి తాత్కాలిక సాయనార్క సాయన లగ్నములగు 4-1-12-22, 10-౩-48-19 లలో సాయనార్కనుకి భోగ్యకాలమునూ ; సాయనలగ్నమునకు భుక్తకాలమునూ తెచ్చివారినుండియు 1-వ ఉదా, చొప్పున నిష్టకాలమును సరిపొల్చిమాడుము:—

అథ దేశాంతర యోజన సాధనక్రమః || సూర్యోదయవత్

మూలం|| యోజనాని శతావ్యక్తే భూకర్ణో ద్విగుణానియే తద్వ్యక్తోజా గుణాత్పదం భూపరిధిర్భవేత్ | లంబజ్యాఘ్నస్త్రిణీపాతం స్ఫుటభూపరిధి స్వరః | అతీత్యో స్థిలవాదిదోః దృక్స్థిధం కరణౌగతాత్ | యదాభవేత్తదాప్రోచ్యాం సస్థానం మధ్యతోభవేత్ | అప్రాప్యనాభవే త్వచ్చా దేవం వాపినిమీలానాత్ | తయోరంతర వాడీభి హాక వ్యాధృష్టపరిధింస్ఫుటం | పప్తావిభజ్యలతై స్తయోజ నైప్రాగథావరే | స్వదేశపరిధి జ్ఞేయః కుర్యాద్దేశాంతరంపి తైః || (దీని తాత్పర్యో దా హృతములను మందు సవర్ణింపుతో విస్తారముగా వ్రాయబడుటచేనిండు మూలమును మాత్రము వ్రాయబడియె).

ఇతి శ్రీ సిద్ధాంత రహస్యే గ్రహతంత్రే త్రోవశ్చా ధ్యాయోనామపంచ మోఢ్యాయః

అథ సిద్ధాంత రహస్యే చంద్రగ్రహణాధ్యాయః.

గ్రహణ సాధవజ్ఞానము.

శ్లో॥ పర్వాంతార్కే చ యక్వాత్ సప్తపాతాన్ శివమస్తిలి ।

సపాతార్క భుజాంశాది ర్గ్రహణంస్యాన్మయాల్పకం ॥

స॥ తా॥ ప్రాతఃకాలిక స్ఫుటార్కనియందు పర్వాంతకాల ఘటికా రూప మగు లిప్తాదినిన్నీ పాతమున్ను చేర్చగా పర్వాంతకాలిక సపాతార్కడగును దానిని రవి మందకేంద్రముగ తెలిసి మీదిక్రమముగనే భుజము తెచ్చిచూడగా నా భుజరాశిస్థానమున కూర్చు మెయిండి భాగలు 15-లకు తగ్గి ముండేనేని నా పర్వాంత కాలమునకు గ్రహణము గలుగునని స్థూలముగ దెలిసికొని తరువాత నీ క్రింది గణితక్రమములచే గ్రహణ నిర్ణయములను స్థిరీకరింపవలసినది.

ఉదాః—ప్రాతఃకాలిక సిద్ధాంత స్ఫుటరవిః 3-9-5-29 దీనిలో పూర్ణి మాతిధ్యంత ఘటికాదియగు 30.48-లను లిప్తాదిగ తెలిసిచేర్చగానైన తాత్కాలిక స్థూల రవిః 3-9-86-17 దీనిలోపాత 2-12-11.49-లను చేర్చగానయిన పర్వాంత కాలిక సపాతార్కః 5-21-48-6 దీనిని రవిమందకేంద్రముగ తెలిసి భుజాసాధనమును జేయుటకై నారూరాసిలో తీసివేయగా నిలిచిన సపాతార్కభుజా 0-8-14-54 దీనిలో రాసులు కూర్చు మై భాగలు 15-లకు తగ్గియుండుటచేత నీ పర్వాంత కాల మునకు సోమోపరాగము గలుగునని స్థూలముగ తెలిసెను.

మధ్య గమనింపుః—మీద తెచ్చియుండు పర్వాంతకాలిక సపాతార్కని యందు భాగాది 15 30-లను తీసివేయగా గతపర్వాంతమునకునూ ; చేర్చగానేమి పర్వాంతమునకునూ సపాతార్కడగును.

దానిచే మీదిక్రమముగనే భుజము తెచ్చిచూడగా గతైష్య పర్వములయందు లి గ్రహణములు స్థూలముగా తెలియును.

ఉదాః—ఇప్పుడు పూర్ణిమా పర్వాంతకాలిక సపాతార్కడగు 5-21-48-6 లలో భాగాది 15-30-లను చేర్చగానయిన ముందురాబోవు అమావాస్యపర్వాంత కాలిక సపాతార్క డు 6-7-8-6 దీనిభుజా 0-7-18-6 గనుక ఆషాఢ బ 30-కి మూర్త్యగ్రహణమగునని స్థూలముగా తెలిసెను.

అథ స్ఫుట పర్వ సాధనమహా.

శ్లో॥ దృక్పిద్ధ రవి చంద్రేణ సాధయేత్పర్వనాడికాః ।

రవి చంద్రస్త్రిధాపాత కృత్వాపర్వాంత చాలనం ॥

తా॥ మీదమూసియుండు విధముగ స్థూలగ్రహణముగలుగబోవు పర్వాంత కాలమును దృక్పిద్ధ స్ఫుటరవి చంద్రులచే గణించి తెచ్చియుంచుకొనగా నదియే మధ్యపర్వమగును, తాత్కాలికమునకు దృక్పిద్ధ స్ఫుట రవి చంద్రపాతలను తాత్కాలించియుంచుకొనవలసినది. మధ్య పర్వమేగ్రహణ మధ్యకాలము.

ఉదాహరణము.

ప్రాతఃకాలిక దృక్స్ఫుటార్కః 8-9-10-17 గతిః 57.8 స్ఫుట చంద్రః 9-2-37-42 గతిః 860.8 దీనిని బట్టి మీదిక్రమముగనే తిథినిసాధింపగావచ్చిన పూర్ణి మాతిధ్యంత ఘటికాది 29-20 ఇదే మధ్యపర్వము, తాత్కాలికమునకు వెనుకటి ఐతనే రవి చంద్రపాతలను గతి స్ఫుటములచే తాత్కాలించుకొనగానైన స్ఫుట రవి 8-9-88-9 గ 57.8 చంద్రః 9-9-88-9 గ 860.8 పాతః 2-12-18-24 గతిః 8-11

అథ బింబసాధనక్రమః.

శ్లో॥ పాపఘ్నమర్క భక్తిస్యార్కపై పైర్నాన రుచ్యతే ।

గోఘ్న చ్ఛశిర్భుక్తి భానై ర్భక్తాబింబకలాస్మృతాః ।

శశిసోర్నాన హంటున్మై స్సభక్తచ్ఛాపయయాభవేత్ ॥

తా॥ రవిస్ఫుట గతిని 11-చే పెంచివచ్చిన మొత్తమును 20-చే భాగింపగా వచ్చుకలాదిఫలము రవి బింబమునూ ; చంద్ర స్ఫుట గతిని 8-చే గుణించివచ్చిన మొత్తమును 74-చే భాగింపగావచ్చు తిప్తాదిఫలము చంద్రబింబమునూ ; చంద్ర బింబమును 18-చే పెంచి వచ్చిన దానిని 7-చే భాగింపగావచ్చు కలాదిఫలము ఛాయాబింబమునూగును. ఛాయాబింబమునగా భూమినీడ.

ఉదా:—చంద్రగ్రహణానయనమునందు సూర్యబింబమక్కరలేదు చంద్ర స్ఫుటగతికలాది 860-8 దీనిని 8-చే పెంచివచ్చిన మొత్తమును 74-చే భాగింపగా వచ్చిన చంద్రబింబ కలాది 84.52,, దీనిని 18-ట గుణించివచ్చిన 627-86-లను 7-చే భాగించితీసిన ఛాయాబింబ కలాది 89-39.

అథ చంద్ర శరసాధనమాహ.

శ్లో॥ పాంసవై ద్దాంతవై శ్శేషః క్రమాంధవకస్మృతాః ।
సపాత చంద్ర బాహుస్యాస్మనోపాతైక చాల్పకం ।
భాకాదిస్యాత్కలీకృత్య క్రమాంధవక తాడితాః ।
భక్తంస్యాత్తవహ సేనాసోమేశర కలాస్మృతాః ॥
తత్ర దిక్పద సంజ్ఞానాహ ॥
అవాదికే చోత్తరంచ దులాదాచయమస్తథా ।
ఓజయుగ్మ జయుగ్మస్యాత్కలీమూచ్చక్రే షదస్మృతాః ॥

స॥ తా॥ తాత్కాలిక చంద్రనియందు పర్వాంత పాతను చేర్చగా సపాత చంద్రదగను. దానిని బట్టి చంద్రమండకేంద్రమునుండియు భుజాసాధనమును జేసియుండు మీదిక్రమముగనే భుజను తెచ్చియుండుకొని నా భుజను అర్థోత్తర కేంద్రము చేసినవచ్చిన దానిని సపాత చంద్ర భుజాంశములు 5-లకు తగ్గియుండు నపుడు 471 చేతనూ 5-లకు మించి 10-లకు తగ్గియుండునపుడు 468 చేతనూ అంత కంటెను మించియుండునపుడు 465-చేతనూ గుణించివచ్చిన మొత్తమును 6000 అను నేలుచే భాగింపగావచ్చు కలాదిఫలమును చంద్ర శరమనియు విక్షేపమనియు చెప్పుదును.

అందు సపాతచంద్రుడు మెహదిలోనుండిననుత్తరశరమనియు తులాదిలో నుండిన దక్షిణశరమనియు, 3 రాసులకు తగ్గిగానీ లేక 9-రాసులకుతగ్గి నారు రాసులకుమించిగానీ యుండునపుడు ఓజపదమనియు ; 3 రాసులకుమించి నారు రాసులకు తగ్గిగానీ లేక 9 రాసులకు మించిగానీ యుండునపుడు యుగ్మపదమనియు తెలియవలసినది.

N.B. ఈదిక్పద నిర్ణయక్రమమును జాగ్రత్తగా పాతము చేసియుండుకొని యుండవలసినది.

ఉదా:—తాత్కాలిక చంద్రదగను 9-9-88-9 లలో పర్వాంత కాలపాత యను 2-12-18-24-లను చేర్చగానైన సపాత చంద్రాః 11-21-51-88 దీని భుజా 0-8-8-27 దీనినర్థోత్తరకలలు 488 దీనిని సపాత చంద్ర భుజాంశములు 5-లకు మించి 10-లకు తగ్గియుండుటచే 468-ట పెంచివచ్చిన మొత్తమును 6000చే భాగించి తెచ్చిన కలాదిఫలము 88-4 ఇది సపాత చంద్రుడు 9 రాసులకుమించి తులాదిలో నుండుటచే యుగ్మపద దక్షిణశరమగును 88-4.

అథ గ్రాసాంశసాధనమాహ.

పర్వాంత శశివిక్షేపం గ్రాహ్యచ్ఛాయాక్షి బింబయోః । యోగాగ్ధేకోధ్య శేషంస్యా చ్చన్నలిప్తాః ప్రకీర్తితాః ॥ తాపఘ్నచ్ఛన్న లిప్తాఃపుష్పశిమానాస్తయోః ఫలం । తోయభాగై సదాసోమేముపరాగ ప్రమాణం । తపోధికస్తత్రేత్రాణ్యే సదాఖండే తపాల్పకం । ప్రమాణం గ్రహణౌమేవ రవి చంద్ర వినిశ్చితం ॥

తా॥ చంద్రఛాయా బింబములరెంటిని కలియగూర్చి దాని నర్థింపగా బింబ యోగార్థమగును. దానిలో నీ మీద తెచ్చియుండు చంద్రశరమును తీసివేయగా న్నిలము శేషమే గ్రాహకలలగును. దానిని 16-చే పెంచి వచ్చిన మొత్తమును. చంద్ర బింబముచే భాగింపగా షోడశాంశాయాపమగు గ్రాసాంశములగును. అది 16-కంటెను మించి యుండునపుడు పూర్ణగ్రహణమనియు ; తగ్గియుండునపుడు ఖండగ్రహణమనియు బింబయోగార్థమునకంటెను శరమధికముగా వచ్చియుండు నపుడు గ్రహణాభావ మనియు తెలియవలసినది.

ఉదా. — చంద్రబింబ కలాది 34-52 ఛాయా బింబ కలాది 89-39 నీ రెండు బింబములనూ చేర్చి వర్గింపగానైన బింబయోగార్థము 62-16 దీనిలో పూర్వ సాధిత శరముగు 38-4-లను తీసివేయగానిలిచిన గ్రాసలిప్తలు 24-12 దీనిని 16-చే పెంచినచిన్న మొత్తమును చంద్రబింబముచే భాగింపగావచ్చిన గ్రాసవిసములు 11-6 ఇది 16 లకంటెను తగ్గియుండుటచే ఖండగ్రహణముని తెలిసెను.

గమనింపు:—గ్రాసకలా సవరణమును 100-చే పెంచినచిన్నదానిని చంద్ర బింబ సవరణచే భాగింపగా 100-లోని భాగములగును. ఈక్రమముగనే 1, 10, 100, 1000, ఈ మొదలగువారియందలి భాగములనూహించునది ఉదా, 100-లో 70 ఇందుకు $\frac{70}{100} = \frac{7}{10}$.

అథ స్థిత్యర్థసాధనక్రమః.

శ్లో॥ చింబైక్య దశవర్ణేణ శరవర్గోనితం పదం ।
నతస్సుస్థితిగత్యాప్తం మధ్యస్థిత్యర్థనాడికాః ॥

తా॥ బింబయోగార్థ వర్గమునందు శరవర్గమును తీసివేయగానిలుచు నిర్ణాంతర మునకు మూలమెత్తి వచ్చిన క్షిప్రాదిఫలమును విలిప్తలుచేసినదానిని తిథిగతి లిప్తలచే భాగింపగా వచ్చు లబ్ధము నాడికాదిగ మధ్యస్థిత్యర్థమగును.

ఉదా:—బింబయోగార్థముగు 62-16-లను వర్గింపగానయిన 3877-8-లలో శరముగు 38-4-లను వర్గింపగానైన 1449-4-లను తీసివేయగానిలిచిన వర్గాంతరము 2428-4 దీని మూలము 49-16 దీనిని విలిప్తలుచేయగానైన 2956-లను తిథిగతి లిప్తలగు 808-చే భాగించి తీసిన నాడికాదిఫలము 3-41 ఇదే మధ్యస్థిత్యర్థము.

అథ స్వర్యమోక్షదశానయనక్రమః.

శ్లో॥ సచంద్ర పాత బాహుస్యా దంశాస్త్రిస్సుసమంపలాః ।
మోక్షే ధనర్ణ మధ్యేతు స్థితియుగ్మే విపర్యయః ।
ప్ర కేవన్తి తత్రాత్ర క్రమా స్థిత్యర్థ మిరిత ॥

తాత్పర్య సహిత చంద్ర భుజాంతాదిని ద్విఖిన్నంపగావచ్చు వర్గోత్తరాంశ ములను వినాడికలుగ తెలిసి దానిని శరము ఓజపదములోనుండునపుడు మధ్యస్థిత్యర్థ ములో చేర్చగ స్వస్థస్థితి దశమునూ; తీసివేయగా మోక్షస్థితి దశమునూ యగును యుగ్మ పదశరముగనుండునపుడు మూడిక్రమమునకు విపరీతముగ ననగా మధ్య స్థిత్యర్థములో తీసివేయగ స్వస్థ స్థితి దశమునూ చేర్చగా మోక్షస్థితి దశమునూ యగును

ఉదా:—సహిత చంద్ర భుజాభాగాది 8-8-27 దీనిని రెట్టింపగావచ్చిన అంతాది 16-16-54 దీని వర్గోత్తరాంశములను వినాడికలు 13-దీనిని చంద్రశరము యుగ్మ పదములో నుండుటచే మధ్యస్థిత్యర్థముగు 3-41 లలో తీసివేయగానైన స్వస్థ స్థితి దశము 3-26, చేర్చగానైన మోక్షస్థితిదశము 3-57.

పూర్ణ గ్రహణే విమర్శార్థాద్వానయనక్రమః.

శ్లో॥ మానాంతరార్థ కృతమోక్షే పవర్గోనితం పదం ।
శేషం పూర్వోక్తవిధినా సర్వం మూర్ధవ కార్యకం ॥

స॥ తా॥ ఛాయాబింబములో చంద్రబింబమును తీసివేయగానిలుచు దాని వర్గింపించి వర్గింపగా నగుబింబాంతరార్థ వర్గములో శరవర్గమును తీసివేసి మిగిలిన దానికి మూలమెత్తివచ్చిన కలాదిఫలమును విలిప్తలుచేసినదానిని వ్యర్థేందు గతి లిప్తలచే భాగింపగావచ్చు నాడికాది ఫలమే మధ్యవిమర్శార్థమగును.

పిమ్మట మధ్య స్థిత్యర్థమునుండియు స్వస్థమోక్ష స్థితి దశములను తెచ్చి యుండు నీ మూడిక్రమములుగనే సహిత చంద్ర భుజాంశములచే నెత్తబడు వినాడి కలను ఓజయుగ్మ పదశరమును బట్టి మధ్యవిమర్శార్థములలో వెనుకటి వలెనే క్రమ ముగ ధన రుణ రుణ ధనముల న్యాయములో సంస్కరించి పరుసగా స్వర్యమోక్ష విమర్శ దశములను తెచ్చియుంచుకొనవలసినది.

ఉదా:—ఖండగ్రహణముగుటచే విమర్శార్థలు జనింపవు.

అథ స్వర్ణాది కాలానయనక్రమః.

శ్లో॥ పర్వాస్తస్య స్థితిదశా క్రమా దృణధనం భవేత్ ।

ప్రవేశ నిర్గమకామధ్యే మార్గ ఖండేస్తథైవచ ॥

స॥ తా॥ మధ్యపర్వమే గ్రహణమధ్యకాలమగును గనుక దానియందు స్వర్ణ స్థితి దశమును తీసివేయగా స్వర్ణకాలమునూ ; మోక్షస్థితి దశమును చేర్చగా శుద్ధ మోక్షకాలమునూ యగును. పూర్ణగ్రహణమునందజే విధమున స్వర్ణవిమర్ద దశమును తీసివేయగ ని మిలనకాలమును బింబముపూర్తిగా గప్పబడు కాలమునూ, మోక్ష విమర్ద దశమును చేర్చగానుస్థిలనకాలమును కానరాకుండిన బింబము మరల కను పించుటకారంభించు కాలమునూ యగును.

మరియు మధ్యవిమర్దాధా ద్విగుణము బింబాద ర్భవకాలమగు బింసహాస్య కాలమునూ మధ్యస్థిత్త్యా ద్విగుణము గ్రహణాద్యంత కాలమును స్వర్ణాది మోక్షాంత కాలమునూ యగునని తెలియవలసినది.

ఉదా:—స్ఫుట దృక్స్వర్ణకాలమగు మధ్యపర్వము 29-20 ఇదేగ్రహణమధ్య కాలమగును గనుక దీనిలో స్వర్ణ స్థితిర్ధమగు 3-25-లను తీసివేయగానైన స్వర్ణ కాలము 25-55 మోక్షస్థితి దశము 3-67-లను చేర్చగానైన మోక్షకాలము 33-17 ఇందు గ్రహణాద్యంత కాలము 7-22 ఘటికాదియగును.

అథ దిగ్వర్ణాదయః.

మూ॥ చంద్రస్య గ్రహణే సామ్య శరాద్దక్షిణ గోళణః ।

నిమిలనంతు వాయువ్యా మీశాన్యో స్థిలనంభవేత్ ।

సర్వగ్రాసే షోర్యావ్య శరశ్చేత్సావ్య గోళణః ।

నైరుత్యాం మిలనంహస్తేః ద్విశ్యస్థిలన మేవహి ॥

బింబస్యేం దోవో పూర్వభాగే స్వర్ణః పశ్చాద్విమోచనం ॥

దక్షిణే శరసవ్యంసావ్యదుత్తరే మపసవ్యకం ॥

సూర్యస్యపశ్చిమే స్వర్ణః పూర్వాం మోక్షస్పదాభవేత్ ॥

భూమ్యః కృష్ణః పింగళోల్పార్థసర్వగ్రస్త శ్చంద్రోర్మస్తకృష్ణస్సచైవ ॥

తా॥ పూర్వో స్వర్ణః, ప్రత్యక్షోక్షిణః, తత్రోత్తరశరేందక్షిణ గోళం వాయవ్య నిమిలనం, ఈశాన్యోస్థిలనం దక్షిణశరే ఉత్తరగోళం నైరుత్యాం మిలనం ఆస్తేయోస్థిలనం.

ఖండగ్రహణమునందు. ఉత్తరశరమగునపుడాగ్నేయస్వర్ణమున్ను నిరరుతి మోక్షమున్ను దక్షిణశరమగునపుడీ శాన్యస్వర్ణమున్ను వాయవ్య మోక్షమున్ను గలుగును. పరిమూ శరము దక్షిణ దిక్కు-గానుండునపుడు సవ్యగ్రహణమనియు సుత్తర దిక్కు-గానుండునపుడపసవ్యగ్రహణమనియు ; రవిచంద్రులకు సమీపమున రాహుముండిన రాహుగ్రస్తమనియు ; కేతుయుండిన కేతుగ్రస్తమనియు రవి చంద్ర గ్రహణముల రెంటియందునూ తెలియవలసినది.

పాదగ్రాసే భూమ్యుర్భు, దశగ్రాసే నీలవర్ణః, తదుపరి పింగళవర్ణః ఇట్లు చంద్రగ్రహణము నందలి వర్ణములనూహించవగును.

ఉదా:—ఈ గ్రహణము దక్షిణ విశ్లేషముగల చంద్ర ఖండగ్రహణమగుటచే ఈ శాన్యస్వర్ణమున్ను వాయవ్య మోక్షమున్నుగల సవ్యగ్రహణమునూ దశగ్రా సాల్పాధికమగుటచే నీలపింగళవిశ్లేషమునూ చంద్రునకు సమీపమున రాహు యుండుటచే రాహుగ్రస్తమనూ మరియూ స్వర్ణకాల ఘడియలు పగటిలోచేరి మోక్షకాలము రాత్రిలోచేరియుండుటచే గ్రస్తోదయమనియు తెలిసెను గనుక

భావసంహితాధ శు 15 స్యా గురు వాసరే రాహు గ్రస్తగ్రస్తోదయ సోమోపరాగః మిశ్రవర్ణంఉత్తరగోళే సవ్యగ్రహణం ఈ శాన్యస్వర్ణకాల ఘటికాః 25-55 మధ్యకాల ఘటికాః 29-20 శుద్ధ మోక్షకాల ఘటికాః 33-17 గ్రాసాంకాః 11-8 గ్రహణాద్యంత పుణ్యకాల ఘటికాః 7-23 యగునని తెలిసెను.

అథ చంద్రోదయకాల సాధనక్రమము.

శ్లో॥ సవ్యస్థాగ్న చంద్రోదయ వివరం స్యాత్కలీ కృతం ।

నారాండభిర్భక్తలబ్ధ మహారాంతర నాడికాః ॥

అరాద్యదాధికశ్చంద్రే స్త దా దినయుతం కృతం ।

వివరయత్వా ద్వివర శ్చంద్రోదయమితీరితః ॥

తా|| అస్తకాలమునకు రవిచంద్రులను తెచ్చి రవిలో నారురాసులను చేర్చి కొనగానగు రవికిని తాత్కాలిక చంద్రునికి నీ నడుమనుండు అంతరాళమును లిప్తులు చేసివచ్చిన దానిని 360-ట భాగింపగావచ్చు ఘటికాదిఫలమును మీదిరవిచంద్రులలో రవి తక్కువగానుండునపుడేవార్తానములో ధనమునూ చంద్రుడు తగ్గియుండునపుడు రుణమునూ చేసికొనగా సూర్యోదయాదిగ చంద్రోదయకాలమగును.

ఉదా:—అహా 31-36 ఇదే అస్తకాలము ఈ కాలమునకు రవిచంద్రులను దచ్చి రవిలో నారు రాసులను చేర్చి కొనగానైన అస్తకాలగ్రహములు రవికి 9-9-40-15 చంద్రుకి 9-10-11-25 వీని అంతర భాగాది 0-31-10 దీనిలిప్తులు 31 దీనిని 360-ట భాగింపగావచ్చిన ఘటికాదిఫలము 0-6 దీనిని సూర్యుడు తగ్గియుండుటచే దినమానములో చేర్చగానైన చంద్రోదయకాలము 31-41 అనగా సూర్యాస్తమానానంతరం చంద్రోదయమగుటకు 5-విభుడియలగుని తెలియవలసినది.

సూర్యోదయా దికాల ఘంటాద్యానయనక్రమః.

శ్లో || రాత్రిప్రమాణ వినిష్ఠికలను 360-చే భాగించి కలాదిఫలమువలెనే సాధింపగావచ్చునదియే సూర్యోదయాదికాలమునకు ఘడియారమునందలి ఘంటలగును.

తా|| రాత్రిప్రమాణ వినిష్ఠికలను 360-చే భాగించి కలాదిఫలమువలెనే సాధింపగావచ్చునదియే సూర్యోదయాదికాలమునకు ఘడియారమునందలి ఘంటలగును.

ఉదా:—దినమానమునకువదిలో తీసివేయగా నిలిచిన రాత్రి ప్రమాణ ఘటికాది 28-24 దీని విభుడికలు 1704 దీనిని 360-చే భాగింపగావచ్చిన కలాది ఫలముగు ఘంటాది 5-41 దీనిని మూచి నేడుదయకాలమునకు 5-ఘంటలు 41 నిముషములగునని తెలిసెను.

గమనింపు—ఒక ఘంట కాలమునకు రెండున్నర ఘడియలగును గనుక ఇట్టి కాల ఘటికాదివి విభుడియలుచేసి వచ్చిన మొత్తమును 150-చే భాగింపగా నిష్పముడి యలకు ఘంటాదికాలమగును, దానిని సూర్యోదయాది కాలఘంటాదిలో సంస్క-

80-చి సూర్యోదయా దీప్తకాలమును ఘంటలలో జూతవచ్చును. విముషము 1-కి విభుడియలు రెండున్నరలగుననియు నొక విభుడియకు 24 సెకండ్లగుననియు తెలియవలసినది.

ఉదా—అహా 31-36 దీని వినిష్ఠికలు 1896 దీనిని 150-ట భాగింపగా వచ్చిన అహర్తాన ఘంటాది 12-38 దీనిని వుదయకాల ఘంటలగు 5-41-లలో చేర్చగానైన అస్తకాలఘంటలు 6-19 అదే విధమున సూర్యోదయాది మోక్షకాల ఘటికాదియగు 33-17-లను ఘంటాదిచేయగానైన 18-19 అనగా 1-19-లను వుదయ కాల ఘంటలలో కలుపగానయిన మోక్షకాల ఘంటాః 7-0.

ఈ క్రమముగనే తక్కిన కాలములనూ ఘంటాదిగజేయవచ్చునని సూహించవలసినది.

ఇతి ఐది సిద్ధాంత రహస్యే గ్రహతంత్రే

చంద్రగ్రహణాధ్యాయోనామష్టమః

అథ సిద్ధాంత రహస్యే రవిగ్రహణాధ్యాయః.

ఐది సూర్యనారాయణస్వామినే నమః.

గ్రహణము గలుగబోవు అమావాస్య పర్వమును దృక్స్ఫుట రవిచంద్రులచే తెచ్చి నా పర్యంతకాలమునకు రో చంద్రపాతలను నీ వెనుకటివలెనే తాత్కాలించి యంచుకొనవలసినది.

ఉదా:—భావసంసత్సరాషాఢకృ 30-లు శుక్రవారమునాటికి స్థూలముగ సూర్యగ్రహణముగలుగునని నీ వెనుకనే తెలిసియున్నది గనుక నాటిగ్రహణానయనమును గూర్చి వుదాహరణ గణితక్రమముజూపవడును.

లంకాపాత్రకాలిక దృశ్యదృశ్య గ్రహములు రవికి 3-24-19-0 చంద్రుకి 3-21-0-0, తుంగికి 3-9-3-4, పాత్ర 2-12-09-30 వీనిని బట్టి వెనుకటివలెనే

స్ఫుటికంపగానైన స్వదేశ ప్రభాతకాలిక ద్యుక్స్ఫుట గ్రహములు రవి 3-28-28-16 గతి: 57-22 చంద్ర: 3-19-39-19 గతి: 722-26 పాత: 2-12-59-30 గతి 3-11 ఆహారర్థము 15-38 అహ: 31-16 అయనాంశములు 21-31-44 ఇందు ద్యుగజిత పర్వాంతమును అమావాస్య తిథ్యంతకాల ఘటికాది 20-39-లగును. తాత్కాలిక స్ఫుటార్క: 3-28-48-25 గ 57-22 చంద్ర: 3-28-48-25 గ 722-26 పాత: 2-18-0-36 ఇట్లు ద్యుక్స్ఫుట తిథ్యంతకాలమునకు రవిచంద్రపాతలను తెచ్చియుంచు కొనవలయును.

అథ ద్యుగత ఘటికాసాధనక్రమః.

బా॥ మహతాశోకన లగ్నంస్యాస్త్రిక్షాంశాద్యగతంనదా ॥

తా॥ పర్వాంత కాలమునకు సాయనార్క సాయన లగ్నములను తెచ్చి యుంచుకొని సాయన లగ్నములో సాయ నరవిని తీసివేయగానిలుచు రవిలగ్నంతర రాశ్యాదిని 6-చే పెంచి తత్తత్తనములెత్తి రాశ్యాదిగణేసి (ఇందు భగణశోధనములేదు) అంశలి భాగాదిని ద్విఘ్నంపగా రాశ్యాది గణితముపొయి ద్యుగతఘటికాదియగును.

ఉదా:—స్ఫుట పర్వాంత కాలము 20-30 తాత్కాలిక స్ఫుట రవి: 3-28-48-25 అయనాంశయుత సాయనార్క: 4-15-20-9 దీనిని బట్టి లగ్నస్ఫుట మున చూపియుండు. మీదిక్రమముగనే భోగ్యభాగాదిని తెచ్చి లగ్నస్ఫుటమును చేయగావచ్చిన సాయన లగ్నము 8-18-38-40 దీనిలో సాయన రవిని తీసివేయగా నిలిచిన ర: గ్నంతర రాశ్యాది 3-28-18-31 దీనిని 6-చే పెంచి తత్తత్తనములెత్తి రాశ్యాదిగ చేయగానైనది 19-21-32-35 దీని భాగాదిని ద్విఘ్నంపగావచ్చిన ద్యుగత ఘటికాది 19-48-5-10 దీనినశ్లోత్తర వినాడికాంతఫలము 19-48 ఘటికాదియగును.

అథ మధ్యలంబన సాధనక్రమః.

శ్లో॥ ఘటికాద్యుగతం లంకాది నాథా ద్వివరం హం ।

నతోనిత నప్తే శ్చేషం నతేన గుణితం దళం ।

కృత్యాస్యాదత్ కర్ణాప్తం సదా లంబననాడికా: ॥

ననర్జీకృత తా॥ మీద తెచ్చియుండు ఘటికాది ద్యుగతము 15-0-లకు తగ్గియుండునపుడా ద్యుగతమునే 15-0-లలో తీసివేయగనూ ; 15-0-లకు మించి 30-0-లకు తగ్గియుండునపుడా ద్యుగతముననే 15-0-లను తీసివేయగనూ ; ద్యుగ తము 30-0-లకు మించి 45.0 లకు తగ్గియుండునపుడా ద్యుగతమును 45.0లలో తీసి వేయగనూ, 45.0-లకు మించియుండు ద్యుగతముననే 45-0-లను తీసివేయగనూ లంకానతముగును.

అట్టి నతమును 20-0 ఘడియలలో తీసివేయగా నిలుచు శేషమును అదే నతముచే పెంచివచ్చిన మొత్తము నర్జీకరింప గానయిన దానిని స్వదేశ విషవత్కర్ణ ముచే విభజింపగావచ్చు కలాదిఫలమే నాడికాదిగ మధ్యలంబనమగును.

ఉదా:—ద్యుగతఘటికాది 19-48 ఇది 15-0-లకు మించి 30-0-లకు తగ్గియుండుటచే 15-0-లను తీసివేయగానైన నతఘడియలు 4-48 దీనిని 20-ఘడియలలో తీసివేయగా నిలిచిన 15-17-లను నతమగు 4-48-చే గుణింపగావచ్చిన కలాది 72-5 దీనిలో సగము 36-2 దీనిని విషవత్కర్ణముగు 12-18 లచే భాగింపగావచ్చిన నాడి కాది మధ్యలంబనము 2-56.

అథ మధ్య లంబన సంస్కార క్రమః.

శ్లో॥ క్రమాత్కపాలభేదేన మధ్యేరుణధనం స్మృతం ।

దృక్పర్వ స్ఫుట మధ్యంస్యాస్తథా చంద్రార్కచాలనం ॥

స॥ తా॥ మీద తెచ్చియుండు మధ్యలంబనమును ప్రాక్పర్వముగనుండు నపుడు పర్వములో రుణమునూ పశ్చాత్పర్వముగనుండునపుడు ధనమునూ చేసికొనగా లంబన సంస్కృతముగు మధ్యపర్వమగును. ఇదే గ్రహణమధ్యకాలము.

నోట్॥ ప్రభాతకాలమున పూర్వఫలమిచ్చిన నతము సక్రగతిచే మధ్యాహ్న కాలమున శూన్యమై మరల వృద్ధి క్రమమున నస్తకాలమున పూర్వఫలమిచ్చుటచే అస్త కాలమున పూర్వఫలమిచ్చిన నతము సక్రగతిచే మరల నిశీధకాలమున శూన్యమై మరల వృద్ధికెక్కుచుండునని గమనించి తెలియవలెనది.

తరువాత రవి చంద్ర స్ఫుట గతులను లంబనముచే వేరువేరుగా పెంచినచిన్న దానిని 60-ట భాగించితెచ్చిన లిప్తాదిఫలములను పాక్ష్యర్వముగనుండునపుడు ఆయాపర్యంత గ్రహములలో తీసివేయగనూ; పశ్చాత్పర్వముగనుండునపుడు చేర్చగనూ మధ్యపర్యంత గ్రహములగుదురు. పాతకు లంబన చాలిత తాత్కాలిక ఫలము మిగుల స్వల్పముగ వచ్చుటచే తాత్కాలిక కరణముచెప్పలేదు.

ఉదా:—ద్యౌకర్వకాలము 20-89 ఇది పశ్చాత్పర్వములో చేరియుండుటచే దీనియందు మధ్యలంబనముగు 2-58 లను చేర్చగానైన లంబన సంస్కృత మధ్య పర్యమగు గ్రహణ మధ్యకాలము 23-85.

ఇందలి లంబన నాడికాదియగు 2-58-లచే రవి చంద్ర స్ఫుటగతులను వేరువేరు గా గుణించినచిన్న మొత్తములను వరుసగా 60-ట భాగించితెచ్చిన తాత్కాలిక ఫలములు కలాది రవికి 2-50 చంద్రునకు 35-25 ఈ ఫలములను పర్యంత కాలిక రవి చంద్రులలో పశ్చాత్పర్వముగనుంచే చేర్చగానైన మధ్యపర్యంత కాలిక స్ఫుటగ్రహ రవి 3-23-51.15 గతిః 57-22 చంద్రుః 8-24-28 50 గతిః 722-26.

సతసాధనమాహ.

శ్లో || ఖమధ్య గ్రహయోర్మధ్య కాలోయస్సనతోభవేత్ || *

* ఇందీక్రమము చెల్లదని కొంభరభిప్రాయ పడిననూ, ఈ సందర్భము సందీక్రమము దప్ప గ్రస్తోదయాదులను సరిచెప్పు వేరక్రమములగుబడదు గాకనూ రాశికానీ, లేక, క-మ, గతులకు సంబంధపడిన మూడురాసులుకానీ, అథవా నుత్తర దక్షిణదిక్సంబంధములగు నారురాసులుగానీ అవి తప్పినగత్యవ్యభేదముగు చక్రరాసు లుగానీ ఫలసాధన గణితక్రమములలో పరమఫలాద్యంత ప్రమాణము గల యైయుండు నుండేప్పటికైనను భాగాంశములొచ్చుటలేదు. (గ్రంథాంత చక్రమను చూడుము, ఇది గ-నూ, మగుటచే బాగుగయోచింపవలెను.) ఇందు మీదప్రత్యక్ష విరోధములేని గ్ర, స్తోదయాదులను సరిచెప్పు గణిత క్రమముల వ్యభిచారమునూ అంగీకరింపవలసిన ధనుబ నిర్వహదాంశ మైయుండును.

తా|| లంబన సంస్కృతమును మధ్యపర్వము పాక్షికపాలములో చేరియుండు నపుడు పర్యంతకాలము మొదలు రాబోవు మధ్యాహ్నపర్యంతముగల భోగ్య కాలము పూర్ణతమనియు; ప్రత్యక్షపాలములో చేరియుండునపుడు మధ్యాహ్నముమొదలు పర్యంతమువరకూ గతించీయుండు. భుక్త కాలమును పశ్చాత్పర్వతమనియు తెలియజలసినది.

ఉదా:—ఇందలి మధ్యపర్వ ఘటికాదియగు 23-85-లు పశ్చాత్పర్వ పాలము లోచేరియుండుటచే మధ్యాహ్నము మొదలు పర్యంతకాలమువఱకు గతించీయుండు భుక్త కాలము కావలయును గనుక పర్వఘటికలలో దినార్ధను తీసివేయగానైన పశ్చాత్పర్వ ఘడియలు 7-57.

భారానయనం.

శ్లో || మహృతానత భాద్యాదిస్తత్కాలాక్లేవియుగ్మ్యతం |
క్రమాదభీష్ట భార్యస్యాత్పూర్వాపరనతే స్ఫుటా ||

తా|| మీదవచ్చియుండు సతమునందలి ఘడియలనజే విధముగనుంచుకొని వినాడికల నర్థీకరింపగా ఘటికాది న్యాయమువిడిచి రాశ్యాదియగును. దాని నయిదుచే భాగింపగావచ్చు రాశ్యాదిఫలమును పూర్వనతముగానుండునపుడు పర్యంత తార్కునియందు రుణమునూ, అపరనతముగా నుండునపుడు ధనమునూ చేసికొనగా భార్యుడగును.

ఉదా:—అపర నతఘటికాది 7-57 ఇందలి విఘటికల నర్థీకరింపగానైన రాశ్యాది 7-28-80 దీనియందు భాగింపగావచ్చిన రాశ్యాదిఫలముగు 1-17-42 లను పశ్చాత్పర్వముగనుంచే పర్యంతతార్కునియందు చేర్చగానైన భార్యుః 5-11-83-15.

భారానయన సాధనం.

శ్లో || చలంత సహితో భార్యత్వదేశచరమానయేత్ |

గౌరాప్త చర లిప్తాస్యస్తత్ఫలంనతి లిప్త కాః |

భార్యసాయన ఘేషాది ప్రమాశ్చోత్తర దిక్సదా ||

తా॥ భార్యుని మంవయన భాగము చేర్చగా సాయన భార్యుడగును. దానిని బట్టి స్వదేశ చాఖండములచే (స్ఫుటాధ్యాయమునందలి అహర్దశ సాధనక్రమములను చూడుము) చరఫల కలాదిని తెచ్చి దానిని 3-చే విభజింపగానమ్మ లిప్తాధిపలము భార్యునవతియగును. అందు సాయన భార్యుడు మేషాదిలో నుండునపుడుత్తరావతియనియు ; తులాదిలోనుండునపుడు దక్షిణావతియనియు తెలియవలసినది.

ఉదా :— భార్యునితో నయనాంశలను కలుపగానయిన సాయన భార్యుడు 6-4-59 దీని భుజా 0-8-4-59 దీనినర్థోత్తలిప్తలు 185 దీనిని సాయన భార్య భుజా రాశి స్థానము శూన్యమగుటచే ప్రథమ చరఖండముగు 27-చే పెంచి వచ్చిన దానిని 1800-చే భాగింపగావచ్చిన కలాదిఫలము 2-46 దీనిని 3-చే పాలు గొట్టగానైన భార్యువనతి కలాది 0-55 దీనిని సాయన భార్యుడు తులాదిలోనుండుటచే దక్షిణావతియని తెలియవలసినది.

స్వదేశ దక్షిణావనతి సాధనం.

శ్లో॥ నామాంతరా మక్షబింబ స్త్రిఘ్నచ్ఛాయేనతాడితాః ।

శూరభిర్భక్త లబ్ధంస్యాన్నతి లిప్తాహియామ్యదిక్ ॥

తా॥ 50-0 లలో విషవచ్చాయను తీసివేయగా నిలుచు శేషమును రెంటిచే గుణింపబడిన విషవచ్చాయచే పెంచివచ్చిన మొత్తమును (అర్థింపగా లంకా స్వదేశ మధ్యస్థిత దక్షిణయోజనములగును.) 26-టు పాలుగొట్టగావచ్చు లిప్తాది ఫలమును స్వదేశ దక్షిణావనతియని చెప్పవచ్చును. (దీనికి మార్పులేదు)

ఉదా.—50-0 లలో విషవచ్చాయయగు 2-41-ని తీసివేయగా నిలిచిన 47-19-లను రెంటిచే గుణింపబడిన విషవచ్చాయయగు 5-22-చే పెంచివచ్చిన మొత్తమును 26-టు భాగింపగావచ్చిన స్వదేశ దక్షిణావనతి కలాది 10-9 ఈ స్వదేశ దక్షిణావనతికి మార్పులేదని తెలియవలసినది.

శ్లో॥ యామ్యదిగ్వనతిభార్యాద్వనతిర్వగ్మైకదిక్ ।

ధనంస్యాదస్యథాతేచరంతరేధిక ధిక్తథా ॥

తా॥ భార్యువనతియు స్వదేశదక్షిణావనతియు వీ రెండునూ నేక దిక్కు-గనుండునపుడు రెంటినీ చేర్చగనూ భిన్నదిక్కు-లుగనుండునపుడధికములో వల్లమును తీసివేయగనూ అవనతి-స్ఫుటమగును. అందెపుడునూ అధికావనతియొక్క దిక్కు-నె స్ఫుటావనతి పొందియుండునని తెలియవలసినది.

ఉదా:—దక్షిణభార్యువనతి 0-55 స్వదేశ దక్షిణావనతి 10-9 ఈ రెండవనతులునూ నోకేదిక్కు-నుపొందియుండుటచే నీ రెంటినీ చేర్చగానయిన దక్షిణ స్ఫుటావనతి కలాది 11-4.

శరసాధనము.

శ్లో॥ దృక్పిన్ధ స్ఫుట పర్వాస్త శ్చంద్ర విక్షేపసాధయేత్ ।

సంస్కారనతి దిగ్భేదాచ్చరస్యా స్ఫుటమీరితః ॥

తా॥ మధ్యపర్వాంత కాలిక చంద్రునిలో పాతను చేర్చి చంద్రగ్రహణాధ్యాయముచందు చెప్పియుండు వెనుకటి క్రమములుగనే విక్షేపమును తెచ్చియుండు కొని నావిక్షేపమునూ స్ఫుటావనతియునూ ఏకదిక్కు-గానుండునపుడు రెంటినీ కలియ కూర్చగనూ భిన్నదిక్కు-లుగానుండునపుడధికములో నల్పమును తీసివేయగనూ సపాతచంద్ర దిక్పదములతో చేరియుండు స్ఫుటశరమగును.

ఉదా:—లంబన సంస్కృత మధ్య పర్వాంతకాల సోమః 8-24-28-50 దీనిలో పాతను చేర్చగానైన సపాత చంద్రః 6-7-24-26 తద్భుజా 0-7-24-26 దీనినర్థోత్తరలిప్తలు 414 దీనిని 468-చే పెంచివచ్చిన మొత్తమును నాయవేలుచే విభజింపగావచ్చిన కలాది విక్షేపము 84-88 సపాతచంద్రుడు తులాదిలోనుండుటచే నీ విక్షేపము దక్షిణదిక్కు-గలదయిండును గనుక స్ఫుటావనతి విక్షేపములు రెండునూ నేకదిక్కు-నె పొందియుండునని తెలిసి నీ రెంటినీ చేర్చగానైన ఓజసద దక్షిణ స్ఫుట శరకలాది 46-42.

అథ బింబసాధనాది క్రమః.

శ్లో॥ బింబానామర్క చంద్రేణ భవాయాష్టశరంఫలం ।

స చంద్ర పాత బాహుస్త్రీహ్నుంశవత్సంస్కరేదిహ ।

శేషంగాసాది సర్వం స్యాత్సాధయే చ్చీతకశ్యేవత్ ॥

ఇందుకు తా॥ ను సప్తంపుతో తెలుపబడును.

తా॥ చంద్రగ్రహణాధ్యాయమునందు చెప్పియుండు మీదిక్రమముగనె రవి చంద్రులకు బింబ ప్రమాణకలాదులను దెచ్చివాని రెంటిని చేర్చి సర్వకరింపగా నూర్యగ్రహణా నయనమండలి బింబయోగార్థమగును. దానిలో స్ఫుటశరమును తీసివేయగా నిలిచినది గ్రాహకలగును.

ఉదా:—రవి స్ఫుటగతిని 11-చే పెంచినచిచ్చిన దానిని 20-చే భాగింపగా వచ్చిన నూర్య బింబ ప్రమాణకలాది 31-38 అదేవిధమున చంద్ర స్ఫుటగతిని 8-చే పెంచి 74-చే భాగించి తెచ్చిన చంద్ర బింబప్రమాణ కలాది 29-18 ఈ రెండు బింబములనూ చేర్చి సర్వకరింపగానయన బింబయోగార్థము 30-26 దీనిలో స్ఫుట శరమగు 45-42-ను తీసివేయగా నిలుచునది గ్రాహకలగును. ఇందు బింబయోగార్థ ములోస్ఫుట శరమును తీసివేయటకు పోదు గనుక నీ పర్వమునకు గలుగబోవు సూర్యోపరాగము మనదేశమునకుకానరాదని తెలిసెను.

N.B. అయిననూ ఆధ్యాయస్యోదాహృతము నందలి శ్లోకమునుగూర్చి స్ఫుటశరము 12-20 అని కల్పించు కొనియుండుదాహరణ గణితక్రమములను చూప బడును గనుక బింబయోగార్థములో కల్పిత స్ఫుట శరమును తీసివేయగా నిలిచిన గ్రాహకలగు 18-6.

గ్రాహకాదయః.

తా॥ గ్రాహకలను 16-చే పెంచినచిచ్చిన మొత్తమును నూర్యబింబముచే భాగిం పగా పోడకాంతా దూరమగు గ్రాహకములగును. అది 16-కంటెను మించియుండి నత్రాక్షగ్రహణమనియు తగ్గియుండిన ఖండగ్రహణమనియు తెలియవలసినది.

ఉదా:—గ్రాహకలను 18-6 దీనిని 16-ట గుణించినచిచ్చిన మొత్తమును నూర్య బింబముచే విభజింప గావచ్చిన గ్రాహకములు 9-10 ఇది 16-ల కంటెను తగ్గియుండు టచే ఖండగ్రహణమని తెలిసెను. మరె నూ గ్రాహకలను రవిబింబముచే భాగించి చంద్రగ్రహణాధ్యాయమునందు చెప్పియుండు మీదిక్రమముగనే 100-లోని భాగ ములనెత్తగా 58 వచ్చును.

మధ్యస్థిత్వర్థ సాధనక్రమము.

తా॥ రవిచంద్ర బింబయోగార్థ వర్ణములో స్ఫుటశరవర్ణమును తీసివేయగా నిలుచు వర్ణాంతరమునకు మూలమెత్తినచిచ్చిన దానిని విల్పలచేసి నయిన మొత్తమును రవిచంద్రగ్రహణంతర లిప్తలచే భాగింపగా నాడికాది మధ్య స్థిత్వర్థమగును.

ఉదా:—రవిచంద్ర బింబయోగార్థమగు 30-26-లను విల్పంపగానైన 926-11 లలో స్ఫుటశరవర్ణమగు 152-7-ను తీసివేయగా నిలిచిన వర్ణాంతరము 774-4 దీని మూలము 27-49 దీని విల్పము 16-09 దీనిని రవిచంద్ర గ్రహణంతరాక్షాంతర కలలచే భాగింపగావచ్చిన నాడికాది మధ్య స్థిత్వర్థము 2-80.

అథ స్వర్యమోక్ష స్థితిదళానయనక్రమః.

తా॥ స్ఫుట శరమును 144-చే భాగింపగావచ్చు నాడికాదిఫలమును ఓజువద శరముగనుండునపుడు మధ్యస్థిత్వర్థములో చేర్చగా స్వర్య స్థితిదళమునూ ; తీసివేయ గా మోక్షస్థితిదళమునూ యుగ్మపదశరముగ నుండునపుడు మధ్య స్థిత్వర్థమునందు తీసివేయగా స్వర్యస్థితి దళమునూ ; చేర్చగా మోక్షస్థితి దళమునూనగును.

అందు స్ఫుటావసతి చంద్ర శరములు రెండునూ భిన్నదిక్కులను పొంది యుండి అవసతిలో శరమును కోధించి (వ్యవకరించి) స్ఫుట శరమును తెచ్చి యుండునపుడు శరగతి వివరీతమగుటచే నీ మీదిక్రమములకు వ్యతక్రమముగనే సంస్కరించి స్వర్యమోక్షస్థితి దళములను తెచ్చుకొనవలసినది.

ఈ అర్థమునుగూర్చి, యుతోనితస్యోప పత్తిర్యథాతే, అనువాక్యము మొదలు, మద్రాధే అపికార్యమిత్యూప పన్నం'' అనువాక్యము పక్షాగల శ్రీమల్లా రిచైవజ్ఞకృత వ్యాఖ్యానుజూడగవిశదమగును. ఇందలి తాత్పర్యమును సవరణముతో వ్రాసియుండుటచే నావ్యాఖ్యానమిందు జూప నక్కరలేదు.

ఉదా:- ఓజపద దక్షిణ స్థూట శరకలాది 12-20 దీనిని 144-చేత భాగింపగా వచ్చిన శరఫల కలాది 0-5 ఇది ఓజపద శరమునుండియు వచ్చియుండుఫలముగుట చేతనూ స్థూటా:నతిలో శరమును శోధింపబడి పదగతిభిన్నింప నుండుటచేతనూ మధ్య స్థిత్యర్థమును 2-30-లలో కలుపగానైన స్వర్ణస్థితిదళము 2-35 తీసివేయగానైన మోక్షస్థితి దళము 2-25.

పూర్ణగ్రహణే విమద్రార్థానయనక్రమః.

తా॥ రవిచంద్ర బింబాంతరార్థ వర్ణములో స్థూట శరవర్ణమును తీసివేయగా నిలుచు శేషమునకు మూలమెత్తి వచ్చిన కలాదిఫలమును విలిప్తలచేసి అయిన దానిని రవిచంద్ర గత్యంతరాథోత్తర లిప్తలచే విభజింపగా నాడికాదిగ మధ్య విమద్రార్థముగను.

దానిని బట్టి మధ్యస్థిత్యర్థమునుండియు స్వర్ణ మోక్షస్థితి దళములను తెచ్చి యుండు మీదిక్రమములుగనే శరఫల సంస్కారములచే నరుసగా స్వర్ణమోక్ష విమద్రార్థలను తెచ్చియుంచుకొనవలసినది.

ఉదా:- ఖండగ్రహణముగుటచే విమద్రార్థలులేవు.

అథ స్వర్ణ మోక్షలంబనానయనక్రమః.

సాక్ష్యం, మధ్యలంబనవత్స్వర్ణ మోక్ష లంబనసాధయేత్ ॥

సవర్ణీకృతతా ॥

లంబన సంస్కృతమును మధ్యవర్ణములో స్వర్ణస్థితి దళమును తీసివేయగ స్వర్ణకాలమునూ మోక్ష స్థితి దళమును జేర్చగ మోక్ష కాలమునూగను.

అదే విధమున లంబన సంస్కృత మధ్య వర్ణాంతరవిలో స్వర్ణస్థితి దళముచే రవిస్థూటగతిని గుణించి వచ్చిన మొత్తమును 60-ట విభజింపగావచ్చు కలాది ఫలమును తీసివేయగ స్వర్ణకాలరవియూ రవిస్థూటగతిని మోక్షస్థితి దళముచే పెంచి వచ్చిన దాని నరువదింట పాలుగొనగా వచ్చు తీవ్రాదిఫలమును జేర్చగ మోక్షకాల రవియూయగును.

స్వర్ణకాలమునకు తాత్కాలిక సాయనార్క సాయన లగ్నములచేతనూ ; మోక్షకాలమునకు తాత్కాలిక సాయనార్క సాయనలగ్నములచేతనూ మధ్య లంబనమును తెచ్చియుండు మీదిక్రమములుగనే వరుసగా ద్యుగత ఘటికాదులను దెచ్చి వానిచే స్వర్ణమోక్షలంబనములను నరుసగా సాధించి యుంచుకొనవలసినది.

ఉదా:- లంబన సంస్కృత మధ్య వర్ణము 28-35 దీనిలో స్వర్ణస్థితి దళమును 2-35-లను తీసివేయగానైన స్వర్ణకాలము 21-0, అదే విధమున మోక్ష స్థితి దళమును 2-25-లను చేర్చగానైన మోక్షకాలము 26-0.

మధ్య వర్ణాంతరవియును 3-28-51-15 లలో రవిస్థూటగతిని స్వర్ణస్థితి దళముచే పెంచినవచ్చిన దానిని 60-ట భాగింపగావచ్చిన తీవ్రాదిఫలమును 2-27-లను తీసివేయగానైన స్వర్ణకాల రవి: 3-28-48-48:

అదే విధమున రవిస్థూటగతిని మోక్షస్థితి దళముచే గుణించి 60-ట పాలు గాట్టగా వచ్చిన కలాదిఫలమును 2-19-లను చేర్చగానైన మోక్షకాల రవి: 3-28-58-34.

ఉదయాది స్వర్ణకాలము 21-0 తాత్కాలిక స్థూటార్క: 3-28-48-48 అయినాం శయితసాయన రవి: 4-15-20-32 సాయనలగ్నము 8-15-32-34 రవిలగ్నాంతర రాశ్యాది 4-0-12-2 దీనిని 5-చే గుణింపగానైనది 20-1-0-10 ఇందలి భాగాదిని రెట్టింపగానైన సర్వోత్తరద్యుగత ఘటికాది 20-2 దీనిలో 15-0-లను తీసివేయగా నిలిచినవత ఘడియలు 5-2 దీనిని 20-0 లలో తీసివేయగా నిలిచిన దానిని నతముచే పెంచి వచ్చిన మొత్తము 75-20 దీనిలో సగము 37-10 దీనిని విభవత్కర్తమును 12-18-చేత విభజింపగా వచ్చిన నాడికాది స్వర్ణలంబనము 3-4.

అదే విధమున మోక్షకాలము 26-0 తాత్కాలిక సాయనార్క: 4-15-25-18 సాయనలగ్నం 9-13-34-1 ద్యుగత ఘటికాది 24-41 మోక్ష లంబన ఘటికా: 4-4 వచ్చును. దీనిని చక్క-గవరిశీలించి చూడుము.

అథ సంస్కారక్రమః.

శ్లో॥ అనులోమవిలోమేచ తస్మస్యహరిజాంతరం ।

స్థితి మార్దవఖండౌ చ కార్యంస్యా స్ఫుటసాధనే ॥

ఏవం క్రమా స్థితిసఖౌమార్దవ ఖండౌ చ సర్వదా ।

సంస్కరేదత్రబహుభిః ర్మతాంతరముదాహృతం ॥

స॥ తా॥ స్వర్వకాలము పాక్షిక్వర్వములో చేరియుండునపుడు స్వర్వమధ్య లంబనాంతరమును స్వర్వస్థితి దశములో చేర్చవలసినది. మోక్షకాలము పూర్వక పాలములో చేరియుండునపుడు మధ్య మోక్షలంబనాంతరమును మోక్షస్థితి దశములో కూర్చవలసినది.

స్వర్వకాలము పశ్చాత్కాలములో చేరియుండునపుడు స్వర్వమధ్య లంబనాంతరమును స్వర్వస్థితిత్వర్ధములో తీసివేయవలసినది. మోక్షకాలమపరకపాలములో వ్యాపించియుండునపుడు మధ్యమోక్ష లంబనాంతరమును మోక్షస్థితిత్వర్ధములో తీసివేయవలసినది.

మరియు స్వర్వ మధ్య మోక్షములగు మాడుకాలములలో నేదైన రెండేసి కాలములొక కపాలమందు జేరి మరియొక షేభిన్న కపాలమును బొందియుండునపుడు రెండు చేరియుండువానిలో స్వర్వమండిన స్వర్వమధ్య లంబనాంతరమునూ మోక్షమండిన మధ్య మోక్ష లంబనాంతరమునూ తెచ్చి మీదిక్రమముగనే కపాల భేదమెరిగి అందుండు స్వర్వమోక్ష స్థితిత్వర్ధములలో నొకదానికి సంస్కరించి స్వర్వ మోక్షములలో నొక షే వేరుకపాలమును బొందియుండు దానికి (దాని లంబనమునే దానికి) వెనుకటి క్రమములుగ నే కపాల భేదముచే తల్లంబమునే సంస్కరింపవలసినది.

అందు లంబన సంస్కృత మధ్య పర్యమే దినార్ధముగ వచ్చియుండునపుడు స్వర్వమోక్ష లంబనములనే స్వర్వమోక్ష స్థితిత్వర్ధములయందు వెనుకటి వలెనే కపాలభేదములనెరిగి వరుసగా సంస్కరించుకొనవలసినది.

ఇట్లు చేయుటచే నూర్వ గ్రహణానయనమునందలి స్వర్వమోక్ష స్థితిదశములు దృక్ స్ఫుటములగును. అదేవిధముగ పూర్వగ్రహణమునందలి స్వర్వమోక్ష విమర్దార్థములకునూ నీ మీదిక్రమములుగనే లంబనములను బెచ్చి కపాల భేదముల నెరిగి స్వర్వమోక్ష విమర్దార్థములను స్ఫుటీకరించియుంచుకొనవలసినది.

ఉదా:—స్వర్వలంబనము 3-4 మధ్యలంబనము 2-50 వీనియంతరము 0-3 దీనిని స్వర్వకాల మపర కపాలములో చేరియుండుటచే స్వర్వస్థితిదశమగు 2-35-లలో తీసివేయగానైన స్ఫుట స్వర్వస్థితిత్వర్ధము 2-27, మధ్యలంబనము 2-50 మోక్ష లంబనము 4-4 వీని యంతరము 1-8 దీనిని మోక్షకాలము ప్రత్యక్షవ్యవస్థములో జేరియుండుటచే మోక్షస్థితిదశమగు 2-25-లలో తీసివేయగానైన స్ఫుట మోక్ష స్థితిదశము 1-17.

స్వర్వాది కాలానయనం.

తా॥ లంబన సంస్కృతముగు తిథ్యంతమే గ్రహణ, మధ్యకాలముగును గనుక దానిలో స్ఫుట స్వర్వస్థితిత్వర్ధమును తీసివేయగా స్వర్వకాలమునూ స్ఫుట మోక్ష స్థితిత్వర్ధమును చేర్చగా శుద్ధ మోక్షకాలమునూ యగును.

అదే విధమున పూర్వగ్రహణమునందలి స్ఫుట స్వర్వ మోక్ష విమర్దార్థములచే వరుసగా ని మీలనోన్నీలన కాలములను తెచ్చుకొనవలసినది.

నూర్వగ్రహణమునందు స్ఫుట స్వర్వ మోక్ష స్థితిత్వర్ధముల మొత్తమే గ్రహణాద్యంత కాలముగనూ స్ఫుట విమర్దార్థములయొగమే వింబాదర్శన కాలముగనూ బెక్కింపబడును.

ఉదా:—స్ఫుట మధ్య పర్యము 28.85 దీనిలో స్ఫుట స్వర్వస్థితిత్వర్ధమగు 2-27-లను తీసివేయగానైన మూర్ఖోదయాది స్వర్వకాల ఘడియలు 21.8 మోక్ష స్థితిత్వర్ధ స్ఫుటమగు 1-17-ను చేర్చగానైన మోక్షకాల ఘడియలు 24-52 ఇందుకు గ్రహణాద్యంత పుణ్యకాల ఘడియలు 3-44 వచ్చును.

అథ దిగ్వర్ణాదయః.

పూర్ణగ్రహణే, ఐచ్ఛిమ దిక్ స్పర్శః, ప్రాజ్ఞోత్కః, ఖండగ్రహణోత్తర శరే నాయుష్టదిక్ స్పర్శః, ఈ శాస్త్రే మోక్షః తత్తదక్షిణశరే నిరయతి దిక్ స్పర్శః ఆగ్నేయది త్కోత్కః, సదాకృష్ణనర్ణం. సవ్యాస సవ్యాసులను నీ మొక చంద్ర గ్రహణాధ్యాయముననే విస్తారముతో వ్రాసియుండుటచే నిందు తెలుపనక్కరలేదు. ఉదా:—స్పష్టం.

అథ చిత్రగ్రహణం.

శ్లో॥ శిశాంక బింబాదధికం భానోర్బింబంభవేద్యది ।
మధ్యకాలే శరాభావే చిత్రగ్రహణ సంభవః ॥

తా॥ చంద్ర బింబమున కంటెను మూర్త్య బింబ మధికమై గ్రహణ మధ్య కాలమునందు విత్తే పశూన్యమయ్యేనేని నపుడాగ్రహణమునందు చిత్ర విచిత్రములగు బడును. దీనికి చిత్ర గ్రహణమనియు కంకణ గ్రహణమనియు జెప్పబడును.

N. B. స్పర్శ మోక్ష లంబనావయన సంస్కారములయందు సిత్త్యలేనోని తామ్యక్తాత్పర్యాంతాత్క్రమశః పృథక్ ॥ గ్రస్తోస్తయస్యేతి ప్రాక్కపాలగ్రహణోక్త స్ఫుటికరణమేన గ్రస్తాస్తపమయసంభవేపి ర్ద్రావ్యం, ఈ మొదలగు ఐదవ వ్యాఖ్యాన్యములను జూడగా, లంబన రహితముగు తిథ్యంతముచే మీదిక్రమములుగనే స్పర్శమోక్ష లంబనములను దెచ్చి లంబనాంతర సంస్కారమునుజేయవలసిదని కోంధరునూ లంబన రహితముగు తిథ్యంతమునుండియే స్పర్శమోక్ష లంబనములను దెచ్చి దానినంతయు (సర్వలంబన సంస్కారము) సంస్కరింపవలసినదని మరొంధరునూ, ఆదే విధమునప్రాక్ష్వ పశ్చాత్ప్వ సంస్కార క్రమభేదములచే సంస్కరింపవలసినదని నింకామరికోంధరునూ, భిన్న భిన్నాభిః ప్రాయములతో నొకటి కొకటి జేరనీయక గ్రహణావయవముల నిర్ణయించియుండెనరు. గనుక నేనిప్పటికాలములో గ్రహణములు సరివచ్చుటలేదని వారివారి నేత్రానుభవములనుండియే తెలుసుకొనవచ్చును.

పై మతాంతరములచే, సంస్కరింపబడియుండునట్లుగుబడు సిద్ధాంత పారి జాతోక్తమును ” ప్రాచీన క్షతాశపత్ర గ్రంథమునుండియు సంగ్రహించిన లంబనావయన సంస్కారక్రమములనిందు నవర్తింపుతో వ్రాయబడియె.

శ్లో॥ సూర్యగ్రహేతునాశ్చీయ్యా త్సూర్యంయామచతుష్టయం ।
చాంద్రీయామత్రయం తవద్బాలవృద్ధాన్విన్వాజనాః ॥
కించ! గ్రస్తోదయే విఘ్నః పూర్వంనాహర్భోజనమాచరేత్ ।
పరేగ్రస్తాస్తమయతో నదివాఙ్భోజనాచరేత్ ॥

ఇతి శ్రీ సిద్ధాంతరహస్యే గ్రహతంత్రే
రవిగ్రహణాధ్యాయోనామసప్తమోధ్యాయః

పాతాళాధ్యాయ ప్రారంభః.

పాతస్వరూపము, సూర్యేందు కిరణాన్యోన్య సూతేనక్రాంతి మండలే ।
పాతస్సంజాయతేవ్యవ్రవైప్రభేదోజ్వలాగ్నివత్ ॥
తా॥ క్రాంతి మండలమునందు రవి చంద్ర కిరణములన్యోన్యముగ కలియుటచే దావాగ్నివంటి రూపముతో వ్యవ్రవైప్రభేదముగల పాతోత్పత్తియగును.

పాతోత్పత్తిని స్థూలముగ దెలియుట.

వా॥ వ్యతిపాతోగండయోగా ద్వైధృతి శ్శుభయోగతః తా. గండయోగ మనకు సమీపమున వ్యతిపాతస్వరూపముగు వ్యవ్రవహాపాతమునూ శుభయోగ మునకు సమీపమున వైధృతి స్వరూపముగు వైప్రవహాపాతమునూ జనించునని స్థూలముగా తెలియవలెను.

ఉదా.—భావసం॥ ఆమధ కృ, శి గురువారమునాడు గండయోగము దయించుటచే నాటికి వ్యవ్రవహాపాతమగునని స్థూలముగ తెలిసెను.

పాతనిర్ణయము.

శ్లో॥ ఏకాయనగతౌభిన్న దిక్ష్ణాసూర్యవిశాకదౌ ।

సంయోగాచ్చక తుల్యోచేత్తదావై ప్రస్పముద్భవః ॥

ఏకదిక్స్సం స్థితౌసూర్య చంద్రౌ భిన్నపదాయనౌ ।

సంయోగాదౌ శిష్యేణ సవకావ్యప్రస్పముద్భవేత్ ॥

ఏవం పూర్వోక్త సకల లక్షణాన్యత్రసంత్యసి ।

రవి చంద్రౌనుసాఃక్రాంతి సామ్యాభావాన్న సంభవేత్ ।

ఉత్తరాయణ మాద్యంత మధ్యేదక్షిణమేవచ ॥

స॥ తా॥ సాయనార్క సాయన చంద్రులు ఏకాయనమునందలి భిన్న దిక్కులను పొందియుండునపుడు వారిద్దరి స్ఫుట మొత్తము 12 రాసులకు సమీపించి యుండి వారిమధ్యకినీ క్రాంతిసామ్యముగలిగినపుడు మహావైధ్యతీయోగము బుట్టును. (వైస్ర) అదే విధమున ఏకదిక్కునందలి భిన్న పదాయనములలో చేరియుండు సాయన రవి చంద్రుల స్ఫుట మొత్తమారు రాసులకు సమీపించి యుండి వారికి క్రాంతి సామ్యముగనపుడు మహావైధ్యతీయోగముదయించును. (వ్యప్ర) అందు క్రాంతిసామ్యము తిప్పిపోయిన పాతాభావముగనని తెలియవలసి వది. గాకనూ కర్కాది దక్షిణాయనమనియు మకరాది ఉత్తరాయణమనియు తెలిసి పాతముచేసియుండవలసినది, తక్కిన దిక్పదములను చంద్రగ్రహణాధ్యాయమున సాతమునది.

అథ రవిచంద్రక్రాంతి సాధనక్రమః.

శ్లో॥ సాయనార్కేందుభిర్భాను సాధయేత్సూర్యవత్క్రమేన

భుజేన సాధయేత్క్రాంతి పదకం ఫలమాంధవత్ ॥

ఏవం చంద్రసాతేన క్రమాద్విక్షేపమానయేత్ ।

దిగ్భేదశరసంస్కారాశ్చంద్ర క్రాంతిర్భవేత్ స్ఫుటం ॥

తా॥ రవి చంద్రుల కయనాంశలను చేర్చగా సాయనార్క సాయనచంద్రులగుదురు. వారిని క్రాంతి కేంద్రములుగనెరిగి మందకేంద్రములచే మందభుజా పదక ఫలాదులను తెచ్చియుండు మీదిక్రమములుగనే క్రాంతి కేంద్రములనుండియు భుజాసాధనమును జేసి క్రాంతి పదక ఫలములను తెచ్చియుంచుకొనగా రవికి స్ఫుట క్రాంతియు చంద్రునికి మధ్య క్రాంతియునగును.

తరువాత చంద్ర స్ఫుటమునందు పాతనుచేర్చగానగు సపాత చంద్రునికి మీదిక్రమములుగనే భుజాపదకములను సాధింపగ నది విక్షేప పదకములయందలి పదక సంఖ్యయగును. దానిమీద వెనుకటివలెనే విక్షేపమును తెచ్చియుంచుకొని మధ్య క్రాంతి విక్షేపములురెండునూ ఏకదిక్కును పొందియుండునపుడు రెంటిని చేర్చగానూ భిన్నదిక్కును పొందియుండునపుడధికములో నల్పమును తీసివేసి నంత రింపగనూ చంద్రునికి స్ఫుటక్రాంతియగును. అపుడు క్రాంతి విక్షేపములు రెంటిలో నధికముగ నేదియుండుచో దాని దిక్కునే స్ఫుటక్రాంతి పొందియుండు నని తెలియవలసినది.

ఉదా.—కృష్ణాష్టమి గురువారమునాటి పాతః కాలిక దృక్ స్ఫుటః గ్రహః రవిః 8-15-50.5, గ 57-11 చంద్రః 0-10-17-40 గ 798-10 పాతః 2-12.34-4 గ 3211 సాయనార్కః 4-7-21-19 ఇది కర్కాదిలోనుండుటచే దక్షిణాయనమని తెలిసెను. దీనిభుజా 1-22-88-11 దీనిని భాగాదిగ మార్చగా 52.88-11 గనుక క్రాంతి పదకము 52-ది 1121-89 అ 16 ఈ క్రాంత్యంతరము 16-చే శేష లిప్తలను గుణింపగావచ్చిన విలిప్తలను మానమెత్తగానయిన అంతర ఫలకలాది 10-8 దీనిని పదక కలాదిలో చేర్చగానైన క్రాంతి లిప్తలు 1181-17 ఇది మూర్ఖునికి యుగ్మపదోత్తర స్ఫుట క్రాంతి యగును.

అదే విధమున చంద్రునికి గణింపగా సాయన చంద్రః 1-1-49-24 ఉత్తరాయణము ఇదే భుజా గనుక దీని క్రాంతి పదక సంఖ్య 81-ది 725-31 అ 21 శేష కలా నర్థోత్తరము 49-కి అంతర ఫలకలాది 17.9 దీనిని పదక కలలలో చేర్చగానైన ఓజాపదోత్తర చంద్ర మధ్యక్రాంతిః 742-40.

సూత్ర చంద్రా: 2-22-51-44 ఇదే భుజాదీని భాగాది 82-51-44 విశ్లేప పదకము 82-ది 267-22 ఆ 1-కి అంతర ఫలకలాది 0-52 దీనిని పదక కలలలో కలుపగానైన ఓజపదోత్తర విశ్లేప కలాది 268-14 ఇందు మధ్య క్రాంతి విశ్లేప ములు రెండునూ ఏకదిక్కునే పొందియుండుటచే నారెంటిని చేర్చగానైన ఓజప దోత్తర చంద్ర స్ఫుట క్రాంతి: 1010-54.

క్రాంతిగత్యానయనం.

శ్లో॥ పదాంతర కలా: క్రాంతి స్ఫుట భుక్తి శరేనచ॥

క్రాంతి సాధనవచ్చుక్తి సాధయేద్యవిసోమయో: ।

తా॥ రవి చంద్ర స్ఫుట గతులను వారివారి క్రాంతి సాధనకాలమునందలి క్రాంత్యంతరములచేత గుణించి వచ్చిన మొత్తములను 60-టు విభజించగా రవికి స్ఫుట క్రాంతి గతియు చంద్రునికి మధ్య క్రాంతిగతియునగును.

తరువాత చంద్ర స్ఫుట గతిని చంద్ర విశ్లేపాంతరముచే పెంచి 60-టు భాగింపగావచ్చు విశ్లేపగతిని మధ్య క్రాంతిలో విశ్లేపమును సంస్కరించి క్రాంతి స్ఫుటమును తెచ్చియుండు క్రమముగ నేదిక్కులనెరిగి మధ్య క్రాంతిగతిలో సంస్కరింపగా చంద్రునికి స్ఫుట క్రాంతిగతియగును.

ఉదా:—రవి స్ఫుట గతియగు 57-11-లను క్రాంత్యంతరముగు 16-చే పెంచి వచ్చిన దానిని 60-టు భాగింపగావచ్చిన రవి స్ఫుట క్రాంతి గతికలాది 15-15.

అదే విధమున చంద్ర స్ఫుట గతిని చంద్ర క్రాంత్యంతరముగు 21-చే పెంచి 60-చే పాలుగొట్టగావచ్చిన చంద్ర మధ్య క్రాంతిగతి కలాది 277-17 చంద్ర స్ఫుట గతిని విశ్లేపాంతరముగు 1-చే పెంచి 60-చే భాగించి తెచ్చిన విశ్లేపగతి కలాది 18-18 దీనిని మధ్య క్రాంతి విశ్లేపములు రెండునూ ఏకదిక్కునే పొంది యుండుటచే మధ్య క్రాంతి గతిలో చేర్చగానైన స్ఫుటక్రాంతి గతి కలాది 291-0.

అథ పాతగతైష్యస్వరూపమాహ.

శ్లో॥ యుగ్మపాదస్థితేక్రాంతి శ్చంద్రేరల్పాశు చేద్యతః ।

అధికాచేదేష్యపాత మోజపాతైష్యథాక్రమం ॥

శశిక్రాంత్యానితంత్రేపం వక్రపాతస్య లక్షణం ।

యుగ్మపదమును బొందియుండు చంద్ర క్రాంతి రవిక్రాంతి కంటెను తగ్గియుండిన గతిమనియు మించియుండిన నేష్యమనియు ; ఓజపదమునందలి చంద్రక్రాంతి రవిక్రాంతి కంటెను తగ్గియుండిన ఏష్యమనియు మించియుండిన గతిమనియు తెలియవలసినది.

అందు విశ్లేపములో మధ్యక్రాంతిని శోధించి స్ఫుట క్రాంతిని తెచ్చి యుండునపుడు వక్రగతిచే నీవీది గతైష్యక్రమములకు విపరీతముగా గతైష్యములను బొందియుండునని తెలియవలెను.

ఉదా:—ఇందు ఓజపదమునందలి చంద్ర స్ఫుట క్రాంతి రవిక్రాంతి కంటెను తగ్గియుండుటచే పాత ఏష్యముగనుండునని తెలిసెను.

గతైష్యనాడికా సాధనము పాతస్థిరము.

శ్లో॥ సాయనార్క స్తథాసోమే రేకాయనయుతం గతిం ।

భిన్నాయన త్వాద్వివరం గతైష్య హారక స్ఫుటే ॥

హారేణాస్తస్తయో క్రాంతి రంతరేగత మేష్యయో: ।

దినాదిన్యా త్ఫలం సాధ్య స్తాత్కాల గ్రహచాలనం ॥

ఏవం తయో: క్రాంతిసామ్య త్వర్యంతానయనం క్రమాత్ ।

కృత్వాపూర్వోక్త విధినా సర్వం కార్యం పునః పునః ।

స॥ తా॥ సాయన రవి చంద్రులు ఏకాయనమునందుండునపుడు వారిరువురి క్రాంతి గతులను చేర్చగానూ భిన్నాయనములందుండునపుడు చంద్ర క్రాంతి గతిలో రవిక్రాంతి గతిని తీసివేయగానూ వారిరువురికిని క్రాంత్యంతరమునకు హార మగును. దానిచే రవి చంద్ర క్రాంత్యంతరమును భాగింపగా గతైష్య సంబంధ మగు దినాదిఫలముగును.

దానిని నాటి వారాదిలో క్రమముగ రుణధనములు చేసికొని తత్కాలమునకు గ్రహచాలనమునుచేసి మరల వీరాదిక్రమములుగ నే క్రాంతిలను తెచ్చి చూడవలసినది.

అందునూ క్రాంతి సామ్యము కలుగకుండకంతట మరల గతైష్యములను తెలిసి క్రాంత్యంతరమునకు హారకమును దెచ్చి నీమిది క్రమములుగనే క్రాంతి సామ్యమును వజ్రా మూటిమూటికిని గతైష్యకాలములకు గ్రహ తాత్కాలికము చేసి వరుసగా కాలములు తెచ్చుకూ చివరకు క్రాంతి సామ్యమును పొందింపగా నదియే పాతమధ్య కాలమగును.

అందలి గ్రహ తాత్కాలిక కీకరణమునం దెప్పుడైననూ గతైష్యములలో దినములు తక్కువ ఘటికాది మాత్రమే నచ్చి యుండునపుడు స్ఫుటగ్రహ తాత్కాలికము చేసి కొనవలయుననియూ దినములు సైతము వచ్చియుండునపుడు మధ్య గ్రహ తాత్కాలికము చేసి స్ఫుటికరించి యుండుకొనవలయుననియూ అందెప్పుడైననూ ఏష్యఫలము ధనముగనూ గతఫలము రుణముగనూ యుండుననియూ తెలియవలసివది.

గ్రహ తాత్కాలిక క్రమమునందలి విశేషము.

N.B.—మధ్యగ్రహ విషయమై మధ్యగతిచేతనూ స్ఫుటగ్రహ విషయమై స్ఫుటగతిచేతనూ గతైష్య సంబంధములగు నిష్పఘటికాదిని గుణించినచిచ్చిన మొత్తమును 60 ట భాగింపగావచ్చు కలాదులముల నాయా గ్రహములలో నేష్యమగునపుడు ధనమునూ గతమగునపుడు రుణమునూ వక్రగతిగల గ్రహములలో నీమిది ధనరూప క్రమములకు విషరీతముగనూ సంకల్పించుకొనగా ఇష్టకాల గ్రహణములగును. ఇదొకపద్ధతి.

ఉదాహరణమును బాగుగ పరిశీలించిచూడుము.

ఇందలి రవి చంద్రులు భిన్నాయనములను పొందియుండుటచే చంద్రక్రాంతి గతిలో రవిక్రాంతి గతిని తీసివేయగా నిలిచిన క్రాంత్యంతర హారము 276-45 దీనిచే రవి చంద్రక్రాంత్యంతరమును 120-58-లను భాగింపగావచ్చిన నేష్యఫలది నాది 0-26-8 దీని ఘటికాది 26-18 ఇందు దినములు కూన్యమగుటచే స్ఫుట గ్రహ తాత్కాలిక కీకరణమే విధిమగును గనుక నీ యిష్ట ఘటికాదియగు 26-18-లచే రవి చంద్ర పాత స్ఫుట గతులను వేరువేరుగా పెంచినచిచ్చిన మొత్తములను వరుసగా 60 ట భాగింపగా వచ్చిన తాత్కాలిక ఫల కలాదులు రవికి 25-4 చంద్రునకు

భాగాది 5-47-52 పాతకు 1-24 ఈ తాత్కాలిక చాలిత ఫలములను ఏష్యమగుటచే నాయా స్ఫుట గ్రహములయందు చేర్చికొనగానయిన ఇష్టకాల గ్రహములు అనగా ఉదయాది 26-18 కాల స్ఫుట గ్రహములని తెలియవలసివది. రవికి 8-16-15-9 చంద్రకి 0-16-5-32 పాతకి 2-12-85-28 (స్ఫుటగ్రహ చాలితమునందొకే దినము వ్యాపించియుండుటచే అందెప్పుడునూ స్ఫుట గతులు మారని తెలియవలెను.) దీనిని బట్టి మీదిక్రమముగనే క్రాంతి సాధనమును జేయగా సాయనార్కః 4-7-46-58 భుజా 1-22-18-7 క్రాంతిప 52ది 1121-39 అ-16 వీనిచే యుగ్యపద్ధత్యర నూర్య స్ఫుట క్రాంతికి 1125.7 వచ్చును.

సాయన చంద్రకి 1-7-87-16 క్రాంతి 37 ప 850-7 అ 20 దీనిచే ఓజపద్ధత్యర చంద్ర మధ్య క్రాంతికి 862-27 వచ్చును. సపాత చంద్రకి 2-28-41-0 విశ్లేష పదకం 88 ది 269-51 అం ఓజపద్ధత్యర విశ్లేషము 269-51 విశ్లేష సంస్కృత ఓజపద్ధత్యర చంద్ర స్ఫుట క్రాంతికి 1182-18 ఇందు ఓజపన చంద్ర క్రాంతి రవి క్రాంతి కంటెను మించియుండుటచే పాతగతమని తెలిసెను. గనుక మీదిక్రమములుగనే మరల రవి చంద్రులకు స్ఫుట క్రాంతిగతులను దెచ్చి వానినుండియు క్రాంత్యంతర హారకమును సాధింపగావచ్చిన 249-18-లచే ఇప్పుడు గలిగియుండు క్రాంత్యంతరమును 7-11-లను భాగింపగావచ్చిన గతఫలది నాదిలోని ఘటికాది 1-44 దీనిచే రవి చంద్ర పాతల స్ఫుటగతులను గుణించి 60-ట భాగింపగావచ్చిన చాలితఫల కలాదులు రవికి 1-36 చంద్రునకు 21-58 పాతకు 0-6 ఇది గతఫలములగుటచే దీనిని 26-18 కాల స్ఫుట గ్రహములలో తీసివేసి 26-18-లలో గత ఘటికాదియగు 1-44-లను తీసివేయగానయిన నూర్యోదయాది 24-84 కాలస్ఫుట గ్రహములు.

రవికి 8-15-18-38 చంద్రకి 0-15-43-34 పాతకి 2-12-85-22 వీనిని బట్టి మరల మీదిక్రమములుగనే క్రాంతులనెత్తగా యుగ్యపద్ధత్యర నూర్య స్ఫుటక్రాంతికి కలాది 1125-39 ఓజపద్ధత్యర చంద్ర స్ఫుటక్రాంతికి కలాది 1124-58 ఇందు పాత నేష్యముగనున్నదని తెలిసెను. గనుక మీదిక్రమముగనే మరల క్రాంత్యంతరమునకు హారమును దెచ్చి సాధింపగావచ్చిన ఏష్యఫలనాదికాది 0-10 దీనిని మీది యిష్టకాలమగు 24-84-లలో చేర్చగానైన నూర్యోదయాదికాలము 24-44 తత్కాలమునకు గ్రహ తాత్కాలికమునుజేసి వానినుండియు మీదిక్రమములుగనే స్ఫుటక్రాంతు

లనెత్తగావచ్చిన కలాదిఫలములు యుగ్మపదోత్తర రవి క్రాంతిః 1125-89 (దక్షిణాయనము) ఓ జపదోత్తర చంద్రక్రాంతిః 1175-89 (ఉత్తరాయణము) ఇందు రవి చంద్రులకు క్రాంతిసామ్యము గలిగినది గనుక నిదియే పాత మధ్య కాలముగనని తెలియవలసినది.

అథ ప్రవేశనిర్ణయసూత్రమున క్రమః.

శ్లో॥ అరేందుగతి సంయుక్తం సప్తేరాప్తం కలాదికం ।

బింబయోగార్థయోస్యాతాం హారేణాప్తందినాదికం ॥

ధనర్ణంస్యాన్మధ్యకాలే మోక్ష స్పర్శమితీరితః ।

తా॥ రవి చంద్ర స్ఫుటగతులనుచేర్చి నయిన మొత్తమును 27-చేత విభజింప గావచ్చు రవి చంద్ర బింబయోగార్థమును హరిరుపురి క్రాంతిసామ్య కాలమునందలి క్రాంత్యంతర హారకముచే భాగింపగావచ్చు దినాదిఫలము పాతస్థితి దళముగను గనుక దానిని మధ్య కాలములో తీసివేయగా ప్రవేశకాలమునూ చేర్చగా మోక్ష కాలమునుయగును.

ఉదా.—రవి చంద్ర స్ఫుటగతుల రెంటిని చేర్చగానైన 860-51-లను 27-చే భాగింపగావచ్చిన బింబయోగార్థము 31-31 దీనిని క్రాంతిసామ్య కాలమునందలి హారకముగు 249-18-లచే భాగింపగావచ్చిన దినాదిఫలములోని ఘటికాది 7-35 ఇదే పాతస్థిత్యర్థముగును గనుక దీనిని పాతమధ్య కాలముగు 24-44-లలో తీసివేయగానైన స్పర్శకాలము 17-9 చేర్చగానైన మోక్షకాలము 82-19 ఇది సాయన రవి చంద్రులు ఏకదిక్కునందలి భిన్నపదాయనములలోజేరి వారల సంయోగ మారురాసులకు సమీపించి క్రాంతిసామ్యమైనందున మహావ్యతీ పాతప్రవేశ నిర్ణయకాలములగునని తెలియవలసినది. ఇందొక విశేషముగలదు:—పాతమధ్య కాలమునకు పాతనిర్ణయ యోగము సరిగావచ్చియుండి స్పర్శమోక్ష కాలములయందొక కాలమున యోగ భంగమయ్యెనేని నాయోగ భంగారంభ సంధికాలమే నదటి స్పర్శమోక్షకాలముల యందొక కాలముగనని తెలియవలసినది. అందు పాతమధ్య కాలమున యోగము సంధించి స్పర్శమోక్షములలో భిన్నించుటవలన స్పర్శమోక్షములు భిన్నించునే దన్న పాతయోగము భిన్నంపదని తెలియవలెను.

శ్లో॥ తవి చంద్రా క్రాంతిసామ్యం నభవేద్యత్కదాతదా ।

పాతాభావా ఇతిజ్ఞేయానిశ్చితం పూర్వ సూరిభిః ॥

తా॥ రవి చంద్రులకు నీ మీదిక మములయందలి క్రాంతి కేంద్రములయొక్క పదభేదములచే క్రాంతిసామ్యము తప్పిపోవునపుడు పాతాభావముగను, ఈ అర్థ మునుసూర్చి రవీంద్రా క్రాంతి పదకాస్పంభసంతియదాంత్యగా. తత్తైవాదిగతా శ్చాపితదాపాతోన సంభవేత్ ॥

N. B.—తులా కన్యాగతే రాహూ రవౌ చాపమృగేవృషే । యమ కర్కటకేవాపినైవ పాతస్యసంభవః ॥ కించ - మిథునాయన మారభ్య యావచ్చ రతినక్రథే । పాతాభావా ఇతి జ్ఞేయాస్తావత్కాలేన సంశయః । యద్వా - మిథునే కటకేవాపి ధనుర్మకరయోరపి । రవేస్థితేః క్రాంతిసామ్యం నభవేత్పాత సంభవః (రవే స్థితేః క్రాంతిసామ్యం భవేత్పాతన సంభవః) వృద్ధియోగే వ్యవ్రసం జ్ఞేయవ్యయోగేతువైప్రతః ॥ అనురీతిని నిక్కాలపునైద్ధాని కులలోననేకులు పాతాభావములనుహించిననూ; ఏకద్వాద్విదశస్థానే పతనప్రాప్తమేషుచ । నూర్యేం దుసంస్థితో రాహూ గ్రహణం పాప్తిరిష్యతి ॥ అస్యచ్చ - భావోః కించన శేద్యతే చంద్రమాయదివృత్తి । నిశిశేషేతు పార్వమ్యం శుద్ధ గ్రహణమాదిశేత్ ॥ మాసాద్యనామ నక్షత్రే షోడశేయది భాస్కరః । దివా శేషమమావాస్యాం శుద్ధ గ్రహణమాదిశేత్ ॥ అనువాక్యములకెట్లవనాదము గలదో నవిధముననే చల సంస్కృతయోరర్క చంద్రయోర్భిన్న దిక్కుయోః । ఏకాయనస్థయోశ్చోగే మండలేనైధ్యతిస్తయోః ॥ స్యతీపాతస్తేవ్వికదిశోరతుల్యాయనయోస్తయోః । భష టే క్రాంతి సామ్యేవ తయోర్భిన్న పదస్థయోః ॥ అను పాతనిర్ణయధికార సూత్ర ములయందు రవి చంద్రులకు దిక్పదాయన నిర్ణయములచే క్రాంతి సామ్యమును జెప్పి మాసాది భేదములెందునూ జెప్పబడకుండుట చేతనూ * మేవతులాయనములకు సమీ పమున క్రాంతి కేంద్ర పదగతి విశేషములచే రవి చంద్రులకు రెండేసి మార్లు

* అయాగ్రంధారంభ కాలములయందలి రవి చంద్ర క్రాంతి విక్షేప స్థితి గతులనుబట్టి పాతాభావకాలములను వివిధములతో స్థూలముగ నిర్ణయించియుండి ననూ, గ్రంథవయః కాలమును బట్టి చంద్రపాతయొక్కగతి విశేషములననుసరించి నిక్కాలమునకా విధిక్రమములు తప్పిపోవుటచే క్రాంతి గణితముచేయక 'వైకృత' వాక్యములనేనమ్మి క్రాంతి సామ్యముదప్పిపోవునని దలచి పాతాభావమును గణిత సూత్రములచే నిశ్చయించుదును.

కాని సామ్యముగలచే నవిద్విర్భవాఖ్య పాతలనబడును. కాని సామ్యము తప్పి పోయిన పాతాళావమును గనుక కాని సామ్యయోగమునుండియే పాతనిర్ణయ మగుననుటగుర్చి, భవేతాం కాని సామ్యేచ్ఛ విమపత్స్నిధాయదా । ద్విర్భవాఖ్య ప్రదాపాతో వ్యత్యయాత్తద స భవః ॥ అను ప్రమాణములచేతనూ ప్రత్యక్షాఖమాన జాతమనికెన్ని యర్థయోగములుండిననూ - వా దీర్ఘాయుధ నికోపసంత సమయే జాతస్సుభోగప్రియః.

అని చింతించునట్లు నీ మీద జెప్పబడియుండు పాతాళావ యోగములకునూ అపవాదములు తప్పలేదని తెలియపలసినది.

అథ పాతప్రశంసా.

శ్లో ॥ అన్యోన్యాభి ముఖార్యేంద్రో ర్ధ్యావత్కిరణ సంహతిః ।
తావదగ్నిః ప్రజాతోయం భవేల్లోక వినాశకృత్ ॥
పాతస్యమధ్య కాలేతు క్షీర వృక్షదళాదపి ।
న స్రవంతి పయాంస్యేతస్మాత్ప్రత్యక్ష ప్రమాణకం ॥
పాతప్రవేశమారభ్య యావన్నిర్గమముచ్యతే ।
తత్సంధిర్విషమిత్యాహుశ్శుభ కార్యేషు వర్జయేత్ ॥
అన్యచ్చ ॥ వ్యపోత్పత్తిదినే వాథ వై పోత్పత్తిదినేపివా ।
శుభ కార్యాణి సర్వాణి వర్జనియ్యాని మానవైః ॥
అనంతపుణ్యమాప్నోతి స్తత్రస్నానాది కర్మభిః ।
హేమశ్రాద్ధాదికం కార్యం పితౄణాం నిత్యమత్యయం ॥
కించ ॥ శంఖచక్రగదాపద్మం లంబభూదీర్ఘనా సికం ।
అష్టనేత్రం చతుర్వక్త్రం ఉచ్చేయశతయోజనం ॥
దీర్ఘ బాహుం మహాద్రోణ తిక్షణదంష్ట్రం మహాదరం ।
వ్యతిపాతరపురిదం శోభనే మృత్యుకారకం ॥
ఏకాన్యోతి విశాల నేత్ర వదనః పంచాక్షియుక్తశ్చతుః
హస్తీఖడ్గజపాస్మగ స్తిముసలం సంకీర్ణరోమాంచితం ।
విస్తీర్ణాసహస్రయోజనవపుః సర్వేషుకార్యేష్టపి క్షీప్రం
మృత్యు కరశ్చ వైధృతి వుమా మత్యుగరూపాన్వితః ॥
ఇతి శ్రీ సిద్ధాంత రహస్యే గ్రహతంత్రే
పాతాధి కారో నామ అష్టమోధ్యాయః

గమనింపు, అయ్యలారా! ఈ వెనుకటి వస్త్రాధ్యాయములనూ బాగుగ పరికించి నందులో తేలిక వారికి చులకనగా దెలియునట్టి క్రిందుదహరింపబోవు మాన్య సిద్ధాంతోక్త గ్రహగణితక్రమ తాత్పర్యమును సవరణలతో కృత్యముగ వ్రాయబడును.

మఱియు నచ్చటచ్చట రాబోవు నవీన గణిత క్రమములను గూర్చి సాధ్య మగునంతవఱకు గణిత మాత్రములతో నుదహరింపబడుటయే గాక తాంత్రిక గ్రంథోత్పత్తి నిర్ణయక్రమములనుగూడ గమనింపులలో తెలుపబడును.

గనుక నీగ్రంథమును సాంతముగ పరికించిన పిమ్మట గణిత బాహుళ్యమునకు వెను దీయక నీ యధ్యాయ క్రమముగ ఎదోనొక నాటికి గ్రహస్ఫుటములను దెచ్చి సరిపాల్చిచూచితిరేని అపుడు నీ సిద్ధాంత సాధ్యదాయకము తేటబడును.

మఱియు అందుల నే గూర్చి విస్తారముతో తేలికవారికి గమనింపుల సహాయములనుండియు నవీనముగ గ్రంథోత్పత్తినిజేయగల సామర్థ్యము గలవగకపోదు. గాకనూ నీ యధ్యాయోక్తములగు యాపద్విషయములకునూ సమగ్రముగ మూలో దాహృతములను తెలియగోరువారు అభ్యుత్పాతమును సిద్ధాంత జాతక గణితామృత మను గ్రంథమునందుకొనుటకై శ్రీయుత మ॥ రా॥ రా॥ శ్రీ॥ ఉప్పల ఎతిరాజ గుప్త గారు - జయశంకర్ అందుకో, చాకల పేట, మదరాసు. అను నిలాసదారు లకు వాగిసి కనుగొనవలయును.

నవగ్రహ పార్థనం.

శ్లో ॥ ఆదిత్యం చంద్రభామా బుధ గురు భృగుజాక భానుజం
రాహు కేతూ నత్వానిత్యం త్రిసంధ్యం జగదుదయలయ
పైర్ధ్యసంపత్తి హేతుః ॥ జ్యోతిశ్చ కేశ్వితారాద్యుడు
గణ సహితాన్యేష రాశ్యాది రాశీ నేతానాసక్తమూర్తి
స్థచర సురవరా నృక్తితః పార్థయూమః ॥

అత్యాదాయగ ప్రమాణ నిర్ణయః.

రా॥ ముందు రాబోవు పథ్యమార్గ భగణములగు 4:20000-నూ చతుర్వ్య గసముదాయమును నొక మహాయుగాబ్ది రాశియగును. అందు కలిప్రమాణమెంత

వచ్చునో దాని ద్విగుణము ద్వాపరయుగ ప్రమాణమునూ త్రిగుణము త్రేతాయుగ ప్రమాణమునూ చతుర్థగుణము కృతయుగ ప్రమాణమునూ యగును గనుక $1+2+3+4=10$, $\frac{1}{10}$, $\frac{2}{10}$, $\frac{3}{10}$, $\frac{4}{10}$, ఈ భిన్నాంశములకు సరివచ్చునట్లు మహాయుగాబ్ద రాశిని పగులగొట్టగానైన కృతయుగ ప్రమాణ సంవత్సరములు 1728000, త్రేతాయుగ ప్రమాణ సం॥లు 1296000 ద్వాపరయుగ ప్రమాణ సం॥లు 864000, కలియుగ ప్రమాణ సం॥లు 432000.

అథ సృష్ట్యాది గతాబ్దానయన క్రమః.

తా॥ మీద చెప్పియుండు చతుర్థ్యుగ ప్రమాణ సంవత్సరముల మొత్తమును 4320000 సం॥లు నొక మహాయుగమనియూ అట్టి మహాయుగములు 71-కి నొక మన్వంతరమనియూ అట్టి మన్వంతరములు 14-కు నొక కల్పమనియూ చెప్పబడును.

(1) ఇప్పుడు వర్తింపచుండు నీ కలియుగము ప్రథమ కల్పమునందలి కేడవ మనువగు వైవస్వతమనువులో 28 యవ మహాయుగమునందు కృతాదిగ యుగత్రయము గలిగి 4-వ యుగమును కలియుగము నడుచుచున్నదని తెలియజలినది.

అందు జలప్లవమయిన సప్తసంధి ప్రమాణాబ్దములగు 12096000 సం॥లు అధికముగా చెల్లిపోయినదిని తెలిసి నీ మీది సంవత్సరములన్నియునూ గణిత విధులచే క్రమముగ జేర్చి మొత్తముచేయగానయిన కల్పాది గతాబ్దములయందు సృష్ట్యనర్థమును 17064000, సం॥లను తీసివేయగా నిలిచినది సృష్ట్యాది గతాబ్దములగును.

(2) లేక సృష్ట్యాదిగ ద్వాపరయుగాంతమును కల్పాదివఱకు గలిగించియుండు 1955880000 సంవత్సరములలో కలిగితాబ్దములను చేర్చిననూ సృష్ట్యాది గతాబ్దములగును.

ఉదా:—భావాద్వాదికి కలిగితం 5085 దీనిని 1955880000-లలో చేర్చగా నైన సృష్ట్యాది గతాబ్దములు, 1955885085, దీని తప్పొప్పులను మీది 1-వ విధముగ పరిశీలించిచూడుము.

తా॥ (1) సృష్ట్యాది గతాబ్దములను 12-చే పెంచివచ్చిన దానితో ఇష్టసంవత్సరమునందలి త్రైత్యాది గతమాసములను చేర్చి అయిన మొత్తమును రెండు ప్రతులుంచి యందొక దానిని యుగాధి మాసప్రమాణమును 1593886-చే గుణించివచ్చిన దానిని యుగార్క మాసప్రమాణమును 51840000-చే విభజింపగావచ్చు పూర్ణలబ్ధముగునది మాసముల మరియొక దానిలో చేర్చగా శుద్ధమాసములగును.

దానిని 80.౮ గుణించివచ్చిన మొత్తమునకు ఇష్టమాసమునందలి శుక్లపతి పదా దీప్తదిన సఙ్ఖ్యను చేర్చినయిన మొత్తమును మరల రెండుప్రతులుంచి నొక దానిని యుగక్షయ దినములగు 25082252-చే గుణించి యుగచాంద్ర తిథులగు 1608000080-చే భాగించి తెచ్చిన పూర్ణలబ్ధమును త్తయదినముల నింకొక దానిలో తీసివేయగా నిలిచినదియే దినగణముగును. దానిని 7-చే భాగింపగా నిలుచు కేషము భానువారాదిగ వారసంఖ్యయగును.

అందెట్లవారము సరిపడని పక్షమున సమయోచితముగ నొకటి రెండిని రుణధనములుగా సంస్కరించుకొని వారమునకు సరిపోల్చుకొనగా నదియే ఇష్ట దినమునందలి నర్ధరాత్ర కాలమునకు సృష్ట్యాద్యహర్గణాభిగును.

(2) లేక సృష్ట్యాదిగ ద్వాపర యుగాంతా హర్గణమును 714402296627-లో నిష్టదినమునకు కల్పాద్య హర్గణమును చేర్చిననూ నిశ్చితకాలమునకు సృష్ట్యాదిగ ద్యుగణముగును.

(3) అథవా నీ గ్రంథోత్పత్తి దినమునాటికగు 714404185674-కు ఈ గ్రంథోక్తా హర్గణమును చేర్చిననూ మీద చెప్పియుండు సృష్ట్యాద్యహర్గణమేవచ్చును.

ఉదా:—భావ సం॥ ఆషాఢ శు 15 గురువారము నాటికి నీ గ్రంథోక్తా హర్గణమును 188-ను 714404185674-లో చేర్చగానైన నాటి నర్ధరాత్ర కాలమునకు సృష్ట్యాద్యహర్గణము. 7144041856807 ఇది సశోలేదోయను దానిని మీది 1, 2, క్రమములచే పరిశీలించిచూడుము.

గమనింపు:—పైజాపియుండు యుగాధిమాస యుగనూర్యమాస ప్రమాణములచే తాంత్రీకా హర్గణ గణితక్రమములయందలి నధిమాస సాధనా నిర్ణయములనూ, నదేవిధమున త్తయవాసర చాంద్ర వాసరా ప్రమాణములచే త్తయది

నానయన గణిత క్రమములనూ నవవర్తన గణితవిధి క్రమములనుసరించి వారివారికి తెలిసినంతవఱకు తాంత్రికా హర్షణ గణితవిధిని నిర్ణయించియుండెదరు.

అందు చా- అర్క-సంక్రాంతిహితః శ్వాచంద్ర మాసోధికస్మృతః అనువిధిచే కలుగబోవునధి మాసము రేమారమిగా 82వ మాసములకొకతూరి వరుసగా కలుగక తిధిగత్యంతగ భేదములచే కొన్ని సమయములయందు అహర్దశానయన గణితములలో వచ్చు నధిమాసములు కొంత హెచ్చు తగ్గులై మిక్కిలి పొరబాటులగుబడును గనుక అర్క-సంక్రాంతి కూన్యమును చాంద్ర మాసమధికమును నిర్ణయముచే పూర్వోత్తర సందర్భములను గూర్చినధి మాసములను చింతింపవలసినదియే దప్ప కేవల మహర్షా గణితముననే నిర్ణయింపగూడదు.

మఱియు నీ గ్రంథోక్తాహర్దశానయన క్రమమునందలి త్రియదిన సాధనములో తిధి రాశిని 84-చే భాగించుటకు మారుగా 41-పేజిలో చూపియుండు క్రమముగ 11-చే గుణించి 708-చే భాగింపగావచ్చు లబ్ధము త్రియదినములగును. ఇట్లు జేయుటచే 86.వ పేజికిందినోటును గమనింపనక్కరలేదు.

అ థ మ ధ్య గ్ర హ సాధన క్రమః

మ హాయుగ భగణములు

మహాయుగ భగణములు.

రవికి	4820000	శుక్ర శీఘ్రోచ్చమునకు	7022876
చంద్రునకు	57758886	శనికి	146568
కుజునకు	2296882	తుంగకు	488208
బుధ శీఘ్రోచ్చమునకు	17987060	పాతకు	232288
గురునకు	864220	మధ్యగతి భగణములగును.	

తా|| సృష్ట్యాద్య హర్షణమును నీ మీద జెప్పియుండు వారివారి మహర్ష్యగ మధ్యగతి భగణములచే వేరువేరుగా గుణించివచ్చిన మొత్తములను యుగా హర్షణ మును 1577917828-చే ఎరుసగా భాగించి తెచ్చిన భగణాది ఫలములలో భగణములను మాత్రము విడిచి రాశ్యాది గ్రహములను వ్రాసికొనగా నాటివర్ధరాత్ర కాలమునకు లంకామధ్య గ్రహములగును.

(1) వారిలో వారివారికి నీ క్రింద జెప్పబోవు మధ్య గత్యర్థములను తీసివేయగా నిష్పదినమునందలి మధ్యాహ్న కాలమునకు నూర్య సిద్ధాంతానీత లంకా మధ్యగ్రహ ములగును. అందు గ్రహాదిన మధ్యగతి లిప్తాములు రవికి 59-8 చంద్రునకు 790-85 కుజుకి 81-26 బుధ శీఘ్రోచ్చమునకు 245-82 గురునకు 5-0 శుక్ర శీఘ్రోచ్చము నకు 96-8 శనికి 2-0 తుంగకు 6.41 పాతకు 8-11 యగును.

(2) లేక నీ గ్రంథోక్తా హర్షణమునకు వెనుకటింతలే అహర్దశా నీత మధ్య గ్రహములను తెచ్చి వాని నీ క్రింద జూపబోవు నాయాగ్రహధృవకములలో చేర్చగా నిష్పదినమునకు నూర్య సిద్ధాంతానీత లంకా మధ్యాహ్న కాల మధ్య గ్రహములగును.

అందు బుధ శుక్ర కేంద్రములలో మధ్యము రవిని చేర్చగా బుధ శుక్ర శీఘ్రోచ్చములగునని నీ వెనుకనే తెలియజేసియున్నది.

మరియునిందలి గతఫల కాలితోదా హర్షణమును గూర్చి వెనుక మధ్య గ్రహధృవాయాంతమున చూపియుండు రుణాహర్షణ సాధన సంస్కారక్రమముల చొప్పుననేనీ ధృవకముల యందునైతమునూహించుకొన వలసినది.

గ్రహధృవక రాశ్యాదయః.

రవికి	10-29-6-44,,	బు.శి	5-13-10-84,,	శనికి	9-26-26-80,,
చంద్రకి	10-24-17-52,,	గు,కు	5-28-2-14,,	తుంగకు	2-28-21-4,,
కు,కి	11-6-0-16,,	శు,శి	6-1-43-14,,	పాతకు	2-1-32-1,,

ఉదా:—ఈ గ్రంథోక్తా హర్షణమునకేర్పడిన మధ్యము నూర్యః 4-11-5-7 చంద్రః 10-12-27-17 కుజః 2-9-41-40,, బుధ కేంద్రము 1-28-11-85 దీనికి మధ్యము రవియును 4-11-5-7-ను చేర్చగానయిన బుధ శీఘ్రోచ్చము 6-4-16-42, గురుః 0-11-3-8, శుక్ర కేంద్రములో మధ్య రవిని చేర్చగానైన శుక్ర శీఘ్రోచ్చము 7-3-5-8 శనిః 0-4-26-51 తుంగ 0-14-48-50 పా 0-7-2-49 వీనిని నీ మీద చూపి యుండు వారి వారి ధృవములలో చేర్చగానయిన మధ్యాహ్న కాల నూర్య సిద్ధాంతా నీతలంకా మధ్యగ్రహములు.

రవి: 8-10-11-51 బుధ శివు: 11-17-27-16 శని: 10-0-53-21

చంద్ర: 9-6-45-9 గురు: 6-9-5-20 కుంభ 3-13-9-54

మజ: 1-15-41-56 కుక్ర శివు: 1-4-48-22 పాత 2-8-84-50

ఈ గ్రహములు సరియగునో లేదో 1-వ విధిచొప్పున వారివారి గుణక భాగములచే పరిక్షించిచూడుము.

గమనింపు, నై చూపియుండు మహర్షిగ భగణ సంఖ్యలకునూ యుగాహర్ద ణమునకునూ (గుక భాగ సంఖ్యలకు) గల సవరణ కాణాంకముల నిర్ణయ ములచే తాంత్రిక గంధోక్త హర్దణమునకు మధ్యగ్రహనయన గుణక భాగసంఖ్యలను అనుపాత విధిక్రమములచే నిర్ణయించెదరు.

మరియు గ్రహదిన మధ్యగతియుత పదకములను నైతము ఏకాది సంజ్ఞాంక ములకు నేర్పడు సంఖ్యలనే అహర్దణముగ తెలిసి వానిని బట్టి నీ విచిత్రములుగనే మధ్యగ్రహములను తెచ్చి దానినే పదక ఫలములుగా లిఖించెదరు.

అందు బుధ కుక్ర మహర్షిగ భగణములలో మధ్య మార్కు భగణములను శోధింపగా నిలుచునదియే వారికి ప్రథమ శివుకేంద్ర భగణములగును. వానిని బట్టి యే నీ గ్రంథమునందు బుధ కుక్ర కేంద్ర పదకములను నైతము నవీకముగ గణించి తెచ్చి వ్రాయబడియె.

ఇదియునుంగాక నేదోనొకనాటి కాలమునకు సూర్య సిద్ధాంత రీత్యా గ్రహగణితమును జేసినవచ్చిన మధ్యగ్రహములకు పూర్వ ధృవకములను చేరు బెట్టి నాదినము మొదలు వారివారికి నిష్ఠుగు దినముహలోనగు రవిచార దినములను లెక్కించుటకై నీ వెనుకటి గమనింపులలో చెప్పియుండు విధముగ సహర్దణ గణిత క్రమములను నిర్ణయించి దాని నుండియు అహర్దణానీత మధ్యగ్రహముల నెత్తుటకై గణిత క్రమములను వారివారికి తెలిసినంతవఱకు నిర్ణయించి తాంత్రిక గ్రంథాత్మ త్వినిజేసియుండెదరు.

దేశాంతర యోజన సాధనక్రమము.

ప్రశ్నాధ్యాయాంత మూలశ్లోకములకు గణనీకృత తా|| 41256-ను స్వదేశ విభవత్కర్తృముచేత విభజింపగా స్వదేశమునకు లంబజ్యాగును. దానిచే 5059-38 నిగుణింపగావచ్చు మొత్తమును 3438-చేత భాగింపగావచ్చు లబ్ధము స్ఫుట భూపరిధి యోజనములగును.

ఉదా:-41256-0-ను స్వదేశ విభవత్కర్తృముగు 12-18-చే విభజింపగా వచ్చిన నర్థోత్తరలబ్ధముగు స్వదేశ లంబజ్యా 3855-దీనిచే 5059-38-ని పెంచి వచ్చిన మొత్తమును 3438-చేత భాగింపగావచ్చిన నర్థోత్తర స్ఫుట భూపరిధియోజనములు 4938,,

స|| తా|| దేశాంతర సంస్కారము చేయని చంద్రస్ఫుటమును బట్టిననగా 8 లిప్తలను రుణము చేయని చంద్రుని బట్టి పూర్వచంద్ర గ్రహణమును గణించి తెచ్చి దానిని ఘటియంత్రమును బెట్టుకొని చూడగా గణితమునందు వచ్చియుండు భూమధ్య నిమిలనమునకంటెను కంటికి గుపడునిమిలనము పిమ్మట యయ్యెనేని భూరేఖకు తూర్పు దేశమనియు; పూర్వమేయయ్యెనేని పశ్చిమ దేశమనియు తెలిసి వానియంతర వివాడికలచే స్ఫుట భూపరిధినిగుణించి వచ్చిన మొత్తమును 3600-చేత భాగింపగావచ్చు లబ్ధము దేశాంతర యోజనములగును.

అందు-నిమిలనము తప్పిపోయినపుడు ఉన్నీలనముచేతనైననూ వివాడిక్రమ ముగనే జూడవచ్చును.

ఉదా:-అంగీరస సంవత్సర భాద్రపద శు 15 బుధవారమునాటి గ్రహణము నందలి దేశాంతర సంస్కారముచేయని భూమధ్యోన్నీలనము 20-14 వచ్చియుండెను నాకాలమును ఘటికా యంత్రముచే జూడగా 20-49-లకు నున్నీలనమగుటచేను. గనుక ఇందలి అంతర వివాడికలగు 35-చేత స్ఫుట భూపరిధియగు 4138-ని పెంచి వచ్చిన దానిని 3600-చేత విభజింపగావచ్చిన నర్థోత్తరలబ్ధము 48 ఇది గణితోన్నీలనము కంటెను దృక్సిద్ధోన్నీలనము పిమ్మట కనుబడియుండుటచే భూరేఖకు ప్రాగ్యోజనముల గునని తెలిసెను.

దేశాంతర సంస్కారక్రమము.

తా|| మీదచూపియుండు నాయగ్రహదిన మధ్యగతి లిప్తాదులను దేశాంతర యోజనములచే వేరువేరుగా గుణించి వచ్చిన మొత్తములను 4800-చే యెరునగా భాగించి తెచ్చిన లిప్తాదిఫలముల నాయాలంకా మధ్యాహ్నకాల మధ్యగ్రహముల యందు పూర్వదేశస్థులు రుణమునూ పశ్చిమ దేశస్థులు ధనమునూ జేసికొనగా స్వదేశ మధ్యాహ్నకాల మధ్యగ్రహములగును.

గమనింపు, చంద్రునికి దప్ప తక్కిన గ్రహములకు నీ దేశాంతర సంస్కార ఫల మత్యల్పముగవచ్చుటచేతనూ చంద్రునికి నీ దేశమునకు 8 లిప్తలు రుణముగా వచ్చుటచేతనూ నీ వెనుకటి స్ఫుటాధ్యాయమునందలి చంద్ర స్ఫుట క్రమములో చంద్రునికి దేశాంతరఫల రుణలిప్తలు 8-ని ధృవకముగా జెప్పబడెను. గనుక నిష్ఠముండినవారలు తక్కిన గ్రహములకునూ నీ మీదిక్రమముగనే దేశాంతర సంస్కారమును సంస్కరించుకొనవచ్చును.

ఉదా:—రవి మధ్యగతియగు 59-8.ని ప్రాగ్యోజనములయిన 48-చేత పెంచి వచ్చిన దానిని 4800-చే భాగించి తీసినదే శాంతఫల కలాది రవికి 0-85 అదే విధమున కుజ మధ్యగతిని బట్టి సాధింపగానయిన కుజదేశాంతరఫల కలాది 0-19 ఈ ఫలములను పూర్వదేశముగటచే నాయాలంకామధ్యాహ్నకాల మధ్యగ్రహములలో తీసివేయగానైన స్వదేశమధ్యాహ్నకాల మధ్యగ్రహములు రవికి 8-10-11-16,, కుజకి 1-15-41-37,, ఈ క్రమముగనే తక్కిన గ్రహములకునూ తెలియవలసినది.

దృక్సంస్కారక్రమము.

తా|| కలిగతాబ్దములను 8600-చే భాగింపగా నిలుచు శేషము (లబ్ధముచే పనిలేదు) 1800-కు తగ్గియుండునపుడా శేషమే గుణ్య మనియూ 1800 లకంటెను మించియుండునపుడెంత మించియుండునో దానిని 1800-లో తీసివేయగా నిలుచునది గుణ్యమనియూ తెలిసికొని దాని నీ క్రింద జెప్పబోవు నాయాగ్రహ గుణక సంఖ్యలచే వేరువేరుగా గుణించి వచ్చిన మొత్తములను వరుసగా 10000-చే భాగించి తెచ్చిన లిప్తాది ఫలములను మానమెత్తివచ్చిన దానిని స్వదేశీయ్య మధ్యాహ్నకాలిక మధ్య గ్రహములయందలి రవి కుజ శని పాతలలో చేర్చగనూ తక్కిన చంద్ర బుధ గురు శుక్ర చంద్రోచ్చములలో తీసివేయగనూ దృక్సంస్కృత (బీజ సంస్కృత) యగు మధ్యగ్రహములగును. ఇందు బుధ శుక్రలనగా బుధ శుక్ర శీఘ్రోచ్చములగునని తెలియవలసినది. (ఇదొక పొచ్చినమగు దృక్సంస్కారమగును.)

గ్రహగుణక సంఖ్యలు.

రవికి=85, చంద్రునకు=42, కుజునకు=664, బు. శి. 385, గురునకు=1560, శు.శి-8140, శనికి=2100, తుంగకు=2410, పాతకు=1580.

ఉదా:కలిగతము 5085 దీనిని 8600-చేత భాగింపగా నిలిచిన శేషము 1485 ఇది 1800 కంటెను తగ్గియుండుటచే 1485 నిదియే గుణ్యమగును గనుక దీనినే రవి కుజ గుణకములగు 85, 664,, చే వేరువేరుగా గుణించి వచ్చిన మొత్తములను వరుసగా ఫలివేలుచే భాగించి తెచ్చిన లిప్తాదిఫలమును రవికి 5.1 కుజునకు 95.17 దీని భాగాది 1-85.17 ఈఫలముల నాయాస్వదేశ మధ్యాహ్నకాల మధ్యగ్రహములయందు సంస్కరింపగానయిన దృక్సంస్కృత మధ్యగ్రహములు.

రవికి 8-10-16-17 కుజకి 1-17-18-54 ఈ క్రమములుగనే తక్కిన గ్రహములకునూ దృక్సంస్కారమును సంస్కరించుకొనవలసినది.

గమనింపు, ఈ దృక్సంస్కారమును బీజసంస్కారమును ఈ గ్రంథము నందలి మధ్యాధ్యాయోక్త పూర్వధృవకములకే కొన్ని శతాబ్దములవఱలో నుపయుక్త మగునట్లు క్రమముగ సంస్కరించి యుండుటచే వెనుక నీ సంస్కారమును తెలుపలేదు. (ఇందలి విశేషక్రమములను ముందుజూపబడును.)

అర్కబాహుఫల సంస్కారము (బాహు=భుజ).

తా|| ముందుజెప్పబోవు విధముగ రవిని స్ఫుటికరింపగావచ్చు రవి భుజాఫల కలాదిని వారివారి మధ్యగతులచేత వేరువేరుగా గుణించి వచ్చిన మొత్తములను 21600 చేత వరుసగా భాగించి తెచ్చిన లిప్తాది ఫలముల నాయాబీజసంస్కృత మధ్యగ్రహములయందు రవికి భుజాఫలము ధనముగా వచ్చియుండునపుడు చేర్చగానూ రుణము గావచ్చియుండునపుడు తీసివేయగనూ కుద్ధ మధ్య గ్రహములగును.

గమనింపు, ఈ ఫలము పైతము దేశాంతర ఫలములెనే చంద్రునకు దప్ప తక్కిన వారల కత్యల్పముగవచ్చుటచే వెనుకటిక్రమములలో నూర్య భుజాఫలము నందలి 27-వ వంతును చంద్రునిలో మాత్రము సంస్కరింపవలసినట్లు విధింపబడి తక్కినవారలకి సంస్కారమును జెప్పబడిదయ్యె తక్కినవారికిని నీ సంస్కారమును సంస్కరింపగోరువారి తీక్రమముగనే సంస్కరించుకొనవచ్చును.

ఉదా:—ముందు రవి స్ఫుటమునందు రాబోవు రుణభుజాఫల కలాది 51-40 దీనిని రవి కుజ దినమధ్యగతులచేత వేరువేరుగా గుణించి వచ్చిన మొత్తములను వరుసగా చక్రకలా సంఖ్యయగు 21600-చేత భాగించి తెచ్చిన రవి భుజాఫల భాగ

లిప్తాలుదురవికికలాది 0-8 కుజునకు కలాది 0-5 ఇది రుణభుజాఫలమునుండియు వచ్చి యుండుటచే దీని నాయా దృక్సంస్కృత మధ్య గ్రహములలో తీసివేయగానయిన శుద్ధ మధ్యగ్రహములు రవి 3-10-16-9 కుజు 1-17-16-49 ఈ క్రమముగనే తక్కిన గ్రహములకునూ నీ రవి భుజాఫల సంస్కారమును సంస్కరించగా వచ్చు శుద్ధ మధ్యగ్రహములను పరుస గావ్రాసియుందుకొనవలసినది.

అథ మందోచ్చానయన క్రమః.

(1) తా॥ సృష్ట్యాద్యహర్షణమును రవికి 387-చేతనూ, కుజునకు 204 చేతనూ బుధునకు 868-చేతనూ, గురునకు 900-చేతనూ, శుక్రునకు 685-చేతనూ శనికి 89-చేతనూ వేరువేరుగా గుణించి వచ్చు మొత్తములను పరుసగా 1577917828000 చేత భాగింపగా వచ్చు భగణాది ఫలములయందలి రాశ్యాది ఫలములే నూర్య సిద్ధాంతానీత స్ఫుట మందోచ్చములగును.

(2) లేక నీ గ్రంథోక్త ధృవాబ్జములను రవికి 116 చేతనూ కుజునకు 61 చేతనూ బుధునకు 110 చేతనూ, గురునకు 270 చేతనూ, శుక్రునకు 160 చేతనూ శనికి 12-చేతనూ వేరువేరుగా గుణింపగావచ్చు మొత్తములను పరుసగా 1000 వెయ్యి చేత విభజింపగా వచ్చు నధోత్తర లబ్ధిమను విలిప్తలను ఈ క్రించజూపు వారివారి మందోచ్చ పూర్వధృవకములలో చేర్చగా సారసిద్ధాంతానీత మందోచ్చములగును.

ధృవకములు.

రవికి 2-1-17-88,, కుజునకు 4-10-2-44,, బుధునకు 7-10-28-28, గురునకు 5-21-22-80, శుక్రునకు 2-19-52-28,, శనికి 7-26-37-85.

N. B. ఈ మందోచ్చములలో 1, 2, లిప్తలు హెచ్చు తగ్గులుగా వచ్చి యుండిననూ ఫలతైషమ్యము జెందకుండుటచేతనూ అందు 1, 2, లిప్తలు హెచ్చు తగ్గులగుటకు అనేక శతాబ్దములే మారిపోవుటచేతనూ వెనుకటి యధ్యాయములయందు కొన్ని శతాబ్దములవఱకు నుపయుక్తమగునట్లు మందోచ్చములను సవర్ణింపుతో నిర్ణయింపబడెనని తెలియవలసినది.

ఉదా:—ఈ గ్రంథోక్త ధృవాబ్జములు శూన్యమగుటచే మీదమాపియుండు ధృవకములే స్ఫుట మందోచ్చములగుననుటను నిర్ణయించుటకై మీద 1 వ క్రమము చొప్పున బరీక్షించిచూడుము.

(1) తా॥ సృష్ట్యాద్యహర్షణమును కుజునికి 214 చేతనూ బుధునకు 488 చేతనూ గురునకు 174 చేతనూ శుక్రునకు 908 చేతనూ శనికి 662 చేతనూ వేరువేరుగా గుణించి వచ్చిన మొత్తములను పరుసగా 1577917828000 చేత భాగించి తెచ్చిన భగణాది ఫలములయందలి రాశ్యాది ఫలములే కుజులకు నూర్య సిద్ధాంతానీతమధ్యపాతలగును.

(2) లేక నీ గ్రంథోక్త ధృవాబ్జములను కుజునికి 64 చేతనూ బుధునికి 146 చేతనూ గురునకు 63 చేతనూ శుక్రునకు 270 చేతనూ శనికి 198 చేతనూ వేరువేరుగా గుణించి వచ్చిన మొత్తములను పరుసగా 1000 వెయ్యిచేత భాగించి తెచ్చిన నధోత్తర విలిప్తల నీ క్రింద జెప్పబోవు వారివారి పాత ధృవకములలో చేర్చగా నూర్య సిద్ధాంతానీత మధ్యపాతలగును.

ధృవకములు.

కుజునికి 10-19-56-59,, బుధునికి 11-9-19-29, గురుకు 9-10-19-59 శుక్రునకు 10-0-20-56,, శనికి 8-19-39-28,, పాతధృవకములగును.

ఉదా:—ధృవవాబ్జములు శూన్యమగుటచే మందోచ్చములకు చెప్పియుండు విధముగ నీ మీదమాపియుండు పాతధృవకములే మధ్యపాతలగుననుటను గూర్చి 1-వ క్రిమముచే సరిపోల్చిచూడుము.

గమనింపు,, ఈ పాతలవలన గలుగబోవు ప్రయోజనము ముందుచూపబడును.

నూర్య సిద్ధాంతాయనాంశము.

తా॥ సృష్ట్యాద్యహర్షణమును 600-చే పెంచినవచ్చిన దానిని ముగాహర్షణ మగు 1577917828 చేత విభజించగావచ్చిన భగణాది ఫలములలో భగణములను విడిచి రాశ్యాదిగవ్రాసుకొనగా నిష్పదినమునాటికి ఆయన గ్రహమగును.

దానిని రవిమంద కేంద్రముగ నెరిగి భుజాసాధనమువేసి వచ్చిన రాశ్యాది భుజు భాగానికి మార్చినయిన దానిని కిట గుణించి 10.ట భాగింపగా భాగాదిగ ఆయనాంశములగును.

అందు అయిన గ్రహమారు రాసులకు తగ్గియుండునపుడు పృథ్వీకృపలను నియూ ఆరురాసులకు మించియుండునపుడు ప్రాకృపలను నియూ, డెలసి పృథ్వీకృపలను గనుండునపుడు రుణాయ నాంతములనియూ; ప్రాకృపలను గనుండునపుడు ధనాయ నాంతములనియూ, నిర్ణయించుకొని రవాది గ్రహములయందు తత్తత్కాలాలోచితిముగ సంస్కరించుకొని చరాధాదులను సాధించుకొనవలసినది.

గమనింపు,, సంవత్సరముకటికి 54 విలీప్తగతిగల నయనాంతములు వర్తమానమున ప్రాకృపలను బొందియుండుటచే వెనుకటి యధ్యాయములలో సాయనాంతగణిత విధిని సరిపోల్చి వ్రాయబడియె. అందయన భాగలు 27 వచ్చునంతలో మీది క్రిమము లేనుపయుక్తముగనుండి తదనంతరమున వక్రగతిచే తగ్గుచూపవచ్చినయనాంతములు ఈన్య మైమరలవృద్ధికెక్కునపుడు రుణముగా మారునని తెలియవలసినది.

ఇతి శ్రీ సిద్ధాంత చింతామణి గ్రంథస్థ
సిద్ధాంత రహస్యోనామ ప్రథమభాగే
సూర్య సిద్ధాంత సంగ్రహే మధ్యాధికారః

సూర్య సిద్ధాంతోక్త క్రమజీవలు 24.

1-225 అ 224	9-1910 అ 188	17-3084 అ 98
2-449 అ 222	10-2098 అ 174	18-3177 అ 79
3-671 అ 219	11-2267 అ 164	19-3256 అ 65
4-890 అ 216	12-2431 అ 151	20-3321 అ 51
5-1105 అ 210	13-2585 అ 143	21-3372 అ 37
6-1315 అ 205	14-2728 అ 131	22-3409 అ 22
7-1520 అ 199	15-2859 అ 119	23-3431 అ 7
8-1719 అ 191	16-2978 అ 106	24-3438 అ 0

N. B. 24-వ జీవప్రమాణ లిప్తలగు 3438-లను త్రిజ్వయని చెప్పబడును.

తా|| ఏలిప్తలకు జీవనియ్యవలయునో దానిని 225-టు భాగించగావచ్చు లబ్ధము జీవసంఖ్యయగును అందలి శేషకలాదిని ఆజీవాంతర లిప్తలచే పెంచి వచ్చిన మొత్తమును 225-టు భాగించి తెచ్చిన లిప్తాదిఫలమును జీవలిప్తలలో చేర్చగాజ్యోలిప్తలగును

ఉదా:-—రాశ్యాది 1-8-20.80-లకు జీవనియ్యము జీవనియ్య పలసిన దానిని లిప్తలేజీయవలయును గనుక దీనిని కలాదిగజేయగానైన 2800.80-ను 225-టు భాగించగావచ్చు లబ్ధము 10 ఇదే జీవసంఖ్య శేష కలాది 60-80 దీనిని 10-వ జీవాంతరముగు 174-చేత గుణించినచ్చిన 8787-0 లను 225-టు భాగించి తెచ్చిన కలాది ఫలమగు 39-8-లను 10-వ జ్యోలిప్తలగు 2098-లలో చేర్చగానైన జ్యోకలాది 2182-8.

ధనుర్గణితము అనగా ధనువునిచ్చుట.

తా|| ఏలిప్తలకు ధనువు నివ్వవలయునో దానిలోతీసివేయుటకు పోవుజ్యో ప్రమాణ లిప్తలలో సధికమగు దానిని తీసివేయగా నిలుచు శేష లిప్తాదిని 225-టు గుణించగా వచ్చిన మొత్తమును తీసివేసియుండు జీవాంతరముచేత భాగించగావచ్చు లిప్తాది ఫలములో వెనుక నెన్నెవ జీవను తీసివేసియుండునో నా జీవ సంఖ్యచే 225-ను పెంచినచ్చిన లిప్తలను చేర్చగా ధనువగును.

గమనింపు,, జ్యోధనుర్గణితములు రెండునూ వరస్వరముగ వైవరిత్యమును పొంది యుండుననగా నొకటికొకటి విరుద్ధములుగనుండునని భావము, అందు జీవనియ్యవలసిన లిప్తలుగానీ లేక ధనువునివ్వవలసిన లిప్తలుగానీ 225 లిప్తలకంటెను తగ్గి యుండునపుడ వియోక్రమముగ జ్యోధనువులగునని తెలియవలసినది.

ఉదా:-—2182-8 కలాదికి ధనువునెత్తుము.

ఈ ధనువు నివ్వవలసిన కలాదియగు 2182-8-లలో తీసివేయుటకుపోవు జీవ ప్రమాణ లిప్తలలో సధికమగునది 10-వ జీవలిప్తలగు 2098 గనుక దీనిని తీసివేయగా నిలిచిన శేషకలాది 99-8 దీనిని 225-టు గుణించగా వచ్చిన 8786-15-లను 10-వ జీవాంతరముగు 174-చేత భాగించి తెచ్చిన లిప్తాదిఫలము 50-30 దీనిలో వెనుక 10-వ జీవను తీసివేసియుండుటచే 225-ను 10-చే పెంచినచ్చిన లిప్తలగు 2250-లను చేర్చగా నయిన ధనుః ప్రమాణ లిప్తలు 2800-80.

ఈ జ్యోతిషసర్వజితముల చెంటిని వాగుగ పాతముచేసియుంచుకొని యుండవలయును.

అథరవ్యాది సప్తగ్రహణాం మందయుగ్మజాంతరపరిధి భాగలిప్తాః.

గ్రహములు	యుగ్మపరిధిభాగలు	అంతర లిప్తలు
రవికి	14	20
చంద్రునికి	32	20
కుజునికి	75	180
బుధునికి	30	120
గురునకు	38	60
శుక్రునకు	12	60
శనికి	49	60

రవ్యాదిసప్తగ్రహములకు మందఫలసాధనక్రమము.

తా|| వారివారి మందోచ్చములలో నాయాగ్రహములను తీసివేయగా నిలిచినదియే మందకేంద్రములగును. దానిని బట్టి వెనుక నూర్వస్తుటమునందు జెప్పియుండు విధముగానే భుజను తెచ్చియుంచుకొని దానికి జ్యోతిషసాధనము జేయగానది భుజజ్ఞాయగును. ఇట్లు తెచ్చిన వారివారి మంద భుజజ్యోతిషకలాదిని నాయాగ్రహములకు నీ మీదచూపియుండు యుగ్మజాంతర లిప్తలచే గుణించివచ్చిన మొత్తమును త్రిజ్యోతే విభజింపగావచ్చు లిప్తాదిఫలమును మానమెత్తినయిన దానిని వారివారికి చెప్పియుండు యుగ్మపరిధి భాగలలో తీసివేయగా స్ఫుటపరిధులగును. అట్టి పరిధులచే మీదవచ్చియుండు భుజజ్యోతిష (లిప్తాదిని భాగాదిగజేసి ధనానయననూత్రిములో) గుణింపగా వచ్చిన భాగాదిని కలాదిగజేసినయిన దానిని భగణాంశములగు 860-ట భాగింపగావచ్చు లిప్తాదిఫలము మందఫల జ్యోతిషగును, దానికిధను వివ్యగా మంద ఫలమగును.

గమనింపు, తాంత్రిక గ్రంథములయందలి మందపదకములలో ప్రతి పదక మాన లిప్తలకునూ నీ మీది క్రమములుగానే తత్తద్ధ్రహమంద భుజాఫలములను దెచ్చి గతపదక ఫలమునకునూ నేవ్య పదక ఫలమునకునూ గల అంతరాశమును గతపదకాంతరముగ నిర్ణయించి ననుపాతమునేర్పరచెదరు అందు గతపదక ఫలమున కంశము నేవ్య పదకఫలము తగ్గియుండునపుడు రుణాంతరమని గుర్తించెదరు.

గ్రహములు	యుగ్మపరిధి భాగలు	అంతర లిప్తలు
కుజునికి	285	180
బుధునికి	188	60
గురునకు	70	120
శుక్రునకు	262	120
శనికి	89	60

కుజాది సప్తగ్రహములకు శీఘ్రఫలసాధనక్రమము.

తా|| కుజాది తారాగ్రహములను వారివారి శీఘ్రోచ్చములలో తీసివేయగా నిలిచినది శీఘ్రకేంద్రములగును. దానిని బట్టి వెనుకటివలెనే భుజను తెచ్చి నాభుజను మూడు రాసులలో తీసివేయగా నిలిచినది కోటియనబడును.

అట్టి భుజా కోట్ల చెంటిని కలాదిగజేసి దానికి వేరువేరుగా జ్యోతిషసాధనములను చేయగానవి వరుసగా భుజజ్యోతిషకలాదియనియు కోటి జ్యోతిషకలాదియనియు చెప్పబడును.

తరువాత భుజజ్యోతిషకలాదిని వారివారికి నీ మీద చెప్పబడియుండు యుగ్మజాంతర లిప్తలచే గుణించి వచ్చిన మొత్తమును త్రిజ్యోతే విభజించినెత్తగా వచ్చిన లిప్తాది ఫలమును మానమెత్తగానయిన దానిని గురుకనుల శీఘ్రయుగ్మపరిధి భాగలలో చేర్చగానూ తక్కిన కుజ బుధ శుక్రుల యుగ్మపరిధి భాగలలో తీసివేయగానూ కుజాదులకు శీఘ్ర స్ఫుటపరిధులగును. అట్టి స్ఫుటపరిధులచే మీద తెచ్చియుండు భుజజ్యోతిషకలాదిని వెనుకటివలెనే వేరువేరుగా గుణింపగావచ్చు మొత్తములను కలలుచేసి వరుసగా 860-ట భాగించి లిప్తాదిఫలములనెత్తగానవి క్రమముగ భుజ జ్యోతిష ఫలమనియు కోటి జ్యోతిష ఫలమనియు చెప్పబడును.

అందు కోటి జ్యోతిష ఫలకలాదిని నాయా శీఘ్రకేంద్రములు మకరాదిలో నుండునపుడు త్రిజ్యోతిష ప్రమాణ లిప్తలగు 8488-0-లలో చేర్చగానూ కలాదిలో నుండునపుడు తీసివేయగానూ శుద్ధ కోటియగును.

శుద్ధ కోటినిన్నీ మీద తెచ్చియుండు భుజజ్యా ఫలమునున్నూ వేరువేరుగా వర్ణించుకొని నాశెండు వర్ణములనూ చేర్చి ఆయిన మొత్తమునకు గణితాధ్యాయము నందలి 22-వ పాఠము చొప్పున మూలమెత్తగానది చలకర్ణ లిప్తాదియగును.

తరువాత పూర్వోక్తమగు భుజజ్యా ఫలమును త్రిజ్యచే పెంచినచ్చిన మొత్తమును చలకర్ణముచే భాగింపగావచ్చు కలాదిఫలమునకు ధనువివ్వగా శిఖ్రీఫల కలాదియగును.

గమనింపు,, మందఫల సాధన క్రమమునుబట్టి తాంత్రీకమాందఫల పదకములను నిర్ణయించు క్రమమును తెలియజేసియుండు నీ మీదిక్రమములుగనే శిఖ్రీఫలసాధనక్రమములయందు నైతము శిఖ్రీపదకఫలములను నిర్ణయించియుండెదరు.

అందు నాయా గ్రహతాంత్రీక పదక కలాపరిమాణ నిర్ణయములచే నాయా గ్రంథములయందు ఫలసాధనోపయుక్తమగునట్లు అనుపాతవిధిని బోలియుండునట్టి గణితక్రమములతో ఫలసంస్కారాదులను నిర్ణయించియుండెదరని తెలియవలసినది.

సూర్య సిద్ధాంతోక్త ఫలసంస్కారక్రమమునందలి
సవరణీకృత తాత్పర్యము.

రవి స్ఫుటక్రమము,, రవి మందోచ్చములో దృక్స్వంస్కృత వధ్య రవిని తీసివేయగా నిలిచినది రవిమందకేంద్రముగును. దానిని బట్టి నీ మీదిక్రమములుగనే రవికి మంద భుజాఫలమును దెచ్చి వచ్చిన దానిని శుద్ధమధ్యమార్గనియందు సంస్కరింపగా సూర్య సిద్ధాంతానీత దృక్స్థిద్ధ స్ఫుటార్కుడుగును.

చంద్రస్ఫుటక్రమము,, శుద్ధతుంగములో శుద్ధమధ్యమ చంద్రుని తీసివేయగా నిలిచినది చంద్రమంద కేంద్రముగును దానినుండియు మీద చెప్పియుండు క్రమములుగనే చంద్రమంద భుజాఫలమును దెచ్చి వచ్చిన దానిని శుద్ధమధ్య చంద్రనియందు సంస్కరింపగా సూర్య సిద్ధాంతానీత దృక్స్థిద్ధవస్త్ర స్ఫుటమగును.

అందు తిథ్యాదులను గణింపవలసినపుడీ రవి చంద్ర స్ఫుటములు పనికిరాదనియు, నివటిని గ్రహణాది జాతకములలో తప్పకనుండుగింపవలసినదనియు,

అందు నీ వెనుక చెప్పియుండు దృక్స్వంస్కార ఫలములను రవి చంద్ర తుంగములలో సంస్కరింపక స్ఫుటికరించియుండు రవి చంద్రులచే తిథ్యాదులను గణింపవలసినదనియు, నీ మొదలగు విషయములను వెనుక స్ఫుటాధ్యాయాంతమున నే విస్తారముతో వ్రాసినుదహరింపబడియుండుటచే నిందుపాఠమునకొలలేదు.

కుజాదిపంచ తారాగ్రహములకు.

(1) కుజాది శుద్ధ మధ్యగ్రహములను వారివారి శిఖ్రీచ్చములలో తీసివేయగా నిలిచినది ప్రథమ శిఖ్రీకేంద్రములగును, దానిని బట్టి మీదిక్రమములుగనే నాయా గ్రహములకు శిఖ్రీఫలమును దెచ్చిదాని నర్థింపగానగు ప్రథమ శిఖ్రీఫలార్థమును నాయా శుద్ధ మధ్యగ్రహములయందు సంస్కరింపగా ప్రథమ శిఖ్రీగ్రహములగును.

(2) ప్రథమ శిఖ్రీగ్రహములను వారివారి మందోచ్చములలో తీసివేయగా నిలిచినది ద్వితీయ మందకేంద్రములగును. దానిని బట్టి రవి చంద్రులకు జెప్పియుండు నీ మీదిక్రమములుగనే మంద భుజాఫలమును దెచ్చి నర్థింపగానగు ద్వితీయ మందఫలార్థముల నాయా ప్రథమ శిఖ్రీ గ్రహములలో సంస్కరింపగా ద్వితీయ మందగ్రహములగును.

(3) ద్వితీయ మందగ్రహములను మరల వారివారి మందోచ్చములలో తీసివేయగా నిలిచినది తృతీయ మందకేంద్రములగును దానిని బట్టి మీదిక్రమములుగనే మరల మందఫలమును దెచ్చినచ్చినదాని నంత నూ ప్రథమ శిఖ్రీ సంస్కారముచేయని నాయా శుద్ధ మధ్యగ్రహములకు సంస్కరింపగా మందస్ఫుటగ్రహములగును.

(4) మంద స్ఫుటగ్రహములను మరల వారివారి శిఖ్రీచ్చములలో తీసివేయగా నిలిచినదేవత్య శిఖ్రీకేంద్రములగును. దానిని బట్టి మీదిక్రమములుగనే మరల శిఖ్రీఫలమును దెచ్చినచ్చినదాని నంత నూ నాయా మంద స్ఫుటగ్రహములయందు సంస్కరింపగా సూర్య సిద్ధాంతానీత మధ్యాహ్నకాల దృక్స్థిద్ధగ్రహములగును.

అందులో నీ మీద జెప్పియుండు మంద శిఖ్రీఫల సంస్కారక్రమముల యంతరికతయందునా వెనుకటి యధ్యాహ్నాక్రమములుగనే నాయా కేంద్రములు మేపాదిలోనుండునపుడు ధనుముగనూ, కులాదిలోనుండునపుడు రుగముగనూ తెలియవలసినది.

మరియు శుద్ధ మధ్యగ్రహములయందలి మధ్య మార్కుడే కుజ గురు శనులకు శిఖ్రాచ్చముగనూ బుధ శుక్రలకు శుద్ధ మధ్యగ్రహముగనూ మండుననియు అందు వెనుకవచ్చియుండు బుధ శుక్ర శిఖ్రములే మధ్యమార్కు రూపముగు బుధ శుక్రలకు శిఖ్రాచ్చములగుననియు నీ వెనుక నే పాఠమయినది. గనుక నీ నూర్య సిద్ధాంతమునందు బుధ శుక్రలకు శిఖ్రాచ్చములు జెప్పబడవలయుచే మీద తెచ్చి యుండు బుధ శుక్ర శిఖ్రాచ్చములయందే శుద్ధ మధ్య మార్కునుని తీసివేయగా నిల్చినది బుధ శుక్రలకు ప్రథమ శిఖ్రాచ్చములగునని నూహింపవలసినది.

ముఖ్య గమనింపు.

జాతకా దీప్తకాలములకు నీ నూర్య సిద్ధాంతోక్తముగ గ్రహస్థులునునెత్త వలసినపుడు నీ వెనుక పాతాభ్యాసమునందలి గ్రహతాత్కాలిక కరణము క్రింద వ్రాసియుండు నోచకారముగ నీ వెనుక చూపియుండు మధ్యాహ్నకాల నూర్య సిద్ధాంతానీత శుద్ధ మధ్యగ్రహములే తాత్కాలింమకొని పిమ్మట స్ఫుటి కరించుకొనవలసినది. (ఇందలి విశేషక్రమములకు ముందుచూడుము.)

మందఫలానయనోదాహరణము.

రవి మందోచ్చము 2-17-17-88 దీనిలో దృక్స్పృత మధ్యమార్కుడగు 1-10-16-17-లను తీసివేయగానైన రవి మందకేంద్రము 11-7-1-16 దీని భుజా 0-22-58-44 దీని కలాది 1878-44 దీనికి జ్యా సాధనముచేయగానైన భుజ జ్యా కలాది 1841-11 దీనిని రవికి చెప్పియుండు యుగ్మజపరిధ్యంతర లిప్తలగు 20-చే గుణించివచ్చిన మొత్తమున త్రిజ్యయగు 8488-చే భాగింపగావచ్చిన కలాది 7-48 దీనిని రవికి యుగ్మపరిధి భాగలగు 14-లలో తీసివేయగా నిలిచిన స్ఫుటపరిధి భాగా దికము 18-52-12 దీనిని మీద వచ్చియుండు భుజ జ్యా కలాదిని భాగాదిగజేయగా నయిన 22-21-11-చే నవప్రతిగా గుణించి వచ్చిన అంశాదిఫలము 810-2-18 దీని కలాది 18602-18 దీనిని 860-టు విభజింపగావచ్చిన మందఫల జ్యా లిప్తాది 51-40 ఇది 225 లిప్తలకు తగ్గియుండుటచే నిదియే ధనువుగును గనుక దీనినే రవి భుజాఫల ముగ తెలిసి రవి మందకేంద్రము కులాదినిపొందియుండుటచే శుద్ధ మధ్య మార్కు డగు 3-10-16-9-లలో తీసివేయగానయిన నూర్య సిద్ధాంతానీత ఫలస్పృత మధ్యాహ్నకాలిక దృక్స్పృత నూర్యస్థుటము 3-9-24-29.

గమనింపు. ఈ రవికి చెప్పియుండు క్రమములుగనే చంద్రునికిని మాంజైక ఫల సంస్కారమును సంస్కరించొ స్ఫుటికరించుకొనవలయును.

అందు రవికి మందోచ్చ గతిలేదుగాన రవి మధ్యగతియుగు 69-8-లే రవికి కేంద్రగతియుగుననియు చంద్ర మధ్యగతిలో చంద్రోచ్చగతిని తీసివేయగా నిలిచిన 783-54-లు చంద్రకేంద్ర గతియుగుననియు తెలిసి దానిని వారివారి స్థుట కర్మ యందలి జీవాంతరముచే పెంచివచ్చిన దానిని 225-టు భాగింపగావచ్చు లిప్తాఫల మును వారివారి స్థుటపరిధులచే గుణించి వచ్చిన కలాది లభ్యము 860-టు విభజింప గావచ్చు లిప్తాదికము రవి చంద్రులకు గతిఫలమగును. గనుక దానిని వారివారి మందకేంద్రములు కర్మాదిలోనుండునపుడు వారివారి మధ్య గతిలో చేర్చగనూ మకరాదిలోనుండునపుడు తీసివేయగనూ రవి చంద్రులకు గతి స్థుటములగును. ఈ క్రమములుగనే గణించి తెచ్చిన గతిస్థుటములను పదకములుగా వ్రాయబడెను. అందు రవి చంద్రులకు దప్పతిక్కిన కుజాదుల గతిస్థుటములను నూర్య సిద్ధాంతోక్త క్రమములచే గణింపగా తాత్కాలిక వివాదికయందలి గ్రహసంచార కలా నిర్ణయ మును తెలుపును గనుకనది గ్రహతాత్కాలిక క్రమములకు పనికిరాదు అందుచే నాక్రమములే చూపలేదని తెలిసి దినవ్యయ స్థుటాంతరములనెత్తి వచ్చిన దానిని గతిస్థుటములుగా నెరుంగవలసినది.

శిఖ్రాచ్చలానయనోదాహరణము.

ఇందు నూర్యోదయాది 5-18-లకు కుజ స్థుటముకావలయుననుకొందము.

దినార్థలో నిష్టకాలమును తీసివేయగానయిన గత ఘడియలు 10-0 దీనిచే కుజ రవుల మధ్యగతులను వేరువేరుగా గుణించివచ్చిన మొత్తములను వరుసగానరు వదింట భాగించి తెచ్చిన లిప్తాది ఫలములు కుజానికి 5-14 రవికి 9-51 ఈ ఫలములు గతఘడియలచే వచ్చియుండుటవలన నాయా మధ్యాహ్నకాల శుద్ధ మధ్యగ్రహము లలో తీసివేయగా నయిన తాత్కాలిక శుద్ధ మధ్యగ్రహములు రవిః8-10-8-18, కుజః 1-17-11-35.

ఈ విధముగనే నన్ని మధ్యగ్రహములనూ నిష్టకాలమునకు తాత్కాలింపు కొనిన పిమ్మట స్ఫుటికరించుకొనవలసినది. అందు నూర్యోదయా దీప్తకాలము

దివ్యాధికముగఁగుండునపుడు ఇష్టకాలములో దినార్ధమును తీసివేయుగానిలునుచది
విషయ భూతికాదియగునని తెలిసి దానికేర్పడు మధ్యగతిఫలములను గ్రహములలో
చేర్చుకొనవలసినది.

కుజ శిఖ్రాద్విముగు మధ్య రవి: 3-0-6-18-లలో మధ్య కుజాదగు 1-17-11-35
లను తీసివేయుగా నిలిచిన కుజ ప్రభు శిఖ్రాకేంద్రము 1-22-54-18 ఇదే భుజా
దీనిని యాదురాసులలో శోధింపగా నిలిచినకోటి 1-7.5-17 భుజాకలాది 3171.48
ఈ లిప్తాదికి జీవనియ్యగానైన భుజజ్యా కలాది 2742.24 దీని భాగాది 45.42.24,
కోటి లిప్తలు 2225-17 కోటి జ్యా లిప్తాది 2072-54 దీని భాగాది 84 32.54,
భుజ జ్యా కలాది కుజ శిఖ్రాయుగ్మాజషర్వంతర లిప్తలగు 180-టు గుణిం
పగా వచ్చిన 498682 లిప్తలను ల్రిజ్యచే విభజింపగావచ్చిన లిప్తాదిఫలము 148.85
దీని భాగాది 2-28-35 దీనిని కుజయుగ్మకరధి భాగలగు 285-లలో తీసివేయు నిలిచిన
కుజ శిఖ్రా స్ఫుటపరిధి భాగాది 282-35-25 దీనిని భుజ జ్యా భాగాదిచేత గుణింపగా
వచ్చిన సంకాది 1033 -11-17 దీని కలాది 687901-17 దీనిని 850-టు భాగింపగా
వచ్చిన భుజజ్యా ఫలకలాది 1771-57.

అదే విధమున స్ఫుటపరిధిచేత కోటిజ్యా భాగాదిని గుణింపగా వచ్చిన అం
కాదుగు 8086-10-55-లను లిప్తలుజేసినయిన దానిని 860-టు భాగింపగావచ్చిన
కోటిజ్యా ఫలకలాది 1889-22 దీనిని కుజ ప్రభు శిఖ్రాకేంద్రము మకరాదిని
పొందియుండుటచే త్రిజ్యాప్రమాణ లిప్తలగు 3488-లలో చేర్చగానయిన శుద్ధ
కోటి కలాది 4777-22-ను, వర్తింపగానయిన శుద్ధ కోటి కలాదివర్గము 22823282-16
దీనిలో మీదవచ్చియుండు భుజ జ్యా ఫలమును వర్తింపగానయిన, 8189806-48-లను
చేర్చినయిన మొత్తముగు 25068082-4 కలాదికి వర్గమూలమెత్తుటకై సవరణింపగా
నయిన భాజ్యరాశి 98466940640 దీనిమూలమథోత్తర విలిప్తలు 905724 దీనిని
లిప్తాదిగజేయుగా నయిన చలకర్ణ కలాది 5095-24 దీనిచే మీదవచ్చియుండు భుజ
జ్యా ఫలకలాదియగు. 1771-57-లను త్రిజ్యచే పెంచినచ్చిన లిప్తాదిఫలముగు
6091964-6-లను భాగింపగావచ్చిన శిఖ్రాఫల జ్యా కలాది 1195-35 దీనికేధనువివ్వగా
నయిన కుజప్రభు శిఖ్రాఫల కలాది 1222-8 దీనిలోనగము 611-2 దీని భాగాది
10-11-2 దీనిని కుజ ప్రభు శిఖ్రాకేంద్రము మేషాదిలోనుండుటచే తాత్కాలిక శుద్ధ
మధ్యకుజాదగు 1-17-11-35-లలో చేర్చగానయిన పరిభు శిఖ్రాకుజాదగు 1-27-22-37.

గమనింపు,, ఈ మీద చెప్పియుండు మాంస శిఖ్రాఫలాననునో దాహరణ
గణిత విధిక్రమములగు నే నాయా గ్రహములకు చెప్పియుండు శిఖ్రాపరిధ్యంతరములచే
శిఖ్రాఫలములనూ మందపరిధ్యంతరములచే మాంసఫలములనూ పరస్పరగా గణించి
తెచ్చుకొని మీద జెప్పియుండు ఫలసంస్కారక్రమములచే క్రమముగ స్ఫుటికరింప
వలసినది. (రాహు కేతువులను వెనుకటివలెనే తెచ్చుకొనవలెను.)

ఇతి స్ఫుటాధికారః.

తా॥ కుజాది తారాగ్రహములలో నెవరుగానీ రేఖితోగలసియుండునపుడస్త
మానమనియు, చంద్రునితో జేరియుండునపుడు సమాగమమనియు, రవి చంద్రులే
కలసియుండునపుడు యోగమనియు, కుజాది పంచగ్రహములలో నెవరుగాని రెండేసి
గ్రహములొకట చేరియుండిన యుద్ధమనియు జెప్పబడును. అందులో వారి
స్ఫుటములు రెండునూ లిప్తలలో నైతము నొకటిగనే వచ్చియుండునపుడు స్థిరీకృతా
స్త సమాగమాన యుద్ధకాలములగునని తెలియవలెను.

గమనింపు,, కుజాదుల యుద్ధమనుటకు మారుగా నక్షత్ర గ్రహములని
జెప్పబడును. అందూర్ధ్వమండలస్థ గ్రహ బింబము నధోమండలస్థ గ్రహ బింబముచే
గవ్వబడునని తెలియవలసినది. మఱియు చంద్రాది గ్రహసంచారకక్ష్యా మండ
లము లక్షకోటి కోన్నాన్నత్యములను బొంది పరస్పర సంబంధము లేకుండిననూ
గ్రహయోగ భూదులను చింతించుటకై గ్రహసమాగమానులను జెప్పబడియుండు
ననుటగురుర్వి సోకోపరిషత్తే, భావాభాషయలోకానాం కల్పనీయప్రదర్శితా ।
స్వయార్థగా ప్రయాంత్యేతే దూరమన్యోన్య మశ్రితః ॥

గతెవ్యజ్ఞానము:—సమీపవర్తులగుండు రెండు గ్రహములకునూ క్రమముగ
(దృక్సిద్ధాంత సర్వగ్రహమును జూడుము) దృక్సిద్ధ స్ఫుటములను తెచ్చిమాడగా,
వారిమధ్యను నవ్యగతిని బొందియుండి అంధిధికగతిగల గ్రహముకంటెను అల్పగతి
గల గ్రహముమిథివియుండునపుడు యోగకాలము ముందురాగలదనియు, తర్జియుం
డునపుడు గతించి పోయినవనియు తెలియవలసినది. అదే విధమున వారిమధ్య
కిని వక్రగతిగలిగియుండునపుడు నీమీద జెప్పబడియుండు గతైవ్య నిర్ణయములకు

విపరీతముగా గతైష్యములనూహించవలసినది. మఱియు వారిలో నొకగ్రహము నకు సవ్యగతియూ నికొక గ్రహమునకు సవ్యగతియూ గలిగియుండునపుడు వక్ర గ్రహముకంటెను నవక్రగ్రహము తగ్గియుండునపుడు యుద్ధకాల మేవ్యవస్థయూ, మించియుండునపుడు గతమనియూ, తెలియవలసినది.

గతైష్యకాల సాధనము.

తా॥ తరువాత నారెండు గ్రహములునూ ఏకగతినగా వక్రగ్రహగతులలో నేదైన నొకటే జాతిగల గతిని బొందియుండునపుడు వారల స్ఫుటాంతరమును వారలగత్యంతరముచే భాగింపగనూ, భిన్నగతులను పొందియుండునపుడు వారల స్ఫుటాంతరమును వారిద్దరి స్ఫుటగతి మొత్తముచే విభజింపగనూ, గతైష్యరూపమగు దినాదిఫలమగును. అందు దినములులేక ఘటికాది మాత్రమేవచ్చియుండునపుడు తాత్కాలికమునకు స్ఫుటగ్రహములనే స్ఫుటగతులవలన తాత్కాలింపుకొనగా నారెండు గ్రహములునూ సమ కలాత్మకమగును—అట్లు లేకదినములు నైతము వచ్చి యుండునపుడు నాకాలమునకు వారివారి నిధ్యగతులచే నాయా మధ్యగ్రహములను పరస్పరగా తాత్కాలింపుకొని పిమ్మట స్ఫుటికరించి మీదికిమములుగనే మరలగతైష్యములను దెచ్చి స్ఫుట గ్రహతాత్కాలికి కరణ మొనర్చి సమ కలాత్మకమగు నట్లు జేయవలసినది.

ఉదా:—మధ్యాహ్నకాల స్ఫుటగ్రహాః * చంద్రః 9-6-24-11 గ 860-8 శనిః 10-1-1-15 వక్ర 4-44, కుజః, 2-14-22-28 గ 99-44, శుక్రః 2-10-28-57 గ 72, ఇందు శని చంద్ర సమాగమకాలమును గని తెట్టుటకు వారినంతర భాగాదు లగు 24-37-34-లను వాలోనొకనికి పక్రగతిగలిగియుండుడచే వారిద్దరి స్ఫుటగతి యోగమగు 364-47-లచే భాగింపగావచ్చిన దినాది 1-42-81, ఇది వక్రగ్రహము మించియుండుటచే సేవ్యఫలమగును గనుక దీనిని ఇన్నటి వారాదియగు (ఈ గ్రహములు గురువారము నాటిమధ్యాహ్నకాలీయలగుటచే గురువారము నాటివార సంఖ్య 5 దినార్ధ ఘటికాది 15-48) 5-15-48-లలో చేర్చగా నయిన శని చంద్ర

* ఈ గణిత క్రమములయందు ముందు జూపబోవు దృక్పీఠాన్న సంగ్రహణాక్త గ్రహ స్ఫుటములే కావలసియుండిననూ గణితోదాహరణార్థమై వెనుకటి గ్రహస్ఫుటములే సంగీకరింపబడెనని తెలియవలసినది,

సమాగమకాల వారాది 6-58-19, ఇది రేపుదయూది 58-19-లను పూచించును. ఈ క్రమములుగనే శుక్రాంగారకుల యుద్ధకాలమును దెలియుటకు గణింపుగా వచ్చిన సేవ్యఫలదినాది 7-14-14 దీనిచే వచ్చే గురువారమునాడుదయూది 80-2-లకు శుక్రాంగారకులు సమకలాత్మక మయ్యెదరని తెలిసెను, అయితే నీ రెండుదాహ్మ తములయందలి గతైష్యఫలములలో దినములు నైతము వచ్చియుండుటచే తత్తత్కాలములకు నాయామధ్య గ్రహములను తాత్కాలింపుకొని పిమ్మట వానిని క్రమముగ స్ఫుటికరింపుకొని వానిచే మరల గతైష్యఫలములను దెచ్చి స్ఫుటగ్రహ తాత్కాలి కముజేసి సమకలాత్మకముగ జేయుట విధియైననూ నిచట ఉదాహరణార్థముగ స్ఫుట గ్రహతాత్కాలికి కరణమును జూపబడును.

60 ఘడియల ప్రమాణముగల దినమొకటికి 89-44 కలాది వంతున సేవ్య ఫలదినాదులగు 7-14-14 లచేర్పడిన కుజ స్ఫుటగతి భాగాది 4-47-34 ఈ క్రమముగనే శుక్రస్ఫుటగతిచేతెచ్చిన ఏవ్యఫల దినాదులగు 7-14-14-లకు స్ఫుట చాలితఫలము నైతగా వచ్చిన భాగాది 8-41-5 ఈ ఫలముల నాయా స్ఫుట గ్రహములలో చేర్చగా నయిన వచ్చే గురువారము నాడుదయూది 80-2 కాలిక స్ఫుట కుజః 2-19-10-2 స్ఫుట శుక్రః 2-19-10-2,,

గమనింపు:—ఈ మీద జెప్పబడియుండు గ్రహ గణితక్రమములనుపయోగించు కొని తైమును; పనియును,, తైమును; ధూరమును,, అను గణిత శాస్త్రవిధులచే వారివారి నిష్ఠానుసారముగ గ్రహ గణితక్రమములయందలి విశేషప్రక్రియలనూ పొంపవచ్చును.

కుజాది పాత స్ఫుటక్రమము.

తా॥ కుజ గురు శనుల పాతలను స్ఫుటికరింపునపుడు వారివారి సంఖ్య శీఘ్రకేంద్ర భుజాఫలములను వారివారి మధ్యపాతలను 12 రాసులలో దీసివేయగా నిలుచు శేషములయందు వారివారి సంఖ్య శీఘ్రకేంద్రములు మేసాదిలోనుండి ధన భుజాఫలముగ వచ్చియుండునపుడు చేర్చగనూ; తులాదిలోనుండి రుణ భుజాఫలముగ వచ్చియుండునపుడు తీసివేయగనూ—నదేవిధమున బుధ శుక్ర పాత స్ఫుటముల నైతవలసినపుడు వారివారి తృతీయ్య సంస్కారమునందలి మంద భుజాఫలమును

వారివారి మధ్య పాతలము 12-రాసులలో తీసివేయగా నిలుచు శేషములయందు వారివారి తృతీయ మాండలికంద్రములు మేషాదిలోనుండునపుడు తీసివేయగనూ, తులాది లోనుండునపుడు చేర్చగనూ, కుజాదులకు పాత స్ఫుటములగును.

మధ్య క్రాంతి సాధనము.

తా|| రవ్యాది గ్రహ స్ఫుటముల కయనాంశములను కలుపగా సాయన గ్రహ ములగును. వాటిని కేంద్రములుగ దెలిసి భుజము దెచ్చి జ్యా సాధనమును జేయగా భుజజ్యా కలదులగును. దానిని 1897-చే వెంచినచ్చిన మొత్తమును త్రిజ్యచే భాగించి లిప్తాది ఫలమునెత్తగా క్రాంతి జ్యయగును-దానికి ధనువివ్వగా మధ్య క్రాంతి లిప్తలగును. అందు నాయనానాయన గ్రహములు మేషాదిలోనుండునపుడుత్తరా క్రాంతియనియు; తులాదిలోనుండునపుడు దక్షిణా క్రాంతియనియు తెలియవలసినది.

గమనింపు:—ఈ క్రాంతి సాధన గణితక్రమము ననుసరించియే పదకొంగ్రహమునందలి క్రాంతి పదకములనెత్తి ననుపాతవిధితోవ్రాసియున్నవి గనుక పాతాధ్యాయములో జెప్పియుండు క్రాంతి సాధన గణితక్రమముల ననుసరించియే నాయనానాయన గ్రహభుజాంశములను బట్టి సులభముతోమధ్యక్రాంతిల నెత్తవచ్చును. విశ్లేషణసానం.

తా|| తాత్కాలిక మనగా సమ కల్పగ్రహములయందలి చంద్ర భుజ గురు శనుల స్ఫుటములయందు వారివారి స్ఫుట పాతలను తీసివేయగనూ, మధ్యాధికాశోక్త మగు తాత్కాలిక మధ్య బుధ కుక్ర శీఘ్రోచ్చములలో వారివారి స్ఫుటపాతలను తీసివేయగనూ, చంద్రాదులకు పాతాంశ కేంద్రములగును. దానిని బట్టి వెనుకటి క్రిమములగనే భుజ జ్యా కలదులను తెచ్చియుంచుకొని చంద్ర భుజ జ్యా కలాదిని మాల్యము 270-ట గుణించినచ్చిన దానిని త్రిజ్యచే విభజింపగా వచ్చు కలాది ఫలమే చంద్ర విశ్లేషంబగును. తిక్కిన కుజాది పంచగ్రహములకునూ వారివారి పాతాంశ కేంద్ర భుజ జ్యా కలదులను కుజానికి 90-చేతనూ బుధ-కుక్ర శనులకు 120-చేతనూ గురున కరుణదింబనూ క్రిమముగ గుణింపగావచ్చు మొత్తములను పరుసగా వారివారి సంత్య శీఘ్రచలకర్ణములచే భాగింపగావచ్చు లిప్తాదిఫలములే నాయనగ్రహములకు

విశ్లేషములగును. అందు వారివారి పాతాంశ కేంద్రములు మేషాదిలో నుండు నపుడుత్తర విశ్లేషమనియు తులాదిలోనుండునపుడు దక్షిణ విశ్లేషమనియు తెలియవలసినది.

గమనింపు:—ఈ సూత్ర సిద్ధాంతమునందలి చంద్ర స్ఫుట పాతమనగా రాహువని తెలియవలసినది. అందు సపాత చంద్రుడనూ వి రాహు సోముడనూ సామ్యమనిభావము.

క్రాంతి స్ఫుటము.

తా|| రవికి విశ్లేషములేదుగాన నతనికి మధ్య క్రాంతియే స్ఫుట క్రాంతి యగుననియు, తిక్కిన చంద్రాదిషడ్గ్రహములకునూ పాతాధ్యాయమునందలి చంద్రాక్రాంతి స్ఫుటములో జెప్పియుండు వెనుకటి విధములుగనే వారివారి మధ్య క్రాంతి విశ్లేషముల దిక్కులనెరిగి క్రాంతి స్ఫుటములనెత్తవలసినదనియు తెలియవలయును.

గ్రహ ద్యుగతఘటికాసాధనము.

తా|| గ్రహసమకాలకాలమునకు సాయనలగ్నమును దెచ్చి అందలి భుక్తాంశములను బట్టి త్రిప్రక్షాధ్యాయోక్తములుగ వ్యవేశలగ్న ప్రమాణములనుండియు లగ్నభుక్తకాల వివాడికలను తెచ్చియుంచుకొనవలసినది. తరువాత తాత్కాలిక సమకాల గ్రహముల రెంటిలోనొకదానికి ఆయనాంశములను చేర్చగానయిన సాయనగ్రహమునకు భోగ్యాంశములను దెచ్చి (సాయనగ్రహమునందలి భాగాదిని 80 భాగలలో తీసివేయగా విలిచినది) దానిని బట్టి వెనుకటిక్రమములుగనే భోగ్య వివాడికలను తెచ్చియుంచుకొనవలసినది. ఇట్లు దెచ్చిన లగ్నభుక్త వివాడికలనూ సాయనగ్రహభోగ్య వివాడికలనూ చేర్చినయిన దానిలో సాయనగ్రహసాయన లగ్నములనడుమనుండు రాశిప్రమాణ పిఠుటికలను పరుసగా చేర్చుకొనగానయిన మొత్తమే నా రెండు గ్రహములకునూ ద్యుగత విఘటికలగును. దానిని ఘటికాదిగజేయవలెను.

గమనింపు:—ఈ గణితక్రమమునంతయు స్ఫుట లగ్నముచే నిష్ఠకాలమును కనుగొను విధిని తప్పక బోలియుండునని తెలియవలసినది. మఱియు నీ గ్రహద్యుగతమును సాధించు విధిక్రమములుగనే నాయనగ్రహోదయకాలములను సూర్యోద

యాదిగ లెక్కింపవచ్చున దెట్లనగా; అస్తకాలమునకు సాయన లగ్నరూపమును నాయన సాయనగ్రహముల భుక్తాంశములను బట్టి తెచ్చిన భుక్తకాలమునూ, సాయన గ్రహరూపమును తాత్కాలిక సాయనార్యుని భోగ్య - భాగాదిని బట్టి తెచ్చిన భోగ్యకాలమునూ చేర్చి అందు సాయనార్యుని సాయనగ్రహముల నడుమనుండు రాశిప్రమాణములను ఎరుసగా చేర్చుకొనగా మార్యునకునూ నాయనగ్రహములకునూ ప్రాజ్ఞుత్వముగనుండు సంతరాశమును (నూర్యోదయాది గ్రహాదయకాలమును) అదే విధమున పంచాంగా నయనాధ్యాయమునందలి నక్షత్రయోగ ధృవకములలో నయనాంశములను కేర్చగానగు సాయన నక్షత్ర ధృవకములను బట్టి నీ మీదికిము మలుగనే నక్షత్రోదయములనూ తెలియవచ్చును.

నతసాధనము:—తా॥ ఆయాగ్రహమ్యుగత భుటికాది కమాయగ్రహాది నాధ్యములకంటెను తగ్గియుండునపు డెంత తగ్గియుండునో దానిని ప్రాజ్ఞుత్వమనియూ మించియుండునపు డెంతమించియుండునో దానిని ప్రత్యజ్ఞుత్వమనియూ, జెప్పబడు ననగా గ్రహముఖమధ్యోచ్చికాలమునకు పూర్వాపరదిక్కులయందంత క్రిందికి తగ్గియుండునో నానికి ౩౨ మముగ ప్రాజ్ఞుత్వములనిభావము. ఈ విధిక్రియముల ననుసరించియే రాశికాలమున ప్రత్యజ్ఞుత్వ ప్రాజ్ఞుత్వములను వరుసగా సాధించి యుంచుకొనవలసినది. (ఇందునుగూర్చి గ్రంథాంతమున పటముజూపబడును.)

అక్షదృక్కర్మము.

తా॥ ఆయాసమ కలాకాలగ్రహములకు నీ వెనుక సాధించియుండు విశ్లేషములను వివరచ్ఛాయచే గుణించి 12-ట భాగింపగావచ్చు కలాది లబ్ధములను పూర్వసాధితములగునత భుటికాదిచే గుణించివచ్చిన దానిని ముందుపయుక్త విషయములలో జెప్పబోవు నాయనగ్రహాది నాధ్యములచే భాగింపగావచ్చు కలాదిఫలములను అక్షదృక్కర్మఫలములని జెప్పబడును. దానిని నాయనసమ కలాగ్రహములయందు ప్రాజ్ఞుత్వమనందలి నుత్తర విశ్లేషముగవచ్చియుండునపుడు తీసివేయగనూ, దక్షిణ విశ్లేషముగవచ్చియుండునపుడు చేర్చగనూ అపరసతమునందలి నుత్తర దక్షిణ విశ్లేషములలో నీ మీదిరుగనగ్రహములకు వివరీతముగ సంస్కరింపగనూ అక్షదృక్కర్మఫల సంస్కృత గ్రహములగును.

అయన దృక్కర్మము:

తా॥ అక్షదృక్కర్మఫల సంస్కృతగ్రహములలో నయనాంశములనూ మూడు రాసులనూ చేర్చుకొనగా సుత్రిభస్నాయన గ్రహములగును. దానిని భుజచేసి

ముందుజూపబోవు విధముగ నుత్కృమజ్యాను సాధింపగానది భుజోత్కృమజ్యా యగును. దానిని 1897-చే పెంచి త్రిజ్యచే భాగింపగావచ్చు క్రాంతి జ్యా ఫల కలాదికి క్రమఫల వివ్వగా సుత్రిభక్రాంతియగును దాని భాగాదిచే తత్కాల విశ్లేషమును ధనానయన తూత్రములో గుణింపగావచ్చు సంతరాశిఫలమే సుత్రిభస్నాయన గ్రహముయొక్క దిశాపదములుగలనయన దృక్కర్మఫల కలాదియగును. దానిని సుత్రిభక్రాంతి విశ్లేషములు రెండునూ ఏకదిక్కును పొందియుండునపుడు అక్షదృక్కర్మఫల సంస్కృతగ్రహములలో దీసివేయగనూ భిన్నదిక్కులను పొంది యుండునపుడు చేర్చగనూ దృక్కర్మద్యయ సంస్కృత స్ఫుటగ్రహముగును. అట్టి గ్రహములను బట్టి మజల యుద్ధకాల గత్యములను దెచ్చి నచటికిసమ కలాగ్రహములను తాత్కాలింపుకొని వానిని బట్టి నీ మీదిక్రమములుగనే మరల నక్షాయన దృక్కర్మఫలములను తెచ్చి సంస్కరించి సమకలాత్వమును పొందించుచూ చివరకు అక్షాయన దృక్కర్మద్యయ ఫలసంస్కారములచే క్రమముగ సమకలాత్వమును బొందింపగా నదియే స్థిరీకృతయుద్ధ నూక్షికాలమగును. (మధ్యకాలము.)

గమనింపు:—నీ వెనుకటి రవి చంద్రగ్రహాభ్యాయోక్త గణితక్రమములలో నెపుడైననూ గ్రస్తోదయ క్రస్తాస్తమానకాలములు నూర్యోదయ నూర్యాస్తమానకాలములలో సంధించియుండునపుడీ మీదిక్రియములుగనే నక్షాయన దృక్కర్మములచే స్ఫుటికరించియుండు గ్రహములచే తిథ్యంతమును దెచ్చివచ్చిన దానిని దృగ్గణిత పర్వాంతముగ తెలిసి గ్రహాణ నిర్ణయములను విధింపవలసినది. (అందుమావాస్యా పర్వాంతమున సమకలాత్వమును బొందియుండు రవి చంద్రులు పూర్ణిమాపర్వాంతమునకారురాములు మాత్రము హెచ్చు తగ్గులుగా సమకలాత్మక మయ్యెదరని తెలియవలసినది.)

ఉదా:—భావ సం॥ అసాధ సు 16 గరువారమునాడుదయాది 29-20-లకు తాత్కాలిక సాయన లగ్నము 9-17-57-44 ఇందలి భుక్తాంశములగు 17-57-44లను బట్టి త్రి సౌర్యాభ్యాయోక్తములుగ భుక్త కాలము నెత్తగావచ్చిన మకరలగ్నము నందలి భుక్త ఋషిటికలు, 188 తాత్కాలిక సాయన చంద్రా 10-1-9-58 భోగ్య భాగాది 28-50-7, దీనిని బట్టి మీదిక్రియములుగనే గణింపగావచ్చిన కుంభలగ్నము నందలి భోగ్యకాలము 266 ఈ భుక్త భోగ్యకాలముల రెంటిని జేర్చినయిన దానిలో

సాయన గ్రహ సాయన లగ్నములకునునుండు మీనాది ధనుశంతము వలలోను
స్వదేశ రాశిచరమాణములను పరుసగా చేర్చుకొని మానమెత్తగా నయిన ద్యుగతి
ఘటికాది 87-48, ఇది చంద్రునియొక్క నవర రాత్రిలో చేరియుండుటచే దీనివలన
నహారాత్రిపరిమాణములో తీసివేయగా నిలిచిన వలన రాత్రి శేషము 4-44 ఇంద
తని దినార్ధము చేర్చగానయిన పౌర్ణమి ఘటికాది * 19-38, యుగ్రపద దక్షిణ
శరము 38-4-లను స్వదేశ విభవచ్ఛాయచే పెంచినచిన్న 102-8-లను 12-ట భాగం
పగావచ్చిన కలాదిఫలము 8-81 దీనిని వలనగు 19-38 చేత గుణింపగావచ్చిన
దానిని చంద్ర దినార్ధముగు 14.49-లచే భాగింపగావచ్చిన అక్షదృక్కర్మఫలకలాది
1-14 దీనిని పౌర్ణమివలన దక్షిణ విశ్వేషముగుటచే తాత్కాలిక చంద్ర స్ఫుట
ముగు 9-9-38-9-లలో చేర్చగానయిన అక్షదృక్కర్మఫల సంస్కృత చంద్రః
9-9-49-28 (అయిన దృక్కర్మము) దీనిలో నయనాంతములనూ 8 రాసులనూ
చేర్చుకొనగానయిన సత్రి భస్మాయన చంద్రః 1-1-21-7 ఇదే భజా, దీనికిమత్కరి
మ తీవనియ్యగా నయిన భుజోత్కరిమ జ్యా 502-54 దీనిని పరమావక్రిమ జ్యాయగు
1397-28 పెంచి త్రిజ్యచే భాగింపగావచ్చిన క్రాంతి జ్యా ఫలకలాది 204-20
ఇదే ధనువగును గనుక ఓజవదోత్తర సత్రి భస్మాయన చంద్రక్రాంతిః 204-20
దీని భాగాదియగు 8-21-20-లచే తత్కాల దక్షిణ విశ్వేషభాగాదులగు 0-38,4-లను
వలనగు గుణింపగావచ్చిన సంకాదిరూపముగు అయిన దృక్కర్మఫలకలాది 2.10
దీనిని క్రాంతి విశ్వేషముల రెండునూ భిన్నదిక్కులుగనుండుటచే అక్షదృక్కర్మ
ఫల సంస్కృత చంద్రస్ఫుటములో చేర్చగానయిన నయనదృక్కర్మఫల సంస్కృత
స్ఫుట చంద్రః 9.9-51-38 ఇందు నారరాసులతో గలసియుండు. తాత్కాలిక
నూర్య స్ఫుటముకంటెను కలాది 18-24 మించియుండుటచే యోగకాలము గతించె
నని తెలిసి గతఫలమునెత్తగావచ్చిన 1-0 ఘటికాదిని 29-20-లలో తీసివేయగా
నయిన నురయాదికాలము 28-20 ఈ కాలమునకు మరల రవి చంద్రస్ఫుటములను
తాత్కాలింపకొని మిక్కిలిములుగునే దృక్కర్మద్యయఫలములను దెచ్చి
సంస్కరించి సమద్యాయునితో చంద్రస్ఫుటమును సరిపొల్పుకొనిన నదియేస్థిరీకృత
చంద్రగ్రహమునకు మధ్యకాలమగుననగా దృక్పిద్య పర్యంతకాలమగును.

* గ్రంథాంత చక్రము క్రింది * నోటునుజూడుము.

N. B. ఈ గ్రహదయ చంద్ర గ్రహా మసంధిర్గతమగుటచే నందులను
గూర్చి నీ మీది విశేషక్రమములచే గణితప్రయాసనందవలసినపని ననవసరమయి
యుండిననూ గణితోతాపారణార్థముగ గొంతవఱకు నుపచరింపబడియె. అందు
చంద్రగ్రహణాధ్యాయాక్త విశ్వేషమునే తత్తత్కాలిక విశ్వేషములుగనంగీకరించి
నురచరింపబడియుండిననూ తత్తత్కాలములకు నీ నెనుకటివలెనే క్రమముగ
విశ్వేషములను తెచ్చియంతుకొనియుండవలసినదని తెలియలెను. మరియు
నూర్యగ్రహజానయనమందలి తిథ్యంతమును మధ్యలంబన సంస్కారాదులతో కలసి
వచ్చు నీ దృగ్గణిత విధులచేతనే సాధింపవచ్చును. అందు మధ్యలంబన సంస్కా
రమక్కరలేదనియూ, స్ఫుటాధ్యాయాక్త తిథ్యంతమునకునూ నిందుజెప్పబడియుండు
దృగ్గణిత తిథ్యంతమునకునూ నడుమనుండునంతరాళమే మధ్యలంబనమగుననియూ
నిండాననుభవముచే కనుగొనవచ్చును.

గ్రహదిగాంతర సాధనము.

తా || అక్షాయన దృక్కర్మములచే సంస్కరింపబడియుండు సమకాల
గ్రహముల రెంటికినీ నీ మీదజెప్పబడియుండు క్రిమములుగనే పాతోనా కేంద్ర
ములనుండియు విశ్వేషలిప్తలను దెచ్చిజూడగా నారెండు విశ్వేషములనూ ఏక
దిక్కును బొందియుండునపు డధికములో నల్పమును దీసివేసినంతరింపగనూ భిన్న
దిక్కులను బొందియుండునపు డవిరెంటినిచేర్చగనూ గ్రహాంతర లిప్తాదియగును
మఱియూ నారెండు విశ్వేషములనూ భిన్నదిక్కులను బొందియుండునపుడాయా
విశ్వేషముగల గ్రహమాయా దిక్కున నేనుండుననియూ, ఏక దిక్కును బొంది
యుండునపుడంధిక విశ్వేషముగలగ్రహమదే దిక్కుననూ, నల్పవిశ్వేషముగల గ్రహ
మా దిక్కునకెదుటి దిక్కుననూ బొందియుండుననియూ తెలిసి గ్రహసమాగమదు
యందలి దిగాంతరములను నిర్ణయింపవలసినది.

కుజాదుతకు బింబ సాధనము.

తా || కుజానికి 206280, బుధునికి 309420, గురునకు 360990, శుక్రనకు
412560, శనికి 257850, బింబసాధన ధృవకలిప్తలను, కుజాదుల స్ఫుటకర్మము
నందలి తృతియ్య మందకేంద్రమును బట్టి శీఘ్రఫలసాధన క్రమమునందు జెప్పియుండు
నిధముగనే పరుసగా భుజవిదకోటిని దెచ్చి వానినుండియు క్రమముగ

భుజ జ్యా ఫలకోటి జ్యా ఫల శుద్ధకోటి (చల) కర్ణములను మాత్రము తెచ్చినుంచు కొనియుండి తృతియ్యవర్ణ చలకర్ణముల మొత్తమును 15-ట గుణింపగావచ్చు లిప్రాదిఫలముచే నీ మీదజూపియుండు నాయాగ్రహ బింబసాధన ధృవలిప్తలను భాగింపగావచ్చు కలాదిఫలమే నాయాగ్రహములకు బింబప్రమాణ లిప్తలగును.

N. B. యుధ్యగ్రహముల రెంటికీనీ నీ మీదజెప్పబడియుండు క్రమములచే గ్రహాంతరమును దెచ్చి దానిని చంద్ర శరముగనూ, వారిరువురి బింబాంతరమును బింబయోగార్థముగనూ, వారిద్దరునూ ఐక్యావక్రములలో నేదైననోకేజాతిగతిని బొందియుండునపుడు వారి స్ఫుటగత్యంతరమును వ్యక్తేందుగతిగనూ, వారిలోనొక నికి మాత్రము వక్రగతిగలిగియుండునపుడు వారిద్దరిగతి స్ఫుట మొత్తమును రవి చంద్రగత్యంతరముగనూ తెలిసి చంద్రఖండా గ్రహణానయము జేయువెనుకటి క్రమములుగనే కుజాదులకు నక్షత్రగ్రహణములను తెలియవచ్చును. అందు వారి రువురి బింబాంతరార్థమును బట్టి వెనుకటిక్రమములుగనే గణించి పూర్వగ్రహణ ములపై తమునూపించుటయేగాక మధ్య స్థితిస్థానాదులనే స్వగృహాక్షదశములుగ తెలియవలసినది.

మఱియు కుజాదిగ్రహణములయందలి యుధ్యగ్రహముల రెంటియందునూ సూర్యుడుజేరకుండునపుడనగా గ్రహగమ సూత్రస్థితసంచారకాలము రాత్రిలోనయిన కనుబడునయినా పగటిలోనయిన కానరాదనియు తెలియవలసినది అందు యధ్య గ్రహములలోనొకటిమాత్రాండగ్రహమై గ్రహణయుక్తమయ్యెనేని (గాఢాస్తమానము నందలి సమ సూత్రస్థితసంచారకాలము) పగటిలో సూర్య బింబమునంగనల్లచుక్క గుపడునని కొంధరుజెప్పెదరు అట్టివారిమతముగనే సమాగమగ్రహణమునందు పైతము చంద్ర బింబముధ్యమునకు సమ సూత్రస్థితసంచారగ్రహము యొక్క ఛాయారూపమగు నల్లచుక్కను చంద్ర బింబమునజూడవచ్చునని యోచింపదారిగలిగెను. (ఈ విషయ ములకునిండా గణితపరిశ్రమముకానరెను.)

జయపజయ నిర్ణయము.

తా|| ఉత్తర దిక్కును బొందియుండిననూ, లేకనధిక బింబముగలిగియుం డిననూ నాగ్రహమును జయకాలిగనూ దక్షిణ దిక్కును బొందియుండిననూ, లేక

నల్పబింబముగలిగియుండిననూ, నా గ్రహమును అపజయకాలిగనూ, తెలియవలసినది. అందు వారిరువురికీనీ జయపజయములలో నేదైన నొకటి సామ్యమును బొంది యుండునపుడు జయముయిన నిరువురునూ జయించినట్లునూ, అపజయముయిన నిరు వురునూ సోలిపోయినట్లునూ తెలియవలెను, కొంధరు దీనిని పైతము సమాగమ మని వాడెదరు.

గ్రహాయుధ్యమనగా, సూర్యోపనిషత్, అక్షాద్యాశ్వాక్షికర్మా ద్విపహయతదిదం బాణమస్త్రంతిభజ్య | జ్యా ఘోషాకర్ణచాపం బ్రథితగతిరథం బీజనైస్యాధిసాధం || భాస్వత్పాతే ధ్వజాఖ్యం ద్యుగతనతభటం బింబ శుంభ త్రృభావం | యుధ్యంశుద్ధకాలే భవతిసభసితాలాగ్రహాగ్రగ్రహణాం | ఇతివర్ణనం ||

ఇతి సూర్య సిద్ధాంతసంగ్రహే ఖగోళవైచిత్ర్య విషయే గ్రహాయుధ్య నిర్ణయాధికారః

అథ దృక్సిద్ధాంత రత్నాకరసంగ్రహః.

లోలిపలుకు, స్పష్టాదికాలమునుండియు నివతలికి అనేక వ హద్యగములే చెల్లిపోయినందున గ్రహ నిర్ణయ స్థానములలోనగునవి గొంతమాత్రము భేదపడ్డి భాగాది వైషమ్యములతో గ్రహదృగ్గోచరములగును గనుకనే సూర్య సిద్ధాంతాదుల యందు దృక్సంస్కారమును బీజసంస్కార మొకటిని భాష్యకాలరులు వెలిచెట్టిరి. అందరియునూ కాలమునకుదగినట్లు వివిధములతో నొప్పుచుండుననుటకునూ | ఏవం కియత్కవికాలే జాతేర్వసిష్టానిభిర్విలోక్యమానేనతి గతేరంతరంబృష్టం | ఏవమనైర్వరపి ఆర్యభట్ట బ్రహ్మగుప్త భాస్కరాచ్యైస్తయైవ యక్త్యాగతియోభిన్నా దృష్టాస్తేభ్యో భగణా అపిసాధితాస్తే యథా-యద్యేకదిశేనైతావతీ గతిస్తదాకల్పది నైకిమితి అనుపాతః | ఏవం సిద్ధాంతేగ్రహ భగణాః భిన్నాభిన్నాః పాతకతాస్తే తత్కర్తృత్వాలమేవ ఘటంతేస్మ | ఇదా నీంమహదంతరితా దృక్వ్యంతేత్యాది కింఛ | సలికాలబంధకరణే | సలికాద్యంత్రైరేవం బీజజ్ఞాత్వానుదైవజ్ఞాకే | తత్సం

స్మృతగ్రహభ్యః స్థితినిర్ణయాజ్ఞాః || ఆయుర్దాయః భవరాజాంబలాదిరాజ్ఞాం
యాత్రా యుద్ధసర్వాదిచింతాః | భేటస్థానాజ్ఞాన సిద్ధిధర్మావార్జ్యజ్ఞాయంతే
మూర్ఖిస్తత్ఫలانی || అన్యచ్చ | వ్యవహారం జ్యోతిషంచ భేషజః కర్మకారకః |
ఇత్యం శాస్త్రం వివాహసర్వాత్మమాహుః బ్రహ్మసూత్రకః ||

ఈలాటి వచనములింకనూగలవు, అందు యుగానాంపరివర్తనకాల భేషోక్త
కేవల,, మనునట్లు పొచ్చిన సిద్ధాంతమునకు. కలుగబోవు న్యూనాతిరిక్తములను
సిద్ధాంత శాస్త్రాధారములనుండియే గరిపఱచుకొని సిద్ధాంతమును స్థిరీకరించుకొనుటయే
(పొచ్చిన సిద్ధాంతములను సమగ్రముగ గమనించుటయే) దృగ్గణితమనియూ, గ్రహ
జాతి ప్రక్రియలకుపయుక్తమగు ప్రత్యక్ష గణితమనియూ; నీ మొదలుగా తెలియజల
సినది. అట్లుకాని వోప్రత్యక్షమునకగో చరమగు శాస్త్రమునక సిద్ధాంతమును శేరు
దప్పనవస్యమగు సిద్ధాంతమును శేరు ఛల్లగలదా ; కొంత యోచింపవలెను, సిద్ధా
ంతము, ని-సమా సిద్ధాంత రాధాస్తోత్రముః | వ్యాసిద్ధోరాధః అంతోనిశ్చయో
నేనేతి సిద్ధాంతోరాధాస్తోత్రమ్ || సత్యమగు నిజమొకటి, స్థిరమగునిజమింకొకటి,
శాశ్వతమగు నిజము వారియొకటి, నిశ్చయమైన నిజమునేను అబద్ధములేనిదియపు
రూపము, ఈ మొదలుగా భ్రమించుటకంటెను అన్యతను నుండియు శోధింపబడిన
శేషమొకటియే నిజమని తెలిసి అందే కస్మాత్కలుగబోవు దోషములను శోధించు
కొని నిజమొకటి నే స్థిరీకరించుకొనుట యుక్తముగనుండదా.

మఱియూ కాలమునిండి చెడిన ఘంటాయంత్ర మొకటిని రిపేరుజేయించి
నుపయోగించినంత మాత్రమునకే యంత్ర నిర్మాణకర్తకంటెను రిపేరుకర్తయే
క్లాఘ్యపరుడగునా ; యంత్రోత్పత్తికి పూర్వము రిపేరుకర్త యెందుండెను, అతనికి
యంత్ర స్థాపకరణ సామగ్ధ్యలయొక్క పొందుబాటు శేర్పినవలెను, లేక రిపేరు
కర్తయొక్క నుపదేశమునుండియే నిర్మాణకర్తకు తగిన శక్తి కలిగెనా ; అను వానిని
గొంతనాలోచించి చూచినపెట్టివారికైననూ తెలియకపోదుకదా.

గనుక పొచ్చిన సిద్ధాంత గణితక్రమములయందులేని శాస్త్రముయొక్కవాస్త
వ్యతన్మగ్రహించి మూలమెరిగి కాలోచితమునకు తగినట్లు అందలికమములనుపయో
గించుకొనక, జైత్రేక్కినమీద ఋషిము పొర్లించునట్లు మామృతభూతమగు వెనుకటి
శాస్త్రములను దూక్షించుటయుక్తముగాదనుతలంపుతో నీ గ్రంథమునందలి దివళకు

జెప్పబడియుండు గ్రహగణితములలోనగు విషయములను సిద్ధాంత పాఠిజాత " మను
పొచ్చిన శ్రీతాళపత్రాముదిత గ్రంథమునుండియు సంగ్రహింపబడియుండుటచే
అందలి క్రమములలో మతాంతరాభిః ప్రియములను జూపక గణిత విధులు జక్క
బడి సిద్ధాంత గణితప్రక్రియలలో చేలునట్లు మూల తాత్పర్యములనే సవర్ణింపులతో
విస్తారముగనుదహరింపబడియె.

అందాగ్రంథారంభమునుండియు నీ గ్రంథారంభమునకనేక సహస్రాబ్దిములే
గతించి పోయినందున యథాదృక్పథ్యతాంగ్రహః, అనునట్లు * కలౌపంచసహ
స్రాబ్దగత సంస్కార విశేషక్రమములతోనిక్కాలమునకు నరివచ్చు శ్రీ నూర్య
దేవయజ్ఞవల్క్యశ్వాన యుక్తంబగు సిద్ధాంతరత్నాకరోక్త గ్రహతంత్రమును సవర్ణిం
పులతో శుద్ధముగ నీ క్రిందుదహరింపబడును.

(సి. ర. అ 2-వో 20...25) ఖిఖేమానిత కలిగతసంఘాద్విన గణితకం
ఫలకలిపర్గం | దినకతివర్ణాచ్చలహతమూలం గ్రహగతి లిప్తాద్భాజితఫలితేత్యాది
ర్గళాయత కలియాతాంతదృక్పథ్యతోక్తప్రకారేణ అన్యగ్రంథోత్పత్తి కాలస్యగ్రహ
పూర్వసృజక రాశ్యాదయః, (89-వ పేజిచూడుము.)

* కలౌపాపిని సంపాద్యేధర్మహాసాధవిషయతి | యాతేత్వబ్రహ్మసహస్రాబ్దాం
పంచకపాపినోజనాః || చందాలాః ప్రమరం యాంతి యాంతి బ్రహ్మద్వివిజులం
బుద్ధిభ్రంశోద్విజాతీనాం విద్యాకర్కాది సంక్షయః || శాస్త్రీయపార్థవాదశ్చిష్ట
చార వినాశవం | దుర్భిక్షమప్యసామృప్తికి బహుళోత్పాతదర్శనం || * నూర్యాదిగ్రహ
గోళానాం గతివైషమ్య సంభవః | గంగామాహాత్యైహానిశ్చ శూద్రోపవయనాదికం ||
మండోళక సంతానం మద్యమాంస పరిగ్రహః | అచార్యగురుధికార్కః పాశో
హిత విగర్జనం || పరనింఘాపరస్వస్యం పరదారపరిగ్రహః | స్త్రీజాంపునర్వి
వాహశ్చ కూద్రోసన్యాసలక్షణం || దేవతా మహిమూలోపే వేదాధ్యయన వర్జనం |
వ్యర్థతామంత్ర తంత్రాజ్ఞాం మతనాదదురాగ్రహః || సముద్రయానం విపాజ్ఞాం
భవిష్యతి కలౌయుగే | ద్విషంతిపితరంపుత్రా గురు శిష్యాస్తథైవ || పఠించకనితా
దేవప్తి కృష్ణే కృష్ణత్వమాగతే | కూద్రాన్న భోగనిరతా భవిష్యంతి కలౌద్విజాః ||
బ్రహ్మజాదాస్త్రధావర్ణాస్సంకీర్తంతే పరస్పరం || వ్యాధధర్మరతాస్సర్వేదంభా
చారకరాయజ్ఞాః || అతస్త్వాయుషాస్సర్వే కలిదోషాద్భవిష్యతి———||

రవికి, 10-29-2, బుధకేం, 6-15-8, శనికి, 10-4-2,
చంద్రునికి, 10-20-50, గురునకు, 5-28-40, తుంగకు 2-22-20,
కుజునికి 11-7-26, శుక్రకేం, 6-24-48, పాతకు, 2-5-20,

ఈ గ్రంథమునందలి 89-వ పేజీలోగల గ్రహపూర్వ ధృవకములకుమారుగా నీ మీదజూపియుండు ధృవకములనుపయోగించుకొని వెనుకటిక్రమములగనే స్ఫుటి కరింపగా నిక్కాలమునకు బుధుడుదప్ప తక్కినగ్రహములన్నియునూ దృక్సిద్ధ స్ఫుట ములగును. అందు బుధ స్ఫుటము జేయునపుడు మాత్రము రెండు భాగలచే తగ్గింప బడిన మధ్యమరవిని మధ్య బుధునిగ తెలిసి నీ మీదజూపియుండు బుధకేంద్ర ధృవక మునుండియు వెనుకటిక్రమములగనే స్ఫుటికరింపగా బుధస్ఫుటము దృక్సామ్యమగును ఈ అర్థమును గూర్చినూ, శీతాంశునూను స్ఫుట వీక్ష్యకాలే భాగద్వయం శోధ్యది వాకరణ ద్రాక్కింద్రసంపాద్యఫలంప్రశస్తం ప్రాగ్గుత్ సర్వంరవిమధ్యయేచ||సి||

N. B:-గ్రహణ గ్రహయుద్ధ సమాగమ తాత్కాలికకరణ లగ్నస్ఫుటాదులే మొదలయిన వానినంతయూ తెచ్చుకొనుటయందెట్టి శ్రేషులునులేవుగనుకవాని నంతయూ నీ మీద జెప్పబడియుండు క్రమములచే సాధింపబడిన దృక్స్ఫుట గ్రహ ములనుండియు వెనుకటివలెనే క్రమముగ తెచ్చుకొనవలసినదని తెలియవలెను. అందు సూర్య సిద్ధాంతోక్తక్రమముగ గ్రహస్ఫుటములనెత్తవలసినపుడు తత్సంప్రదాయక ముగ సాధింపబడిన కుద్ధ మధ్య గ్రహదులయందలి మధ్య రవిలో 5-లిప్తులున్నూ, బుధ శిఖ్రిములో 60-లిప్తులున్నూ మధ్య శనిలో 157-లిప్తులున్నూ, పాతలో 11 లిప్తులున్నూ చేర్చి మధ్య చంద్రునిలో 4-లిప్తులున్నూ, మధ్య కుజునిలో రెండు లిప్తులున్నూ, మధ్య గురునిలో 89-లిప్తులున్నూ, శుక్ర శీఘ్రములో 5-లిప్తులున్నూ, తుంగములో 14-లిప్తులున్నూ, తీసివేయగానను పూర్వోక్తమగు రత్నాకరోక్త మధ్య గ్రహదులనుబట్టి బుధ స్ఫుటమునందు మాత్రము రెండుభాగలచే తగ్గింపబడిన మధ్య మరవిని బుధ మధ్యగ్రహముగ నెరిగి వెనుకటివలెనే జ్యాధమనర్థజితాదులచే క్రమముగ స్ఫుటికరింపగా నిక్కాలమునకు సరియగు దృగ్గణిత గ్రహములను. ఈ గ్రహముల నుండియు నక్షత్ర గ్రహణములు పైతము దృక్సామ్యము వచ్చినది. అందు వైదిక కర్మానుష్ఠానములకును యుక్తమగు తిథ్యాదులను దృగ్గణిత రవి చంద్రులచే తెచ్చుసాంప్రదాయకము శిష్టాచారవియధ్యమగుటవలన వానికి వెనుకటి వలెనే నీ సూర్య చంద్రులు పనికి రావని తెలియవలసినది. మఱియు నీ వెనుకటి

యథాయములలో తేలివారికిందుదాహరణములచే కావలసినపనియుండనందున తాత్పర్యముల నేమలకనగా బోధ మగునట్లువ్రాసి ఉదాహరణ గణితమును జూపబడవలెను.

ఇతి సిద్ధాంతరహస్యే దృక్సిద్ధాంతరత్నాకర

తాత్పర్య సంగ్రహః

అథ ఉపయుక్త విషయాః

రవ్యాది సప్తగ్రహజాం అహారాత్రాపరమాణు ఘటికాః, రవికి=60-10, చంద్రునకు=62-27, కుజునకు=60-7, బుధునకు=60-18, గురునకు=60-0, శుక్రు నకు=60-8, శనికి=60-0.

లంకాదినాథాః:-రవికి=15-2, చంద్రునకు=15-87, కుజునకు=15-2, బుధునకు=15-5, గురునకు=15-0, శుక్రునకు=15-2, శనికి=15-0.

గమనింపు:-సా.మనాడునిచే రవి దినార్ధములలోనగువానిని గణించి తెచ్చియుండు స్ఫుటాధ్యాయోక్తక్రమములగనే చంద్రాదిపక్షగ్రహములకునూ నాయాసాయనగ్రహ భుజలనుబట్టి స్వదేశ చరఖండములచే చరార్ధఫలము తెచ్చి నచ్చిన దాని నీ మీద కుపపబియుండు వారివారి లంకాదినాథములలో సంస్కరిం చిక్రిమముగ నచార్ధములలోనగు వానిని తెచ్చుకొనవలయును.

ఉదా:-సాయన చంద్రాః 10-1-9-5-3, తద్భుజా 1-28-50-7, దీనినినిబట్టి స్వదేశ చరఖండములచే సాధింపగా వచ్చిన చరార్ధఫల వివాడికలగు 48-ను, లంకా చంద్రాదినాథలో సంస్కరింపగానయిన చంద్రాచార్ధము 14-49, దీనిని రెట్టింపగా నైననతని అహస్సు 29-88 దీని సతనహారాత్రములో తీసివేయగా నిలిచివ రాత్రిః 82-49 దీని దశము 16-25 ఇదే చంద్ర రాత్ర్యర్ధమగును, ఈ క్రమములగనే తక్కిన గ్రహములకునూ తెలియవలసినది. అందు నాయాసాయనగ్రహ భుజాంశ ములనుబట్టి వెనుకటివలెనే దినగతి పదకములనుండియు చరార్ధలిప్తును తెచ్చుకొనగా నవియు నాయాగ్రహములకు స్వదేశ చరార్ధఫల వివాడికలగునని తెలియవలసినది.

ఉత్క్రమజీవలు.

1=7 అ 22	9=579 అ 181	17=1918 అ 205
2=29 అ 37	10=710 అ 143	18=2123 అ 210
3=66 అ 51	11=858 అ 154	19=2338 అ 215
4=117 అ 65	12=1007 అ 164	20=2548 అ 219
5=182 అ 79	13=1171 అ 174	21=2767 అ 222
6=261 అ 93	14=1346 అ 183	22=2989 అ 224
7=354 అ 106	15=1523 అ 191	23=3213 అ 225
8=460 అ 119	16=1719 అ 199	24=3438 అ 225

గమనింపు :—క్రమజీవలన్నియు విధముగనే నీ వ్యుత్క్రమ జీవలను సైతము సాధింపవలసినది. అందు క్రమజ్యోతిషములో జీవనియ్యవలసిన లిప్తలు 225-లకు తగ్గియుండునపుడదియే జ్యోతిషమునని తెప్పబడియున్నది. ఇందు 225 లిప్తలకు తగ్గియుండునపుడా జీవనియ్యవలసిన లిప్తలను 7-టు పెంచి 225-టు భాగింపగావచ్చు లిప్తాది ఫలమే సుత్క్రమజ్యోతిషమునను, ఇదొకటిదప్ప తక్కిన గణిత విధిక్రమములలోనెట్టి భేదమునూ లేదు.

ఉదా :—సుత్క్రమజ్యోతిష చంద్ర భుజను లిప్తాదిజీయగానైన 1881-7-లను 225-టు భాగింపగావచ్చిన సుత్క్రమజీవ సంఖ్య 8-ది 460 అ 119 ఈ అందర లిప్తలచే శేషకలాదియగు 81-7-లను గుణించి 225-టు భాగింపగావచ్చిన జీవాంతర ఫలకలాదియగు 42-54-లను జీవలిప్తలలో చేర్చగానైన భుజోత్క్రమ జ్యోతిష కలాది 502-54.

N. B:—గ్రహమంద శీఘ్రఫలానయనములందుగానీ లేక ధనుర్గణితాదు లయందుగానీ నీ సుత్క్రమ జీవలనుపయోగింపగూడదు.

ధూమూద్యప్తోపగ్రహములు (జాతకాద్యుపయుక్తం.)

తా|| సూర్య స్ఫుటమునకు 4-18-0-0-లను చేర్చగా ధూమగ్రహమును ధూమ గ్రహమును 12-రాసులలో తీసివేయగా పాతగ్రహమునూ, పాతగ్రహములకారుణ్యము చేర్చగా (పరిధి) పరివేషగ్రహమునూ, ధూమగ్రహమునకారుణ్యములు చేర్చి లేక ఫలితము

గ్రహమును 12-రాసులలో తీసివేయగా (ధూమ) ఇంద్రచాపగ్రహమునూ, దానిలో 17 భాగలు కలుపగానగ్నియను శిఖి గ్రహమునూ, స్ఫుటరవిన వరుసగా 3 ప్రతులుంచి అందు క్రమముగ 8-1-2-11, 8-1-8-0, 8-4-5-6 రాశ్యాది ధృవకములను చేర్చుకొనగా వరుసగా గుళిక, యమకంఠక, అధిప్రహర, గ్రహస్ఫుటములనునాయగునని తెలియ పలసినది, ఉదా, స్పష్టం.

పంచాంగముమీద గ్రహస్ఫుటములెత్తుట.

నూ|| ఎపుడే గ్రహస్ఫుటమునెత్తవలయునో నపుడాగ్రహమే నక్షత్రమునందె న్నెప్ప పాదమునందుండునో దానిని మొదటచూచుకొని ఆ గ్రహమానక్షత్రపాదము నకు విచ్చినది మొదలు ముందుపాదమునకు బోవువఱలోనగు దినాదికాలమును విభుడి యలుజీయగావచ్చు హారకముచే జ్ఞాతాజ్ఞానరస్థ భాజ్య సంఖ్యా ధృవకముగు 720000 ను భాగింపగావచ్చు లిప్తాదిఫలమే నక్షత్రకాగ్రహముయొక్క స్ఫుట చారగతి యగును. దానిచే వర్తమానపాదప్రవేశముమొదలు నిష్క్రమమువఱలోనగు ఘటికాదిని చతుష్ప్రతిగా గుణించివచ్చిన మొత్తము నరువదిచే భాగింపగావచ్చు కలాదిఫలము వర్తమాన పాదమునందలి గతలిప్తలగును గనుక దానిని వర్తమాన నక్షత్ర పాదము నకు వెనుకటి పాదాంతమువఱలో నశ్విన్యాదిగనెన్ని నక్షత్ర పాదములు గతించి యున్నవో నా పాదముల సంఖ్యను 200-టు గుణించగావచ్చు లిప్తలలో చేర్చగా నిష్క్రమమునకు నిష్క్రమగ్రహముయొక్క స్ఫుట లిప్తలగును గనుక దానిని తత్సాధన ములనెత్తి రాశ్యాదిగ జేసుకొనగానదియే స్ఫుటగ్రహమును.

గమనింపు:—వక్రగతిగల గ్రహమును స్ఫుటికరించునపుడీ మీదిక్రమములగునే గణింపగావచ్చు వర్తమాన పాదమందలి వక్రగతిలిప్తలను నశ్విన్యాదిగ వర్తమాన నక్షత్ర పాదాంతమువఱలో పాద మొకటికి 200-లిప్తలవంతున గణించి తెచ్చియుండు ఫలములో తీసివేసి వెనుకటివలెనే రాశ్యాది స్ఫుటమును తెచ్చుకొనవలసినది. అందు చంద్రునికి మాత్రము ఇష్టకాలమునకు వర్తమాన నక్షత్రమునందలి గతఘటి కాదిని 18-20-లచే చతుష్ప్రతిగా గుణించివచ్చిన మొత్తమును అనక్షత్రాధ్యంతముచే విభజింపగావచ్చు భాగాదిఫలమును నక్షత్రమొకటికి భాగాది 18-20లవంతున నశ్విన్యాదిగత నక్షత్రముల కేర్పడు భాగాదిఫలములో కలుపగా భాగాదిగ చంద్ర స్ఫుటమును, ఈ క్రమములచే నాయాకాలములకు పంచాంగముమీద సులభ ముతోర వ్యాది గ్రహస్ఫుటములనెత్తవచ్చును ఉదా-స్పష్టం.

రాశ్యాది: స్ఫుటమును 60 ఘడియల ప్రమాణముగల నక్షత్రాదిగ మాన్యుట:-
 మా|| రాశ్యాది: స్ఫుటమును భాగాదిగజేసినయిన దానిని 3-టు గుణించి 48-టు
 భాగింపగావచ్చు భాగాదిఫలమే నక్షత్రాత్మకమును, అందు నక్షత్రాత్మకమును
 ఘటికాదిగజేసినయిన దానిని ద్విఘ్నించి 5-టు విభజింపగా నక్షత్రాత్మకమువిడిచి
 భాగాది స్ఫుటమేర్పడునని తెలియవలసినది. అందు నక్షత్రమొకటికి 60-ఘడియల
 ప్రమాణమునని తెలిసి ఇప్తముగు స్ఫుటమును మీదిరెండు విధులచేతనూ గణించి ఫల
 సామ్యమును పొందించి జూడవలసినది, ఉదా:- స్పష్టం.

మానసిక జీవలు 18.

1=48 అ 42	7=279 అ 38	13=446 అ 15
2=85 అ 41	8=312 అ 31	14=461 అ 12
3=126 అ 40	9=348 అ 30	15=478 అ 8
4=166 అ 39	10=378 అ 28	16=481 అ 5
5=205 అ 39	11=401 అ 26	17=486 అ 2
6=244 అ 35	12=427 అ 19	18=488 అ 0

జ్యో, సాధనక్రమము:- భుజాకోట్లలో దేనికిగానీ జీవనియ్యవలసినపుడా
 జీవనియ్యవలసిన దానిని భాగాదిగజేసి భాగస్థాన స్థితసంఖ్యను 5-టు భాగింపగా
 వచ్చు లబ్ధము జ్యో సంఖ్యయగును. శేషభాగాదిని అజీవాంతరముచే పెంచినవచ్చిన
 భాగాదికమును మణిలనయిదింటి విభజింపగావచ్చు కలాదిఫలమును జ్యో లిప్తలలో
 చేర్చుకొనగావది భుజ లేక కోటికి జ్యో లిప్తలగును.

మానసిక సూర్యస్ఫుటము:- చరార్థఫల సంస్కారమును జేసియుండు
 న్యదేశియ్య ప్రాంతికాలిక మధ్యగ్రహములయందలిమధ్యరవినితని మందొచ్చుములో
 తీసివేసి వెనుకటి క్రమములుగనే భుజాకోట్లనుచెచ్చి జ్యాలను సాధింపగావది
 భుజజ్యో కోటిజ్యో లిప్తలగును:- అంటలి కోటిజ్యో లిప్తలను భాగాదిగజేసి
 వర్ధింపగావది ఫలమును రవిమందకేంద్రము కటకాదిలోనుండునపుడతని మధ్య
 హారకము 224-0 లలో తీసివేయగనూ, మకరాదిలోనుండునపుడు చేర్చగనూ,
 స్ఫుట హారకముగును. దానిచే మీది భుజజ్యో లిప్తలను విభజింపగావచ్చు భాగాది
 మందఫలమును మధ్యరవియందు వెనుకటిక్రమములుగనే సంస్కరింపగా మంద
 స్ఫుట రవియగును.

ఉదా :- రవిమందకేంద్ర 2-17-20 మధ్యమరవి: 8-10-1-20 మందకేంద్రము
 11-7-18-40 భుజా 0-22-41-20 దీని భాగాదిజేయగా 22-41-20 ఇందలి భాగలనయి
 దింటి విభజింపగావచ్చు. మానస జీవ సంఖ్య 4 శేషభాగాది 2-41-20 దీనిని 4-వ
 జ్యోంతరముగు 89-చే గుణించి 5-టు భాగింపగావచ్చిన కలాదిముగు 20-58-లను 4-వ
 జ్యో లిప్తలలో చేర్చగానైన భుజ జ్యో కలాది 186-58, అదే విధముగ కోటిని
 భాగాదిజేసి 5 టు భాగింపగావచ్చిన జీవ సంఖ్య 18 శేషభాగాది 2-18-40 దీనిని
 18-వ జ్యోంతరముగు 5-టు పెంచి 5-టు భాగింపగావచ్చిన కలాదిఫలమును 18-వ
 జ్యో లిప్తలలో కలుపగానైన కోటి జ్యో కలాది 452-6 దీని భాగాది 7-82-56 దీని
 దశము 8-46 దీనిని మకరాది కేంద్రముగుటచే 224-0 లలో జేర్చగావచ్చు స్ఫుట
 హారకము 227-46 దీనిచే భుజ జ్యో లిప్తలగు 186.58-లను భాగింపగావచ్చిన రవి
 మంద భుజాఫల భాగాది 0-49-15 దీనిని మధ్య రవిలో సంస్కరింపగానైన మంద
 స్ఫుటార్క, 8-9-12-5,

చంద్ర స్ఫుటక్రమము :- వెనుకటిక్రమములుగనే మధ్య చంద్రునికి రవిభుజా
 ఫలముయొక్క 27-వ వంతును సంస్కరించి దేశాంతరఫలమును సంస్కరింపగా
 శుద్ధ మధ్య చంద్రుడగును వానింతని తుంగములో తీసివేయగా నిలుచు మందకేంద్ర
 మునుండియు రవికి జెప్పియుండుక్రమములుగనే భుజజ్యో కోటి జ్యాలనుచెచ్చి కోటి
 జ్యోంతరమును వెనుకటివలెనే కటకాది మకరాది కేంద్రములనుబట్టి చంద్రమధ్య
 హారకము 97-0-లలో సంస్కరింపగావది స్ఫుట హారకముగును, దానిచే భుజజ్యో
 కలలను భాగింపగావచ్చు మందఫల భాగాదికమును వెనుకటిక్రమములుగనే మధ్య
 చంద్రునియందు సంస్కరింపగా మంద స్ఫుట చంద్రుడగును.

ఉదా :- స్వదేశియప్రాంతిక కాలికమధ్య చంద్రు: 9-8-10-48, దీనిలో వెనుక
 సూర్య స్ఫుటమునందొచ్చుయుండిన రుణభుజాఫలముయొక్క 27-వ వంతును సంస్కరించి
 దేశాంతరఫల సంస్కారమును సంస్కరింపగానైన శుద్ధ మధ్య చంద్రుడు
 9-8-10-54, తుంగ: 8-7-22-50, చంద్రమంద కేంద్రము 6-4-21-56, భుజ జ్యో
 కలాది 86-41, కోటి జ్యో భాగాది 8-8-15 దీనిలో సగము 4.8 కరాగ్రాని కేంద్ర
 మగుటచే దీనిని 97-0-లలో తీసివేయగానైన చంద్ర స్ఫుట హారకము 92-57 దీనిచే
 భుజజ్యో భాగింపగావచ్చిన మందఫల భాగాది, 0-28-40 ఫలసంస్కృత మంద
 స్ఫుట చంద్ర, 9-2-37-14,

గత్యానయనం :—రవికేంద్రగతి కలాది 52-8, చంద్రకేంద్ర గతికలాది 788-54, వీనిని వారివారి కోటిజ్య భాగాదులచే గుణించివచ్చిన కలాదిఫలమును వారి వారి స్ఫుట హారకములచే భాగింపగావచ్చు లిప్తాదులను వారివారి కేంద్రములను సరించి, కటకాది ధనము, మకరాది రుణము, అనువిధిక్రమములచే వారివారి మధ్య గతులలో సంస్కరింపగా మంద స్ఫుటగతులగును.

ఉదా:—59-8-లను సూర్య కోటి జ్యా భాగాదిచే గుణింపగావచ్చిన కలాది ఫలమును 448-27-లను అతని స్ఫుట హారకముచే భాగింపగావచ్చిన గతిఫలకలాది 1-58 దీని నతనిమంద కేంద్రము మకరాదిలోనుండుటచే మధ్యగతిలో తీసివేయగానైన మంద స్ఫుటగతి కలాది 57-10, ఈ విధముగనే గణింపగా చంద్రునికి 858-58, మంద స్ఫుటగతి కలాదులగును.

చంద్రమసోః పంచసంస్కారవిధిః.

(1) తా|| సూర్య భుజాఫల విలిప్తలను 520-ట భాగించి తెచ్చిన లిప్తాదిఫల మును రవిభుజాఫలము ధనముగానుండునపుడు మంద స్ఫుట చంద్రునిలో తీసివేయ గనూ, రుణముగానుండునపుడు చేర్చగనూ, ప్రథమ సంస్కార చంద్రుడగును ఈ విరుద్ధఫల సంస్కారఫలమును రవిలో నైతము సంస్కరింపవలసినట్లు వ్యాఖ్యాన కర్తల అభిప్రాయముగలదు.

ఉదా:—రవి రుణభుజాఫల భాగాది 0-49-15 దీనిని విలిప్తలుజేసి నయిన దానిని 520-ట భాగింపగావచ్చిన కలాదిఫలము 5-41 దీనిని మంద స్ఫుట రవి చంద్రులలో చేర్చగానయిన ప్రథమ సంస్కార రవిః 8-9-17-46, ప్రథమ సంస్కార చంద్రః 9-2-42-55.

(2) తా|| ప్రథమ సంస్కార చంద్రునియందు పాతను జేర్చగానగు సపాత చంద్రునికి భుజజ్య కోటిజ్య భాగాదులనుదెచ్చి వచ్చిన వానిలో నొకదానిని మఱి యొకదానిచే (పరస్పరముగ) గుణించి 5-ట భాగింపగావచ్చు కలాదిఫలము సపాత చంద్రుడోజపదములోనుండునపుడు ప్రథమ చంద్రునిలో రుణమునూ, యుగ్మపద ములోనుండునపుడు ధనమునూ జేసికొనగా ద్వితియ్య చంద్రుడగును.

ఉదా:—ప్రథమ చంద్రః 9-2-42-55 పాతః 2-12-11-49 సపాత చంద్రః 11-14-54-44, భుజ జ్యా భాగాది 2-6-42 కోటి జ్యాంశాది 7-52-46 అన్యోన్య గుణిత

భాగాది 16-41 దీని నయిదింటి భాగింపగావచ్చిన కలాదిఫలమును 8-20-లను సపాత చంద్రుడు యుగ్మపదమైనందున ప్రథమ చంద్రునిలో చేర్చగానైన ద్వితియ్య చంద్రః 9-2-46-15,,

(3) తా|| చంద్రోచ్చయన రవి స్ఫుటమును తీసివేయగా నిలుచు ఇందూచోప్ప నార్క కేంద్రమునకు కోటి జ్య భాగాదులనుదెచ్చి దానిని ద్వితియ్య చంద్రుని యందు ప్రథమ రవిని తీసివేయగానగువ్యక్తేంద్రువుకు భుజ జ్యాంశములనుదెచ్చి వచ్చిన దానిచే గుణించిన సంకాత్మక లబ్ధమును శిప్తలుజేసి చంద్ర స్ఫుట హారక మును 15-ట పెంచిన మొత్తముచే విభజింపగావచ్చు భాగాదిఫలమును ఇందూ చోప్పనార్క కేంద్రము మకరాదిలోనుండి వ్యక్తేంద్రువు మేషాదిలోనుండునపుడు ద్వితియ్య చంద్రునిలో రుణమునూ, తులాదిలోనుండునపుడు ధనమునూ, ఇందూచోప్ప నార్క కేంద్రము కటకాదిలోనుండి వ్యక్తేంద్రువు మేషాదిలోనుండునపుడు ధన మునూ, తులాదిలోనుండునపుడు రుణమునూ జేసికొనగా తృతియ్య చంద్రుడగును.

ఉదా:—తులాలో స్ఫుట రవిని తీసివేయగా నిలిచిన నిందూచోప్పనార్క కేంద్రము, 11-28-5-4, (మకరాది) దీనికోటి జ్యా భాగాది 8-7-14, దీనిని ద్వితియ్య చంద్రునియందు రవిని తీసివేయగానైన వ్యక్తేంద్రువకు 5-28-28-29-లను బట్టి భుజ జ్యాంశములనెత్తగా వచ్చిన 0-55-49-లచే గుణించివచ్చిన భాగాది 7-84-82 దీని కలాది 454-32 దీనిని చంద్ర స్ఫుట హారకమును 92-57-లను 15-ట గుణింపగా వచ్చిన మొత్తముచే విభజింపగా వచ్చిన భాగాది 0-19-84, దీనిని నిందూచోప్ప నార్క కేంద్రము మకరాదిలోనుండి వ్యక్తేంద్రువు మేషాదియగుటచే ద్వితియ్య చంద్రునిలో తీసివేయగానైన తృతియ్య చంద్రః 9-2-23-41.

(4) తా|| తృతియ్య చంద్రునిలో ప్రథమ రవిని తీసివేయగానిలుచు వ్యక్తేంద్రువునకు, భుజజ్య కోటి జ్యాంశములనుదెచ్చి వచ్చినదాని నన్యోన్యముగ గుణింపగా వచ్చు సంకాత్మకమును కలాదిగదలసి దానిని వ్యక్తేంద్రువు ఓజపదములోనుండు నపుడు తృతియ్య చంద్రునిలో ధనమునూ, యుగ్మపదములోనుండునపుడు రుణ మునూ, జేసికొనగా చతుర్థచంద్రుడగును.

ఉదా:—వ్యక్తేంద్రు రాశ్యాది 5-28-8-55 దీని భుజ జ్యా భాగాది 0-58-88 కోటి జ్యా భాగాది 8-4 9, వీనిరెంటిని పరస్పరముగ గుణింపగావచ్చిన

సంతాత్మక మగు నర్థోత్తర కలాది 7-56, యుగ్మపదమునందలి వ్యక్తేంద్రువగుటచే దీనిని తృతియ్య చంద్యునిలో తీసివేయగానయిన చతుర్థఫల సంస్కార చంద్రః 9-2-18-45,

(5) తా|| సాయనార్కని భుజజ్య కోటిజ్య భాగాదులను పస్పరముగ గుణించివచ్చిన దానిని భాగాది 4-4-లచే పెంచివచ్చిన మొత్తమును రవి చంద్ర మ్ముట్టగతులచే వేరువేరుగా గుణించివచ్చిన దానిని 21600-చే భాగింపగావచ్చు కలాది ఫలములను సాయనార్కనిజ్య పదమునందుండునపు డాయాగ్రహములలో తీసివేయ గనూ, యుగ్మపదమునందుండునపుడు జేర్చగనూ పంచ సంస్కారకృతమగు దృక్సిద్ధ స్ఫుటములగును. (ఈ ఫలసంస్కారమును ప్రథమ రవికినీ చతుర్థ చంద్యునికిని సంస్కరింపఁజేసినదిని తెలియఁజేసెను.)

ఉదా:—స్ఫుటార్కః 8-9-17-46 అయనాంతయత సాయనార్కః 4-0-49-80 భుజజ్య భాగాది 7-2-48 కోటి జ్య భాగాది 4-9-17 నీ రెంటిని నర్థోత్తరమతముగ గుణింపగావచ్చిన 29-22-లను 4-45-లచే పెచ్చింపగా 179-80, దీనిని రవి చంద్రగతి స్ఫుటములచే వేరువేరుగా గుణించివచ్చిన దానిని చక్రకలా సంఖ్యచే భాగింపగావచ్చిన లిప్తాదిఫలములు రక్షి 0-22, చంద్యునికి 5-38, సాయ నార్కడు యుగ్మపదమునందుండుటచే చతుర్థచంద్యునిలో చంద్రఫలమునూ ప్రథమ రవిలో రవిఫలమునూ, జేర్చగానయిన దృక్ స్ఫుటగ్రహములు రవిః 8-9-18-8, చంద్రః 9-2-24-18.

గమనింపు:—రవి చంద్ర గ్రహణ కాలములయంద ఇట్టి పంచసంస్కార స్ఫుటగ్రహములను బట్టియే తిథ్యంతములుజచ్చి గ్రహణానయనమును జేయఁజలసినదని కొంఠరభిప్రాయము, అందు దిగ్దవ్యయ దృక్స్ఫుటాంతరమును గతి స్ఫుటముగ తెలియఁజలసినది.

గురూదయాబ్జానయనం:—పశ్చిమాస్తమమును బొందియుండు గురువు ఏ మాస మునందు దయమగునో నా మాసము కార్తికాదిగ నెన్నెవదగునో, చైత్రాదిగ నెన్నెవ మాస నామమే గురూదయాబ్జమగునని తెలియఁజలసినది.

భావాకాస్త్యమానాబ్జ నిర్ణయః:—ఈ గ్రంథోక్తావర్ణ గుణకలాగ సంఖ్య లచే నేర్పడిన భగణాది చక్రగురునను 164001029-5-28-1 ఈ భగణాది భూర్వ

ధృవములో చేర్చి రాసులుగామార్చి యంబోకటిగూడే 60-ట భాగింపగా నిలుచు శేషమునుబట్టి విజయాదిగ లెక్కింపగా వింధ్యస్యోత్తరముననుష్ఠింపు సంవత్సరము నచ్చును. అందలి శేషభాగాదులనుబట్టి జచ్చిన భోగ్యాంశములను గురుమధ్యగతిచే భాగించి దినాదిఫలమొత్తగా వర్తమాన సంవత్సరమునకవతలి సంవత్సర ప్రవేశ కాలమగుని తెలియఁజలసినది. ఈ అర్థమునుగూర్చి, ద్వాబళభూగోళగోళ్యాత భగణాంతమానకైః । రాశిభిఃస్వగితాః శ్చుద్ధాపస్తావిస్యర్వి జయాదయః ॥ తుదారేణ ధూరేనాట్యః నభోవేషఃకిం, భగణాది ధృవవాక్యం,

ఉదా:—ధాతు సం|| చైత్ర శుక్లప్ర|| మంగళవారంనాటి అవార్ణణం 740 దీనికేర్పడిన భగణాది ధృవగురువు, 0-2-1-29-80, దీనిని మీది జెప్పియుండు ధృవక ములోచేర్చి రాశ్యాదిగజేయగానయిన స్పష్టాదిగురురాసులు 1978812855-29-80-80 ఈ రాసులయం దొకటిచేర్చి 60-ట భాగింపగా నిలిచిన శేషము 56, ఇది విజయాదిగ నర్వధారియగును, గనుక శేషభాగాదులను 29-80-80-లను 80-భాగలలో తీసివేసి గురుమధ్యగతిచే భాగింపగావచ్చిన దినాదిఫలము 5-55 దీనినిజూచి సప్తమీ భాను వారంనాడు 54 ఘడియలకు వింధ్యస్యోత్తర శేషోధివత్సరారంభమగునని తెలిసెను.

నవనాయకాదయః:—చైత్ర శుక్లపతిపత్తిధియొక్క వారాధిపతి రాజ గ్రహమగును, అదే విధమున మేవ సంక్రమణ వారాధిపతి మంత్రియూ, సింహ సంక్రమణ వారాధిపతినేనాధిపతియూ, కటక సంక్రమణ వారాధిపతి సన్యాధి పతియూ, ధనుస్సంక్రమణ వారాధిపతి ధాన్యాధిపతియూ, మిథున సంక్రమణ వారాధిపతి అర్హాధిపతియూ, రవేంద్రాప్రవేశ వారాధిపతి మేఘాధిపతియూ, తులాసంక్రమణ వారాధిపతి రసాధిపతియూ, మకరసంక్రమణ వారాధిపతి నీర సాధిపతియూ, అయ్యెదరని తెలియఁజలసినది అందు, ఆయాసంక్రమణ ప్రవేశకాలము లర్ధరాత్రాత్పరములగునపుడు నారెండవవారాధిపతిని సంక్రమణ వారాధిపతిగ లెక్కిం చుకొనఁజలసినది. ఈ అర్థములనుగూర్చి రాజాచైత్రాదినారేశః...శ్చుత్తరవారపాః ॥ క్షిప్ర-భానాభామేయమోరాజ్ఞి బలభవో బుధేశనా । సోమేశుక్రేగురభూయాన్తో పాలః పశునాయకః ॥ గురూన్మేధవేద్యాన్మేధకాధక చతుష్టయం । చంద్రేబుధే పివానమకమాధకత్రితయంస్మృతం । రవేభామేధ్యాన్మేధకస్యా జేకమాధం శ్చైత్రచే ॥ ఇట్లుపశునాయకములను తెలుసుకొనవలెను.

మేఘనిర్ణయం:—కాలివాహన శకగతాబ్దములయందొకటి చేర్చగావర్తమాన శకయగను, దానిని 9-చే భాగింపగానిలుచు శేషములనుబట్టిక్రమముగా 1=వాయు, 2=వాయు, 3=వీల, 4=కాల, 5=దోణ, 6=పుష్య, 7=సంవత్సర, 8=ఆర్ద్ర, 9=తమోమేఘములుదయించునది తెలియపలసినది.

కందాయనిర్ణయము:—ఇష్టసంవత్సరమునందలి చైత్ర శుక్లప్రతిపత్తుయొక్క, వారమును భానువారాదిగనూ, నక్షత్రమును అశ్విన్యాదిగనూ, యోగమును విష్కం భాదిగనూ, కరణమును బవాదిగనూ లెక్కించి వాటిసంతయూ మొత్తముజేసియందొకటి కూడిన నదిఫలమగుచు, అశ్విన్యాదిగనెన్నెవ నక్షత్రమునకు కందాయఫలమెత్తవలయునో నా నక్షత్ర సంఖ్యయందు ఫలమునుజేర్చి అయిన దానిని మూడుప్రతులుంచి 1-వ దానిని 8-ట పెంచి 8-ట భాగించి నిలిచిన శేషమునూ, 2-వ దానిని 8-చే భాగించిన శేషమునూ, 3-వ దానిని 8-ట పెంచి 8-ట భాగించిన శేషమునూ, వరుసగా నధమ ద్వితీయతృతీయ కందాయములగును ఉదాహరణం ||

అథ గ్రహబాం విశేషాధి కారనిర్ణయ:—వాక్యాని అశ్వాధిపోరాజు, గజాధిప అజ్ఞాధిపామంత్రి, పశ్చాధిపసైన్యాధిపో వృషభ సం|| వారేశః, ద్విపాధిపయుద్ధాధిపో అశ్వేశః, పూర్వసన్యాధిపోకటక సం|| వారేశః, రత్నాధిపపశ్చాధిపోసేనేశః, ఉత్తరాధిపదేవాధిపోకన్యా సం|| వారేశః, మాంగల్యాధిపోరనేశః యుద్ధాధిపసర్వాధిపస్త్రీణాధిపోవృశ్చిక సం|| వారేశః, పశ్చాత్సన్యాధిప వృషభాధిప హృగాధిపోధను సం|| వారేశః, గ్రహాధిపసర్వాధిప ఐరాధిపో నీరనేశః, వస్త్రాధిప రాష్ట్రాధిపవ్యూహాధిపోకుంభ సం|| వారేశః, వ్యాపారాధిపధనాధిప తృణాధిపోవిాన సం|| వారేశః, పృథ్వాధిపో మేఘేశః, పాఠోపాఠో గురురాజివలనవారేశః, తా|| స్పష్టం.

ఆదాయప్రయోమలను గణించుట.

తా|| రవికి=6, చంద్రునకు=2, కుజునకు=3, బుధునకు=17, గురువుకు=19, శుక్రునకు=21 శనికి=10, భృవకములగును=ఏరాకికి ఆదాయము తెలియవలయునో నారాశికునికి చెప్పియుండు భృవకములో రాజగ్రహముయొక్క భృవకమునుచేర్చి నయున మొత్తమును 8-ట పెంచి 5-చేర్చి 15-ట భాగింపగానిలుచు శేషము ఆదాయ

మగును దానిలబ్ధమును మరల 8-చే పెంచి 5-చేర్చి 15-ట భాగింపగా నిలుచు శేషము వ్యయమగును, ఆదాయగణితమునేజేసి అంత్యమున 5-చేర్చి 15-ట భాగించుటకు మారుగా 8-చేర్చి 7-ట భాగింపగా శేషమారోగ్యమగును, తల్లబ్ధమును 8-ట గుణించి 8-చేర్చి 7-ట భాగింపగా నిలుచు శేషమనారోగ్యమగును, దాని లబ్ధమును 8-ట గుణించి 8-చేర్చి 7-ట భాగింపగా నిలుచు శేషము రాజవృజితమగును, తల్లబ్ధమునుబట్టి మలనజేక్రమముగ గణింపగా శేషము రాజకోపమగును, అందొచ్చియుండిన లబ్ధమునుబట్టి వెనుకటివలెనే త్రిపుత్రియుతాత్వాప్తక్రమములచే శేషము సుఖమగును, తల్లబ్ధమునుండియునదేవిధమున దుఃఖి-మెత్తవలసినది. ఈ ఆర్థమునుగూర్చి, పటూని ర్యేదద్యయశ్చంద్రః అష్టసంఖ్యాధరాసుతః | బుధస్సప్తదశశ్చైవగురురేకోన వింశతః || ఏకవింశతి శుక్రశ్చ శనిర్దశమ సంఖ్యయా | రాశికోన్యవతేరైక్యం త్రిగుణ్యం శరసంయుతం | పంచాదశహరే ర్భాగం శేషమాదాయ నిశ్చితం | తల్లబ్ధంత్రిగుణిత్యత్య బాణసంఖ్యాచ సంయుతం | పంచాదశహరే ర్భాగం శేషం తుప్రయమాది శేదిత్యాది ||

రాజగ్రహములనుజూచి వషావాయువులను విభజించుట:—రవికి వాన 2 భా, గాలి 4, భా, చంద్రకి వాన 3 భా గాలి 2 భా, కుజకి వాన 2 భా గాలి 8 భా బుధకి వాన 3 గాలి 4 గురుకి వాన 4 గాలి 1 శుక్ర వాన 4 గాలి 8 శనికి వాన 1 భాగము, గాలి 2 భాగములు,

వషాధాన్యాదయః.

వర్తమానశకాబ్దములను 8-ట పెంచి 7-ట భాగించిన శేషమును ద్విఘ్నించి 5-కలుపగా వషాఫలమగును, తల్లబ్ధమును 8-ట పెంచి 7-ట భాగించిన శేషమును రెట్టించి 5-చేర్చగా ధాన్యఫలమగును అందలి లబ్ధమునుబట్టి నదేవిధమున గణింపగా శీతం, తాపం, ఉష్ణం, మారుతం, ప్రజావృద్ధి, తన్నాశ, రాజవిద్యురం, రాజకోపం పుణ్యం, పాపం. ఈ 12 ఫలములునూ వరుసగావచ్చును, ఈ 12-ఫలములయందునూ రెండురెండును తీసివేయగా నిలుచునవి క్రమముగ వ్యాధి, తచ్ఛాంతి, ఆచారం ఆనాచారం, జననం, మరణం, దేశోపప్లవం, శేశసుఖం, చోరభయం, తచ్ఛాంతి, అగ్నిభయం, తచ్ఛాంతి, ఫలములగును-శకాబ్దములను 4-చే పెంచి 7-చే భాగించిన శేషమును ద్విగుణించి 8-చేర్చి, వరుసగా వెనుకటివలెనే గణింపగా, ఆకలి, దప్పి, నిద్ర,

సోమేరి, కాంతం, కొద్దిం, డంభం, మిత్రం, మిత్రభేదం, రసవిష్కృతిః, ఫలనిష్కృతిః
ఉత్సాహ ఫలములగును-శకను రెట్టిందివారుచే భాగించి నదేవిధముగ గణింపగా
నష్టిక, శిలాపాత, దుష్టనిగ్రహ, శిష్టపాలన, సుఖి, దుష్ఖి-మహోత్సాహముల
గును. శకను 8-ట భాగించిన శేషము విద్యుత్ఫలమునూ, 7-చే భాగించిన శేషము
శిలాపాతమునూ, నారుచే హరించిన శేషం మేఘ ధున్తితమునూ-యగును-వ్యాధ్యాది
ఫలములలో వరుసగా రెండు రెండును తీసివేయగా మృగభాద, తచ్ఛాంతి, అతి
వృష్టి, అనావృష్టి, ఎలుకలు, చిలుకలు, మిడతలు, కుక్కలు, చక్కలు, వచ్చును-
ఈ ఫలములయందు వరుసగా నొక్కొక్కటి చేర్చుకొనగా క్రమముగ ధాతువర్ణము
లగును-వపాకాదిఫలములే క్రమముగ నవరత్న భేదములునూ, నవధాన్య భేదములునూ,
యగునని తెలియవలసినది. ఆకడపి మొదలగుఫలములలో వరుసగా నొక్కొక్కటి
తీసివేయగా సత్యాసత్య, కరుణాకరుణ, విశ్వాసావిశ్వాస, న్యాయాన్యాయ కపటా
కపట ఫలములగును-అచే విధమున నష్టిక శిలాపాతాదిఫలములయందొక్కొక్కటి
చేర్చుకొనగా సస్యవృద్ధి, తన్నాశ, పయవృద్ధి, తన్నాశ, ఈ ఫలములగును-ఈ
నాలుగు ఫలములయందునూ క్రమముగ 2-డు 2-డును తీసివేయగా అశ్వపుష్టి, తన్నా
శ, గజపుష్టి, తన్నాశ, ఈ ఫలములగునని తెలియవలసినది.

పక్షాధాన్యములు వరుసగా స్త్రీపుం జన్మసంజ్ఞలగును. పక్షా సంఖ్యను ధాన్య
సంఖ్యచే గుణించి మూలమెత్తిగా ఫలపీఠములగునని వ్యాఖ్యానమునగలదు. మకర
సంక్రమణకాలమందలి కరణమునుండియు నీక్రింది విధముగ సంక్రాంతి పురుష
నిర్ణయముచేయవలసినది.

బవ=శంఖోదకస్నానం, శ్వేతవస్త్రం, విద్యమధూషణం, కన్యూరి గంధం,
పున్నాగపుష్పం స్వర్ణపాత్రం, అన్నాహారం, నారికేళఫలం, ముసంఠి ఆయుధం,
సింహాటాహనం, శ్వేతచ్ఛత్రం, బాలవ=నిబోడకస్నాన, రక్తవ, మాక్షికభూ,
చందనగం, జాజీపు, రజితపా, పాయస ఆహారం, కదళీఫ, భిండి ఆ, వ్యాఘ్రవా,
రక్తచ్ఛత్రం, కాల=అగరోదకస్నాన, చిత్రవ, రజితభూ, కుంకుమగం, వసుళపు,
తాంబ్రపా, భక్ష్యా, మాతృఫ, అసిఆ, వరాహవా, పీతచ్ఛత్రం, తైలం=చందనగం,
పీతవ, వజ్రభూ, గోరో, మల్లి ఆయు, అఘ్రాన, జంబూఫ, దండా, గార్ధభవా,
నీలచ్ఛత్రం,

గరజ=నిర్మలాద, నీల, గోమేధి, లాక్షాగం, జపాపు, నీసపా, క్షీర, బద
రీఫ, ధనురాయు, గజవా, హేమచ్ఛత్రం, వణిక్=బిల్వోద, కంబళ, విద్యమధూ,
వసాగం, నీలోత్ప, త్రపుపా, దధి, తాళఫ, తోమరా, మహిషవా, మయూరస్ఫ
త్రం, భద్రవ=కావేరిజ, చర్మం, పుష్కరాగ, హరిద్రగం, మాధవి, కాంస్యపా,
చిత్రాస్నం, మధూతఫ, కుంతాయు, శ్యానవా, జీర్ణచ్ఛ,

శకుని=కావేరి, కంఠా, స్వర్ణ, కర్పూర, చంపక, శిలా, గుడ, మధూత,
పాకాయుధం, అశ్వవా, జీర్ణచ్ఛత్రం, చతుష్పత్త్=అగరోదకం, అజినం హేమ,
కృష్ణాగరు, పాటల, దారు, మధు, తింతిణి అంకుశాయు, అజపా, పాలాశచ్ఛత్రం,
నాగవం=అగరో, వలకల, స్ఫటిక, రక్త, కేతకీ, మృత్, ఆజ్యం, తింతిణి, అస్త్ర,
వృషభ, పాలాశ, కింస్తుఘ్నం=అగరోద, కంచుక, వైడూర్య, శ్రీగంధ, కుండ,
వేణుపా, శర్కర, తింతిణి, బాణం, కుక్కుట, పాలాశచ్ఛ,

ఇట్లు ఎరుసగా, స్నాన, వస్త్ర, భూషణ, గంధ, పుష్ప, పాత్ర, ఆహార,
ఫల, ఆయుధ, వాహన, ఛత్రములను నిర్ణయించుకొని పిమ్మట నీరసాధిపతివిజాచి
సంక్రాంతి పురుషునియొక్క నామధేయాదుల నీక్రింది విధముగ నిర్ణయించవలసినది,
రవికి=భూలోనామధేయం, పూర్వదిగ్గమనం, తిలధాన్యం, పిశాచిజాతి, మద్దళవాద్యం
చంద్ర=ధాన్యనామ, పశ్చిమది, మాషధా, పిత్పదే, తాళవాద్యం, కుజ=మహో
దరీ, దక్షిణ, కులిత్త, వనరాక్షస, డమరుగవాద్యం, బుధ=మంద, దక్షిణ, గోధూమ
కూద్ర, దుందుభి, గురో=మందాకినీ, ఉత్తర, శాలీ, వైశ్య, రుద్రవీణ,

శుక్ర=మిశ్రవా, పూర్వది, తండుల, క్షత్రియ, వేణువా, శనే=రాక్షస
నామధేయ, పశ్చిమదిగానం, ప్రియంగుధాన్యం, బ్రహ్మజాతి మహాధేరివాద్యం
ఇట్లు దెలియవలసినది.

N. B:—దివారాత్మలయందలి పూర్వార్థములు రెండునూ పాగిక్సంజ్ఞలు
గనూ సుత్తరార్థములు రెండునూ నపరసంజ్ఞలుగనూ యుండుటచే నహారాత్రా
జయుగ్ర పదభేదములనుబట్టి పూర్వరాత్రిలో పాగిజ్ఞతాదులునూ నపరరాత్రిలో
పశ్చాన్నతాదులునూ జనియించునని భావ్యకారులే కొంధరభిఃప్రాయముల నిచ్చి
యుండెదరు, అందలి మూలతాత్పర్యములను జూడగ నా విధిక్రమముల నథోలో
కస్థులకనగా మనలకు గ్రస్తాదయగ్రస్తా మనములగునపుడందులకు విపరీతమున

గ్రస్తాస్త్రగ్రస్తోదయములను భౌందియుండు దేశస్థులుపయోగింపవలసినదియే దప్ప మనలకుకాదు, భూమధ్యరేఖకు సమసూత్రస్థ నభోముఖమునుబట్టి సూర్యసిద్ధాంతోక్త కర్ణగతిననుసరించి నీ భూమిమీద గణితముజేయువారలకు తదనుసారక్రమములుగనే సూరోపనిషదాహర్ణవ ప్రవేశకాలమునుండియు కర్కాది మకరాది భేదములచే పూర్వరాత్రి నపర భాగముగనూ, నపర రాత్రిని పూర్వ భాగముగనూ లెక్కించుకొన వలసినది, మఱియు ఘటికా సాధనమునందలి నతోన్నతనాడికాస్వరూపములో నతోన్నతలయోగము దినార్ధ సమమని జెప్పియుండిననూ ఉదయాత్పూర్వాస్తాత్పర ములయందు పరమఫలమునుండియు విపరీతముగ ఛాయామాన్యమగుటచేతనూ అందు సూర్యోదయాదికాలమునే లెక్కించుటచేతనూ నావిధినందు దప్పమరి యెందునూ సరిబడదు, ఇందునుగూర్చి సూర్యదేవయజ్ఞవ్యా * సర్వదా నతకాలం త్రింకతోవికోధ్య శేషమున్నతాఖ్యైకాలః ||

* ఈ అర్థము జాతకాదులయందుదప్ప మరియెందునూ కనికరాదని కొంభరం దురు, వారిమతమునకపాలముభిన్నించి పగటిపలేనే రాత్రికాలమున నతోన్నతల యోగము రాత్రిగర్భమగును (పూర్వరాత్రిలో నస్తాదీప్తకాలమునూ, నపరరాత్రిలో రాత్రి శేషమునూ, క్రమముగ పూర్వాపరయున్నతములగును, వానిని రాత్రిగర్భములో తగ్గింపగా నతములగును) ఈ విధినభోలోకస్థులకని తెలియక పగటియందుగాళ్ళలో నడిచి రాత్రియందు తలలోనడుచునట్లు గ్రస్తోదయస్యగ్రహణే తుపకృత్ప్రపాలవ త్పూర్వగ్రహేన్యథాస్తే || అనువాక్యములను జెప్పిననెవరేమిజేయగలరు.

ఉదా:—దినమానము 29-30, వర్షాంతము 29-28, మధ్యలంబనము 3-2 అయిన లంబన సంస్కృతపర్వము 32-30 వచ్చునుగదా, పర్వాంతము 29-32 వచ్చి యుండిన లంబన సంస్కృత తిథ్యంతమునగు 26-30, 32-34, వీనిలో నేదిసాధువు- దినార్ధము 15-30, ఇప్తకాలము 30-59, అయిన నతము 15-29 వచ్చునుగదా, ఇప్త కాలము 31-1 అయియుండిన నతములగు 14-29, 15-31 వీనిలో నేది సాధువు, ఎట్టి గణితములయందైననూ పరమఫలమునుండియు క్రమముగ తగ్గునేగానీ విపరీతముగా జాలదను గణిత సూత్రములచే మూలతాత్పర్యములను సరిపోల్చుకొనక మూలతాత్ప ర్యములనే పాడుజేయుట సాధుసాప్రదాయకముగ కనుబడదు.

ఈ వాక్యార్థముల ననుసరించియే, నీ గ్రంథమునందలి తాత్పర్యోదా హృత ములన చటచటనే నవ్వింపులతోవ్రాయబడియే, ఇందులనుగూర్చి మాత్రాగ్రమతు లకు గ్రస్తోదయగ్రస్తాస్త్రగ్రహణములు రెండునూ సాక్షులిచ్చును.

ఘటియంత్రము - కషేణాభ్యధికైష్టపద్భిః లైస్తామ్రస్యభాజనం త్రింకదం గుళవిస్తారముధితం చతురంగుళం || స్వర్ణమాపేన కృత్వావై చతురంగుళ కాష్ఠికాం మధ్యభాగేతుయావిధానాడికా ఘటికాస్ప్రతా || తద్రంధ్రేణాంభసాపాత్రం యావ త్కారేన పూరితం | సకాలో నాడికాతస్యాష్టప్తిభాగోవినాడికా || తా-స్పష్టమ్.

వినంతి:—ఓపండితోత్తములారా! నేనొక గొప్ప విద్యావంతుడను గర్వముచే నీ గ్రంథమునువ్రాయలేదు గనుక ఇందలి దోషములను లెక్కగొనక, హంసైరివ బుధైస్సరైరిస ఏవాత్ర దుగ్ధపత్ || అనునట్లు తమింపపార్థింపెదను. (గ్రంథకర్త)

ఇతి శ్రీ సిద్ధాంత చింతామణి గ్రంథే
సిద్ధాంతరహస్యోనామ ప్రథమ భాగస్సమాప్తః

శ్రీ ఛాయాసంజ్ఞాసమేత శ్రీ సూర్యనారాయణస్వామి

పాదారవిందార్పణమస్తు హరిః ఓం తత్సత్.

పదక సంగ్రహము.

రవ్యాది గ్రహ దినమధ్యగతి యుతపదకాని.

రవి దినమధ్యగతి
యుత పదకములు.

- 1 ఏ 0-0-59-810
- 2 ఏ 0-1-58-16 20
- 3 ఏ 0-2-57-24-31
- 4 ఏ 0-3-56-32-41
- 5 ఏ 0-4-55-40-51
- 6 ఏ 0-5-54-49-1
- 7 ఏ 0-6-53-57-11
- 8 ఏ 0-7-52-6-21
- 9 ఏ 0-8-52-13-32
- 1 ద 0-9-51-21-42
- 2 ద 0-10-42-48-28
- 3 ద 0-29-84-5-5
- 4 ద 1-9-25-26-47
- 5 ద 1-19-16-48-29
- 6 ద 1-29-8-10-11
- 7 ద 2-8-53-31-58
- 8 ద 2-18-50-58-35
- 9 ద 2-28-42-15-17
- 1 శ 3-8-83-86-58
- 2 శ 3-17-7-18-56
- 3 శ 9-25-40-50-54
- 4 శ 1-4-14-27-52
- 5 శ 4-12-48-4-50
- 6 శ 7-21-21-41-48
- 7 శ 10-29-55-18-46
- 8 శ 2-8-28-55-44
- 9 శ 5-17-2-32-42

1 స 8-25-86-9-40

2 స 5-21-12-19-20

3 స 2-16-48-29-0

4 స 11-12-24-38-40

5 స 8-8-0-49-20

6 స 5-8-86-58-0

7 స 1-29-18-7-40

8 స 10-24-49-17-20

9 స 7-10-26-27-0

1 దస 4-16-1-36-40

2 దస 9-2-8-18-20

3 దస 1-18-4-50-0

4 దస 6-4-6-26-40

5 దస 10-20-8-3-20

6 దస 8-6-9-40-0

7 దస 7-22-11-16-40

8 దస 0-8-12-53-20

9 దస 4-24-14-30-0

1 ల 9-10-16-6-40

2 ల 6-20-82-18-29

3 ల 4-0-18-20-0

4 ల 1-11-4-26-40

5 ల 10-21-20-38-20

6 ల 8-1-86-10-0

7 ల 5-11-52-46-40

8 ల 2-22-8-58-20

9 ల 0-2-25-0-0

1 దల 9-12-41-6-40

చంద్ర దినమధ్యగతి
యుతపదకములు.

1 ఏ 0-18-10-34-62

2 ఏ 0-26-21-9-44

3 ఏ 1-9-31-44-36

4 ఏ 1-22-42-19-28

5 ఏ 2-5-52-54-20

6 ఏ 2-19-8-29-12

7 ఏ 3-2-14-4-4

8 ఏ 3-15-24-38-56

9 ఏ 3-28-35-18-49

1 ద 4-11-45-48-41

2 ద 8-28-31-37-22

3 ద 1-5-17-26-3

4 ద 5-17-3-14-44

5 ద 9-28-49-3-24

6 ద 2-10-34-52-5

7 ద 6-22-20-40-15

8 ద 11-4-6-29-26

9 ద 3-15-32-18-5

1 శ 7-27-38-6-46

2 శ 3-25-16-18-38

3 శ 11-22-54-20-19

4 శ 7-20-32-27-5

5 శ 3-18-10-33-51

6 శ 11-15-48-40-38

7 శ 7-18-26-47-25

8 శ 3-11-4-54-11

9 శ 11-8-48-0-57

1 స 7-6-21-7-44

2 స 2-12-42-15-38

3 స 9-19-3-23-12

4 స 4-25-24-30-56

5 స 0-1-45-38-40

6 స 7-8-6-46-24

7 స 2-14-27-54-8

8 స 9-20-49-1-50

9 స 4-27-10-9-34

1 దస 0-3-31-17-17

2 దస 0-7-2-34-34

3 దస 0-10-83-51-51

4 దస 0-14-5-9-8

5 దస 0-17-86-26-25

6 దస 0-21-7-48-42

7 దస 0-24-89-0-59

8 దస 0-28-10-18-16

9 దస 1-1-41-35-88

1 ల 1-5-12-52-50

2 ల 2-10-25-45-40

3 ల 3-15-38-38-30

4 ల 4-20-51-31-20

5 ల 5-26-4-24-10

6 ల 7-1-17-17-0

7 ల 8-6-30-9-50

8 ల 9-11-48-2-40

9 ల 10-16-55-55-80

1 దల 11-22-8-48-20

కుజ దినమధ్యగతి

యుతపదకములు.

1 ఏ 0-0-31-26-28

2 ఏ 0-1-2-52-56

3 ఏ 0-1-84-19-25

4 ఏ 0-2-5-45-58

5 ఏ 0-2-37-12-21

6 ఏ 0-3-8-88-49

7 ఏ 0-3-40-5-17

8 ఏ 0-4-11-31-45

9 ఏ 0-4-42-58-14

1 ద 0-5-14-24-42

2 ద 0-10-28-49-24

3 ద 0-15-48-14-6

4 ద 0-20-57-88-49

5 ద 0-26-12-3-29

6 ద 1-1-26-28-11

7 ద 1-6-40-52-58

8 ద 1-11-55-17-35

9 ద 1-17-9-42-17

1 శ 1-22-24-6-59

2 శ 3-14-48-18-55

3 శ 5-7-12-20-55

4 శ 6-29-86-27-54

5 శ 8-22-0-84-53

6 శ 10-14-34-41-51

7 శ 0-6-48-48-50

8 శ 1-29-12-55-49

9 శ 3-21-37-2-47

1 స 5-14-1-9-46

2 స 10-28-2-19-32

3 స 4-12-8-29-18

4 స 9-26-4-39-4

5 స 3-10-5-48-50

6 స 3-24-6-58-36

7 స 2-8-8-8-21

8 స 7-22-9-18-7

9 స 1-6-10-27-52

1 దస 6-20-11-37-38

2 దస 1-10-23-15-16

3 దస 8-0-34-52-54

4 దస 2-20-46-30-32

5 దస 9-10-58-8-11

6 దస 4-1-9-45-49

7 దస 10-21-21-23-27

8 దస 5-11-88-1-5

9 దస 0-1-44-38-40

1 ల 6-21-56-16-22

2 ల 1-18-52-32-48

3 ల 8-5-48-49-5

4 ల 2-27-45-5-27

5 ల 9-19-41-21-49

6 ల 4-11-37-38-11

7 ల 11-3-32-54-32

8 ల 5-25-30-10-54

9 ల 0-17-26-27-16

1 దల 7-9-22-48-58

బుధ కేంద్ర దినమధ్య

గతియుత పదకములు.

1 ఏ 0-8-6-24-11

2 ఏ 0-6-12-48-22

3 ఏ 0-9-19-12-32

4 ఏ 0-12-25-36-43

5 ఏ 0-15-32-0-58

6 ఏ 0-18-38-25-3

7 ఏ 0-21-44-49-14

8 ఏ 0-24-51-18-25

9 ఏ 0-27-57-37-34

1 ద 1-1-4-1-45

2 ద 2-2-8-3-81

3 ద 3-3-12-5-16

4 ద 4-4-16-7-1	2 ల 11-13-4-18-40
5 ద 5-5-20-8-48	3 ల 11-4-36-28-0
6 ద 6-6-24-10-81	4 ల 11-26-8-87-20
7 ద 7-7-28-12-16	5 ల 10-17-40-46-40
8 ద 8-8-32-14-1	6 ల 10-9-12-56-0
9 ద 9-9-36-16-46	7 ల 10-0-45-5-20
1 శ 10-10-40-17-32	8 ల 9-22-17-14-40
2 శ 8-21-20-35-4	9 ల 9-3-49-24-0
3 శ 7-2-0-52-36	1 దల 9-5-21-33-20
4 శ 5-12-41-10-7	
5 శ 8-23-21-27-40	
6 శ 2-4-1-45-15	
7 శ 0-14-42-2-48	
8 శ 10-25-22-20-14	
9 శ 9-6-2-37-48	
1 స 7-16-42-55-18	
2 స 8-8-25-50-86	
3 స 10-20-8-45-58	
4 స 6-6-51-41-10	
5 స 1-28-84-86-28	
6 స 9-10-17-81-15	
7 స 4-27-0-27-8	
8 స 0-18-48-22-21	
9 స 8-0-26-17-88	
1 దస 8-17-9-12-56	
2 దస 7-4-18-25-52	
3 దస 10-21-27-88-48	
4 దస 2-8-83-51-44	
5 దస 5-25-46-4-40	
6 దస 9-12-55-17-86	
7 దస 1-0-4-80-82	
8 దస 4-17-13-43-28	
9 దస 8-4-22-56-24	
1 ల 11-21-82-9-20	

గురుదిన మధ్యగతి
యుతపదకములు.

1 ఏ 0-0-4-59-9
2 ఏ 0-0-9-58-18
3 ఏ 0-0-14-57-26
4 ఏ 0-0-19-56-35
5 ఏ 0-0-24-55-44
6 ఏ 0-0-29-54-53
7 ఏ 0-0-34-54-2
8 ఏ 0-0-39-53-10
9 ఏ 0-0-44-52-19
1 ద 0-0-49-51-28
2 ద 0-1-39-42-56
3 ద 0-2-29-34-24
4 ద 0-3-19-25-52
5 ద 0-4-9-17-20
5 ద 0-4-9-17-20
6 ద 0-4-59-8-49
7 ద 0-5-49-0-17
8 ద 0-6-38-51-45
9 ద 0-7-28-43-13
1 శ 0-8-18-34-41
2 శ 0-16-37-9-22
3 శ 0-24-55-44-3

4 శ 1-3-14-18-54
5 శ 1-11-32-53-25
6 శ 1-19-51-28-6
7 శ 1-28-10-2-48
8 శ 2-6-28-37-28
9 శ 2-14-47-12-9
1 స 2-23-5-46-50
2 స 5-16-11-33-40
3 స 8-9-17-20-33
4 స 11-2-23-7-20
5 స 1-25-28-54-10
6 స 4-18-34-41-0
7 ప 7-11-40-27-50
8 స 10-4-46-14-40
9 స 0-27-52-1-29
1 దస 3-20-57-48-19
2 దస 7-11-55-36-39
3 దస 11-2-53-24-58
4 దస 2-23-51-13-17
5 దస 6-14-49-1-36
6 దస 10-5-46-49-57
7 దస 1-26-44-38-16
8 దస 5-17-42-26-36
9 దస 9-8-40-14-55
1 ల 0-29-38-3-14
2 ల 1-29-16-6-29
3 ల 2-28-54-9-42
4 ల 3-28-32-12-57
5 ల 4-28-10-16-11
6 ల 5-27-48-19-26
7 ల 6-27-26-22-40
8 ల 7-27-4-25-54
9 ల 8-26-42-29-8
1 దల 9-26-20-32-23

శుక్ర కేంద్ర దినమధ్య
గతి యుతపదకములు.

1 ఏ 0-0-36-59-34
2 ఏ 0-1-13-59-7
3 ఏ 0-1-50-58-40
4 ఏ 0-2-27-58-13
5 ఏ 0-3-4-57-47
6 ఏ 0-3-41-57-21
7 ఏ 0-4-18-56-54
8 ఏ 0-4-55-56-28
9 ఏ 0-5-32-56-1
1 ద 0-6-9-55-34
2 ద 0-12-19-51-9
3 ద 0-18-29-46-43
4 ద 0-24-39-42-18
5 ద 1-0-49-37-52
6 ద 1-6-59-33-26
7 ద 1-13-9-29-0
8 ద 1-19-19-24-35
9 ద 1-25-29-20-9
1 శ 2-1-39-15-44
2 శ 4-3-18-31-28
3 శ 6-4-57-47-12
4 శ 8-6-37-2-57
5 శ 10-8-16-18-40
6 శ 0-9-55-34-24
7 శ 2-11-34-50-9
8 శ 4-13-14-5-54
9 శ 6-14-53-21-38
1 స 8-16-32-37-20
2 స 5-3-5-14-40
3 స 1-19-37-52-0
4 స 10-6-10-29-20

5 స 6-22-43-6-40
6 స 3-9-15-44-0
7 స 11-25-48-21-20
8 స 8-12-20-58-40
9 స 4-28-53-36-0
1 దస 1-15-26-13-20
2 దస 3-0-52-26-40
3 దస 4-16-18-40-0
4 దస 6-1-44-53-20
5 దస 7-17-11-6-40
6 దస 9-2-37-20-0
7 దస 10-18-3-33-20
8 దస 0-3-29-46-40
9 దస 1-18-56-0-0
1 ల 3-4-22-13-20
2 ల 6-8-44-26-40
3 ల 9-13-6-40-0
4 ల 0-17-28-53-20
5 ల 3-21-51-6-40
6 ల 6-26-13-20-0
7 ల 10-0-35-33-20
8 ల 1-4-57-46-40
9 ల 4-9-20-0-0
1 దల 7-13-42-13-20

శని దిన మధ్యగతి
యుతపదకములు

1 ఏ 0-0-2-0-22
2 ఏ 0-0-4-0-46
3 ఏ 0-0-6-1-9
4 ఏ 0-0-8-1-32
5 ఏ 0-0-10-1-54
6 ఏ 0-0-12-2-17

7 ఏ 0-0-14-2-40
8 ఏ 0-16-3-3
9 ఏ 0-0-18-3-26
1 ద 0-0-20-3-49
2 ద 0-0-40-7-38
3 ద 0-1-0-11-27
4 ద 0-1-20-15-16
5 ద 0-1-40-19-5
6 ద 0-2-0-22-53
7 ద 0-2-20-26-42
8 ద 0-2-40-30-31
9 ద 0-3-0-34-20
1 శ 0-3-20-38-9
2 శ 0-6-41-16-18
3 శ 0-10-1-54-27
4 శ 0-13-22-32-36
5 శ 0-16-43-10-45
6 శ 0-20-3-48-54
7 శ 0-23-24-27-3
8 శ 0-26-45-5-12
9 శ 1-0-5-43-21
1 స 1-3-26-21-30
2 స 2-6-52-43-0
3 స 3-10-19-4-30
4 స 4-13-45-26-2
5 స 5-17-11-47-32
6 స 6-20-38-9-2
7 స 7-24-4-30-33
8 స 8-27-30-52-3
9 స 10-0-57-13-33
1 దస 11-4-23-35-5
2 దస 10-8-47-10-10
3 దస 9-13-10-45-15
4 దస 8-17-34-20-20

5 దస 7-21-57-55-25	8 ద 0-8-54-38-19
6 దస 6-26-21-30-30	9 ద 0-10-1-28-7
7 దస 6-0-45-5-35	1 శ 0-11-8-17-51
8 దస 5-5-8-40-40	2 శ 0-22-16-35-42
9 దస 4-9-32-15-44	3 శ 1-3-24-53-33
1 ల 3-13-55-50-49	4 శ 1-14-33-11-23
2 ల 6-27-51-41-38	5 శ 1-25-41-29-14
3 ల 10-11-47-32-28	6 శ 2-6-49-47-5
4 ల 1-25-43-23-18	7 శ 2-17-58-4-56
5 ల 5-9-39-14-7	8 శ 2-29-6-22-47
6 ల 8-23-35-4-56	9 శ 3-10-14-40-38
7 ల 0-7-30-55-45	1 స 3-21-22-58-29
8 ల 3-21-26-46-35	2 స 7-12-45-56-58
9 ల 7-5-22-37-25	3 స 11-4-8-55-25
1 దల 10-19-18-28-14	4 స 2-25-31-53-54
(తుంగ)చంద్రోచ్చదిన	
మధ్యగతి యుతపదక	
1 వ 0-0-6-40-59	8 స 5-21-3--47-50
2 వ 0-0-13-21-57	9 స 9-12-26-46-19
3 వ 0-0-20-2-56	1 దస 1-3-49-44-46
4 వ 0-0-26-43-55	2 దస 2-7-39-29-33
5 వ 0-0-33-24-54	3 దస 3-11-29-14-19
6 వ 0-0-40-5-53	4 దస 4-15-18-59-6
7 వ 0-0-46-46-51	5 దస 5-19-8-43-53
8 వ 0-0-53-27-50	6 దస 6-22-58-28-38
9 వ 0-1-0-8-49	7 దస 7-26-48-13-25
1 ద 0-1-6-49-48	8 దస 9-0-37-58-11
2 ద 0-2-13-39-34	9 దస 10-4-27-42-57
3 ద 0-3-20-29-21	1 ల 11-8-17-27-44
4 ద 0-4-27-19-7	2 ల 10-16-34-55-28
5 ద 0-5-34-8-55	3 ల 9-24-52-23-12
6 ద 0-6-40-58-43	4 ల 9-3-9-50-56
7 ద 0-7-47-48-31	5 ల 8-11-27-18-40

6 ల 7-19-44-46-24
7 ల 6-28-2-14-8
8 ల 6-6-19-41-52
9 ల 5-14-37-9-36
1 దల 4-22-54-37-20

చాతదిన మధ్యగతి
యుత పదకములు.

1 వ 0-0-3-10-45
2 వ 0-0-6-21-29
3 వ 0-0-9-32-14
4 వ 0-0-12-42-59
5 వ 0-0-15-53-44
6 వ 0-0-19-4-29
7 వ 0-0-22-15-13
8 వ 0-0-25-25-58
9 వ 0-0-28-36-42
1 ద 0-0-31-47-27
2 ద 0-1-3-34-54
3 ద 0-1-35-22-21
4 ద 0-2-7-9-48
5 ద 0-2-38-57-16
6 ద 0-3-10-44-43
7 ద 0-3-42-32-10
8 ద 0-4-14-19-37
9 ద 0-4-46-7-4
1 శ 0-5-17-54-32
2 శ 0-10-35-49-4
3 శ 0-15-53-43-36
4 శ 0-21-11-38-8
5 శ 0-26-29-32-40
6 శ 1-1-47-27-12
7 శ 1-7-5-21-44

8 శ 1-12-23-16-16	9 స 3-26-51-47-55	1 ల 8-18-28-52-26
9 శ 1-17-41-10-48	1 దస 5-19-50-53-15	2 ల 5-6-57-44-52
1 స 1-22-59-5-19	2 దస 11-9-41-46-29	3 ల 1-25-26-37-19
2 స 3-15-58-10-39	3 దస 4-29-32-39-44	4 ల 10-13-55-29-46
3 స 5-8-57-15-58	4 దస 10-19-23-33-0	5 ల 7-2-24-22-12
4 స 7-1-56-21-18	5 దస 4-9-14-26-13	6 ల 3-20-53-14-39
5 స 8-24-55-26-37	6 దస 9-29-5-19-28	7 ల 0-9-22-7-5
6 స 10-17-54-31-57	7 దస 3-19-56-12-43	8 ల 8-27-50-59-32
7 స 0-10-53-37-16	8 దస 9-8-47-5-57	9 ల 5-16-19-51-58
8 స 2-3-52-42-36	9 దస 2-28-37-59-12	1 దల 2-4-48-44-25

రవి మంద ఫలాం తరగతులనుచూపు పదకములు.

పదక సంఖ్య	పదక ఫలం	లంఘం	మకరాది	మకరాది	పదక సంఖ్య	పదక ఫలం	లంఘం	మకరాది	మకరాది
1	2-20	2	61-26	56-50	20	45-22	2	61-15	57-1
2	4-40	2	61-26	56-50	21	47-31	2	61-14	57-2
3	7-0	2	61-25	56-51	22	49-39	2	61-13	57-3
4	9-19	2	61-25	56-51	23	51-46	2	61-11	57-5
5	11-38	2	61-24	56-52	24	53-51	2	61-11	57-5
6	13-56	2	61-24	56-52	25	55-56	2	61-10	57-6
7	16-14	2	61-24	56-52	26	58-0	2	61-9	57-7
8	18-32	2	61-23	56-53	27	60-3	2	61-7	57-9
9	20-50	2	61-23	56-53	28	62-4	2	61-6	57-10
10	23-7	2	61-23	56-53	29	64-4	2	61-5	57-11
11	25-24	2	61-22	56-54	30	66-8	2	61-4	57-12
12	27-40	2	61-21	56-55	31	68-1	2	61-2	57-14
13	29-55	2	61-20	56-56	32	69-57	2	61-1	57-15
14	32-9	2	61-20	56-56	33	71-52	2	61-0	57-16
15	34-23	2	61-20	56-56	34	73-46	2	60-58	57-18
16	36-37	2	61-19	56-57	35	75-38	2	60-47	57-19
17	38-50	2	61-17	56-59	36	77-29	2	60-55	57-21
18	41-1	2	61-17	56-59	37	79-18	2	60-54	57-22
19	43-12	2	61-16	57-0	38	81-8	2	60-52	57-24

పదకసంఖ్య	పదకశ్లోకం	అంశం	పదకసంఖ్య	పదకశ్లోకం	అంశం	పదకసంఖ్య	పదకశ్లోకం	అంశం	పదకసంఖ్య	పదకశ్లోకం	అంశం
39	82-53	2	60-51	57-25	70	122-51	1	59-51	58-25		
40	84-37	2	60-50	57-26	71	123-35	1	59-49	58-27		
41	86-21	2	60-48	57-28	72	124-17	1	59-48	58-28		
42	88-8	2	60-46	57-30	73	124-53	1	59-45	58-31		
43	89-48	2	60-44	57-32	74	125-36	1	59-43	58-33		
44	91-21	2	60-42	57-34	75	126-12	1	59-40	58-36		
45	92-57	2	60-41	57-35	76	126-45	1	59-38	58-38		
46	94-32	2	60-39	57-37	77	127-16	0	59-36	58-40		
47	96-5	2	60-37	57-39	78	127-45	0	59-34	58-42		
48	97-36	2	60-36	57-40	79	128-12	0	59-31	58-45		
49	99-6	1	60-34	57-42	80	128-36	0	59-29	58-47		
50	100-34	1	60-32	57-44	81	128-58	0	59-27	58-49		
51	102-0	1	60-30	57-46	82	129-18	0	59-24	58-52		
52	103-24	1	60-28	57-48	83	129-35	0	59-22	58-54		
53	104-46	1	60-26	57-50	84	129-50	0	59-20	58-56		
54	106-6	1	60-24	57-52	85	130-8	0	59-18	58-58		
55	107-24	1	60-22	57-53	86	130-13	0	59-16	59-0		
56	108-41	1	60-21	57-55	87	130-21	0	59-14	59-2		
57	109-55	1	60-19	57-57	88	130-27	0	59-12	59-4		
58	111-7	1	60-17	57-59	89	130-31	0	59-9	59-7		
59	112-17	1	60-15	58-1	90	130-32	0	59-8	59-8		
60	113-25	1	60-13	58-3	0	0-0	2	61-26	56-50		
61	114-31	1	60-11	58-5							
62	116-35	1	60-9	58-7							
63	116-37	1	60-7	58-9	1	5-20	5	860-16	720-54		
64	117-37	1	60-5	58-11	2	10-40	5	860-16	720-54		
65	118-35	1	60-2	58-14	3	15-59	5	860-3	721-7		
66	119-30	1	60-1	58-15	4	21-18	5	860-3	721-7		
67	120-24	1	59-58	58-18	5	26-37	5	859-50	721-20		
68	121-15	1	59-56	58-20	6	31-55	5	859-37	721-33		
69	122-4	1	59-54	58-22	7	37-12	5	859-24	721-46		

చంద్రమంద పదకములు.

పదకసంఖ్య	పదకశ్లోకం	అంశం	పదకసంఖ్య	పదకశ్లోకం	అంశం	పదకసంఖ్య	పదకశ్లోకం	అంశం	పదకసంఖ్య	పదకశ్లోకం	అంశం
8	42-38	5	859-10	722-0	39	191-8	4	843-43	737-27		
9	47-43	6	858-57	722-13	40	195-12	4	843-4	738-6		
10	52-57	5	858-57	722-13	41	199-13	4	842-10	739-0		
11	58-11	5	858-44	722-26	42	203-10	4	841-32	739-38		
12	63-24	5	858-18	722-52	43	207-4	4	840-40	740-30		
13	68-35	5	858-5	723-5	44	210-54	4	839-48	741-22		
14	73-45	5	857-39	723-31	45	214-40	4	838-48	742-27		
15	78-53	5	857-26	723-44	46	218-21	4	837-50	743-20		
16	84-0	5	857-0	724-10	47	221-58	4	836-45	744-25		
17	89-5	5	856-34	724-36	48	225-30	3	836-6	745-4		
18	94-8	5	856-8	725-2	49	228-59	3	835-14	745-56		
19	99-9	5	855-55	725-15	50	232-24	3	834-21	746-49		
20	104-9	5	855-28	725-42	51	235-45	3	833-16	747-54		
21	109-7	5	855-2	726-8	52	239-1	3	832-23	748-17		
22	114-3	5	854-23	726-47	53	242-13	3	831-31	749-39		
23	118-56	5	853-57	727-13	54	245-21	3	830-26	750-44		
24	123-47	5	853-31	727-39	55	248-24	3	829-34	751-36		
25	128-36	5	853-5	728-5	56	251-23	3	828-29	752-41		
26	133-23	5	852-25	728-45	57	254-17	3	827-23	753-47		
27	138-7	5	852-0	729-10	58	257-6	3	826-31	754-39		
28	142-49	5	851-20	729-50	59	259-51	3	825-25	755-45		
29	147-28	5	850-28	730-42	60	262-31	3	824-20	756-50		
30	152-3	5	849-49	730-31	61	265-6	3	823-15	757-55		
31	156-35	5	849-23	731-47	62	27-36	2	822-23	758-47		
32	161-5	4	848-43	732-27	63	270-2	2	821-17	759-53		
33	165-32	4	848-4	733-6	64	272-13	2	820-0	761-10		
34	169-56	4	847-25	733-45	65	274-38	2	819-7	762-3		
35	174-17	4	846-46	734-24	66	276-49	2	818-2	763-8		
36	178-35	4	845-54	735-16	67	278-55	2	816-43	764-27		
37	182-49	4	845-15	735-55	68	280-55	2	815-38	765-32		
38	187-0	4	844-36	736-34	69	282-50	2	814-33	766-37		

పదక సంఖ్య	పదక శ్లో	అంశం	కర్తృ శ్లో	పదక శ్లో	పదక సంఖ్య	పదక శ్లో	అంశం	కర్తృ శ్లో	పదక శ్లో
70	284-40	2	818-28	767-42	81	299-5	1	800-37	780-33
71	286-25	2	812-23	768-47	82	299-51	1	799-31	781-36
72	288-5	2	811-16	769-51	83	300-32	1	798-26	782-44
73	289-40	1	810-0	771-10	84	301-8	1	797-20	783-50
74	291-9	1	808-52	772-18	85	301-36	0	797-2	785-8
75	292-88	1	807-47	773-23	86	302-4	0	794-57	786-13
76	293-52	1	806-29	774-41	87	302-24	0	793-40	787-30
77	295-5	1	805-24	775-46	88	302-38	0	792-30	788-50
78	296-13	1	804-19	776-51	89	302-46	0	791-1	790-9
79	297-16	1	803-0	778-10	90	302-48	0	790-35	790-35
80	298-13	1	801-55	779-15	0	0-0	5	860-16	720-54

సాయనార్క భుజరాశ్యాదిని స్థోత్ర భాగలుజేయగా సాయన పదక మగును. దానిని బట్టి నీక్రింద వ్రాయబోవు దినగత్యాది పదకములలో నాయాఫల ములను సులభముగా తెలియవచ్చును. (స్వదేశ చరార్థములు 27, 22, 9.)

దినగత్యాది పదకములు.

పదక సంఖ్య	పదక శ్లో	అంశం	కర్తృ శ్లో	పదక శ్లో	పదక సంఖ్య	పదక శ్లో	అంశం	కర్తృ శ్లో	పదక శ్లో
1	1 30-2	29-53	1	0-13	11	10 30-20	29-40	10	2-12
2	2 30-4	29-56	2	0-26	12	11 30-22	29-38	11	2-25
3	3 30-6	29-54	3	0-40	13	12 30-24	29-36	12	2-38
4	4 30-8	29-52	4	0-53	14	13 30-26	29-34	13	2-52
5	5 30-10	29-50	5	1-6	15	14 30-28	29-32	14	3-5
6	6 30-10	29-50	5	1-6	16	14 30-28	29-32	14	3-5
7	6 30-12	29-48	6	1-19	17	15 30-30	29-30	15	3-18
8	7 30-14	29-46	7	1-32	18	16 30-32	29-28	16	3-31
9	8 30-16	29-44	8	1-43	19	17 30-34	29-26	17	3-44
10	9 30-18	29-42	9	1-59	20	18 30-36	29-24	18	3-58

పదక సంఖ్య	పదక శ్లో	అంశం	కర్తృ శ్లో	పదక శ్లో	పదక సంఖ్య	పదక శ్లో	అంశం	కర్తృ శ్లో	పదక శ్లో
21	19 30-38	29-22	19	4-11	52	43 31-26	28-34	42	9-28
22	20 30-40	29-20	20	4-24	53	44 31-28	28-32	43	9-41
23	21 30-42	29-18	21	4-37	54	45 31-30	28-30	44	9-54
24	22 30-44	29-16	22	4-50	55	45 31-30	28-30	44	9-54
25	23 30-46	29-14	23	5-4	56	46 31-32	28-28	45	10-7
26	23 30-46	29-14	23	5-4	57	47 31-34	28-26	46	10-20
27	24 30-48	29-12	24	5-17	58	48 31-36	28-24	47	10-34
28	25 30-50	29-10	25	5-30	59	48 31-36	28-24	47	10-34
29	26 30-52	29-8	26	5-43	60	49 31-38	28-22	48	10-47
30	27 30-54	29-6	27	5-56	61	49 31-38	28-22	48	10-47
31	28 30-56	29-4	28	6-10	62	50 31-40	28-20	49	11-0
32	28 30-56	29-4	28	6-10	63	50 31-40	28-20	49	11-0
33	29 30-58	29-2	29	6-23	64	50 31-40	28-20	49	11-0
34	30 31-0	29-0	30	6-36	65	51 31-42	28-18	50	11-13
35	31 31-2	28-58	30	6-49	66	51 31-42	28-18	50	11-13
36	31 31-2	28-58	30	6-49	67	51 31-42	28-18	50	11-13
37	32 31-4	28-56	31	7-2	68	51 31-42	28-18	50	11-13
38	33 31-6	28-54	32	7-16	69	52 31-44	28-16	51	11-26
39	34 31-8	28-52	33	7-29	70	52 31-44	28-16	51	11-26
40	34 31-8	28-52	33	7-29	71	52 31-44	28-16	51	11-26
41	35 31-10	28-52	34	7-42	72	53 31-46	28-14	52	11-40
42	36 31-12	28-48	35	7-55	73	53 31-46	28-14	52	11-40
43	37 31-14	28-46	36	8-8	74	53 31-46	28-14	52	11-40
44	37 31-14	28-46	36	8-8	75	54 31-48	28-12	53	11-53
45	38 31-16	28-44	37	8-22	76	54 31-48	28-12	53	11-53
46	39 31-18	28-42	38	8-35	77	54 31-48	28-12	53	11-53
47	39 31-18	28-42	38	8-35	78	54 31-48	28-12	53	11-53
48	40 31-20	28-40	39	8-48	79	55 31-50	28-10	54	12-6
49	41 31-22	28-38	40	9-1	80	55 31-50	28-10	54	12-6
50	42 31-24	28-36	41	9-14	81	55 31-50	28-10	54	12-6
51	42 31-24	28-36	41	9-14	82	56 31-52	28-8	55	12-19

పదకములు	దినం	రాత్రి	పదకములు	దినం	రాత్రి	పదకములు	దినం	రాత్రి	పదకములు	దినం	రాత్రి
83	66	31-52, 28-8	55	12-19	87	57	31-54	28-6	56	12-32	
84	56	31-52, 28-8	55	12-19	88	57	31-54	28-6	56	12-32	
85	57	31-54, 28-6	56	12-32	89	58	31-56	28-4	57	12-46	
86	57	31-54, 28-6	56	12-32	90	58	31-56	28-4	57	12-46	

అథ కుజాది పంచ గ్రహణాం శీఘ్ర మంద పదకాని లిఖ్యంతే ॥

కుజ శీఘ్ర	పదకములు	కుజ శీఘ్ర	పదకములు	కుజ శీఘ్ర	పదకములు
1=40 ధ 39	23=895 ధ 38	47=1751 ధ 32	71-2358 ధ 14	129-2304 ధ 27	163-1938 ధ 30
2=79 ధ 39	24=938 ధ 38	48=1783 ధ 32	72-2372 ధ 12	130-2331 ధ 23	164-4908 ధ 30
3=118 ధ 40	25=971 ధ 37	49=185 ధ 32	73-2384 ధ 10	131-2354 ధ 19	165-1878 ధ 31
4=158 ధ 39	26=1008 ధ 38	50=1847 ధ 31	74-2394 ధ 8	132-2373 ధ 15	166-1847 ధ 32
5=197 ధ 40	27=1046 ధ 37	51=1878 ధ 30	75-2402 ధ 7	133-2388 ధ 12	167-1815 ధ 32
6=237 ధ 39	28=1083 ధ 37	52=1908 ధ 30	76-2409 ధ 4	134-2400 ధ 8	168-1783 ధ 32
7=276 ధ 39	29=1120 ధ 37	53=1938 ధ 30	77-2413 ధ 3	135-2408 ధ 5	169-1751 ధ 33
8=315 ధ 39	30=1157 ధ 37	54=1968 ధ 29	78-2416 ధ 0	136-2413 ధ 3	170-1718 ధ 33
9=354 ధ 39	31=1194 ధ 36	55=1997 ధ 29	79-2416 ధ 3	137-2416 ధ 0	171-1685 ధ 33
10=393 ధ 39	32=1230 ధ 37	56=2026 ధ 28	80-2413 ధ 5	138-2416 ధ 3	172-1652 ధ 34
11=432 ధ 39	33=1267 ధ 36	57=2054 ధ 27	81-2408 ధ 8	139-2413 ధ 4	173-1618 ధ 34
12=471 ధ 39	34=1303 ధ 36	58=2081 ధ 26	82-2400 ధ 12	140-2409 ధ 7	174-1584 ధ 34
13=510 ధ 39	35=1339 ధ 36	59=2107 ధ 26	83-2388 ధ 15	141-2402 ధ 8	175-1550 ధ 34
14=549 ధ 39	36=1375 ధ 35	60=2133 ధ 24	84-2373 ధ 19	142-2394 ధ 10	176-1516 ధ 35
15=588 ధ 39	37=1410 ధ 36	61=2159 ధ 24	85-2354 ధ 23	143-2384 ధ 12	177-1481 ధ 35
16=627 ధ 38	38=1446 ధ 35	62=2188 ధ 24	86-2331 ధ 27	144-2372 ధ 14	178-1446 ధ 36
17=665 ధ 39	39=1481 ధ 35	63=2207 ధ 22	87-2304 ధ 33	145-2358 ధ 15	179-1410 ధ 35
18=704 ధ 38	40=1516 ధ 34	64=2229 ధ 22	88-2271 ధ 37	146-2343 ధ 16	180-1375 ధ 36
19=742 ధ 39	41=1550 ధ 34	65=2251 ధ 20	89-2234 ధ 43	147-2327 ధ 17	181-1339 ధ 36
20=781 ధ 38	42=1584 ధ 34	66=2271 ధ 20	90-2191 ధ 50	148-2310 ధ 19	182-1303 ధ 36
21=819 ధ 38	43=1618 ధ 34	67=2291 ధ 19	91-2141 ధ 56	149-2291 ధ 20	183-1267 ధ 37
22=857 ధ 38	44=1652 ధ 33	68=2310 ధ 17	92-2085 ధ 63	150-2271 ధ 20	184-1230 ధ 36
	45=1685 ధ 33	69=2327 ధ 16	93-2022 ధ 71	151-2251 ధ 22	185-1194 ధ 37
	46=1718 ధ 33	70=2343 ధ 15	94-1951 ధ 79	152-2229 ధ 22	186-1157 ధ 37

95-1872 ధ 87	129-2304 ధ 27	163-1938 ధ 30	197-742 ధ 38
96-1785 ధ 98	130-2331 ధ 23	164-4908 ధ 30	198-704 ధ 39
97-1687 ధ 106	131-2354 ధ 19	165-1878 ధ 31	199-665 ధ 38
98-1581 ధ 116	132-2373 ధ 15	166-1847 ధ 32	200-627 ధ 39
99-1465 ధ 128	133-2388 ధ 12	167-1815 ధ 32	201-588 ధ 39
100-1337 ధ 138	134-2400 ధ 8	168-1783 ధ 32	202-549 ధ 39
101-1199 ధ 147	135-2408 ధ 5	169-1751 ధ 33	203-510 ధ 39
102-1052 ధ 158	136-2413 ధ 3	170-1718 ధ 33	204-471 ధ 39
103-894 ధ 166	137-2416 ధ 0	171-1685 ధ 33	205-432 ధ 39
104-728 ధ 174	138-2416 ధ 3	172-1652 ధ 34	206-393 ధ 39
105-554 ధ 180	139-2413 ధ 4	173-1618 ధ 34	207-354 ధ 39
106-374 ధ 185	140-2409 ధ 7	174-1584 ధ 34	208-315 ధ 39
107-189 ధ 189	141-2402 ధ 8	175-1550 ధ 34	209-276 ధ 39
108-0 ధ 189	142-2394 ధ 10	176-1516 ధ 35	210-237 ధ 40
109-189 ధ 185	143-2384 ధ 12	177-1481 ధ 35	211-197 ధ 39
110-374 ధ 180	144-2372 ధ 14	178-1446 ధ 36	212-158 ధ 40
111-554 ధ 174	145-2358 ధ 15	179-1410 ధ 35	213-118 ధ 39
112-728 ధ 166	146-2343 ధ 16	180-1375 ధ 36	214-79 ధ 39
113-894 ధ 168	147-2327 ధ 17	181-1339 ధ 36	215-40 ధ 40
114-1052 ధ 147	148-2310 ధ 19	182-1303 ధ 36	216-0 ధ 0
115-1199 ధ 138	149-2291 ధ 20	183-1267 ధ 37	
116-1337 ధ 128	150-2271 ధ 20	184-1230 ధ 36	
117-1465 ధ 116	151-2251 ధ 22	185-1194 ధ 37	
118-1581 ధ 106	152-2229 ధ 22	186-1157 ధ 37	
119-1687 ధ 98	153-2207 ధ 24	187-1120 ధ 37	
120-1785 ధ 87	154-2183 ధ 24	188-1083 ధ 37	
121-1872 ధ 79	155-2159 ధ 26	189-1046 ధ 38	
122-1951 ధ 71	156-2133 ధ 26	190-1008 ధ 37	
123-2022 ధ 63	157-2107 ధ 26	191-971 ధ 38	
124-2085 ధ 56	158-2081 ధ 27	192-933 ధ 38	
125-2141 ధ 50	159-2054 ధ 28	193-895 ధ 38	
126-2191 ధ 43	160-2026 ధ 29	194-857 ధ 38	
127-2234 ధ 37	161-1997 ధ 29	195-819 ధ 38	
128-2271 ధ 33	162-1968 ధ 30	196-781 ధ 39	

కుజమంద
పదకములు.

1-19 ధ 18
2-37 ధ 19
3-56 ధ 18
4-74 ధ 18
5-92 ధ 19
6-111 ధ 18
7-129 ధ 18
8-147 ధ 18
9-165 ధ 8
10-183 ధ 18

11-201 ధ 17	45-649 ధ 6	79-554 య 14	113-113 ధ 23	147 - 652 ధ 7
12-218 ధ 17	46-654 ధ 6	80-540 య 13	114-136 ధ 22	148 - 659 ధ 6
13-235 ధ 18	47-661 ధ 6	81-527 య 14	115-158 ధ 22	149 - 665 ధ 5
14-253 ధ 17	48-667 ధ 5	82-513 య 14	116-180 ధ 21	150 - 670 ధ 5
15-270 ధ 17	49-672 ధ 4	83-499 య 16	117-201 ధ 21	151 - 675 ధ 4
16-287 ధ 17	50-676 ధ 3	84-483 య 16	118-222 ధ 22	152 - 679 ధ 4
17-304 ధ 16	51-679 ధ 4	85-467 య 16	119-244 ధ 20	153 - 683 ధ 3
18-320 ధ 16	52-683 ధ 3	86-451 య 17	120-264 ధ 21	154 - 686 ధ 2
19-336 ధ 17	53-686 ధ 2	87-434 య 17	121-285 ధ 20	155 - 688 ధ 2
20-353 ధ 16	54-688 ధ 1	88-417 య 18	122-305 ధ 19	156 - 690 ధ 1
21-369 ధ 15	55-689 ధ 1	89-399 య 18	123-324 ధ 20	157 - 691 ధ 1
22-384 ధ 15	56-690 ధ 1	90-381 య 19	124-344 ధ 18	158 - 692 ధ 1
23-399 ధ 15	57-691 ధ 1	91-362 య 18	125-362 ధ 19	159 - 691 ధ 1
24-414 ధ 15	58-692 ధ 1	92-344 య 20	126-381 ధ 18	160 - 690 ధ 1
25-429 ధ 14	59-691 ధ 1	93-324 య 19	127-399 ధ 18	161 - 689 ధ 1
26-443 ధ 14	60-690 ధ 2	94-305 య 20	128-417 ధ 17	162 - 688 ధ 2
27-457 ధ 14	61-688 ధ 2	95-285 య 21	129-434 ధ 17	163 - 686 ధ 3
28-471 ధ 14	62-686 ధ 3	96-264 య 20	130-451 ధ 16	164 - 683 ధ 4
29-485 ధ 13	63-683 ధ 4	97-244 య 22	131-467 ధ 16	165 - 679 ధ 3
30-498 ధ 13	64-679 ధ 4	98-322 య 21	132-483 ధ 16	166 - 676 ధ 4
31-511 ధ 12	65-675 ధ 5	99-201 య 21	133-499 ధ 17	167 - 672 ధ 5
32-523 ధ 12	66-670 ధ 5	100-180 య 22	134-513 ధ 14	168 - 667 ధ 6
33-536 ధ 12	67-665 ధ 6	101-158 య 22	135-527 ధ 13	169 - 661 ధ 6
34-547 ధ 11	68-659 ధ 7	102-136 య 23	136-540 ధ 14	170 - 655 ధ 6
35-558 ధ 12	69-652 ధ 7	103-113 య 22	137-554 ధ 12	171 - 649 ధ 7
36-570 ధ 10	70-645 ధ 8	104-91 య 22	138-566 ధ 12	172 - 642 ధ 7
37-580 ధ 10	71-637 ధ 8	105-69 య 28	139-578 ధ 11	173 - 635 ధ 8
38-590 ధ 10	72-629 ధ 9	106-46 య 23	140-589 ధ 11	174 - 627 ధ 9
39-600 ధ 9	73-620 ధ 10	107-23 య 23	141-600 ధ 10	175 - 618 ధ 9
40-609 ధ 9	74-610 ధ 10	108-0 ధ 23	142-610 ధ 10	176 - 609 ధ 9
41-618 ధ 9	75-600 ధ 11	109-23 ధ 23	143-620 ధ 9	177 - 600 ధ 10
42-627 ధ 8	76-589 ధ 11	110-46 ధ 23	144-629 ధ 8	178 - 590 ధ 10
43-635 ధ 7	77-578 ధ 12	111-69 ధ 22	145-637 ధ 8	179 - 580 ధ 10
44-642 ధ 7	78-566 ధ 12	112-91 ధ 22	146-645 ధ 7	

180-570 య 12	214- 87 య 18	28-723 ధ 23	62-1278 ధ 5	96-655 య 48
181-558 య 11	215- 19 య 19	29-746 ధ 23	63-1283 ధ 3	97-607 య 50
182-547 య 12	216- 0 య 0	30-769 ధ 23	64-1286 ధ 3	98-557 య 51
183-535 య 12		31-792 ధ 23	65-1289 ధ 2	99-506 య 52
184-523 య 12	బుధ శీఘ్ర పంచకములు.	32-815 ధ 22	66-1291 ధ 0	100-454 య 54
185-511 య 18		33-837 ధ 22	67-1291 ధ 0	101-400 య 55
186-498 య 13		34-859 ధ 22	68-1291 య 2	102-345 య 56
187-485 య 14	1-27 ధ 27	35-881 ధ 21	69-1289 య 3	103-289 య 57
188-471 య 14	2-54 ధ 27	36-902 ధ 21	70-1286 య 4	104-232 య 57
189-457 య 14	3-81 ధ 27	37-923 ధ 21	71-1282 య 6	105-175 య 58
190-448 య 14	4-108 ధ 27	38-944 ధ 20	72-1276 య 7	106-117 య 58
191-429 య 15	5-135 ధ 26	39-964 ధ 20	73-1269 య 7	107- 69 య 59
192-414 య 14	6-161 ధ 27	40-984 ధ 19	74-1261 య 10	108- 0 ధ 59
193-399 య 15	7-188 ధ 27	41-1003 ధ 19	75-1251 య 11	109- 59 ధ 58
194-384 య 15	8-215 ధ 27	42-1022 ధ 18	76-1240 య 12	110-117 ధ 58
195-369 య 16	9-242 ధ 26	43-1040 ధ 18	77-1228 య 15	111-175 ధ 57
196-353 య 17	10-268 ధ 27	44-1058 ధ 18	78-1213 య 16	112-232 ధ 57
197-336 య 16	11-295 ధ 26	45-1076 ధ 17	79-1197 య 17	113-289 ధ 56
198-320 య 16	12-321 ధ 26	46-1093 ధ 16	80-1180 య 19	114-345 ధ 55
199-304 య 17	13-347 ధ 26	47-1109 ధ 16	81-1161 య 21	115-400 ధ 54
200-287 య 17	14-378 ధ 26	48-1126 ధ 16	82-1140 య 23	116-454 ధ 52
201-270 య 17	15-399 ధ 26	49-1141 ధ 14	83-1117 య 24	117-506 ధ 51
202-253 య 18	16-425 ధ 26	50-1165 ధ 15	84-1098 య 27	118-557 ధ 50
203-235 య 17	17-451 ధ 26	51-1170 ధ 13	85-1066 య 28	119-607 ధ 48
204-218 య 17	18-477 ధ 25	52-1183 ధ 13	86-1038 య 30	120-655 ధ 46
205-201 య 18	19-502 ధ 25	53-1196 ధ 12	87-1008 య 32	121-701 ధ 45
206-183 య 18	20-527 ధ 26	54-1208 ధ 12	88- 976 య 34	122-746 ధ 43
207-165 య 18	21-553 ధ 25	55-1220 ధ 10	89- 942 య 35	123-789 ధ 41
208-147 య 18	22-578 ధ 24	56-1330 ధ 10	90- 907 య 37	124-830 ధ 40
209-129 య 18	23-602 ధ 25	57-1240 ధ 10	91- 870 య 40	125-870 ధ 37
210-111 య 19	24-627 ధ 24	58-1250 ధ 8	92- 830 య 41	126-907 ధ 35
211- 92 య 18	25-651 ధ 24	59-1258 ధ 8	93- 789 య 43	127-942 ధ 34
212- 74 య 18	26-675 ధ 24	60-1266 ధ 6	94- 746 య 45	128-976 ధ 32
213- 56 య 19	27-699 ధ 24	61-1272 ధ 6	95- 701 య 46	129-1008 ధ 30

130-1038 ధ 28	164-1183 రు 13	198-477 రు 26	11-85 ధ 7	45-256 ధ 2
131-1066 ధ 27	165-1170 రు 15	199-461 రు 26	12-92 ధ 7	46-258 ధ 2
132-1093 ధ 24	166-1155 రు 14	200-425 రు 26	13-99 ధ 8	47-260 ధ 2
133-1117 ధ 23	167-1141 రు 16	201-399 రు 26	14-107 ధ 7	48-262 ధ 1
134-1140 ధ 21	168-1125 రు 16	202-378 రు 26	15-114 ధ 7	49-263 ధ 1
135-1161 ధ 19	169-1109 రు 16	203-347 రు 26	16-121 ధ 6	50-264 ధ 1
136-1180 ధ 17	170-1093 రు 17	204-321 రు 26	17-127 ధ 7	51-265 ధ 1
137-1197 ధ 16	171-1076 రు 18	205-295 రు 27	18-184 ధ 6	52-266 ధ 1
138-1213 ధ 15	172-1058 రు 18	206-268 రు 26	19-140 ధ 6	53-267 ధ 0
139-1228 ధ 12	173-1040 రు 18	207-242 రు 27	20-146 ధ 7	54-267 ధ 0
140-1240 ధ 11	174-1022 రు 19	208-215 రు 27	21-153 ధ 6	55-267 ధ 0
141-1251 ధ 10	175-1003 రు 19	209-188 రు 27	22-159 ధ 6	56-267 ధ 0
142-1261 ధ 8	176-984 రు 20	210-161 రు 26	23-165 ధ 6	57-267 రు 1
143-1269 ధ 7	177-964 రు 20	211-135 రు 27	24-171 ధ 5	58-266 రు 0
144-1276 ధ 6	178-944 రు 21	212-108 రు 27	25-176 ధ 6	59-266 రు 1
145-1282 ధ 4	179-923 రు 21	213-81 రు 27	26-182 ధ 6	60-265 రు 1
146-1286 ధ 3	180-902 రు 21	214-54 రు 27	27-188 ధ 5	61-264 రు 2
147-1289 ధ 2	181-881 రు 22	215-27 రు 27	28-193 ధ 5	62-262 రు 1
148-1291 ధ 0	182-859 రు 22	216-0 రు 0	29-198 ధ 5	63-261 రు 2
149-1291 ధ 0	183-837 రు 22		30-203 ధ 5	64-259 రు 2
150-1291 రు 2	184-815 రు 23	అధ బుధ		65-257 రు 2
151-1289 రు 3	185-792 రు 23	మాంద కలాః		66-255 రు 2
152-1286 రు 3	186-769 రు 23	పదకాని		67-253 రు 3
153-1283 రు 5	187-746 రు 23	1-8 ధ 8	31-208 ధ 5	68-250 రు 3
154-1278 రు 6	188-723 రు 24	2-16 ధ 8	32-213 ధ 4	69-247 రు 3
155-1272 రు 6	189-699 రు 24	3-24 ధ 8	33-217 ధ 4	70-244 రు 3
156-1266 రు 8	190-675 రు 24	4-32 ధ 8	34-221 ధ 4	71-241 రు 3
157-1258 రు 8	191-651 రు 24	5-40 ధ 7	35-225 ధ 4	72-238 రు 4
158-1250 రు 10	192-627 రు 25	6-47 ధ 8	36-229 ధ 4	73-234 రు 4
159-1240 రు 10	193-602 రు 24	7-55 ధ 7	37-233 ధ 3	74-230 రు 4
160-1230 రు 10	194-578 రు 25	8-62 ధ 8	38-236 ధ 4	75-266 రు 3
161-1220 రు 12	195-553 రు 26	9-70 ధ 8	39-240 ధ 3	76-222 రు 4
162-1208 రు 12	196-527 రు 25	10-78 ధ 7	40-243 ధ 3	77-218 రు 4
163-1196 రు 13	197-502 రు 26		41-246 ధ 3	78-214 రు 5
			42-249 ధ 3	
			43-252 ధ 2	
			44-254 ధ 2	

79-209 రు 6	118-42 ధ 9	147-247 ధ 3	181-225 రు 4	214-16 రు 8
80-203 రు 5	114-51 ధ 8	148-250 ధ 3	182-221 రు 4	215-8 రు 8
81-198 రు 5	115-59 ధ 8	149-253 ధ 2	183-217 రు 4	216-0 రు 0
82-193 రు 6	116-67 ధ 8	150-255 ధ 2	184-218 రు 5	
83-187 రు 6	117-75 ధ 8	151-257 ధ 2	185-208 రు 5	అధ గురు
84-181 రు 6	118-88 ధ 8	152-259 ధ 2	186-203 రు 5	శ్రీఘృ కలాః
85-175 రు 6	119-91 ధ 8	153-261 ధ 1	187-198 రు 5	
86-169 రు 6	120-99 ధ 8	154-262 ధ 2	188-193 రు 5	1-16 ధ 17
87-163 రు 7	121-107 ధ 8	155-264 ధ 1	189-188 రు 6	2-33 ధ 16
88-156 రు 6	122-115 ధ 7	156-265 ధ 1	190-182 రు 6	3-49 ధ 16
89-150 రు 7	123-122 ధ 7	157-266 ధ 0	191-176 రు 5	4-65 ధ 16
90-143 రు 7	124-129 ధ 7	158-266 ధ 1	192-171 రు 6	5-82 ధ 16
91-136 రు 7	125-136 ధ 7	159-267 ధ 0	193-165 రు 6	6-98 ధ 16
92-129 రు 7	126-143 ధ 7	160-267 ధ 0	194-159 రు 6	7-114 ధ 16
93-122 రు 7	127-150 ధ 6	161-267 ధ 0	195-153 రు 7	8-130 ధ 16
94-115 రు 7	128-156 ధ 7	162-267 ధ 0	196-146 రు 6	9-146 ధ 17
95-107 రు 8	129-163 ధ 6	163-267 రు 1	197-140 రు 6	10-163 ధ 16
96-99 రు 8	130-169 ధ 6	164-266 రు 1	198-134 రు 7	11-179 ధ 16
97-91 రు 8	131-175 ధ 6	165-265 రు 1	199-127 రు 6	12-195 ధ 16
98-83 రు 8	132-181 ధ 6	166-264 రు 1	200-121 రు 7	13-211 ధ 19
99-75 రు 8	133-187 ధ 6	167-263 రు 1	201-114 రు 7	14-227 ధ 15
100-67 రు 8	134-198 ధ 5	168-262 రు 2	202-107 రు 8	15-242 ధ 16
101-59 రు 8	135-198 ధ 5	169-260 రు 2	203-99 రు 7	16-258 ధ 15
102-51 రు 9	136-203 ధ 6	170-258 రు 2	203-99 రు 7	17-273 ధ 16
103-42 రు 8	137-209 ధ 5	171-256 రు 2	204-92 రు 7	18-289 ధ 15
104-34 రు 9	138-214 ధ 4	172-254 రు 2	205-85 రు 7	19-304 ధ 15
105-25 రు 8	139-218 ధ 4	173-252 రు 3	206-78 రు 8	20-319 ధ 15
106-17 రు 9	140-222 ధ 4	174-249 రు 3	207-70 రు 8	21-334 ధ 15
107-8 రు 8	141-226 ధ 4	175-246 రు 3	208-62 రు 7	22-349 ధ 15
108-0 ధ 8	142-230 ధ 4	176-243 రు 3	209-55 రు 8	23-364 ధ 14
109-8 ధ 9	143-234 ధ 4	177-240 రు 4	210-47 రు 7	24-378 ధ 15
110-17 ధ 8	144-238 ధ 3	178-236 రు 3	211-40 రు 8	25-393 ధ 14
111-25 ధ 9	145-241 ధ 3	179-238 రు 4	212-32 రు 8	26-407 ధ 14
112-34 ధ 8	146-244 ధ 3	180-239 రు 4	213-24 రు 8	27-421 ధ 14

28-435 ధ 13	62-691 య 1	96-282 రు 22	130-479 ధ 17	164-670 రు 5
29-448 ధ 18	63-690 య 1	97-260 రు 22	131-496 ధ 16	165-665 రు 6
30-461 ధ 13	64-689 య 3	98-238 రు 23	132-512 ధ 15	166-659 రు 6
31-474 ధ 13	65-666 య 2	99-215 రు 23	133-527 ధ 15	167-653 రు 7
32-487 ధ 12	66-688 య 4	100-192 రు 24	134-542 ధ 14	168-646 రు 7
33-499 ధ 18	67-679 య 4	101-168 రు 28	135-556 ధ 13	169-639 రు 7
34-512 ధ 12	68-675 య 5	102-145 రు 24	136-569 ధ 13	170-632 రు 8
35-524 ధ 11	69-670 య 6	103-121 రు 24	137-582 ధ 12	171-624 రు 8
36-535 ధ 11	70-664 య 6	104-97 రు 24	138-594 ధ 11	172-616 రు 9
37-548 ధ 11	71-658 య 7	105-78 రు 25	139-605 ధ 11	173-607 రు 9
38-557 ధ 11	72-651 య 8	106-48 రు 24	140-616 ధ 10	174-598 రు 10
39-568 ధ 10	73-643 య 8	107-24 రు 24	141-626 ధ 9	175-588 రు 10
40-578 ధ 10	74-635 య 0	108-0 ధ 24	142-635 ధ 8	176-578 రు 10
41-588 ధ 10	75-626 య 10	109-24 ధ 24	143-643 ధ 8	177-568 రు 11
42-598 ధ 9	76-616 య 11	110-48 ధ 25	144-651 ధ 7	178-557 రు 11
43-607 ధ 9	77-605 య 71	111-78 ధ 24	145-658 ధ 6	179-546 రు 11
44-616 ధ 8	78-594 య 12	112-97 ధ 24	146-664 ధ 6	180-535 రు 11
45-624 ధ 8	79-582 య 13	113-121 ధ 24	147-670 ధ 5	181-524 రు 12
46-632 ధ 7	80-569 య 12	114-145 ధ 23	148-675 ధ 4	182-512 రు 12
47-639 ధ 7	81-556 య 14	115-168 ధ 24	149-679 ధ 4	183-499 రు 12
48-646 ధ 7	82-542 య 15	116-192 ధ 23	150-683 ధ 3	184-487 రు 13
49-653 ధ 6	83-527 య 15	117-215 ధ 23	151-686 ధ 3	185-474 రు 13
50-659 ధ 6	84-512 య 16	118-238 ధ 22	152-689 ధ 1	186-461 రు 13
51-665 ధ 5	85-496 య 17	119-260 ధ 22	153-690 ధ 1	187-448 రు 13
52-670 ధ 5	86-479 య 17	120-282 ధ 22	154-691 ధ 1	188-435 రు 14
53-674 ధ 4	87-462 య 18	121-304 ధ 21	155-692 ధ 0	189-421 రు 14
54-679 ధ 3	88-444 య 18	122-326 ధ 21	156-692 రు 1	190-407 రు 14
55-682 ధ 3	89-426 రు 19	123-347 ధ 21	157-691 రు 1	191-393 రు 15
56-685 ధ 3	90-407 రు 19	124-368 ధ 20	158-690 రు 2	192-378 రు 14
57-688 ధ 2	91-388 రు 20	125-388 ధ 19	159-688 రు 3	193-364 రు 15
58-690 ధ 1	92-368 రు 21	126-407 ధ 19	160-685 రు 3	194-349 రు 15
59-691 ధ 1	93-347 రు 21	127-426 ధ 18	161-682 రు 3	195-334 రు 15
60-692 ధ 0	94-326 రు 22	128-444 ధ 18	162-679 రు 4	196-319 రు 15
61-692 ధ 1	95-304 రు 22	129-462 ధ 17	163-675 రు 5	197-304 రు 15

198-289 రు 16	12-102 ధ 8	45-292 ధ 2	78-242 రు 5	111-29 ధ 9
199-273 రు 15	13-110 ధ 8	46-294 ధ 2	79-237 రు 6	112-38 ధ 10
200-258 రు 16	14-118 ధ 8	47-296 ధ 2	80-231 రు 6	113-48 ధ 9
201-242 రు 15	15-126 ధ 8	48-298 ధ 2	81-225 రు 7	114-57 ధ 9
202-227 రు 16	16-134 ధ 7	49-300 ధ 2	82-218 రు 6	115-66 ధ 10
203-211 రు 16	17-141 ధ 8	50-302 ధ 1	83-212 రు 7	116-76 ధ 9
204-195 రు 16	18-149 ధ 8	51-308 ధ 1	84-205 రు 7	117-85 ధ 9
205-179 రు 16	19-157 ధ 7	52-304 ధ 1	85-198 రు 7	118-94 ధ 9
206-163 రు 17	20-164 ధ 7	53-305 ధ 0	86-191 రు 7	119-103 ధ 8
207-146 రు 16	21-171 ధ 7	54-305 ధ 0	87-184 రు 8	120-111 ధ 9
208-130 రు 16	22-178 ధ 7	55-305 ధ 1	88-176 రు 7	121-120 ధ 8
209-114 రు 16	23-185 ధ 7	56-306 ధ 0	89-169 రు 8	122-128 ధ 9
210-98 రు 61	24-192 ధ 7	57-306 రు 1	90-161 రు 8	123-137 ధ 8
211-82 రు 17	25-199 ధ 6	58-306 రు 1	91-158 రు 8	124-145 ధ 8
212-65 రు 16	26-205 ధ 6	59-304 రు 1	92-145 రు 9	125-153 ధ 8
213-49 రు 16	27-211 ధ 6	60-303 రు 1	93-137 రు 8	126-161 ధ 8
214-38 రు 17	28-217 ధ 6	61-302 రు 2	94-128 రు 8	127-169 ధ 7
215-16 రు 16	29-223 ధ 6	62-300 రు 1	95-120 రు 9	128-176 ధ 8
216-0 రు 0	30-229 ధ 5	63-299 రు 2	96-111 రు 8	129-184 ధ 7
గురు మాండ కలా:		31-284 ధ 6	64-297 రు 2	97-103 రు 9
		32-240 ధ 5	65-295 రు 3	98-94 రు 9
కలా:		33-245 ధ 5	66-292 రు 3	99-85 రు 9
		34-250 ధ 5	67-289 రు 3	100-76 రు 10
1-9 ధ 9		35-255 ధ 5	68-286 రు 3	101-66 రు 9
2-18 ధ 8		36-260 ధ 4	69-283 రు 4	102-57 రు 9
3-26 ధ 9		37-264 ధ 5	70-279 రు 3	103-48 రు 10
4-35 ధ 8		38-269 ధ 4	71-276 రు 4	104-38 రు 9
5-43 ధ 9		39-273 ధ 3	72-272 రు 4	105-29 రు 9
6-52 ధ 8		40-276 ధ 4	73-268 రు 5	106-20 రు 10
7-60 ధ 9		41-280 ధ 3	74-263 రు 5	107-10 రు 10
8-69 ధ 8		42-283 ధ 4	75-258 రు 5	108-0 ధ 10
9-77 ధ 8		43-287 ధ 2	76-253 రు 6	109-10 ధ 10
0-85 ధ 9		44-289 ధ 3	77-247 రు 5	110-20 ధ 9
11-94 ధ 8				143-268 ధ 4

144-272 ధ	4	178-269 రు	5	212-35 రు	9	26-1082 ధ	40	60-2347 ధ	131
145-276 ధ	3	179-264 రు	4	213-26 రు	8	27-1122 ధ	41	61-2378 ధ	131
146-279 ధ	4	180-260 రు	5	214-18 రు	9	28-1163 ధ	40	62-2409 ధ	29
147-283 ధ	3	181-255 రు	5	215-9 రు	8	29-1203 ధ	40	63-2438 ధ	29
148-286 ధ	3	182-250 రు	5	216-0 రు	0	30-1243 ధ	40	64-2467 ధ	28
149-289 ధ	3	183-245 రు	5	217-0 రు	0	31-1283 ధ	40	65-2495 ధ	28
150-292 ధ	3	184-240 రు	6	218-0 రు	0	32-1323 ధ	40	66-2523 ధ	26
151-295 ధ	2	185-234 రు	5	219-0 రు	0	33-1363 ధ	40	67-2549 ధ	26
152-297 ధ	2	186-229 రు	6	220-0 రు	0	34-1403 ధ	39	68-2575 ధ	24
153-299 ధ	1	187-223 రు	6	221-42 ధ	42	35-1442 ధ	40	69-2599 ధ	24
154-300 ధ	2	188-217 రు	6	222-84 ధ	42	36-1482 ధ	39	70-2623 ధ	22
155-302 ధ	1	189-211 రు	6	223-126 ధ	42	37-1521 ధ	39	71-2645 ధ	21
156-303 ధ	0	190-205 రు	6	224-168 ధ	4	38-1560 ధ	39	72-2666 ధ	20
157-304 ధ	1	191-199 రు	5	225-210 ధ	42	39-1599 ధ	38	73-2686 ధ	18
158-305 ధ	1	192-192 రు	7	226-252 ధ	42	40-1637 ధ	39	74-2704 ధ	17
159-306 ధ	0	193-185 రు	7	227-294 ధ	42	41-1676 ధ	38	75-2721 ధ	15
160-306 ధ	1	194-178 రు	7	228-336 ధ	42	42-1714 ధ	38	76-2736 ధ	14
161-305 ధ	0	195-171 రు	7	229-378 ధ	42	43-1752 ధ	38	77-2750 ధ	11
162-305 ధ	0	196-164 రు	7	230-420 ధ	42	44-1790 ధ	37	78-2761 ధ	9
163-305 ధ	1	197-157 రు	8	231-462 ధ	42	45-1827 ధ	37	79-2770 ధ	7
164-304 ధ	1	198-149 రు	8	232-504 ధ	42	46-1864 ధ	37	80-2777 ధ	4
165-303 ధ	1	199-141 రు	7	233-546 ధ	41	47-1901 ధ	37	81-2781 ధ	2
166-302 ధ	2	200-134 రు	8	234-587 ధ	42	48-1938 ధ	36	82-2783 ధ	1
167-300 ధ	2	201-126 రు	8	235-629 ధ	41	49-1974 ధ	36	83-2782 ధ	5
168-298 ధ	2	202-118 రు	8	236-670 ధ	41	50-2010 ధ	36	84-2777 ధ	8
169-296 ధ	2	203-110 రు	8	237-712 ధ	41	51-2046 ధ	35	85-2769 ధ	13
170-294 ధ	2	204-102 రు	8	238-753 ధ	42	52-2081 ధ	35	86-2766 ధ	1
171-292 ధ	3	205-94 రు	9	239-795 ధ	41	53-2116 ధ	34	87-2739 ధ	22
172-289 ధ	2	206-85 రు	8	240-836 ధ	41	54-2150 ధ	34	88-2717 ధ	28
173-287 ధ	4	207-77 రు	8	241-877 ధ	41	55-2181 ధ	34	89-2689 ధ	33
174-285 ధ	3	208-69 రు	9	242-918 ధ	41	56-2218 ధ	33	90-2656 ధ	41
175-280 ధ	2	209-60 రు	8	243-959 ధ	41	57-2251 ధ	33	91-2615 ధ	48
176-276 ధ	3	210-52 రు	9	244-1000 ధ	41	58-2284 ధ	32	92-2567 ధ	66
177-273 ధ	4	211-43 రు	8	245-1041 ధ	41	59-2316 ధ	31	93-2511 ధ	67

91-2444 ధ	76	128-2717 ధ	22	162-2150 రు	34	196-836 రు	41	10-32 ధ	3
95-2348 ధ	87	129-2739 ధ	17	163-2116 రు	35	197-795 రు	42	11-35 ధ	3
96-281 రు	101	130-2756 ధ	13	164-2081 రు	35	198-753 రు	4	12-38 ధ	2
97-2180 రు	116	131-2769 ధ	3	165-2046 రు	36	199-712 రు	42	13-41 ధ	2
98-2064 రు	130	132-2777 ధ	5	166-2010 రు	36	200-670 రు	41	14-43 ధ	3
99-1934 రు	148	133-2782 ధ	1	167-1974 రు	36	201-629 రు	4	15-48 ధ	3
100-1786 రు	165	134-2783 రు	2	168-1938 రు	37	202-587 రు	41	16-49 ధ	2
101-1621 రు	184	135-2781 రు	4	169-1901 రు	37	203-546 రు	42	17-51 ధ	3
102-1438 రు	202	136-2777 రు	7	170-1864 రు	37	204-504 రు	42	18-54 ధ	3
103-1236 రు	221	137-2770 రు	9	171-1827 రు	37	205-482 రు	42	19-57 ధ	2
104-1015 రు	236	138-2761 రు	11	172-1790 రు	38	206-420 రు	42	20-59 ధ	3
105-779 రు	251	139-2750 రు	14	173-1752 రు	38	207-378 రు	42	21-62 ధ	2
106-528 రు	260	140-2736 రు	15	174-1714 రు	38	208-336 రు	42	22-64 ధ	2
107-286 రు	268	141-2721 రు	17	175-1676 రు	39	209-294 రు	42	23-66 ధ	2
108-0 ధ	268	142-2704 రు	18	176-1637 రు	38	210-252 రు	42	24-68 ధ	3
109-268 ధ	260	143-2686 రు	20	177-1599 రు	39	211-210 రు	42	25-71 ధ	3
110-528 ధ	251	144-2666 రు	21	178-1560 రు	39	212-168 రు	42	26-73 ధ	3
111-719 ధ	236	145-2645 రు	22	179-1521 రు	39	213-126 రు	42	27-75 ధ	2
112-1013 ధ	221	146-2623 రు	24	180-1482 రు	40	214-84 రు	42	28-77 ధ	3
113-1236 ధ	202	147-2609 రు	24	181-1442 రు	39	215-42 రు	42	29-79 ధ	2
114-1438 ధ	183	148-2575 రు	26	182-1403 రు	40	216-0 రు	0	30-81 ధ	2
115-1621 ధ	165	149-2549 రు	26	183-1363 రు	40			31-83 ధ	3
116-1786 ధ	148	150-2523 రు	28	184-1323 రు	40			32-85 ధ	3
117-1934 ధ	130	151-2495 రు	28	185-1283 రు	40			33-87 ధ	1
118-2064 ధ	116	152-2467 రు	29	186-1248 రు	40			34-88 ధ	2
119-2180 ధ	101	153-2438 రు	29	187-1208 రు	40			35-90 ధ	1
120-2281 ధ	87	154-2409 రు	31	188-1163 రు	41			36-91 ధ	1
121-2368 ధ	76	155-2378 రు	31	189-1122 రు	40			37-92 ధ	2
122-2444 ధ	67	156-2347 రు	31	190-1082 రు	41			38-94 ధ	1
123-2511 ధ	56	157-2318 రు	32	191-1041 రు	41			39-95 ధ	1
124-2567 ధ	48	158-2284 రు	33	192-1000 రు	41			40-96 ధ	1
125-2615 ధ	41	159-2251 రు	33	193-959 రు	41			41-97 ధ	1
126-2666 ధ	33	160-2218 రు	34	194-918 రు	41			42-98 ధ	1
127-2689 ధ	28	161-2184 రు	34	195-877 రు	41			43-99 ధ	1

44-100 ధ 1	78-83 య 2	112-13 ధ 4	146-96 ధ 1	180-91 య 1
45-101 ధ 1	79-81 య 2	118-17 ధ 8	147-97 ధ 1	181-90 య 2
46-102 ధ 1	80-79 య 2	114-20 ధ 3	148-98 ధ 0	182-88 య 1
47-103 ధ 0	81-77 య 2	115-23 ధ 3	149-98 ధ 1	183-87 య 2
48-103 ధ 1	82-75 య 3	116-26 ధ 3	150-99 ధ 1	184-85 య 2
49-104 ధ 0	83-73 య 8	117-29 ధ 3	151-100 ధ 1	185-83 య 2
50-104 ధ 1	84-70 య 2	118-32 ధ 3	152-101 ధ 1	186-81 య 2
51-105 ధ 0	85-68 య 2	119-35 ధ 3	153-102 ధ 0	187-79 య 2
52-105 ధ 0	86-66 య 2	120-38 ధ 3	154-102 ధ 1	188-77 య 2
53-105 ధ 0	87-64 య 3	121-41 ధ 4	155-108 ధ 0	189-75 య 2
54-105 ధ 0	88-6 య 2	122-45 ధ 3	156-103 ధ 1	190-73 య 2
55-105 ధ 0	89-69 య 8	123-48 ధ 3	157-104 ధ 0	191-71 య 3
56-105 ధ 0	90-56 య 3	124-51 ధ 2	158-104 ధ 1	192-68 య 2
57-105 య 1	91-53 య 2	125-53 ధ 3	159-105 ధ 0	193-66 య 2
58-104 య 0	92-5 య 3	126-56 ధ 3	160-105 ధ 0	194-64 య 2
59-104 య 1	93-48 య 3	127-59 ధ 2	161-105 ధ 0	195-62 య 8
60-103 య 0	94-45 య 4	128-61 ధ 3	162-105 ధ 0	196-59 య 2
61-103 య 1	95-41 య 3	129-64 ధ 2	163-105 ధ 0	197-57 య 3
62-102 య 0	96-38 య 3	130-66 ధ 2	164-105 ధ 0	198-54 య 2
63-102 య 1	97-35 య 3	31-68 ధ 2	165-105 య 1	199-51 య 2
64-101 య 1	98-32 య 3	132-70 ధ 3	166-104 య 0	200-49 య 3
65-100 య 1	99-29 య 3	133-73 ధ 2	167-104 య 1	201-46 య 3
66-99 య 1	100-26 య 3	134-75 ధ 2	168-103 య 0	202-48 య 2
67-99 య 0	101-23 య 8	135-77 ధ 2	169-103 య 1	203-41 య 8
68-98 య 1	102-20 య 3	136-79 ధ 2	170-102 య 1	204-38 య 3
69-97 య 1	103-17 య 4	137-81 ధ 2	171-101 య 1	205-35 య 3
70-96 య 2	104-13 య 3	138-83 ధ 2	172-100 య 1	206-32 య 3
71-94 య 1	105-10 య 3	139-85 ధ 2	173-99 య 1	207-29 య 3
72-93 య 1	106-7 య 3	140-87 ధ 2	174-98 య 1	208-26 య 8
73-92 య 2	107-4 య 4	141-89 ధ 1	175-97 య 1	209-23 య 3
74-90 య 1	108-0 ధ 4	142-90 ధ 2	176-96 య 1	210-20 య 3
75-89 య 2	109-4 ధ 3	143-93 ధ 1	177-95 య 1	211-17 య 4
76-87 య 2	110-7 ధ 3	144-93 ధ 1	178-94 య 2	212-18 య 3
77-85 య 2	111-10 ధ 3	145-94 ధ 2	179-92 య 1	213-10 య 4

214-6 య 3	28-256 ధ 8	62-380 య 2	96-143 య 11	130-247 ధ 9
215-8 య 3	29-264 ధ 7	63-378 య 2	97-132 య 12	131-256 ధ 9
216-0 య 0	30-271 ధ 7	64-376 య 2	98-120 య 12	132-265 ధ 9
<hr/>				
అశని శీఘ్ర పదకాని.				
<hr/>				
1-10 ధ 10	31-278 ధ 7	65-374 య 3	99-108 య 11	133-274 ధ 8
2-20 ధ 9	32-285 ధ 7	66-371 య 3	100-97 య 12	134-282 ధ 8
3-29 ధ 10	33-292 ధ 7	67-368 య 3	101-85 య 12	135-290 ధ 8
4-39 ధ 10	34-299 ధ 6	68-365 య 4	102-73 య 12	136-298 ధ 7
5-49 ధ 10	35-305 ధ 7	69-361 య 4	103-61 య 12	137-305 ధ 7
6-59 ధ 9	36-312 ధ 6	70-357 య 4	104-49 య 12	138-312 ధ 7
7-69 ధ 10	37-318 ధ 6	71-353 య 5	105-37 య 13	139-319 ధ 6
8-78 ధ 10	38-323 ధ 6	72-348 య 5	106-24 య 12	140-325 ధ 7
9-88 ధ 9	39-329 ధ 5	73-343 య 6	107-12 య 12	141-332 ధ 5
10-97 ధ 10	40-334 ధ 5	74-337 య 5	108-0 ధ 12	142-337 ధ 6
11-107 ధ 9	41-339 ధ 5	75-333 య 7	109-12 ధ 12	143-343 ధ 5
12-116 ధ 10	42-344 ధ 5	76-326 య 6	110-24 ధ 13	144-348 ధ 5
13-126 ధ 9	43-349 ధ 4	77-318 య 7	111-37 ధ 12	145-353 ధ 4
14-135 ధ 10	44-358 ధ 4	78-312 య 7	112-49 ధ 12	146-357 ధ 4
15-145 ధ 9	45-357 ధ 4	79-305 య 7	113-61 ధ 12	147-361 ధ 4
16-154 ధ 9	46-361 ధ 3	80-298 య 8	114-73 ధ 12	148-365 ధ 3
17-163 ధ 9	47-364 ధ 4	81-290 య 8	115-85 ధ 12	149-368 ధ 3
18-172 ధ 9	48-368 ధ 3	82-282 య 8	116-97 ధ 11	150-371 ధ 3
19-181 ధ 9	49-371 ధ 2	83-274 య 9	117-108 ధ 12	151-374 ధ 2
20-190 ధ 9	50-373 ధ 2	84-265 య 9	118-120 ధ 12	152-376 ధ 2
21-199 ధ 8	51-375 ధ 2	85-256 య 9	119-132 ధ 11	153-378 ధ 2
22-207 ధ 9	52-377 ధ 2	86-247 య 9	120-143 ధ 11	154-380 ధ 1
23-216 ధ 8	53-379 ధ 1	87-238 య 10	121-154 ధ 12	155-381 ధ 1
24-224 ధ 8	54-380 ధ 1	88-228 య 10	122-166 ధ 11	156-382 ధ 0
25-232 ధ 8	55-381 ధ 1	89-218 య 10	123-177 ధ 10	157-382 ధ 1
26-240 ధ 8	56-382 ధ 1	90-208 య 10	124-187 ధ 11	158-388 ధ 0
27-248 ధ 8	57-383 ధ 0	91-198 య 11	125-198 ధ 10	159-383 ధ 1
	58-383 య 1	92-187 య 10	126-208 ధ 10	160-382 ధ 1
	59-382 య 0	93-177 య 11	127-218 ధ 10	161-381 ధ 1
	60-382 య 1	94-166 య 12	128-228 ధ 10	162-380 ధ 1
	61-381 య 1	95-154 య 11	129-238 ధ 9	163-379 ధ 2

164-377 రు 2	198-172 రు 9	12-149 ధ 11	46-440 ధ 3	80-350 రు 9
165-875 రు 2	199-68 రు 9	13-160 ధ 12	47-448 ధ 4	81-341 రు 9
166-373 రు 2	200-154 రు 9	14-172 ధ 12	48-447 ధ 5	82-332 రు 10
167-371 రు 3	201-145 రు 10	15-184 ధ 12	49-450 ధ 3	83-322 రు 10
168-368 రు 4	202-135 రు 9	16-196 ధ 11	50-453 ధ 2	84-312 రు 11
169-364 రు 3	203-126 రు 10	17-207 ధ 11	51-455 ధ 1	85-301 రు 11
170-361 రు 4	204-116 రు 9	18-218 ధ 11	52-456 ధ 2	86-299 రు 11
171-357 రు 4	205-107 రు 10	19-229 ధ 11	53-458 ధ 1	87-279 రు 11
172-353 రు 4	206-97 రు 9	20-240 ధ 11	54-459 ధ 0	88-268 రు 11
173-349 రు 5	207-88 రు 10	21-251 ధ 10	55-469 ధ 1	89-257 రు 12
174-344 రు 5	208-78 రు 10	22-261 ధ 10	56-480 ధ 0	90-245 రు 12
175-339 రు 5	209-68 రు 9	23-271 ధ 0	57-480 రు 1	91-233 రు 13
176-334 రు 5	210-59 రు 10	24-281 ధ 10	58-459 రు 1	92-220 రు 13
177-329 రు 6	211-49 రు 10	25-291 ధ 10	59-458 రు 1	93-207 రు 13
178-323 రు 5	212-39 రు 10	26-301 ధ 10	60-457 రు 2	94-194 రు 12
179-318 రు 6	213-29 రు 9	27-311 ధ 9	61-456 రు 2	95-182 రు 13
180-312 రు 7	214-20 రు 10	28-320 ధ 9	62-453 రు 2	96-169 రు 13
181-305 రు 6	215-10 రు 10	29-329 ధ 9	63-451 రు 3	97-156 రు 14
182-229 రు 7	216-0 రు 0	30-338 ధ 9	64-448 రు 3	98-142 రు 14
183-292 రు 7		31-347 ధ 8	65-445 రు 4	99-128 రు 14
184-285 రు 7	శని మాంద	32-355 ధ 7	66-441 రు 4	100-114 రు 14
185-278 రు 7	కలాః.	33-362 ధ 8	67-437 రు 4	101-100 రు 14
186-271 రు 7		34-370 ధ 7	68-433 రు 5	102-86 రు 14
187-264 రు 8	1-13 ధ 18	35-377 ధ 8	69-428 రు 5	103-72 రు 14
188-256 రు 8	2-26 ధ 12	36-385 ధ 7	70-423 రు 6	104-58 రు 14
189-248 రు 8	3-38 ధ 12	37-392 ధ 6	71-417 రు 6	105-44 రు 15
190-240 రు 8	4-51 ధ 12	38-398 ధ 7	72-411 రు 6	106-29 రు 14
191-233 రు 8	5-63 ధ 13	39-405 ధ 6	73-405 రు 6	107-15 రు 15
192-224 రు 8	6-76 ధ 12	40-411 ధ 6	74-399 రు 8	108-0 ధ 15
193-216 రు 9	7-88 ధ 13	41-417 ధ 5	75-391 రు 7	109-15 ధ 14
194-207 రు 8	8-101 ధ 12	42-422 ధ 5	76-384 రు 8	110-29 ధ 15
195-199 రు 9	9-113 ధ 12	43-427 ధ 6	77-376 రు 8	111-44 ధ 14
196-190 రు 9	10-125 ధ 12	44-432 ధ 4	78-368 రు 8	112-58 ధ 14
197-181 రు 9	11-137 ధ 12	45-436 ధ 4	79-360 రు 10	113-72 ధ 14

114-86 ధ 14	143-433 ధ 4	182-370 రు 8	316-0 రు 0	24-571-21 అ 23
115-100 ధ 14	149-437 ధ 4	183-362 రు 7	ఇతి కుజాది	25-593-53 అ 22
116-114 ధ 14	150-441 ధ 4	184-355 రు 8	శారాగ్రహ	26-616-15 అ 22
117-128 ధ 14	151-443 ధ 3	185-347 రు 9	శనిమాంద	27-638-27 అ 22
118-142 ధ 14	152-448 ధ 3	186-338 రు 9	పదకస్స	28-660-29 అ 22
119-156 ధ 13	153-451 ధ 2	187-329 రు 9	మాప్తః	29-682-21 అ 22
120-169 ధ 13	154-453 ధ 2	188-320 రు 9	శని చంద్ర	30-704-2 అ 21
121-182 ధ 12	155-455 ధ 2	189-311 రు 10	శాన్తి	31-725-31 అ 21
122-194 ధ 13	156-457 ధ 1	190-301 రు 10	పదకాని.	32-746-49 అ 21
123-207 ధ 13	157-458 ధ 1	191-291 రు 10		33-767-55 అ 21
124-220 ధ 13	158-459 ధ 1	192-281 రు 10		34-788-48 అ 21
125-233 ధ 12	159-460 ధ 0	193-271 రు 10	1-24-24 అ 24	35-809-28 అ 20
126-245 ధ 12	160-460 రు 1	194-261 రు 10	2-48-48 అ 24	36-829-54 అ 20
127-257 ధ 11	161-459 రు 0	195-251 రు 11	3-73-11 అ 24	37-850-7 అ 20
128-268 ధ 11	162-459 రు 1	196-240 రు 11	4-97-37 అ 24	38-870-7 అ 20
129-279 ధ 11	163-458 రు 2	197-229 రు 11	5-121-53 అ 24	39-829-52 అ 19
130-290 ధ 11	164-456 రు 1	198-218 రు 11	6-146-12 అ 24	40-909-20 అ 19
131-301 ధ 11	165-455 రు 2	199-207 రు 11	7-170-20 అ 24	41-928-35 అ 19
132-312 ధ 10	166-453 రు 3	200-196 రు 12	8-194-42 అ 24	42-947-35 అ 19
133-322 ధ 10	167-450 రు 3	201-184 రు 12	9-218-33 అ 24	43-966-18 అ 18
134-332 ధ 9	168-447 రు 4	202-172 రు 11	10-243-0 అ 24	44-984-43 అ 18
135-341 ధ 9	169-443 రు 3	203-160 రు 11	11-267-4 అ 24	45-1002-50 అ 18
136-350 ధ 10	170-440 రు 4	204-149 రు 12	12-291-4 అ 24	46-1020-45 అ 18
137-360 ధ 8	171-436 రు 4	205-137 రు 12	13-315-0 అ 24	47-1038-20 అ 17
138-368 ధ 8	172-432 రు 5	206-125 రు 12	14-338-50 అ 24	48-1055-37 అ 17
139-376 ధ 8	173-427 రు 5	207-113 రు 12	15-362-34 అ 24	49-1072-35 అ 16
140-384 ధ 7	174-422 రు 5	208-101 రు 13	16-386-13 అ 24	50-1089-16 అ 16
141-391 ధ 8	175-417 రు 6	209-88 రు 12	17-409-16 అ 23	51-1105-37 అ 16
142-399 ధ 6	176-411 రు 6	210-76 రు 13	18-433-1 అ 23	52-1121-39 అ 16
143-405 ధ 6	177-405 రు 7	211-63 రు 12	19-456-34 అ 23	53-1137-21 అ 16
144-411 ధ 6	178-398 రు 6	212-51 రు 13	20-479-57 అ 23	54-1152-42 అ 15
145-417 ధ 6	179-392 రు 7	213-38 రు 12	21-502-52 అ 23	55-1167-43 అ 16
146-423 ధ 5	180-385 రు 8	214-26 రు 13	22-526-50 అ 23	56-1182-23 అ 14
147-428 ధ 5	181-377 రు 7	215-13 రు 13	23-548-40 అ 23	57-1196-42 అ 14

58-1210-40 అ 14	90-1440-0 అ 0	29-130-48 అ 4	62-238-21 అ 2
59-1224-16 అ 13		30-134-54 అ 4	63-240-31 అ 2
60-1237-29 అ 13	విశేష పదకాని	31-138-57 అ 4	64-242-37 అ 2
61-1250-20 అ 12	కలాది	32-142-58 అ 4	65-244-39 అ 2
62-1262-48 అ 12		33-146-57 అ 4	66-246-37 అ 2
63-1274-58 అ 12	1- 4-42 అ 5	34-150-52 అ 4	67-248-30 అ 2
64-1286-34 అ 11	2- 9-25 అ 5	35-154-45 అ 4	68-250-18 అ 2
65-1297-51 అ 11	3- 14- 7 అ 5	36-158-36 అ 4	69-252- 2 అ 2
66-1308-45 అ 11	4- 18-49 అ 5	37-162-23 అ 4	70-253-41 అ 2
67-1319-15 అ 10	5- 23-31 అ 5	38-166- 7 అ 4	71-255-16 అ 2
68-1329-19 అ 10	6- 28-12 అ 5	39-169-48 అ 4	72-256-46 అ 1
69-1338-59 అ 9	7- 32-52 అ 5	40-173-27 అ 4	73-258-11 అ 1
70-1348-13 అ 9	8- 37-32 అ 5	41-177- 2 అ 4	74-259-31 అ 1
71-1357- 3 అ 8	9- 42-12 అ 5	42-180-33 అ 3	75-260-47 అ 1
72-1365-26 అ 8	10- 46-50 అ 5	43-184- 2 అ 3	76-261-58 అ 1
73-1373-24 అ 8	11- 51-28 అ 5	44-187-27 అ 3	77-263- 4 అ 1
74-1380-56 అ 7	12- 56- 5 అ 5	45-190-49 అ 3	78-264- 5 అ 1
75-1388- 1 అ 7	13- 60-41 అ 5	46-194- 7 అ 3	79-265- 2 అ 1
76-1394-40 అ 6	14- 65-15 అ 5	47-197-22 అ 3	80-165-53 అ 1
77-1400-52 అ 6	15- 69-49 అ 5	48-200-38 అ 3	81-266-40 అ 1
78-1406-37 అ 5	16- 74-21 అ 5	49-203-41 అ 3	82-267-22 అ 1
79-1411-55 అ 5	17- 75-52 అ 4	50-206-45 అ 3	83-267-59 అ 1
80-1416-47 అ 4	18- 83-21 అ 4	51-209-45 అ 3	84-268-81 అ 0
81-1421-11 అ 4	19- 87-49 అ 4	52-212-41 అ 3	85-268-58 అ 0
82-1425- 7 అ 3	20- 92-16 అ 4	53-215-33 అ 3	86-269-20 అ 0
83-1428-36 అ 3	21- 96-40 అ 4	54-218-21 అ 3	87-269-38 అ 0
84-1431-37 అ 3	22-101- 2 అ 4	55-221- 6 అ 3	88-269-57 అ 9
85-1434-10 అ 2	23-105-24 అ 4	56-223-46 అ 3	89-270- 0 అ 0
86-1436-16 అ 2	24-109-43 అ 4	57-226-22 అ 3	90-270- 0 అ 0
87-1437-54 అ 1	25-114- 1 అ 4	58-228-54 అ 2	ఇతి విశేష
88-1439- 4 అ 1	26-118-16 అ 4	59-231- 2 అ 2	కాంతి పదక
89-1439-46 అ 0	27-122-28 అ 4	60-233-46 అ 2	స్వమాప్తః
	28-126-39 అ 4	61-236- 6 అ 2	

గ్రహములు.	13 దినముల మధ్యగతి	14 దినముల మధ్యగతి	15 దినముల మధ్యగతి	16 దినముల మధ్యగతి
రవికి	0-12-48-46	0-13-47-54	0-14-47- 2	0-15-46-11
చంద్రునకు	5-21-17-33	6- 4-28- 8	6-17-38-48	7- 0-49-18
కుజునికి	0- 6-48-44	0- 7-20-10	0- 7-51-37	0- 8-28- 3
బుధశనకు	1-10-23-14	1-18-29-38	1-16-36- 2	1-19-42-27
గురునకు	0- 1- 4-49	0- 1- 9-48	0- 1-14-47	0- 1-19-46
శుక్రశనకు	0- 8- 0-54	0- 8-87-54	0- 9-14-53	0- 9-51-53
శనికి	0- 0-26- 5	0- 0-28- 5	0- 0-30- 6	0- 0-32- 6
కుంభకు	0- 1-26-53	0- 1-33-34	0- 1-40-15	0- 1-46-56
పాతకు	0- 0-41-20	0- 0-44-31	0- 0-47-41	0- 0-50-52

ముఖ్యమునిపు:—పైజాసియుండు నన్ని పదకములకునూ పదక సంఖ్య (0) గావచ్చునపుడునాయా పదకములయందలి ప్రథమ పదకఫలమునే సంతరముగ తెలిసి దానిచే శేషకలాదులను గుణించి వెనుకటిక్రి మముగనే సాధింపగావచ్చునంతరఫలమే స్ఫుటఫలమగునని తెలియవలసినది.

ఉదా:—గురు శిశుభుజారాశ్యాది 0-0-50 దీని లిప్తలు 50 దీనిని 100-చే భాగింపగావచ్చిన గురు శిశుభు పదక సంఖ్య (0) శేష కలలు 50 కనుక నీ శేష కలలను 1-వ పదక కలలను 16-చే పెంచి 100-చే భాగింపగావచ్చిన సంతరఫల లిప్తలు 8 గనుక నిదే భుజాఫలమగును.

ఈ క్రమములుగనే తక్కిన వానికిని నూహించుకొనవలసినది. (ఇందు భుజాయనగా శేంద్రమునకర్థమగును) మరియూ రవిచంద్ర మంద కాంతి విశేష పదకాంతరములకు నర్థోత్తరమతమున లిప్తలను మాత్రమే జూపబడినది. అందు విలిప్తలను నైతము గోరువారలు అంతరమును తెలియవలసిన పదకఫలమును దాని మీది (తదనంతర) పదకఫలములో తీసివేయగా నిలుచునదియే గతపదకమునకునూ నేవ్యపదకమునకునూ గలనంతర లిప్తాదియగును.

ఇతి ఐసిద్ధాంత రహస్యే
పదక సంగ్రహస్సమాప్తః

హరిః ఓం తత్సత్ ఐ కృష్ణార్జునమ్.

సాయన నిరయన సంక్రాంతిలు.

దక్షిణోత్తరాయణాని నిర్ణయములనూ విషువదాదిపుణ్యకాలములనూ సాయన రవిచారముచే నిర్ణయింపబడినదేతప్ప నిరయనరీతిగా నిర్ణయింపగూడదనుటంగూర్చి చలసంస్కృత తిగ్తాంతోస్సంక్షిప్తమోక్షముః । ఆజాగృప్తనమివ రాశిసంక్రాంతియచ్యుతే” తిగావృద్ధవసిష్ఠుని మీదబెట్టి యువకనిష్ఠులలో కొంఠరండురు గాని శిష్టాచారమునందావిధి నిశ్చయింపబడుననుటంగూర్చి. (1) సృష్ట్యాదికాలమందలి సంక్రాంత్యయనముల కంతరమా; లేక నిరంతరమా, అందయన ప్రవేశములే ప్రధానాచారములయ్యండిన తత్సంస్కృతిమగు సాయన నిరయన విధిద్వయమేల విధింపబడెను. (2) అధిమాస నిర్ణయముగునపుడు సంక్రాంత్యయనములలో నేది ముఖ్యము, అయన ప్రవేశములనుబట్టి నధిమాసమేర్పడునా? లేక నపుడజాగృప్తనములయందలి పాలుగావలెనా. (3) అయనాంశములైనవి గణితాగత దృష్టాంత్రాంతర్గతమని గణిత ప్రక్రియలలోదేలినమా తత్సంస్కృతిమగు గ్రహదులనుబట్టి పంచాంగాదులను గణించుటలో సాయన నిరయన రవి చంద్రాంతరసామ్యముచే తిధినిబిదివి తక్కిన యోగ నక్షత్రాదులు పటాపంఛలైఽధిమాసకూన్యమై చాంద్ర సారమానములు రెండునూ చెడి నవకుంత ముద్రియ్యమగునని తెలియవలసినది.

భూగోళ భగోళవివేకము.

శ్లో॥ అభివృద్ధభిగోళం తారటు త్వతు దారవం । నండంటు మధ్యగం మేరుమధ్యత్ర వినిర్గతం । ఆధారకక్ష్యాద్వివరయం కక్ష్యాంత్రైషవసంతితథా । భగణాంకాంగులైః కార్యాదభిరైస్త్రిస ఏవతాః ॥ స్వాహారాత్రాథ కర్తవ్యతత్త్వమాణానుపాతతః । క్రాంతి విక్షేపభాగైశ్చరభిరైద్దక్షిణోత్తరైః ॥ తైస్త్వైరభక్రమైస్త్రిస్తోమేషా దీనాము పకమివాత్ । కక్ష్యాభక్రకల్పమైత్తత్త్వైః క్రాన్తి దీనాంవివర్యయాత్ । తద్వత్ప్రస్తులాదీనాం మృగాదీనాంవివర్యయత్ । యామ్యగోళాశ్రితాః కార్యాకక్ష్యాధోద్వయోపరి ॥ యామ్యాదక్షోభసంస్థానాం భానామభిజిత్తథా । సప్తక్షిణాంగస్త్యస్య బ్రహ్మాదీనాం ప్రకల్పయేత్ ॥ అయనాదయనం చైవకక్ష్యాతిర్భక్త స్థితాపరా । క్రాంతి సంక్షాతయా సూర్యసదాపశ్యతి భాగయజ్ ॥

తండ్రిని గొట్టి తాతతిథినిజెడిపి పొట్టగూటికై నాలినమ్మితేక లంబయై బిడ్డనమ్మిన పుజాశీకముల్ వ్రాయు భూభారక సంఘ తాంతిఁజూత్యంతో పయుక్తంబగు.

వీర వసంత రాయుణి జాతకం.

ఇక్కలియుగంబునందలి శరారువంశియ్య మారతాయ జన్మ మొకటి నిరాకృత్యా జగిల్లిరింగన్మత్తులచే గహాన్య వాదిత్వమునొంది మాణిమయాగే జ్యాకిరిన్వయచే నయోవికార జతుక్పాలయందు వపన సంస్కారాదులచే దీక్షింపించి బచ్చన్నగుప్తమై ఖలకల భ్యాతగహితమై ష్టాతితకులోద్భవకంబగు శ్శవిరగోళక మయొక్క పైదే పాకుండ బిండమైనది మొగరుననే ననమెలుపున లోపాత్పాతమయ్యుమై ధిమజాగ్రము నొందక “యన్-నో-ఆల్-రైట్లతో” జనకస్థానభాతాదగారబ్రవేశమున నివ్రోఖా-భిమభియై వర్ణాగ్నులవలెనే నహర్ముఖమున కువిద్వనన్దనలచే నర్పింపబడిన బృహత్సన్మానము లుపగతించి బరిభూతమై గ్లితాహతముచే నాయత్తమగు కర్మణ్య భుక్తునన్వైకి నాదిరికయై వ్యాప్తిముద్వీక్య గోమాయురగ్నితప్త శలకయా । కృతక భాశరీ రోపి కథం వ్యాభూభిభవేయ” మనునట్లు దానునూ, నిర్దరా-వ గిరివిశ్వస్తా-భినవియ్య భుస్మక భవ్యాభ్యాయాం-యామ్యాయన ఋతో ప్రివృట్టగుతుక్ల మమాతిథిః । శిఖినాసరయుక్తాయా మభిజిత్తసంయుతాత్ ॥ క్షపాతాశే-భిజిల్లగ్న సకేతుదామలసంభవే నూర్యజ్ఞామిత్రకర్పంద ముపరాగత్రయంలభేత్ ॥ బుధ కుక్రా స్వతుంగస్థాయోగో-యం కుండ పండకః । మహావీరవసంతస్యా త్తత్రత్రజాతం న సంశయే” తి.తత్రయోగ విశేషమాహ - మినారా-దస్త్ర మస్థానే నిరాకరనరోహిణి । ప్రితఃకాలోదయంక న్యాత్ ॥ క్షిప్తపాత విశేషణను”

వసంభవిత యోగద్వయ మందొక బిండమును గక్కె-నట “ఆత్మవత్సర్వభూతాని” యనునట్లు నజీవును నిర్జీవులు గనూ, సాధ్యములుల నసతులుగనూ, పతివత్సీలను విశ్వస్థులు గనూ, మొదలుజేసియుండు జల్పాకళబ్బ బరంపరలచే వెక్కరించు వారి నెదుటంజిక్కి-దిక్కిరించు బహుబీజ ఫలరూపమగు

నా కుండబిండము కానికి మానమిచ్చునే జగత్కాంతాధిపి గర్భమందణియుండుట
 తోల్చియుండెనో; నిట్టిమూఢాగ్రస భూపాల వసతిసుతమండ శక్తులనుండియేగదా;
 త్యాగముచెడను. మఱియు బారం పరిమముగల్గియుండు గాయకుడ్లి ప్రయోగా
 ద్విశేష సంస్కారంబులచే నీ శక్తియైనదిట్లి బత్వా ద్వనితగున పుడామెకునూ; నయడ
 గునపుడ బ్రాహ్మకునూ, జరంతన త్యాద్యరిగుటులబాబల మధ్యమావతులప్పనినాతికులు
 గజేసి కులపాంసవ దిలకములైలుగించియుండు దివాగీర్త్యాద్యులకోడలి పుషంతులే వం
 శ మెక్కింతుగని సంతసించుకొని " స్వపయోధిర మృత కుంభిపాన చుంబన భంజనాదులచే
 మూర్ఛిల్లి గర్భముద్వాహితుని " సంతసించునయవ్వనముద్దు గుమ్మరింబోలియుండు
 బరనిందాత్మిస్తుతుల బరంపరలచే ఖరనందనులవలె బ్రలాపించి దమంకట తాము
 ప్పొంగివిట్టిపగుమా లోకగపితమగు నీహక్యానూయలచే శ్రేయాంసిబహు
 విఘ్నాని " అనువాక్యమును రక్షించుటకీ గ్రంథ ముద్రణ మెవరెంత భంగపఱచిన
 గాని, వినాకకాలే విఘ్నీతిబుద్ధి " అను శిక్షచేతి సర్వాన్తర్యామియగు సర్వ
 శక్తులు రక్షించెను. (గ్రంథకర్త)

